Goldman, Jacob
Gemara le-mathilim

ספר

גמרא למתחילים

כולל ארבע מאות ענינים מש"ס ומדרשים.

בו נקבצו ובאו כל **דַרְכֵי הַגְמָרָא** מן הקל אל הכבד.

בכל פרק, או דרך, מובא כמה **ענינים מש"ס** המכילים בתוכם **מוּשָׂגִים שוֹנִים, הַמְפֻזָרִים** על פני רחַב ים **הַתַלְמוּד**, וטוֹבים להתפתחות שׂכל הנער ולהתרגלותו בכל ענפי הלכותיהן ומשׁפטיהן.

מאת

יעקב בן מרדכי גאלדמאן

נויארק.
היברו פאבלישינג קאמפאני
52־50 עלדרידזש סטריט.
תרע"ז

הַתְקֵן עַצְמְךָ בִּפְרוֹזְדוֹר כְּדֵי
שֶׁתִּכָּנֵס לִטְרַקְלִין (אבות פ"ד).

הקושי שבלמוד הגמרא הוא, כי גם נער בעל כשרון, שלמד איזה פרקים ויש לו ידיעה קלה בסוגית הגמרא ובדרכיה, לא יבין עד מה בפרקים הבאים ומה גם במסכת אחרת אשר מושגיה שונים המה ממושגי המסכת שלמד, ולפי חלוף המושגים והתרחקותם זה מזה תכלית רחוק מנקודת הרעיון ממושגים הקודמים שלמד, יתקשה התלמיד בהבנת הענין:

בימים עברו, אשר העסיק המורה את תלמידיו לא פחות מעשר שעות ביום בלמוד הגמרא ומזון רוחני אחר כמעט לא ידעו, אולי לא היה דרוש אז כל מִדָה להקל הלמוד החמור, והידיעה בגמרא היתה דבר שהזמן גרמא, כי ההתעסקות זמנים הרבה בלי הפסק נתנה לנער אחד ממאה דרך במי התלמוד העזים להבין עמקי הלכותיה:

אולם כעת נשתנו תנאי החיים שנוי מוחלט, ולפיהם הוכרחו המורים לשנות סדרי הלמודים ואופן החנוך בחדרים ולשכללם באופן מתאים לפי שנות הנער ותנאי החיים התכליתים, ויראו ראשית להם לחלק את הלמוד היומי לשיעורים לגמרא, תנ"ך, דקדוק, דברי ימי ישראל, ספורים והעתקות; ויען כי הלמודים מתחלקים לשיעורים, ומדודים המה במדה וקצב, לכל היותר לא יוכל המורה להקצות לשיעור הגמרא יותר מאיזו שעות ביום:

באופן כזה הלמוד בגמרא לא יביא כעת שום תועלת או רק תועלת מעטה וקלה צרורה בכנפיו, כי איזו שעות מספר, בלמוד אין סוף כזה מה הן, ולשוא יעמלו המורים גם ההורים להכנים את בניהם תחת חופת הגמרא. נניח כי עד היות הנער „בר מצוה" יגמור פרקי „אלו מציאות" „המפקיד" גם „המניח" ולכל היותר גם „שור שנגח" בסירוגין, בדלוג הענינים החמורים הנשגבים מבינת הנער; האם יבין הנער אז גם ענין קל מעצמו ? האם לא תהיה הגמרא כספר חתום לפניו גם אז ?

בחדרים המתוקנים אשר נפתחו בשנים האחרונות הנהיגו את למוד הגמרא במחלקות האחרונות, בהיות לנער ידיעה הגונה בתנ"ך ודקדוק השפה, בדברי ימי ישראל וספרותו, וכידוע תחל לנער אז תקופת למודים כוללים, למען יוכל להציג לו מעמד בחיים, ומלבד האיזו שעות אשר יתארך השיעור לגמרא לא יוכל הנער להתמכר ללמוד הגמרא בשבתו בית, בהיותו עמוס לקחים ושיעורים שונים גם מהמורה לשפות אחרות ואם כן איזו תועלת נרצה תביא לו ההתעמלות בענינים חמורים כאלה ? האם ידיעת בית רבו תשאיר אחריה ברכה לדורות להבין גם ידיעה שטחית בענין חדש אם המושג כמו זר נחשב לו ?

בתור מומחה לאותו דבר ומנוסה, ראיתי לתקן המעות ולהביא תועלת נרצה לפדגוגיא התלמודית בספרי „פרוזדור לגמרא" המבריח כל דרכי הגמרא, במספר ששים וששה, מכל הש"ס, בשיטה מסוימה ומסודרה מן הקל אל הכבד, ועם זה נותן לנער מושג ואחיזה ממשית בכל מקצעות המשפטים וההלכות העקריות המפוזרות ברחבי ים התלמוד, וגם בהרבה אגדות הנחוצות לדעת באשר הוא אדם:

מובטחני כי בשנן הנער היטב את „הפרוזדור" לדעת ידיעה ברורה ושלמה כל הענינים הנמצאים בו יִכָּנס בעצמו לטרקלין הגמרא ויקח כל ענין חדש המושם לפניו אל גבולו בהשקפה הראשונה, בהיות המושגים שמורים בזכרונו ודרכי הגמרא חרותים על לוח לבו, הרבה יותר מאשר יבין הנער המתחנך באחת „הבבות" או גם מאשר למד גמרא שנים אחדות ורובי מושגיה ודרכיה כמו זר נחשבים לו. רַבֵּי נערים המתחנכים בלמוד המרגל והנהוג יצאו מחדרי מלמדיהם ריקים ונעורים, לשוא חרשו המלמדים על גביהם ברצועות עור, לשוא הכום באגרוף רשע ויגוזו שערות ראשם, חמש או שש שנות למוד הלכו בתהו בלי השאר אחריהן ברכה במוח הנער, וגם הטובים שבהם, חוככים להבין מאמר חדש, יעברו עליו פעמים אחדות מראשו לסופו עד אשר ימצאו הצור שעליו יסוב המשא ומתן ויתפסו בתפיסה שטחית את קוטב הענין ותכנו לדעת מה הוא שח, כי מה יסכון לנער בידעו עכ"פ עניני „נזק" או עניני „מציאה" או גם שניהם יחד, האם שני המקצעות האלה יפלסו לנער נתיב במי התלמוד העזים המלאים גלי משפטים אין חקר לכל ענפי תורת האדם?

הפרקים הוצגו במערכה בהכרח איש על מקומו, ואין להלומד לקרוא למפרע להקדים הפרק השלישי לשני והרביעי לשלישי, כי הפרק המאוחר יכיל בתוכו מאמרים כאלה המכילים בקרבם „מהדרכים" המובאים בפרקים שלפניו, ובאופן זה יוחקו הדרכים והמקצעות, שנשנו וחזרו ונשנו, בלב הנער, אך על המורה להעיר את אזן הנער כי בענין זה נמצאים „דרכים" כאלה שעל פיהם נגמר המשא ומתן והוכוח להלכה:

אחרי חמשה או ששה פרקי הלכה הצגתי פרק אגדה אחד, הטוב לרומם אר רוח הנער ולחזק האמונה בלבו, לאהבה את ה' ולדבקה בתורתו ובמצותיו, למען יוכל הנער לשנן את הפרקים שלפניו בטרם יחל הפרקים הבאים ויקלוט במוחו קליטה גמורה את הפלפולים והוכוחים הקודמים, ועם זה יטע בלבו הנהגה טובה ומדה ישרה ודעת ערך המצות העקריות שגופי היהדות תלויין בהן:

לפני כל פרק ישכיל המורה לפתוח למתלמד פתח אל הפרק, לבוננהו על מה אדניו הטבעו. אם דרך קושיא היא או תירוץ, או קושיא על תירוץ, או קושיא על קושיא, ומה חפץ השואל בשאלתו. והעיקר לפתוח אחרי כן את עיני הנער בהשתלשלות הענין, להבין את המשא ומתן הבנה אמתית, להגיד על פה בשפה המדוברת את תכן המאמר והפלפולים שנתהוו בו, ואיך היא מסקנא דמלתא. ואחר כל מאמר, ומה גם אחרי כל פרק יציע לפני התלמיד שאלות השייכות להמאמר או להפרק, למען חדד את מוחו ולשנן את שכלו ולדעת אם נוקב הוא ויורד עד תהום כונת השואל או המשיב או שניהם יחד. ואם התשובה מתאמת אל השאלה, ואין אחריה כלום, אם האומר יצא נקי בהשפטו או דבריו מופרכים ממשנה או ברייתא או מצד הסברא בעלמא. שאלות כמו אלה טובות להתפתחות שכל הנער, להבין ידיעה שלמה וברורה בענין שהוא עוסק בו. ולהתות לו דרך בהליכות ההלכה בכל מקצעות הענינים:

אל המורים וההורים.

כאשר יגמור הנער את „הפרוזדור" אז ילך לבטח דרכו בגמרא עצמה, ויחל מגמרא „ברכות", וידיעתו תעמוד לו אז להבין הבנה אמתית בכל הענינים אשר יפגוש כחמורים כקלים. ואז יַכִּירוּ וְיֵדְעוּ מַה בֵּין נַעַר שֶׁבְּהַתְחָלַּת לִמּוּדוֹ הֵחֵל לְשְׂחוֹת בְּיַם הַתַּלְמוּד בְּלִי מִשְׁטָר וְסֵדֶר וַיַּעֲבוֹר עַל פִּרְקֵי „המניח", „שור שנגח", „הכונס" וכדומה, לְנַעַר שֶׁקִּבֵּל הַתְחָלַּת הַשְׁפָּעָתוֹ הָרוּחָנִית „מהפרוזדור", וּנְהִירִין לוֹ שְׁבִילֵי הַתַּלְמוּד לְכָל עַנְפֵי הֲלָכוֹתָיו הָרַבּוֹת וְהַשּׁוֹנוֹת:

גם הנער שלמד כמה שנים גמרא והגיע לתקופת ההרגלה, להתרגל בעצמו לעבור על השיעור בטרם ישמע מפי המורה, גם הוא ימצא חפץ „בפרוזדור" להתרגל ע"י במשך שלשה או ארבעה ירחים בכל דרכי התלמוד, ואז ילך אח"כ לבטח דרכו בכל הש"ס בלי קושי ודוחק בעניני הלכה ואגדה יחד:

המחבר.

מספר הענינים המובאים פנימה:

ממסכת	ברכות	נג
„	שבת	יט
„	עירובין	א
„	פסחים	ט
„	ביצה	כב
„	סוכה	ט
„	חגיגה	א
„	ראש השנה	ה
„	יומא	ג
„	מגילה	א
„	תענית	א
„	יבמות	א
„	קידושין	ח
„	גיטין	ה
„	כתובות	טו
„	נדרים	ב
„	סוטה	ב
„	בבא קמא	מב
„	בבא מציעא	נא
„	בבא בתרא	כז
„	סנהדרין	כ
„	עבודה זרה	י
„	שבועות	ה
ממסכת	מכות	ד
„	הוריות	א
„	חולין	טז
„	זבחים	א
„	מנחות	טו
„	ערכין	ד
„	בכורות	ו
„	כריתות	ב
„	ירושלמי	ג
„	ספרי	ד
„	אבות דרבי נתן	ג
„	פרקי אבות	ג
„	מסכת דרך ארץ	ב
„	בראשית רבה	ב
„	שמות רבה	ה
„	במדבר רבה	א
„	דברים רבה	א
„	שיר רבה	ב
„	איכה רבה	ב
„	מדרש משלי	א
„	תנחומא	ב
„	תנא דבי אליהו	א
„	ילקוט	ד
„	פסיקתא	ב

תוכן הענינים

עפ"י א"ב.

מחלוקת

מבוא.

התלמוד נחלק לשני חלקים „משנה" „וגמרא", שהוא פירוש המשנה.

בכל דור ודור ראש בית דין או נשיא שהיה באותו הדור היה כותב לעצמו זכרון השמועות ששמע מרבותיו, או הדברים שנתחדשו בדורו.

עד שבא רבינו הקדוש „ר' יהודה הנשיא" וקבץ כל השמועות והבאורים האלו ויסדרם לששה חלקים. ולמסכתות, ולפרקים, ולמשניות.

כמו שעשה „רבי" בסדר המשניות כן עשו „רב אשי" „ורבינא" בסידור הגמרא שאספו וקבלו כל דברי האמוראים והמשא ומתן שלהם שעל המשניות ושאר דינים שנתחדשו.

בעלי המשנה נקראים תנאים, ובעלי הגמרא אמוראים, מפני שמפרשים דברים האמורים כפי שקבלו מרבם.

התוספתא חבר „ר' חייא" תלמידו של רבי בפני רבי, שהיה אומר לו כתוב כך וכך, והתוספה על המשנה לגלות טעמה.

הברייתא חברו „ר' חייא" „ור' אושעיא" שלא מדעת רבי וחוץ ממדרשו, ולהכי נקראה בשם ברייתא לשון ברא שפי' חוץ.

כל תנא, ותני עלה, המובא בגמרא היא מתוספתא. וכל תנו רבנן, תני חדא, תניא אידך היא מברייתא.

מָתִיב. מַתְקִיף ...?

[מָתִיב כְּשֶׁהַמֵּשִׁיב יָחִיד. מֵיתִיבֵי כְּשֶׁרַבִּים הַמְּשִׁיבִים. אֵיתִיבֵיה כְּשֶׁמֵּשִׁיב לְהָאוֹמֵר בְּפָנָיו. מָתִיב כְּשֶׁמֵּשִׁיב עַל הָאֲמוֹרָא מִכֹּחַ מִשְׁנָה אוֹ בְּרַיְיתָא, כִּי אֵין כֹּחַ לְהָאֲמוֹרָא לַחְלוֹק אַל תַּנָּא. מַתְקִיף כְּשֶׁמֵּשִׁיב מִכֹּחַ פִּלְפּוּל וּסְבָרָא וְלֹא מִכֹּחַ מִשְׁנָה וּבְרַיְיתָא]:

א מתניתין מֵאֵימָתַי קוֹרִין אֶת שְׁמַע בְּשַׁחֲרִית מִשֶּׁיַּכִּיר בֵּין תְּכֵלֶת לְלָבָן. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר בֵּין תְּכֵלֶת לְכַרְתִּי. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר עַד שָׁלֹשׁ שָׁעוֹת, שֶׁכֵּן דֶּרֶךְ מְלָכִים לַעֲמוֹד בְּשָׁלֹשׁ שָׁעוֹת. הַקּוֹרֵא מִכָּאן וְאֵילָךְ לֹא הִפְסִיד כְּאָדָם הַקּוֹרֵא בַתּוֹרָה: גמרא הַקּוֹרֵא מִכָּאן וְאֵילָךְ לֹא הִפְסִיד. אָמַר רַב חִסְדָּא אָמַר מַר עוּקְבָא וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יֹאמַר יוֹצֵר אוֹר. מֵיתִיבֵי הַקּוֹרֵא מִכָּאן וְאֵילָךְ לֹא הִפְסִיד כְּאָדָם שֶׁהוּא קוֹרֵא בַתּוֹרָה, אֲבָל מְבָרֵךְ הוּא שְׁתַּיִם לְפָנֶיהָ וְאַחַת לְאַחֲרֶיהָ, תְּיוּבְתָּא דְרַב חִסְדָּא? תְּיוּבְתָּא: ב אָמַר רַבָּה בַּר חִינְנָא מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב הַמִּתְפַּלֵּל כְּשֶׁהוּא כּוֹרֵעַ כּוֹרֵעַ בְּבָרוּךְ וּכְשֶׁהוּא זוֹקֵף זוֹקֵף בַּשֵּׁם. אָמַר שְׁמוּאֵל מַאי טַעְמָא דְרַב דִּכְתִיב (תהלים קמו) ה' זוֹקֵף כְּפוּפִים. מֵיתִיבֵי (מלאכי ב) וּמִפְּנֵי שְׁמִי נִחַת הוּא? מִי כְתִיב בִּשְׁמִי, מִפְּנֵי שְׁמִי כְּתִיב. אָמַר לֵיהּ שְׁמוּאֵל לְחִיָּיא בַּר רַב בַּר אוֹרְיָאן תָּא וְאֵימָא לָךְ מִלְּתָא מַעַלְיוּתָא דְּאָמַר אָבוּךְ, הָכִי אָמַר אָבוּךְ כְּשֶׁהוּא כּוֹרֵעַ כּוֹרֵעַ בְּבָרוּךְ כְּשֶׁהוּא זוֹקֵף זוֹקֵף בַּשֵּׁם: ג אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל סָפֵק קָרָא קְרִיאַת שְׁמַע סָפֵק לֹא קָרָא אֵינוֹ חוֹזֵר וְקוֹרֵא. סָפֵק אָמַר אֱמֶת וְיַצִּיב סָפֵק לֹא אָמַר חוֹזֵר וְאוֹמֵר אֱמֶת וְיַצִּיב. מַאי טַעְמָא, קְרִיאַת שְׁמַע דְּרַבָּנָן אֱמֶת וְיַצִּיב דְּאוֹרַיְיתָא. מָתִיב רַב יוֹסֵף (דברים ו) וּבְשָׁכְבְּךָ וּבְקוּמֶךָ? אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי הַהוּא בְּדִבְרֵי תוֹרָה כְּתִיב. וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר סָפֵק קָרָא קְרִיאַת שְׁמַע סָפֵק לֹא קָרָא חוֹזֵר וְקוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמַע סָפֵק הִתְפַּלֵּל סָפֵק לֹא הִתְפַּלֵּל אֵינוֹ חוֹזֵר

ומתפלל

פרק א א] מתני' בשחרית. דכתיב (דברים ו) ובשכבך ובקומך: תכלת. ירוק הוא וקרוב לצבע כרתי: לעמוד בשלש שעות. דובקומך משמע בשעה שכל בני אדם עומדים: גמ' שלא יאמר יוצר אור. דמשמע בקר: כאדם שהוא קורא בתורה. אחת משאר פרשיות שבתורה: לפניה. יוצר אור ואהבה: לאחריה. אמת ויציב: ב] כשהוא כורע. באבות, בג' ברכות ראשונו' שבשמונה עשרה, ובהודאה, בשלש אחרונות: בשם. כשהוא מזכיר את השם: נחת. לשון הכנעה: מפני שמי כתיב. משמע עד שלא הזכיר השם: ג] קריאת שמע דרבנן. רבנן תקנוה: אמת ויציב דאורייתא. שמזכיר בה יציאת מצרים, דכתיב בה ממצרים גאלתנו, וחיובא דאורייתא היא, דכתיב (דברים ט"ז) למען תזכר את יום צאתך מארץ מצרים: בדברי תורה כתיב. שלא אמרה תורה דוקא קריאת שמע, אלא שיקרא בתורה בכל מקום שירצה, ומה שאנו קורין זאת הפרשה, אינו אלא מדרבנן: חוזר וקורא קריאת שמע. קסבר קריאת שמע דאורייתא

א ברכות י: ב שם יב. ג שם כא.

היא: י] הרואה. העובר בשוק ורואה דולק, ומיירי שלא הדליק בביתו עדיין, או ליושב בספינה: הרואה מברך שתים. שעשה נסים ושהחיינו: ומדליק מברך שלש. להדליק ושעשה נסים ושהחיינו: מאי ממעט. המדליק בשאר ימים: איתיה. היה, שהרי כל שמונה הדליקו מן הפך: היכן צונו. הא לאו דאורייתא היא אלא מדבריהם:

ומתפלל. ורבי יוחנן אמר ולואי שיתפלל אדם כל היום כולו: ד אמר רבי חייא בר אשי אמר רב המדליק נר של חנוכה צריך לברך. ורב ירמיה אמר הרואה נר של חנוכה צריך לברך. אמר רב יהודה יום ראשון הרואה מברך שתים ומדליק מברך שלש, מכאן ואילך מדליק מברך שתים ורואה מברך אחת. מאי ממעט? ממעט זמן. ונמעוט נס? נס כל יומי איתיה. מאי מברך? מברך אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר של חנוכה. והיכן צונו? רב אויא אמר (דברים יז) מלא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל. רב נחמיה אמר (שם לב) שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך. מתיב רב עמרם הדמאי מערבין בו, ומשתתפין בו, ומברכין עליו, ומזמנין עליו, ומפרישין אותו ערום ובין השמשות, ואי אמרת כל דרבנן בעי ברכה, כי קאי ערום היכי מברך, והא בעינן (שם כג) והיה מחנך קדוש וליכא? אמר אביי ודאי דדבריהם בעי ברכה, ספק דדבריהם לא בעי ברכה. והא יום טוב דספק דדבריהם הוא ובעי ברכה? התם כי היכי דלא לזילזולי ביה. רבא אמר רוב עמי הארץ מעשרין הן: ה אמר רב יהודה אמר רבי אסי אסור להרצות מעות כנגד נר חנוכה. כי אמריתה קמיה דשמואל, אמר לי וכי נר קדושה יש בה?! מתקיף לה רב יוסף וכי דם קדושה יש בו, דתניא (ויקרא יז) ושפך וכסה, במה ששפך יכסה, שלא יכסנו ברגל שלא יהו מצות בזויות עליו?! הכא נמי שלא יהו מצות בזויות עליו: ו רב נחמן ורב חסדא דאמרי תרוייהו המגביה מציאה לחברו לא קנה חברו, מאי טעמא, הוי תופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים, והתופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים לא קנה. איתיביה רבא לרב נחמן מציאת פועל לעצמו, במה דברים אמורים בזמן שאמר לו בעל הבית נכש עמי היום, עדור

הדמאי. פירות עם הארץ נקראים דמאי, ופירושו דא מאי, מעושרים הם או לא: מערבין בו. ערובי חצרות ותחומין: משתתפין בו. במבוי, דאי בעי מפקיר לנכסיה והוה עני וחזי ליה כדתנן מאכילים את העניים דמאי, הלכך חשיב דידיה: מברכין עליו. ברכת המוציא: ומזמנין עליו. ברכת הזימון: ומפרישין אותו. אדם כשהוא ערום, דלא צריך לברוכי בהפרשתו: והיה מחנך קדוש. ולא יראה בך ערות דבר, אפילו דבור דהזכרת השם: ודאי דדבריהם. כגון נר חנוכה: ספק דדבריהם. כגון דמאי, שהפרשתו אינה אלא מספק: מעשרין הן. ואפילו ספק לא הוי אלא חומרא בעלמא: ו] לחבירו. שהיה מתכוין להקנות לחבירו: הוי תופס. ממון חבירו בשביל חוב שיש לאחר עליו, ונמצא תופס זה חב בתפיסתו זאת את הנושים אחרים: חב. מפסיד: לא קנה. מאחר שלא עשאו הנושה שליח לתפוס: נכש עמי היום: דלא

ד שבת כג. ה שם כג. ו בבא מציעא י.

דלא נשכר אלא לניכוש ועידור, ושהגביה המציאה אין זו ממלאכת בעל הבית, וקנאה פועל, והוא ינכה לו משכרו, שכר פעולת ניכוש ועידור כל שעת הגבהה: עשה עמי מלאכה היום. כל מלאכה שהוא עושה מלאכת בעל הבית היא וקנה בעל הבית, אלמא המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו ·

עִמִּי הַיּוֹם, אֲבָל אָמַר לוֹ עֲשֵׂה עִמִּי מְלָאכָה הַיּוֹם, מְצִיאָתוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת הִיא ? אָמַר לֵיהּ שַׁאנִי פּוֹעֵל דְּיָדוֹ כְּיַד בַּעַל הַבַּיִת הִיא :

פרק ב.

רָמֵי. וְרָמִינְהוּ . . . ?

[מֵבִיא מִשְׁנִיּוֹת וּבְרַיְיתוֹת אוֹ מִקְרָאוֹת הַסּוֹתְרוֹת זוֹ אֶת זוֹ וּמְשַׁנֵּי] :

א רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי רָמֵי כְּתִיב (בראשית כט) וְהִנֵּה אָנֹכִי עִמָּךְ וּשְׁמַרְתִּיךָ בְּכֹל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ, וּכְתִיב (שם לב) וַיִּירָא יַעֲקֹב מְאֹד ? אָמַר שֶׁמָּא יִגְרוֹם הַחֵטְא. כִּדְתַנְיָא (שמות טו) עַד יַעֲבוֹר עַמְּךָ ה׳ עַד יַעֲבוֹר עַם זוּ קָנִיתָ, עַד יַעֲבוֹר עַמְּךָ ה׳ זוּ בִּיאָה רִאשׁוֹנָה, עַד יַעֲבוֹר עַם זוּ קָנִיתָ זוּ בִּיאָה שְׁנִיָּה. מִכַּאן אָמְרוּ חֲכָמִים רְאוּיִם הָיוּ יִשְׂרָאֵל לֵיעָשׂוֹת לָהֶם נֵס בִּימֵי עֶזְרָא כְּדֶרֶךְ שֶׁנַּעֲשָׂה לָהֶם בִּימֵי יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן אֶלָּא שֶׁגָּרַם הַחֵטְא: ב רֵישׁ לָקִישׁ רָמֵי כְּתִיב (ירמיה לא) בָּם עִוֵּר וּפִסֵּחַ הָרָה וְיוֹלֶדֶת יַחְדָּו, וּכְתִיב (ישעיה לה) אָז יְדַלֵּג כָּאַיָּל פִּסֵּחַ וְתָרֹן לְשׁוֹן אִלֵּם כִּי נִבְקְעוּ בַמִּדְבָּר מַיִם וּנְחָלִים בָּעֲרָבָה, הָא כֵּיצַד ? עוֹמְדִין בְּמוּמָן וּמִתְרַפְּאִין: עוּלָּא רָמֵי כְּתִיב (שם כה) בִּלַּע הַמָּוֶת לָנֶצַח וּמָחָה ה׳ דִּמְעָה מֵעַל כָּל פָּנִים, וּכְתִיב (שם סה) כִּי הַנַּעַר בֶּן מֵאָה שָׁנָה יָמוּת לֹא יִהְיֶה מִשָּׁם עוֹד עוּל יָמִים ? כַּאן בְּיִשְׂרָאֵל כַּאן בְּעַכּוּ״ם. וְעַכּוּ״ם מַאי בָּעֵי הָתָם ? הָנָךְ דִּכְתִיב בְּהוּ (שם סא) וְעָמְדוּ זָרִים וְרָעוּ צֹאנְכֶם וּבְנֵי נֵכָר אִכָּרֵיכֶם וְכֹרְמֵיכֶם :

ג מתני׳ תְּפִלַּת הַשַּׁחַר עַד חֲצוֹת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר עַד אַרְבַּע שָׁעוֹת:

גמ׳ וְרָמִינְהוּ מִצְוָתָהּ עִם הָנֵץ הַחַמָּה כְּדֵי שֶׁיִּסְמוֹךְ גְּאוּלָּה לִתְפִלָּה וְנִמְצָא מִתְפַּלֵּל בַּיּוֹם ? כִּי תַּנְיָא הַהִיא לְוָתִיקִין, דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן וָתִיקִין הָיוּ גוֹמְרִין אוֹתָהּ עִם הָנֵץ הַחַמָּה. וְכוּלֵּי עָלְמָא עַד חֲצוֹת וְתוּ לֹא, וְהָאָמַר רַב מָרִי בְּרֵיהּ דְּרַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יִרְמְיָה בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן טָעָה וְלֹא הִתְפַּלֵּל עַרְבִית מִתְפַּלֵּל בְּשַׁחֲרִית שְׁתַּיִם, שַׁחֲרִית מִתְפַּלֵּל בְּמִנְחָה שְׁתַּיִם ? כּוּלֵּי יוֹמָא מַצְלֵי וְאָזִיל, עַד חֲצוֹת יָהֲבֵי לֵיהּ

פרק ב א] שמא יגרום החטא. אחר הבטחה חטאתי, שהחטא גורס שאין ההבטחה מתקיימת: ביאה ראשונה. שבאו בימי יהושע: ביאה שניה. כשעלו מגלות בבל בימי עזרא: ראוים היו ליעשות להם נס. לבוא ביד רמה: אלא שגרם החטא. ולא הלכו אלא ברשות כורש, וכל ימי מלכי פרס נשתעבדו להם לכורש ולאחשורוש׳ ולדריוש האחרון: ב] בם עור ופסח. שחיין עם מומן: אז ידלג כאיל פסח. דמשמע שמתרפאין: עומדין במומן. ואחר כך מתרפאין: בלע המות לנצח. לעתיד לבוא מאחר שחיין שוב אינן מתין: כי הנער. כשימות אדם לעתיד בן מאה שנה יאמרו נער מת, אלמא מתים: ג] גמ׳ מצותה. של קריאת שמע: לותיקין. המקדימין למצות: וכולי עלמא. שאר המתפללין המאחרין: עד חצות. יכולין לאחר ותו לא: במנחה. היינו אחר חצות

א ברכות ד. ב סנהדרין לח: ג ברכות ט.

חלות : ד] מתני' היו יושבין. לאכול בלא הסבת מטות : הסבו. על המטה ואוכלין ושותין בהסבה : מברך לעצמו. דאין קבע סעודה בלא הסבה : גמ' בדוך פלן. במקום פלוני, דקבעו להם מקום מתחלה בדבור ועלה, והזמנה הוי קביעות, אבל ישבו מאיליהן במקו' אחד יחד אינה קביעות: ה] מתני' שהודה מפי עצמו. הואיל והודה מפי עצמו: זה אומר מאתים שלי. לאחר זמן כשבאו ליטול פקדונם : מה הפסיד הרמאי. אם כן לא יודה לעולם על האמת : מתוך הגדול. ישברנו : גמ' מספיקא מפקינן ממונא. דקתני נותן לזה מנה ולזה מנה : בחזקת מריה. בחזקת נתבע, שלא נפסידנו ממונו ויהא מונח עד שיבוא אליהו :

פרק ג לעושיה. לנפש עושיה

שְׂכַר תְּפִלָּה בִּזְמַנָּהּ, מִכַּאן וְאֵילָךְ שְׂכַר תְּפִלָּה יָהֲבִי לֵיהּ, שְׂכַר תְּפִלָּה בִּזְמַנָּהּ לָא יָהֲבִי לֵיהּ :

ד מתני' הָיוּ יוֹשְׁבִין, כָּל אֶחָד מְבָרֵךְ לְעַצְמוֹ. הֵסֵבּוּ, אֶחָד מְבָרֵךְ לְכוּלָּן : גמ' הֵסֵבּוּ אִין, לֹא הֵסֵבּוּ לֹא, וּרְמִינְהוּ עֲשָׂרָה שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ, אַף עַל פִּי שֶׁכּוּלָּם אוֹכְלִים מִכִּכָּר אֶחָד, כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְבָרֵךְ לְעַצְמוֹ, יָשְׁבוּ לֶאֱכוֹל, אַף עַל פִּי שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד אוֹכֵל מִכִּכָּרוֹ, אֶחָד מְבָרֵךְ לְכוּלָּם, קָתָנֵי יָשְׁבוּ אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הֵסֵבּוּ ? אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק כְּגוֹן דְּאָמְרִי נֵיזוֹל וְנֵיכוּל לַחְמָא בְּדוּךְ פְּלַן :

ה מתני' אָמַר לִשְׁנַיִם גָּזַלְתִּי לְאֶחָד מִכֶּם מָנֶה וְאֵינִי יוֹדֵעַ אֵיזֶה מִכֶּם, אוֹ אָבִיו שֶׁל אֶחָד מִכֶּם הִפְקִיד לִי מָנֶה וְאֵינִי יוֹדֵעַ אֵיזֶה הוּא, נוֹתֵן לָזֶה מָנֶה וְלָזֶה מָנֶה, שֶׁהוֹדָה מִפִּי עַצְמוֹ. שְׁנַיִם שֶׁהִפְקִידוּ אֵצֶל אֶחָד, זֶה מָנֶה וְזֶה מָאתַיִם, זֶה אוֹמֵר שֶׁלִּי מָאתַיִם וְזֶה אוֹמֵר שֶׁלִּי מָאתַיִם, נוֹתֵן לָזֶה מָנֶה וְלָזֶה מָנֶה וְהַשְּׁאָר יְהֵא מוּנָּח עַד שֶׁיָּבוֹא אֵלִיָּהוּ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי אִם כֵּן מַה הִפְסִיד הָרַמַּאי, אֶלָּא הַכֹּל יְהֵא מוּנָּח עַד שֶׁיָּבוֹא אֵלִיָּהוּ. וְכֵן שְׁנֵי כֵלִים אֶחָד יָפֶה מָנֶה וְאֶחָד יָפֶה אֶלֶף זוּז, זֶה אוֹמֵר יָפֶה שֶׁלִּי וְזֶה אוֹמֵר יָפֶה שֶׁלִּי, נוֹתֵן אֶת הַקָּטָן לְאֶחָד מֵהֶם וּמִתּוֹךְ הַגָּדוֹל נוֹתֵן דְּמֵי קָטָן לַשֵּׁנִי וְהַשְּׁאָר יְהֵא מוּנָּח עַד שֶׁיָּבוֹא אֵלִיָּהוּ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי אִם כֵּן מַה הִפְסִיד הָרַמַּאי אֶלָּא הַכֹּל יְהֵא מוּנָּח עַד שֶׁיָּבוֹא אֵלִיָּהוּ : גמ' אַלְמָא מִסְּפֵיקָא מַפְּקִינָן מָמוֹנָא, וְלָא אָמְרִינָן אוֹקִי מָמוֹנָא בְּחֶזְקַת מָרֵיהּ. וּרְמִינְהוּ שְׁנַיִם שֶׁהִפְקִידוּ אֵצֶל אֶחָד זֶה מָנֶה וְזֶה מָאתַיִם, זֶה אוֹמֵר שֶׁלִּי מָאתַיִם וְזֶה אוֹמֵר שֶׁלִּי מָאתַיִם, נוֹתֵן לָזֶה מָנֶה וְלָזֶה מָנֶה וְהַשְּׁאָר יְהֵא מוּנָּח עַד שֶׁיָּבוֹא אֵלִיָּהוּ ? אָמַר לֵיהּ כְּפִקָּדוֹן אַגְּזֵל קָא רָמֵית ! גָּזֵל דַּעֲבַד אִיסּוּרָא קַנְסֵיהּ רַבָּנַן, פִּקָּדוֹן דְּלָא עֲבַד אִיסּוּרָא לָא קַנְסוּהוּ רַבָּנַן :

פרק ג.

מִדּוֹת, וְדֶרֶךְ אֶרֶץ. (אגדה)

א רַבִּי אוֹמֵר אֵיזוֹהִי דֶרֶךְ יְשָׁרָה שֶׁיָּבוֹר לוֹ הָאָדָם כָּל שֶׁהִיא תִּפְאֶרֶת לְעוֹשֶׂיהָ וְתִפְאֶרֶת לוֹ מִן הָאָדָם, וֶהֱוֵי זָהִיר בְּמִצְוָה קַלָּה כְּבַחֲמוּרָה, שֶׁאֵין אַתָּה יוֹדֵעַ מַתַּן שְׂכָרָן שֶׁל מִצְוֹת, וֶהֱוֵי מְחַשֵּׁב הֶפְסֵד מִצְוָה כְּנֶגֶד שְׂכָרָהּ וּשְׂכַר עֲבֵרָה כְּנֶגֶד הֶפְסֵדָהּ, וְהִסְתַּכֵּל בִּשְׁלֹשָׁה דְבָרִים וְאֵין אַתָּה בָא לִידֵי עֲבֵרָה, דַּע מַה לְּמַעְלָה מִמְּךָ, עַיִן רוֹאָה וְאֹזֶן שׁוֹמַעַת, וְכָל מַעֲשֶׂיךָ בַּסֵּפֶר

1 4 ד ברכות מב : ה בבא מציעא לז. א פרקי אבות

עוסיה : זו היא נטירה. שהדבר שמור בלבו ולא הסיחו מדעתו : והוא. העבד שלך : אבר מן החי. שאכל מהם אבר מן הבהמה, ומפני אימתו תתכו עבדיו אבר מן החי והאכילוהו שלא

נכתבים: רבי חנינא סגן הכהנים אומר הוי מתפלל בשלומה של מלכות, שאלמלא מוראה איש את רעהו חיים בלעו: בן זומא אומר איזהו חכם הלומד מכל אדם שנאמר (תהלים קיט) מכל מלמדי השכלתי. איזהו גבור הכובש את יצרו שנאמר (משלי טז) טוב ארך אפים מגבור ומושל ברוחו מלוכד עיר. איזהו עשיר השמח בחלקו שנאמר (תהלים קכח) יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך, אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא. איזהו מכובד המכבד את הבריות שנאמר (שמואל א ב) כי מכבדי אכבד ובוזי יקלו: שבעה דברים בגולם ושבעה בחכם, חכם אינו מדבר לפני מי שגדול ממנו בחכמה ובמנין, ואינו נכנס לתוך דברי חברו, ואינו נבהל להשיב, שואל כענין ומשיב כהלכה, ואומר על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון, ועל מה שלא שמע אומר לא שמעתי, ומודה על האמת, וחילופיהן בגולם: ארבע מדות באדם, האומר שלי שלי ושלך שלך זו מדה בינונית. ויש אומרים זו מדת סדום, שלי שלך ושלך שלי עם הארץ, שלי שלך ושלך שלך חסיד, שלך שלי ושלי שלי רשע: ארבע מדות בדעות, נוח לכעוס ונוח לרצות יצא הפסדו בשכרו, קשה לכעוס וקשה לרצות יצא שכרו בהפסדו, קשה לכעוס ונוח לרצות חסיד, נוח לכעוס וקשה לרצות רשע: ארבע מדות בנותני צדקה, הרוצה שיתן ולא יתנו אחרים עינו רעה בשל אחרים, יתנו אחרים והוא לא יתן עינו רעה בשלו, יתן ויתנו אחרים חסיד, לא יתן ולא יתנו אחרים רשע: ב לא תקום ולא תטור (ויקרא יט) תניא איזו היא נקימה ואיזו היא נטירה? נקימה אמר לו השאילני מגלך, אמר לו לאו, למחר אמר לו הוא השאילני קרדומך, אמר לו איני משאילך כדרך שלא השאלתני, זו היא נקימה. ואיזו היא נטירה? אמר לו השאילני קרדומך, אמר לו לאו, למחר אמר לו השאילני חלוקך, אמר לו הילך. איני כמותך שלא השאלתני, זו היא נטירה: ג תנו רבנן כי טוב לו עמך (דברים טו) עמך במאכל עמך במשתה, שלא תהא אתה אוכל פת נקיה והוא אוכל פת קיבר, אתה שותה יין ישן והוא שותה יין חדש, אתה ישן על גבי מוכין והוא ישן על גבי תבן, מכאן אמרו כל הקונה עבד עברי כקונה אדון לעצמו: ד אמר רבי אבהו לעולם אל יטיל אדם אימה יתירה בתוך ביתו, שהרי אדם גדול הטיל אימה יתירה בתוך ביתו והאכילוהו דבר גדול, ומנו, רבי חנינא בן גמליאל. האכילוהו סלקא דעתך, השתא בהמתן של צדיקים אין הקדוש ברוך הוא מביא תקלה על ידם צדיקים עצמן לא כל שכן?! אלא בקשו להאכילו דבר גדול, ומאי ניהו אבר מן החי: ה תנא דבי רבי ישמעאל מפני מה אוזן כולה קשה והאליה שלה רכה, שאם ישמע אדם דבר שאינו הגון יכוף אליה לתוכה. תנו רבנן אל ישמיע אדם לאזניו דברים

ב יומא כג. ג קידושין כב. ד גיטין ז. ה כתובות ה:

שלא יכין : קנטרי. מקל גדול :

מעשה

בטלים מפני שהם נבוים תחלה לאברים: ו אמר רבי יהושע בן לוי אסור לו לאדם שישהה שטר פרוע בתוך ביתו משום שנאמר (איוב יא) אל תשכן באהליך עולה. אתמר ספר שאינו מוגה, אמר רבי אמי עד שלשים יום מותר לשהותו, מכאן ואילך אסור לשהותו משום שנאמר אל תשכן באהליך עולה: ז אמר רבי אבהו לעולם יהא אדם מן הנרדפין ולא מן הרודפין, שאין לך נרדף בעופות יותר מתורים ובני יונה והכשירן הכתוב לגבי מזבח: ח מר זוטרא חסידא אגניב ליה כסא דכספא מאושפיזא, חזיא לההוא בר בי רב דמשי ידיה ונגיב בגלימא דחבריה, אמר היינו האי דלא איכפת ליה אממונא דחבריה, כפתוהו ואודי: ט מאי שנא לגבי אברהם דכתיב (בראשית יח) כן תעשה כאשר דברת, ומאי שנא לגבי לוט דכתיב (שם יט) ויפצר בם מאד? אמר רבי אלעזר מכאן שמסרבין לקטן ואין מסרבין לגדול: כתיב (שם יח) ואקחה פת לחם, וכתיב ואל הבקר רץ אברהם? אמר רבי אלעזר מכאן שצדיקים אומרים מעט ועושים הרבה, רשעים אומרים הרבה ואפילו מעט אינם עושים, מנא לן, מעפרון, מעיקרא כתיב ארץ ארבע מאות שקל כסף ביני ובינך מה היא, ולבסוף כתיב וישקול אברהם לעפרון את הכסף אשר דבר באזני בני חת ארבע מאות שקל כסף עובר לסוחר, דלא שקיל מיניה אלא קנטרין: י אמר רב מרי האי מאן דיהיר אפילו אאנשי ביתיה לא מקבל שנאמר (חבקוק ב) גבר יהיר ולא ינוה, מאי לא ינוה בנוה שלו: יא אם אומרים עליך אחרים דבר רע אל תענם, גדול יהיה בעיניך כקטן. אם אמרת על אחרים דבר רע קטן יהיה בעיניך כגדול עד שתלך ותפייס עליו. אם חפצת ללמוד אל תאמר על מה שלא שמעת שמעתי. ואם ישאלוך דבר קטן ואי אתה יודע בו אל תבוש לומר איני יודע. אל תאמר אהבוך לזה שהאכילני ולזה שהשקני ולזה שהלבישני ולזה שהכסני. אם חפץ אתה להדבק באהבת חברך הוי נושא ונותן בטובתו. ואם אתה רוצה להתרחק מחטא צא וחשוב ועיין בסופו. למד לשונך לומר איני יודע שמא תתבדה ותאחז. אל תאמר איש פלוני עשיר ואני איני עשיר, שאין כל אדם זוכה לשתי שולחנות. רבי אלעזר הקפר אומר התרחק מן התרעומות, שאם תתרעם על אחרים תוסיף לחטוא: יב מתני׳ כל שישנו במקרא ובמשנה ובדרך ארץ לא במהרה הוא חוטא, שנאמר (קהלת ד) והחוט המשולש לא במהרה ינתק, וכל שאינו לא במקרא ולא במשנה ולא בדרך ארץ אינו מן הישוב: גמ׳ תנו רבנן האוכל בשוק הרי זה דומה לכלב, ויש אומרים פסול לעדות. אמר רב אידי הלכה כיש אומרים. דרש בר קפרא רגזן לא עלתה בידו אלא רגזנותו, ולאדם טוב מטעימין אותו מפרי מעשיו, וכל שאינו לא במקרא ולא במשנה ולא בדרך ארץ דור הנאה ממנו שנאמר (תהלים א) ובמושב לצים לא ישב, מושבו מושב לצים:

ו כתובות יט: ז בבא קמא לג. ח בבא מציעא כד. ט שם פו. י בבא בתרא נח. יא דרך ארץ זוטא יב קדושין מ.

יג] ומטייל. מתהלך לשוח הנה והנה: ריקא. בור וריק מידיעת התורה: משתטח. מתרפס: נעניתי לך. דברתי לך: רץ אחריו. ר"ל רץ אחרי האיש: דממו. קמו לדממה ונשתתקו: קולמוס. עט: סתתין. כורתין:

פרק ד א] ששמעי בן גרא קיים. דסמוך למיתת שמעי כתיב (מלכים א ג) ויתחתן שלמה את בת פרעה: דכייף ליה. אם כפוף הוא לרבו לקבל דברי תוכחתו ידור אצלו, ואם לאו, טוב להתרחק ממנו, ויהי שוגג ואל יהי מזיד: ב] מתני' האומנין. שהם עסוקים במלאכתם בראש האילן או בראש הנדבך והגיע זמן קריאת שמע, קורין שם מיד: נדבך. בנין של אבנים, כמו נדבכין די אבן גלל (עזרא ו): בתפלה. דצלותא רחמי היא ובעי כונה, ומחמת ביעתותא, דמסתפי

יג מַעֲשֶׂה בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר שֶׁבָּא מִמִּגְדַּל עֵדֶר מִבֵּית רַבּוֹ. וְהָיָה רוֹכֵב עַל הַחֲמוֹר וּמְטַיֵּיל עַל שְׂפַת הַיָּם, רָאָה אָדָם אֶחָד שֶׁהָיָה מְכוֹעָר בְּיוֹתֵר. אָמַר לוֹ רֵיקָא כַּמָּה מְכוֹעָר אַתָּה, שֶׁמָּא כָּל בְּנֵי עִירְךָ מְכוֹעָרִים כְּמוֹתְךָ. אָמַר לוֹ מָה אֶעֱשֶׂה, לֵךְ לְאוּמָּן שֶׁעֲשָׂאַנִי וֶאֱמוֹר לוֹ כַּמָּה מְכוֹעָר כְּלִי זֶה שֶׁעָשִׂיתָ. כֵּיוָן שֶׁיָּדַע רַבִּי שִׁמְעוֹן שֶׁחָטָא, יָרַד מִן הַחֲמוֹר וְהָיָה מִשְׁתַּטֵּחַ לְפָנָיו. אָמַר לוֹ נַעֲנֵיתִי לָךְ מְחוֹל לִי. אָמַר לוֹ אֵינִי מוֹחֵל לָךְ עַד שֶׁתֹּאמַר לְאוּמָּן שֶׁעֲשָׂאַנִי כַּמָּה מְכוֹעָר כְּלִי זֶה שֶׁעָשִׂיתָ. רָץ אַחֲרָיו שְׁלֹשָׁה מִלִּין. יָצְאוּ אַנְשֵׁי הָעִיר לִקְרָאתוֹ, אָמְרוּ לוֹ שָׁלוֹם עָלֶיךָ רַבִּי. אָמַר לָהֶם לְמִי אַתֶּם קוֹרְאִים רַבִּי? אָמְרוּ לוֹ לְמִי שֶׁמְּטַיֵּיל אַחֲרֶיךָ. אָמַר לָהֶם אִם רַבִּי זֶה אַל יִרְבּוּ כְּמוֹתוֹ בְּיִשְׂרָאֵל. אָמְרוּ לוֹ חַס וְשָׁלוֹם מַה עָשָׂה לָךְ. אָמַר לָהֶם כָּךְ וְכָךְ עָשָׂה לִי. אָמְרוּ לוֹ אַף עַל פִּי כֵן מְחוֹל לוֹ. אָמַר לָהֶם הֲרֵינִי מוֹחֵל לוֹ וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְהֵא רָגִיל לַעֲשׂוֹת כֵּן. אוֹתוֹ הַיּוֹם נִכְנַס רַבִּי שִׁמְעוֹן לְבֵית הַמִּדְרָשׁ שֶׁלּוֹ וְדָרַשׁ לְעוֹלָם יְהֵא אָדָם רַךְ כְּקָנֶה וְלֹא יְהֵא קָשֶׁה כְּאֶרֶז, מַה קָּנֶה זֶה כָּל הָרוּחוֹת בָּאוֹת וְנוֹשְׁבוֹת בּוֹ, הוֹלֵךְ וּבָא עִמָּהֶם, דָּמְמוּ הָרוּחוֹת חוֹזֵר הַקָּנֶה עוֹמֵד בִּמְקוֹמוֹ, לְפִיכָךְ זָכָה קָנֶה לִיטּוֹל הֵימֶנּוּ קוֹלְמוֹס לִסְפֶר תּוֹרָה. אֲבָל אֶרֶז אֵינוֹ עוֹמֵד בִּמְקוֹמוֹ, אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁנָּשְׁבָה רוּחַ צְפוֹנִית עוֹקַרְתּוֹ וְהוֹפַכְתּוֹ עַל פָּנָיו, וּמַה סּוֹפוֹ שֶׁל אֶרֶז? בָּאִים עָלָיו סַתָּתִין וּמְסַתְּתִין אוֹתוֹ, וּמְסַכְּכִין מִמֶּנּוּ בָּתִּים, וְהַשְּׁאָר מַשְׁלִיכִין אוֹתוֹ לָאוּר.
מִכָּאן אָמְרוּ יְהֵא אָדָם רַךְ כְּקָנֶה וְאַל יְהֵא קָשֶׁה כְּאֶרֶז:

פרק ד.

לֹא קַשְׁיָא.

(מְתָרֵץ כִּי עִנְיָן אֶחָד מַיְירִי בְּאוֹפֶן זֶה וְהַשֵּׁנִי בְּאוֹפֶן אַחֵר):

א אָמַר רַב חִיָּיא בַּר אַמִי מִשְּׁמֵיהּ דְּעוּלָּא לְעוֹלָם יָדוּר אָדָם בִּמְקוֹם רַבּוֹ, שֶׁכָּל זְמַן שֶׁשִּׁמְעִי בֶּן גֵּרָא קַיָּים לֹא נָשָׂא שְׁלֹמֹה אֶת בַּת פַּרְעֹה. וְהָתַנְיָא אַל יָדוּר? לֹא קַשְׁיָא הָא דְּכַיִיף לֵיהּ, הָא דְּלָא כַּיִיף לֵיהּ: ב מַתְנִי' הָאוּמָּנִין קוֹרִין בְּרֹאשׁ הָאִילָן וּבְרֹאשׁ הַנִּדְבָּךְ, מַה שֶּׁאֵינָן רַשָּׁאִין לַעֲשׂוֹת כֵּן בִּתְפִלָּה:

יג אבות דר"נ פמ"א: א ברכות ח. ב שם טז.

דמסתפי דלמא נפלי לא מלי מכווני: גמ' ומתפללין בראש הזית. בזמן שעוסקים בהם, מפני שענפיהם מרובים ויכולים לעמוד שם בלי פחד: בין כך ובין כך. בין מתאנה בין משאר אילנות: יורד ומתפלל. דהא אינו משועבד למלאכה שהוא ברשות עצמו: מיושבת עליו. מבעתותו, ואם הקלו אצל פועלים לא הקלו אצל בעל הבית: תנן האומנין קורין בראש האילן. אפילו בזמן שהם עסוקים: שבטלין ממלאכתן וקורין. כדי שיהו קורין בכוונה דשאין להבטל ממלאכתן: פרק ראשון. פרשת שמע בעי כוונה: ג] מקדשכם. רישיה דקרא את שבתותי תשמרו: צריך להודיע לאמו. לעשות לו סימן שאם יאכלנו קודם שיבוא לאמו תשאלנו מי עשה לך כך, והוא יאמר פלוני ונס נתן לי פת, ותרבה חבה ורעות בישראל: דעבידא לאגלויי. כגון קרון פניס דמשה שהודיעוהו הרואין, לא צריך הנותן להודיעו: ד] מתני' אחת לשלשים יום. שמתעפשים כשהוין מלפותתן: כל הספרים שלהם היו עשויין בגליון: גוללן. מתחילתן לסופן שיכנס בהם האויר: בתחלה. מה שלא למד, מפני שצריך להשהותו לפניו: אחר עמו. לפי שזה מושך אצלו וזה מושך אצלו ונקרע: גמ' בענין אחד. בפרשה אחת אין קורין: בשני ענינים. זה

כדף

גמ' תָּנוּ רַבָּנָן הָאוּמָנִין קוֹרִין בְּרֹאשׁ הָאִילָן
וּבְרֹאשׁ הַנִּדְבָּךְ וּמִתְפַּלְּלִין בְּרֹאשׁ הַזַּיִת וּבְרֹאשׁ
הַתְּאֵנָה, וּשְׁאַר כָּל הָאִילָנוֹת יוֹרְדִים לְמַטָּה
וּמִתְפַּלְּלִין, וּבַעַל הַבַּיִת בֵּין כַּךְ וּבֵין כַּךְ יוֹרֵד
לְמַטָּה וּמִתְפַּלֵּל לְפִי שֶׁאֵין דַּעְתּוֹ מְיוּשֶּׁבֶת עָלָיו:
רָמֵי לֵיהּ רַב מָרִי בְּרֵהּ דְּבַת שְׁמוּאֵל לְרָבָא תְּנַן
הָאוּמָנִין קוֹרִין בְּרֹאשׁ הָאִילָן וּבְרֹאשׁ הַנִּדְבָּךְ,
אַלְמָא לֹא בָּעֵי כַּוָּונָה, וּרְמִינְהוּ הַקּוֹרֵא אֶת שְׁמַע
צָרִיךְ שֶׁיְּכַוֵּין אֶת לִבּוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ו) שְׁמַע
יִשְׂרָאֵל, וּלְהַלָּן הוּא אוֹמֵר (שם כז) הַסְכֵּת וּשְׁמַע
יִשְׂרָאֵל, מַה לְהַלָּן בְּהַסְכֵּת אַף כָּאן בְּהַסְכֵּת?
אִישְׁתִּיק. אֲמַר לֵיהּ מִידֵי שְׁמִיעַ לָךְ בְּהָא? אֲמַר
לֵיהּ הָכִי אָמַר רַב שֵׁשֶׁת וְהוּא שֶׁבְּטֵלִין מִמְּלַאכְתָּן
וְקוֹרִין. וְהָתַנְיָא בֵּית הִלֵּל אוֹמְרִים עוֹסְקִים
בִּמְלַאכְתָּן וְקוֹרִין? לֹא קַשְׁיָא, הָא בְּפֶרֶק רִאשׁוֹן
הָא בְּפֶרֶק שֵׁנִי: ג אָמַר רַבִּי חָמָא בְּרַבִּי חֲנִינָא
הַנּוֹתֵן מַתָּנָה לַחֲבֵרוֹ אֵין צָרִיךְ לְהוֹדִיעוֹ שֶׁנֶּאֱמַר
(שמות לד) וּמֹשֶׁה לֹא יָדַע כִּי קָרַן עוֹר פָּנָיו. מֵיתִיבֵי
(שם לא) לָדַעַת כִּי אֲנִי ה' מְקַדִּשְׁכֶם, אָמַר לוֹ
הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה, מֹשֶׁה מַתָּנָה טוֹבָה
יֵשׁ לִי בְּבֵית גְּנָזַי וְשַׁבָּת שְׁמָהּ וַאֲנִי מְבַקֵּשׁ לִיתְּנָהּ
לְיִשְׂרָאֵל לֵךְ וְהוֹדִיעַ אוֹתָם, מִכָּאן אָמַר רַבִּי
שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל הַנּוֹתֵן פַּת לְתִינוֹק צָרִיךְ
לְהוֹדִיעַ לְאִמּוֹ? לֹא קַשְׁיָא, הָא בְּמַתָּנָה דַּעֲבִידָא
לְאִגְּלוּיֵי הָא בְּמַתָּנָה דְּלֹא עֲבִידָא לְאִגְּלוּיֵי,
שַׁבָּת נַמִּי מַתָּנָה דַּעֲבִידָא לְאִגְּלוּיֵי? מַתַּן שְׂכָרָהּ
לֹא עֲבִידָא לְאִגְּלוּיֵי:

ד מתני' מָצָא סְפָרִים קוֹרֵא בָהֶם אַחַת לִשְׁלֹשִׁים
יוֹם, וְאִם אֵינוֹ יוֹדֵעַ לִקְרוֹת גּוֹלְלָן, אֲבָל
לֹא יִלְמוֹד בָּהֶם בַּתְּחִלָּה, וְלֹא יִקְרָא אַחֵר
עִמּוֹ: גמ' וּרְמִינְהוּ לֹא יִקְרָא פָּרָשָׁה וְיִשְׁנֶה, וְלֹא יִקְרָא בוֹ פָּרָשָׁה וְיִתַּרְגֵּם, וְלֹא
יִפְתַּח בּוֹ יוֹתֵר מִשְּׁלֹשָׁה דַּפִּין, וְלֹא יִקְרְאוּ בוֹ שְׁלֹשָׁה בְּנֵי אָדָם בְּכֶרֶךְ אֶחָד,
הָא שְׁנַיִם קוֹרִין? אָמַר אַבַּיֵי לֹא קַשְׁיָא, כָּאן בְּעִנְיָן אֶחָד כָּאן בִּשְׁנֵי עִנְיָנִים:

ג ב"מ טו. ד בבא מציעא כט:

מתני'

בדף זה וזה בדף זה קורין, דלא אתו לשמוטי מהדדי: ה] מתני' ולא יפחות את השער. למכור בזול מפני שמרגיל לבוא אצלו ומקפח מזונות חבריו: גריסין. פולין גרוסות ברחים אחת לשתים: לא יבור את הפסולת. לפי שמתוך שנראות יפות הוא מעלה על דמיהם הרבה מדמי הפסולת שנטל מהם: מעל פי המגורה. למעלה להראות יפות ואת הפסולת שבתוכו לא בירר: לא את האדם. עבד כנעני העומד לימכר: גמ' משום דמרווח תרעא. והולכי פירות יראו שהוזלו וימכרו בזול: בדבר הנראה. לא הוי גנבת עין: משרביטין. זוקף שער הבהמה כשרביט שתראה שמנה: ואין נופחין בקרביים: י"ד בני מעיים הנמכרים בבית הטבח שיראו רחבים וגדולים: ואין שורין בשר במים. שמלבין והכחוש נראה שמן: לצלומי. לצייר: דיקולי. סלים: בחדתי. מותר שאינו אלא ליפות: בעתיקי. אסור שגונב את העין שנראים כחדשים: צבעיה. שהיה זקנו לבן ולבעו שחור ונראה כבחור: זיבנן. קנה אותי לעבד, וכנעני היה, דעבד עברי אסור לאחר חורבן שאין היובל נוהג: ויהיו עניים בני ביתך. טוב לי לפרנס עניי ישראל וישמשוני: דיקניה. זקנו: צדיק מצרה נחלץ. זה רבא: ו] מתני' לפני אותו בית דין. שנתחייב בו: אין סותרין. לחזור לישא וליתן אולי יזכה: גמ'

ה **מַתְנִי'** רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר. לֹא יְחַלֵּק הַחֶנְוָנִי קְלָיוֹת וֶאֱגוֹזִין לְתִינוֹקוֹת מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַרְגִּילָן לָבוֹא אֶצְלוֹ, וַחֲכָמִים מַתִּירִין. וְלֹא יְפַחוֹת אֶת הַשַּׁעַר, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים זָכוּר לַטּוֹב. לֹא יָבוֹר אֶת הַגְּרִיסִין דִּבְרֵי אַבָּא שָׁאוּל, וַחֲכָמִים מַתִּירִין. וּמוֹדִים שֶׁלֹּא יָבוֹר מֵעַל פִּי מְגוּרָה שֶׁאֵינוֹ אֶלָּא כְּגוֹנֵב אֶת הָעַיִן. אֵין מְפַרְכְּסִין לֹא אֶת הָאָדָם וְלֹא אֶת הַבְּהֵמָה וְלֹא אֶת הַכֵּלִים: גמ' מַאי טַעֲמַיְיהוּ דְּרַבָּנָן? דְּאָמַר לֵיהּ אֲנָא מְפַלֵּגְנָא אַמְגוֹזֵי וְאַתְּ פַּלֵּיג שִׁיסְקֵי: וַחֲכָמִים אוֹמְרִים זָכוּר לַטּוֹב. מַאי טַעֲמַיְיהוּ דְּרַבָּנָן? מִשּׁוּם דְּקָא מַרְוַוח לְתַרְעָא: וְלֹא יָבוֹר אֶת הַגְּרִיסִין וַחֲכָמִים מַתִּירִין. מַאן חֲכָמִים רַבִּי אַחָא, דְּתַנְיָא רַבִּי אַחָא מַתִּיר בְּדָבָר הַנִּרְאֶה: אֵין מְפַרְכְּסִין לֹא אֶת הָאָדָם וְלֹא אֶת הַבְּהֵמָה וְלֹא אֶת הַכֵּלִים. תָּנוּ רַבָּנָן אֵין מְשַׁרְבְּטִין אֶת הַבְּהֵמָה וְאֵין נוֹפְחִין הַקְּרָבַיִים, וְאֵין שׁוֹרִין אֶת הַבָּשָׂר בְּמַיִם. רַב פָּפָּא בַּר שְׁמוּאֵל שָׁרֵי לְצַלּוּמֵי דִיקוּלֵי, וְהָא אֲנַן תְּנַן אֵין מְפַרְכְּסִין לֹא אֶת הָאָדָם וְלֹא אֶת הַבְּהֵמָה וְלֹא אֶת הַכֵּלִים? לֹא קַשְׁיָא, הָא בְּחַדְתֵי הָא בְּעַתִּיקֵי. פִּירְכּוּס דְּאָדָם מַאי הִיא? כִּי הָא דְּהַהוּא עַבְדָּא סָבָא דַּאֲזַל צַבְעֵיהּ לְרֵישֵׁיהּ וּלְדִיקְנֵיהּ, אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרָבָא, אֲמַר לֵיהּ זִיבְנַן. אֲמַר לֵיהּ יִהְיוּ עֲנִיִּים בְּנֵי בֵיתֶךָ. אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַב פָּפָּא בַּר שְׁמוּאֵל זַבְנֵיהּ. יוֹמָא חַד אֲמַר לֵיהּ אַשְׁקְיַין מַיָּא, אֲזַל חַוְורֵיהּ לְרֵישֵׁיהּ וּלְדִיקְנֵיהּ, אֲמַר לֵיהּ חֲזִי דַּאֲנָא קַשִּׁישׁ מֵאֲבוּךְ, קָרֵי אַנַּפְשֵׁיהּ (משלי יא) צַדִּיק מִצָּרָה נֶחֱלָץ וַיָּבוֹא רָשָׁע תַּחְתָּיו:

ו **מַתְנִי'** מִי שֶׁנִּגְמַר דִּינוֹ וּבָרַח וּבָא לִפְנֵי אוֹתוֹ בֵּית דִּין אֵין סוֹתְרִין אֶת דִּינוֹ, כָּל מָקוֹם שֶׁיַּעַמְדוּ שְׁנַיִם וְיֹאמְרוּ מְעִידִין אָנוּ בְּאִישׁ פְּלוֹנִי שֶׁנִּגְמַר דִּינוֹ בְּבֵית דִּין שֶׁל פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי וּפְלוֹנִי עֵדָיו הֲרֵי זֶה יֵהָרֵג: גמ' לִפְנֵי אוֹתוֹ בֵּית דִּין

ה בבא מציעא ס. ו מכות ז.

גמ' מפני זכותה של ארץ ישראל. אולי תועיל לו למצוא לו פתח של זכות: ז] שאינו משיר פת. דצריך לשייר כדכתיב (מלכים ב ד) אכול והותר: העורכים. שלחן ערוך במאכל ומשתה לשם אותה עכו"ם שקורין גד: למני. עכו"ם ששמה מני: דאיכא שלמה. שמביא שלמה לאחר שאכל ונותן על השולחן עם הפתיתים ששייר, דמחזי דלשם עכו"ם עבד הכי: דליכא שלמה בהדיה. דמזומנין לעני:

פרק ה א] עובר בחמשה קולות. מזלזל בחמש' קולות שברך בהן הקדוש ברוך הוא לישראל: דקודם מתן תורה הוו. הנך קולות דאיירי

הוּא דְאֵין סוֹתְרִין הָא לִפְנֵי בֵּית דִין אַחֵר סוֹתְרִין, הָא תָּנֵי סֵיפָא כָּל מָקוֹם שֶׁיַעַמְדוּ שְׁנַיִם וְיֹאמְרוּ מְעִידִין אָנוּ בְּאִישׁ פְּלוֹנִי שֶׁנִגְמַר דִינוֹ בְּבֵית דִין שֶׁל פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי עֵדָיו הֲרֵי זֶה יֵהָרֵג? אָמַר אַבַּיֵי לֹא קַשְׁיָא, כַּאן בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כַּאן בְּחוּץ לָאָרֶץ, דְתַנְיָא רַבִּי יְהוּדָה בֶּן דוֹסְתָּאִי אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן שָׁטַח בָּרַח מֵאֶרֶץ לְחוּץ לָאָרֶץ אֵין סוֹתְרִין אֶת דִינוֹ, מִחוּץ לָאָרֶץ לָאָרֶץ סוֹתְרִין אֶת דִינוֹ, מִפְּנֵי זְכוּתָהּ שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל: ז אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר כָּל שֶׁאֵינוֹ מְשַׁיֵר פַּת עַל שֻׁלְחָנוֹ אֵינוֹ רוֹאֶה סִימָן בְּרָכָה לְעוֹלָם שֶׁנֶאֱמַר (איוב כ) אֵין שָׂרִיד לְאָכְלוֹ עַל כֵּן לֹא יָחִיל טוּבוֹ. וְהָא אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר כָּל הַמְשַׁיֵר פְּתִיתִים עַל שֻׁלְחָנוֹ כְּאִילוּ עוֹבֵד עֲכּוּ"ם שֶׁנֶאֱמַר (ישעיה סה) הָעוֹרְכִים לַגַּד שֻׁלְחָן וְהַמְמַלְאִים לַמְנִי מִמְסָךְ? לֹא קַשְׁיָא הָא דְאִיכָּא שְׁלֵמָה בַּהֲדֵיהּ הָא דְלֵיכָּא שְׁלֵמָה בַּהֲדֵיהּ:

פרק ה.

אֵינִי ? !

(שְׁאֵלָה זוּ מַקְשָׁה הַמֵשִׁיב מִקְרָא מְפוֹרָשׁ, מֵהֲלָכָה מְפוֹרְסֶמֶת, אוֹ מִיָחִיד שֶׁנִתְקַבְּלוּ דְבָרָיו לַהֲלָכָה):

א אָמַר רַבִּי חֶלְבּוֹ אָמַר רַב הוּנָא כָּל הַנֶהֱנֶה מִסְעוּדַת חָתָן וְאֵינוֹ מְשַׂמְחוֹ עוֹבֵר בַּחֲמִשָּׁה קוֹלוֹת שֶׁנֶאֱמַר (ירמיה לג) קוֹל שָׂשׂוֹן וְקוֹל שִׂמְחָה קוֹל חָתָן וְקוֹל כַּלָּה קוֹל אוֹמְרִים הוֹדוּ אֶת ה' צְבָאוֹת. וְאִם מְשַׂמְחוֹ מַה שְּׂכָרוֹ? אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי זוֹכֶה לַתּוֹרָה שֶׁנִתְּנָה בַּחֲמִשָּׁה קוֹלוֹת שֶׁנֶאֱמַר (שמות יט) וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בִּהְיוֹת הַבֹּקֶר וַיְהִי קוֹלוֹת וּבְרָקִים וְעָנָן כָּבֵד עַל הָהָר וְקוֹל שׁוֹפָר חָזָק מְאֹד, וַיְהִי קוֹל הַשּׁוֹפָר וְהָאֱלֹהִים יַעֲנֶנּוּ בְקוֹל. אֵינִי, וְהָא כְּתִיב (שם כ) וְכָל הָעָם רוֹאִים אֶת הַקּוֹלוֹת ?! אוֹתָן קוֹלוֹת דְקוֹדֶם מַתַּן תּוֹרָה הֲווּ. רַבִּי אַבָּהוּ אָמַר כְּאִילוּ הִקְרִיב תּוֹדָה שֶׁנֶאֱמַר (ירמיה לג) מְבִיאִים תּוֹדָה בֵּית ה'. רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק אָמַר כְּאִילוּ בָּנָה אַחַת מֵחֻרְבוֹת יְרוּשָׁלַיִם שֶׁנֶאֱמַר (שם) כִּי אָשִׁיב אֶת שְׁבוּת הָאָרֶץ כְּבָרִאשׁוֹנָה אָמַר ה': ב אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל הָיָה עוֹמֵד בִּתְפִלָּה וְנִזְכַּר שֶׁהִתְפַּלֵל פּוֹסֵק וַאֲפִילוּ בְּאֶמְצַע בְּרָכָה. אֵינִי, וְהָא אָמַר רַב נַחְמָן כִּי הֲוֵינַן בֵּי רַבָּה בַּר אַבָּהוּ בָּעַן מִינֵיהּ הָנֵי בְּנֵי בֵּי רַב דְטָעוּ וּמַדְכְּרֵי דְחוֹל בְּשַׁבָּת

ז סנהדרין לב. א ברכות ו: ב שם כא.

דאיירי בהו לעיל קאמר דנראין היו, אף על פי שהקול אינו נראה זה נראה : ב] מהו שיגמרו את הברכה. אם נזכר באמצע הברכה שטעה : ג] ועיון תפלה. לכוין בתפלתו : ד] ברגל. יום טוב הראשון והלך אצלו מערב יום טוב : את העצלנים. אף על פי שלא בשביל הרגל מתעכבים, שהרי כל ימות השנה אינם יוצאים מחמת עצלות, אף על פי כן משבחם אני : דאזיל ואתי ביומיה. ומשמח שמחת החג עם אשתו, כגון עיר שבתוך התחום או על ידי עירוב : ה] ר' ינאי. גבאי היה ויזף מעות הצדקה לצורכו ופרע : דכמה דמשהי. ר' ינאי דלית ליה זוזי לפרוע ניחא להו לעניים : דמעשה. רבי ינאי לגבורה ואמר דלית ליה מעות לחלק לעניים, וכופה אותם לצדקה ואיכא רווחא לעניים : מְעַשֶׂה. כופה : פרק ו א] בשביל זה. שיברא

מַהוּ שֶׁיִּגְמְרוּ ? וְאָמַר לָן גּוֹמְרִין כָּל אוֹתָהּ בְּרָכָה ? הָכִי הַשְׁתָּא ! הָתָם גַּבְרָא בַּר חִיּוּבָא הוּא, וְרַבָּנָן הוּא דְּלָא אַטְרְחוּהוּ מִשּׁוּם כְּבוֹד שַׁבָּת, אֲבָל הָכָא הָא צַלֵּי לָהּ : ג אָמַר רַב יְהוּדָה בַּר שֵׁילָא אָמַר רַבִּי אַסִּי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן שִׁשָּׁה דְּבָרִים אָדָם אוֹכֵל פֵּירוֹתֵיהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וְהַקֶּרֶן קַיֶּימֶת לוֹ לָעוֹלָם הַבָּא, וְאֵלּוּ הֵן הַכְנָסַת אוֹרְחִים וּבִקּוּר חוֹלִים וְעִיּוּן תְּפִלָּה וְהַשְׁכָּמַת בֵּית הַמִּדְרָשׁ וְהַמְגַדֵּל בָּנָיו לְתַלְמוּד תּוֹרָה וְהַדָּן אֶת חֲבֵרוֹ לְכַף זְכוּת. אִינִי, וְהָא תְּנַן אֵלּוּ דְבָרִים שֶׁאָדָם עוֹשֶׂה אוֹתָם וְאוֹכֵל פֵּירוֹתֵיהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וְהַקֶּרֶן קַיֶּימֶת לוֹ לָעוֹלָם הַבָּא, וְאֵלּוּ הֵן כִּבּוּד אָב וָאֵם גְּמִילוּת חֲסָדִים וַהֲבָאַת שָׁלוֹם שֶׁבֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ וְתַלְמוּד תּוֹרָה כְּנֶגֶד כּוּלָּם, הַנִי אִין, מִידֵי אַחֲרִינָא לֹא ?! הַנִי נַמִי בְּהַנִי שַׁיְיכֵי : ד תָּנוּ רַבָּנָן מַעֲשֶׂה בְּרַבִּי אִלְעַאי שֶׁהָלַךְ לְהַקְבִּיל פְּנֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר רַבּוֹ בְּלוּד בְּרֶגֶל, אָמַר לוֹ, אִלְעַאי אֵינְךָ מִשּׁוֹבְתֵי הָרֶגֶל שֶׁהָיָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר מְשַׁבֵּחַ אֲנִי אֶת הָעַצְלָנִים שֶׁאֵין יוֹצְאִין מִבָּתֵּיהֶם בָּרֶגֶל דִּכְתִיב (דברים יד) וְשָׂמַחְתָּ אַתָּה וּבֵיתֶךָ. אִינִי, וְהָאָמַר רַבִּי יִצְחָק מִנַּיִן שֶׁחַיָּיב אָדָם לְהַקְבִּיל פְּנֵי רַבּוֹ בָּרֶגֶל שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים ב ד) מַדּוּעַ אַתְּ הוֹלֶכֶת אֵלָיו הַיּוֹם לֹא חֹדֶשׁ וְלֹא שַׁבָּת, מִכְּלַל דִּבְחֹדֶשׁ וְשַׁבָּת מִיחַיֵּיב אִינִישׁ לְאַקְבּוּלֵי אַפֵּי רַבֵּיהּ ? לָא קַשְׁיָא, הָא דְּאָזִיל וְאָתֵי בְּיוֹמֵיהּ, הָא דְּאָזִיל וְלָא אָתֵי בְּיוֹמֵיהּ : ה תָּנוּ רַבָּנָן סֶלַע זוּ לִצְדָקָה, עַד שֶׁלֹּא בָּאתָה לְיַד גַּבַּאי מוּתָּר לְשַׁנּוֹתָהּ, מִשֶּׁבָּאתָה לְיַד גַּבַּאי אָסוּר לְשַׁנּוֹתָהּ. אִינִי, וְהָא רַבִּי יַנַּאי יָזֵיף וּפָרַע ? שָׁאנֵי רַבִּי יַנַּאי דְּנִיחָא לְהוּ לַעֲנִיִּים דְּכַמָּה דְּמַשְׁהֵי מַעֲשֶׂה וּמַיְיתֵי לְהוּ :

פרק ו.

יִרְאַת ה'. (אגדה)

א אָמַר רַבִּי חֶלְבּוֹ אָמַר רַב הוּנָא כָּל אָדָם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ יִרְאַת שָׁמַיִם דְּבָרָיו נִשְׁמָעִין שֶׁנֶּאֱמַר (קהלת יב) סוֹף דָּבָר הַכֹּל נִשְׁמָע אֶת הָאֱלֹהִים יְרָא וְאֶת מִצְוֹתָיו שְׁמוֹר. מַאי (שם) כִּי זֶה כָּל הָאָדָם ? אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּל הָעוֹלָם כּוּלּוֹ לֹא נִבְרָא אֶלָּא בִּשְׁבִיל זֶה. רַבִּי

ג שבת קכז. ד סוכה כז : ה ערכין ו. א ברכות ו :

אבא בר כהנא אמר שקול זה כנגד כל העולם כולו. רבי שמעון בן עזאי אומר ואמרי לה רבי שמעון בן זומא כל העולם כולו לא נברא אלא לצוות לזה: ב אמר רבי חנינא הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים שנאמר (דברים י) ועתה ישראל מה ה׳ אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה את ה׳. אטו יראת שמים מלתא זוטרתא היא, והאמר רבי חנינא משום רבי שמעון בן יוחי אין לו להקדוש ברוך הוא בבית גנזיו אלא אוצר של יראת שמים שנאמר (ישעיה לג) יראת ה׳ היא אוצרו? אין, לגבי משה מלתא זוטרתא היא, דאמר רבי חנינא משל לאדם שמבקשים ממנו כלי גדול ויש לו, דומה עליו ככלי קטן. קטן ואין לו, דומה עליו ככלי גדול: ג אמר רב הונא הרגיל בנר הוין ליה בנים תלמידי חכמים, הזהיר במזוזה זוכה לדירה נאה, הזהיר בציצית זוכה לטלית נאה, הזהיר בקידוש היום זוכה וממלא גרבי יין. רב הונא הוה רגיל דהוה חליף ותני אפתחא דרבי אבין נגרא, חזא דהוה רגיל בשרגי טובא, אמר תרי גברא רברבי נפקי מהכא. נפק מינייהו רב אידי בר אבין ורב חייא בר אבין. רב חסדא הוה רגיל דהוה חליף ותני אפתחא דבי נשא דרב שיזבי, חזא דהוה רגיל בשרגא טובא, אמר גברא רבא נפק מהכא, נפק מינייהו רב שיזבי: ד ואהבת את ה׳ אלהיך, שיהא שם שמים מתאהב על ידך, שיהא קורא ושונה ומשמש תלמידי חכמים ויהא משאו ומתנו בנחת עם הבריות, מה הבריות אומרות עליו, אשרי אביו שלמדו תורה אשרי רבו שלמדו תורה, אוי להם לבריות שלא למדו תורה, פלוני שלמד תורה ראו כמה נאים דרכיו, כמה מתוקנים מעשיו, עליו הכתוב אומר (ישעיה מט) ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר. אבל מי שקורא ושונה ומשמש תלמידי חכמים ואין משאו ומתנו באמונה ואין דבורו בנחת עם הבריות, מה הבריות אומרות עליו, אוי לו לפלוני שלמד תורה, אוי לו לאביו שלמדו תורה, אוי לו לרבו שלמדו תורה, פלוני שלמד תורה ראו כמה מקולקלין וכמה מכוערין דרכיו ועליו הכתוב אומר (יחזקאל לו) באמור להם עם ה׳ אלה ומארצו יצאו: ה אמר רבי ינאי תפילין צריכין גוף נקי כאלישע בעל כנפים. מאי היא? אביי אמר שלא יפיח בהן, רבא אמר שלא יישן בהן. ואמאי קרי ליה בעל כנפים? שפעם אחת גזרה המלכות גזרה על ישראל שכל המניח תפילין ינקרו את מוחו, והיה אלישע מניחם ויוצא לשוק, ראהו קסדור אחד, רץ מפניו ורץ אחריו, וכיון שהגיע אצלו נטלן מראשו ואחזן בידו, אמר לו מה זה בידך? אמר לו כנפי יונה, פשט את ידו ונמצאו כנפי יונה, לפיכך קורין אותו אלישע בעל כנפים. ומאי שנא כנפי יונה

שיברא זה: לצוות. לענג את זה: ג] בנים תלמידי חכמים. דכתיב (משלי ו) כי נר מצוה ותורה אור, על ידי נר מצוה דשבת וחנוכה בא אור דתורה: נגרא. חרש עצים: בשרגא. דשבת: חליף ותני. עובר ושונה: דבי נשא. אביו, והיינו דאמרי חמיו: נפק מינייהו. דחתנו כבנו: ה] שלא יישן בהם. שמא יפיח, אבל אם יכול ליזהר שלא יישן בהם

ב ברכות לג: ג שבת כג: ד יומא פו. ה שבת מט.

משאר

בהם כל הגופים נקיים שיכולין להעמיד עצמם בשעת הרוח: את מוחו. שהוא תחת התפילין: כנפיה מגינות עליה. מן הצנה ומכל עוף והאדם הבא עליה, היא נלחמת ומכה בראש גפיה, מה שאין כן בשאר עופות: י] בשמונה עשה. ד' פרשיות יש בהן, ואכל חדא קיימי תרי עשה וקשרתם לאות והיו לטוטפות (דברים יא): בציצית ה'. ועשו ונתנו והיה וראיתם, גדילים תעשה לך: ה' עליהם. אותם שנושאין עליהם שם ה' בתפילין יחיו: ח] החמירה תורה. לשלם כפל וארבעה וחמשה: השוה כבוד עבד. לא ירא מבני אדם כדרך שלא ירא מהקב"ה, אבל גנב ירא מבני אדם ומעין של מעלה לא נזהר: לסתיר. כמו להסתיר יועצים במסתרים לגנוב ולהרע: והלא

מִשְּׁאַר עוֹפוֹת? מִשּׁוּם דְּאִמְתִּיל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לְיוֹנָה שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים סח) כַּנְפֵי יוֹנָה נֶחְפָּה בַכֶּסֶף וְגוֹמֵר, מַה יוֹנָה כְּנָפֶיהָ מְגִינּוֹת עָלֶיהָ אַף יִשְׂרָאֵל מִצְוֹת מְגִינּוֹת עֲלֵיהֶן: ו אָמַר רַב שֵׁשֶׁת כָּל שֶׁאֵין מַנִּיחַ תְּפִילִּין עוֹבֵר בִּשְׁמוֹנָה עֲשֵׂה, וְכָל שֶׁאֵינוֹ לוֹ צִיצִית בְּבִגְדוֹ עוֹבֵר בַּחֲמִשָּׁה עֲשֵׂה, וְכָל כֹּהֵן שֶׁאֵינוֹ עוֹלֶה לַדּוּכָן עוֹבֵר בִּשְׁלֹשָׁה עֲשֵׂה, כָּל שֶׁאֵין לוֹ מְזוּזָה בְּפִתְחוֹ עוֹבֵר בִּשְׁנֵי עֲשֵׂה וּכְתַבְתָּם וּכְתַבְתָּם (דברים יא). וְאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ כָּל הַמַּנִּיחַ תְּפִילִּין מַאֲרִיךְ יָמִים שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה לח) ה' עֲלֵיהֶם יִחְיוּ וּלְכָל בָּהֶן חַיֵּי רוּחִי וְתַחֲלִימֵנִי וְהַחֲיֵינִי: ז תָּנוּ רַבָּנָן חֲבִיבִין יִשְׂרָאֵל שֶׁסִּבְּבָן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּמִצְוֹת תְּפִילִּין בְּרָאשֵׁיהֶן וּתְפִילִּין בִּזְרוֹעוֹתֵיהֶן וְצִיצִית בְּבִגְדֵיהֶן וּמְזוּזָה לְפִתְחֵיהֶן, וַעֲלֵיהֶם אָמַר דָּוִד (תהלים קיט) שֶׁבַע בַּיּוֹם הִלַּלְתִּיךָ עַל מִשְׁפְּטֵי צִדְקֶךָ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר כָּל שֶׁיֵּשׁ לוֹ תְּפִילִּין בְּרֹאשׁוֹ וּתְפִילִּין בִּזְרוֹעוֹ וְצִיצִית בְּבִגְדוֹ וּמְזוּזָה בְּפִתְחוֹ, הַכֹּל בְּחִיזּוּק שֶׁלֹּא יֶחֱטָא, שֶׁנֶּאֱמַר (קהלת ד) וְהַחוּט הַמְשֻׁלָּשׁ לֹא בִמְהֵרָה יִנָּתֵק, וְאוֹמֵר (תהלים לד) חוֹנֶה מַלְאַךְ ה' סָבִיב לִירֵאָיו וַיְחַלְּצֵם: ח שָׁאֲלוּ תַּלְמִידָיו אֶת רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי מִפְּנֵי מַה הֶחְמִירָה תּוֹרָה בְּגַנָּב יוֹתֵר מִגַּזְלָן? אָמַר לָהֶם זֶה הִשְׁוָה כְּבוֹד עֶבֶד לִכְבוֹד קוֹנוֹ וְזֶה לֹא הִשְׁוָה כְּבוֹד עֶבֶד לִכְבוֹד קוֹנוֹ, כִּבְיָכוֹל, עָשָׂה עַיִן שֶׁל מַטָּה כְּאִילּוּ אֵינָהּ רוֹאָה וְאֹזֶן שֶׁל מַטָּה כְּאִילּוּ אֵינָהּ שׁוֹמַעַת שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כט) הוֹי הַמַּעֲמִיקִים מֵה' לַסְתִּיר עֵצָה וְהָיָה בְמַחְשָׁךְ מַעֲשֵׂיהֶם וַיֹּאמְרוּ מִי רֹאֵנוּ וּמִי יוֹדְעֵנוּ, וּכְתִיב (תהלים צד) וַיֹּאמְרוּ לֹא יִרְאֶה יָּהּ וְלֹא יָבִין אֱלֹהֵי יַעֲקֹב, וּכְתִיב (יחזקאל ט) כִּי אָמְרוּ עָזַב ה' אֶת הָאָרֶץ וְאֵין ה' רֹאֶה. תַּנְיָא אָמַר רַבִּי מֵאִיר מָשְׁלוּ מָשָׁל מִשּׁוּם רַבָּן גַּמְלִיאֵל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה לִשְׁנֵי בְּנֵי אָדָם שֶׁהָיוּ בָעִיר וְעָשׂוּ מִשְׁתֶּה, אֶחָד זִמֵּן אֶת בְּנֵי הָעִיר וְלֹא זִמֵּן אֶת בְּנֵי הַמֶּלֶךְ, וְאֶחָד לֹא זִמֵּן אֶת בְּנֵי הָעִיר וְלֹא זִמֵּן אֶת בְּנֵי הַמֶּלֶךְ, אֵיזֶה מֵהֶם עָנְשׁוֹ מְרוּבֶּה, הֱוֵי אוֹמֵר זֶה שֶׁזִּמֵּן אֶת בְּנֵי הָעִיר וְלֹא זִמֵּן אֶת בְּנֵי הַמֶּלֶךְ:

ו מנחות מד. ז שם מג: ח בבא קמא עט:

פרק ז א] והלא מושבע ועומד הוא. מהר סיני דכתיב (יהושע א) לא ימוש ספר התורה הזה מפיך: בקריאת שמע שחרית וערבית. כיון דקרא קריאת שמע קיים לא ימוש, משום הכי כי אמר אשנה פרק זה, כיון דכבר פטר נפשיה, חייל עליה שבועה: ב] גנב ונתן לאחר. לא נתן המתנה, דאם כן אפילו לא טבח מיחייב אנתינה משום מכירה כדקתני סיפא, אלא עשאו שליח לטביחה או למכירה: והקיף. מכר באמנה ולא קבל דמים: גנב ופרע בחובו. שהקיפו חברו פרקמטיא באשראי ופרע לו בהמה זו: ג] גמ' אעפ"י שאמרו. בב"ק כא: אינו צריך להעלות לו שכר. ואוקימנא בחצר דלא קיימא לאגרא, אבל האי גברא מדר בה עביד למיגר בית לדירתו, דהוה ליה זה נהנה וזה לא חסר: בחצר דקיימא לאגרא וגברא דעביד למיגר. המלוה הזה היה שוכר בית אחרת אם לא מלא זה דהוה ליה הוא נהנה וכעל

מַאי קָא מַשְׁמַע לָן?

[שׁוֹאֵל אֵיזֶה חִידּוּשׁ בָּא הָאוֹמֵר לְאַשְׁמוּעִינָן אִם כְּבַר נִתְפַּרְסְמָה הֲלָכָה זוּ בְּמִשְׁנָה אוֹ בִּבְרַיְיתָא אוֹ דְהַסְבָּרָא מְחַיֶּיבֶת? וּמְשַׁנִּי אִם דְּהַהֲלָכָה אֵינָהּ מְפוֹרֶשֶׁת כָּל כַּךְ, אוֹ דְהָאוֹמֵר מַשְׁמִיַע סְבָרָא מְחוּדֶּשֶׁת]:

א אָמַר רַב גִּידֵּל אָמַר רַב מִנַּיִן שֶׁנִּשְׁבָּעִין לְקַיֵּים אֶת הַמִּצְוָה שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קיט) נִשְׁבַּעְתִּי וָאֲקַיֵּמָה לִשְׁמוֹר מִשְׁפְּטֵי צִדְקֶךָ. וַהֲלֹא מוּשְׁבַּע וְעוֹמֵד מֵהַר סִינַי הוּא? אֶלָּא הָא קָמַשְׁמַע לָן דְּשָׁרֵי לֵיהּ לְאִינִישׁ לְזָרוּזֵי נַפְשֵׁיהּ: וְאָמַר רַב גִּידֵּל אָמַר רַב הָאוֹמֵר אַשְׁכִּים וְאֶשְׁנֶה פֶּרֶק זֶה, אֶשְׁנֶה מַסֶּכֶת זוּ נֶדֶר גָּדוֹל נָדַר לֵאלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. וַהֲלֹא מוּשְׁבַּע וְעוֹמֵד הוּא וְאֵין שְׁבוּעָה חָלָה עַל שְׁבוּעָה? מַאי קָמַשְׁמַע לָן דַּאֲפִילּוּ זָרוּזֵי בְּעָלְמָא, הַיְינוּ דְּרַב גִּידֵּל קַמַּיְיתָא?! הָא קָמַשְׁמַע לָן כֵּיוָן דְּאִי בָּעֵי פָּטַר נַפְשֵׁיהּ בִּקְרִיאַת שְׁמַע שַׁחֲרִית וְעַרְבִית מִשּׁוּם הָכִי חָיֵיל שְׁבוּעָה עֲלֵיהּ:

ב תָּנוּ רַבָּנָן גָּנַב וְנָתַן לְאַחֵר וְטָבַח, גָּנַב וְנָתַן לְאַחֵר וּמָכַר, גָּנַב וְהִקְדִּישׁ, גָּנַב וְהִקִּיף, גָּנַב וְהֶחֱלִיף, גָּנַב וְנָתַן בְּמַתָּנָה, גָּנַב וּפָרַע חוֹבוֹ, גָּנַב וּפָרַע בְּהֶקֵּיפוֹ, גָּנַב וְשָׁלַח סִבְלוֹנוֹת בְּבֵית חָמִיו מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. מַאי קָא מַשְׁמַע לָן? אַשְׁמוּעִינָן רֵישָׁא גָּנַב וְנָתַן לְאַחֵר וְטָבַח, דְּיֵשׁ שָׁלִיחַ לִדְבַר עֲבֵרָה, אַף עַל גַּב דִּבְכָל הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ אֵין שָׁלִיחַ לִדְבַר עֲבֵרָה הָכָא יֵשׁ שָׁלִיחַ לִדְבַר עֲבֵרָה, מַאי טַעְמָא? וּטְבָחוֹ וּמְכָרוֹ (שמות כא) מַה מְּכִירָה דְּלָא אֶפְשָׁר דְּלָאו עַל יְדֵי אַחֵר אַף טְבִיחָה עַל יְדֵי אַחֵר מִיחַיֵּיב, וְאַשְׁמוּעִינָן סֵיפָא גָּנַב וְהִקְדִּישׁ, מַה לִּי מְכָרוֹ לְהֶדְיוֹט מַה לִּי מְכָרוֹ לַשָּׁמַיִם:

ג מתני' הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ לֹא יָדוּר בַּחֲצֵרוֹ חִנָּם, וְלֹא יִשְׂכּוֹר מִמֶּנּוּ בְּפָחוֹת, מִפְּנֵי שֶׁהוּא רִבִּית: גמ' אָמַר רַב יוֹסֵף בַּר מִנְיוֹמִי אָמַר רַב נַחְמָן אַף עַל פִּי שֶׁאָמְרוּ הַדָּר בַּחֲצַר חֲבֵרוֹ שֶׁלֹּא מִדַּעְתּוֹ אֵינוֹ צָרִיךְ לְהַעֲלוֹת לוֹ שָׂכָר, הִלְוָהוּ וְדָר בַּחֲצֵרוֹ צָרִיךְ לְהַעֲלוֹת לוֹ שָׂכָר. מַאי קָא מַשְׁמַע לָן, תְּנֵינָא הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ לֹא יָדוּר בַּחֲצֵרוֹ חִנָּם וְלֹא יִשְׂכּוֹר מִמֶּנּוּ בְּפָחוֹת מִפְּנֵי שֶׁהוּא רִבִּית? אִי מִמַּתְנִיתִין הֲוָה אֲמִינָא הָנֵי מִילֵּי

א נדרים ח. ב בבא קמא עט. ג בבא מציעא סד:

בחצר

וכעל חלר חסר: אבל חצר דלא קיימא לאגרא. דהוה ליה זה לא חסר: וגברא דלא עביד למיגר. דהוה ליה זה לא נהנה: קמ"ל. דמיחזיא כרבית: מאן דאמר הלוהו. ולא קלך עמו על מנת לדור ואפילו הכי אסור: כל שכן הלוני. דקלך לו דירת הבית בתורת רבית: אבל הלוהו לא. ומתניתין בדקלך לו בשעת מתן מעות או לאחר כן: ד] מתני' בהמה מסוכנת. שהוא ירא שתמות, ואינו לריך לה, שכבר שעד סעודתו, אלא מחמת הפסידו הוא שוחט: לא ישחוט. ביום טוב: אלא אם כן. יודע שיש שהות: מבית טביחתה. שהוא מזומן ומופשט מעורו: במוט ובמוטה. בשני בני אדם, משום דאוושא מלתא היא, ומזלזל ביום טוב: גמ' הפשט ונתוח. פירש הכתוב בעולה בפרשה ויקרא שהיא אכילת גבוה, והוא הדין יש ללמוד לקלבים באכילת הדיוט: אילימא. דבא למימר דאסור לאכול ממנה עד שינתחנה, שמא ימלא לה סימן טרפה בסתר, והחזיק לנו הבהמות בספק טרפות אף קודם שראה בהן טרפות: לאפוקי מדרב הונא. דאמר בהמה בחייה בחזקת איסור, אבל מן החי עומדת, ונפקא מינה שאם אירע ספק בשחיטתה נעמידנה על חזקתה ואסורה: עד שיודע לך. ברור שנשחטה כראוי: בחזקת היתר עומדת. דסתם בהמות אינן טרפות, ואם נמלא בה נקב בריאה או בבני מעיים, ויש לתלותו לאחר שחיטה ולהכשיר בקודם שחיטה ולאסור, העמידנה על חזקתה שהיתה בה קודם שנמלא ספק זה ומותרת, עד שיודע לך אמת שהיא טרפה: מבית טביחתה ממש. קודם הפשט ונתוח: שטובחת אכילתה. מפני מעיה שהנאכל מתחתך ומתעכל שם: אורח ארעא. ולא משום איסור טרפה:

בְּחָצֵר דְקַיְימָא לְאַגְרָא וְגַבְרָא דְעָבִיד לְמֵיגַר, אֲבָל חָצֵר דְלָא קַיְימָא לְאַגְרָא וְגַבְרָא דְלָא עָבִיד לְמֵיגַר אֵימָא לָא, קָא מַשְׁמַע לָן: אִיכָּא דְאָמְרֵי אָמַר רַב יוֹסֵף בַּר מִנְיוֹמִי אָמַר רַב נַחְמָן אַף עַל פִּי שֶׁאָמְרוּ הַדָּר בְּחָצֵר חֲבֵרוֹ שֶׁלֹּא מִדַּעְתּוֹ אֵינוֹ צָרִיךְ לְהַעֲלוֹת לוֹ שָׂכָר, הַלְוֵנִי וְדוּר בַּחֲצֵרִי צָרִיךְ לְהַעֲלוֹת לוֹ שָׂכָר. מַאן דְאָמַר הַלְוָהוּ כָּל שֶׁכֵּן הַלְוֵנִי, מַאן דְאָמַר הַלְוֵנִי אֲבָל הַלְוָהוּ לָא, מַאי טַעְמָא? כֵּיוָן דְמֵעִיקָּרָא לָאו אַדַּעְתָּא דְהָכִי אוֹזְפֵי לֵית לָן בָּהּ:

ד מתני' בְּהֵמָה מְסוּכֶּנֶת לֹא יִשְׁחוֹט אֶלָּא אִם כֵּן יֵשׁ שָׁהוּת בַּיּוֹם לֶאֱכוֹל מִמֶּנָּה כְּזַיִת צָלִי, רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר אֲפִילוּ כְּזַיִת חַי מִבֵּית טְבִיחָתָהּ. שְׁחָטָהּ בְּשָׂדֶה לֹא יְבִיאֶנָּה בְּמוֹט וּבְמוֹטָה אֲבָל מֵבִיא בְּיָדוֹ אֵבָרִים אֵבָרִים:

גמ' אָמַר רָמִי בַּר חָמָא הֶפְשֵׁט וְנִתּוּחַ בְּעוֹלָה וְהוּא הַדִּין לְקַצָּבִים, מִכָּאן לָמְדָה תוֹרָה דֶּרֶךְ אֶרֶץ שֶׁלֹּא יֹאכַל אָדָם בָּשָׂר קוֹדֶם הֶפְשֵׁט וְנִתּוּחַ, מַאי קָא מַשְׁמַע לָן? אִילֵימָא לְאַפּוּקֵי מִדְּרַב הוּנָא, דְאָמַר רַב הוּנָא בְּהֵמָה בְּחַיֶּיהָ בְּחֶזְקַת אִיסּוּר עוֹמֶדֶת עַד שֶׁיִּוָּדַע לָךְ בַּמֶּה נִשְׁחֲטָה, נִשְׁחֲטָה בְּחֶזְקַת הֶיתֵּר עוֹמֶדֶת עַד שֶׁיִּוָּדַע לָךְ בַּמֶּה נִטְרְפָה, וְהָא אֲנַן תְּנַן מַתְנִיתִין כִּדְרַב הוּנָא, דִּתְנַן רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר אֲפִילוּ כְּזַיִת חַי מִבֵּית טְבִיחָתָהּ, מַאי לָאו מִבֵּית טְבִיחָתָהּ מַמָּשׁ?! לֹא מִמָּקוֹם שֶׁטּוֹבַחַת אֲכִילָתָהּ. וְהָא תָּנֵי רַבִּי חִיָּיא מָקוֹם טְבִיחָתָהּ מַמָּשׁ? אֶלָּא רָמִי בַּר אַבָּא אוֹרַח אַרְעָא קָמַשְׁמַע לָן, כִּדְתַנְיָא לֹא יֹאכַל אָדָם שׁוּם וּבָצָל מֵרֹאשׁוֹ אֶלָּא מֵעָלָיו, וְאִם

אבל

רעבתן. אף זה הממהר לאכול קודם הפשט נראה כרעבתן: ה] מתני' שנסמית עינו. דהוי מום מובהק: בני הכנסת. שאינן חכמים: גמ' בחוצה לארץ. שאינו ראוי להקריב ואפילו בזמן בית המקדש: ספק. אמרה לי רבי ירמיה משמיה דרב ספק אמרה לי משמיה דשמואל: מתירין את הבכור. במומין מובהקין: ו] שהייה. אם שהה בשחיטה כדי שחיטת בהמה: דרסה. שחט והתיז את הראש בבת א' שלא הוליך והביא: עיקור. שחט את הושט ופסק את הגרגרת: חלדה. שהחליד את הסכין כחולדה זו התחובה בחורין: הגרמה. שיצא הסכין חוץ ממקום הכשר שחיטה: ולא ידע. שאסור לעשות כן ומאכילה לנו: פרק ח א] מתני' משעה שהכהנים. שנטמאו וטבלו והעריב שמשן והגיע עתם לאכול בתרומה: עד סוף האשמורה הראשונ'. שלים

אָבַל הֲרֵי זֶה רַעַבְתָן. כַּיּוֹצֵא בוֹ לֹא יִשְׁתֶּה אָדָם כּוֹסוֹ בְּבַת אַחַת וְאִם שָׁתָה הֲרֵי זֶה גַּרְגְּרָן:

ה מַתְנִי' בְּכוֹר שֶׁנִּסְמֵית עֵינוֹ וְשֶׁנִּקְטְעָה יָדוֹ וְשֶׁנִּשְׁבְּרָה רַגְלוֹ הֲרֵי זֶה יִשָּׁחֵט עַל פִּי שְׁלֹשָׁה בְּנֵי הַכְּנֶסֶת, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר אֲפִילוּ יֵשׁ שָׁם כֹּהֵן גָּדוֹל אֵינוֹ נִשְׁחָט אֶלָּא עַל פִּי מוּמְחֶה: גמ' רַבִּי שְׂמְלַאי וְרַבִּי יְהוּדָה נְשִׂיאָה תַּרְוַיְיהוּ מִשְּׁמֵיהּ דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אַמְרִי, וְאַמְרִי לָהּ רַבִּי שְׂמְלַאי וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי תַּרְוַיְיהוּ מִשּׁוּם רַבִּי יְהוּדָה נְשִׂיאָה אַמְרִי הַתָּרַת בְּכוֹר בְּחוּצָה לָאָרֶץ עַל פִּי שְׁלֹשָׁה בְּנֵי הַכְּנֶסֶת, אָמַר רָבָא וּבְמוּמִין מוּבְהָקִין. מַאי קָא מַשְׁמַע לָן תְּנֵינָא בְּכוֹר שֶׁנִּסְמֵית עֵינוֹ וְשֶׁנִּקְטְעָה יָדוֹ וְשֶׁנִּשְׁבְּרָה רַגְלוֹ הֲרֵי זֶה יִשָּׁחֵט עַל פִּי שְׁלֹשָׁה בְּנֵי הַכְּנֶסֶת? אִי מִמַּתְנִיתִין הֲוָה אֲמִינָא בְּחוּצָה לָאָרֶץ אֲפִילוּ מוּמִין שֶׁאֵין מוּבְהָקִין, וְהַאי דְּקָתָנֵי מוּבְהָקִין לְהוֹדִיעֲךָ כֹּחוֹ דְּרַבִּי יוֹסֵי, קָא מַשְׁמַע לָן: אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה בַּר אַבָּא סָפֵק מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב סָפֵק מִשְּׁמֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל שְׁלֹשָׁה מַתִּירִין אֶת הַבְּכוֹר בְּמָקוֹם שֶׁאֵין מוּמְחֶה. מַאי קָא מַשְׁמַע לָן תְּנֵינָא הֲרֵי זֶה יִשָּׁחֵט עַל פִּי שְׁלֹשָׁה בְּנֵי הַכְּנֶסֶת? אִי מִמַּתְנִיתִין הֲוָה אֲמִינָא בְּמָקוֹם מוּמְחֶה, קָא מַשְׁמַע לָן בְּמָקוֹם שֶׁאֵין מוּמְחֶה אִין בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ מוּמְחֶה לָא: ו רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל כָּל טַבָּח שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ הִלְכוֹת שְׁחִיטָה אָסוּר לֶאֱכוֹל מִשְּׁחִיטָתוֹ, וְאֵלּוּ הֵן הִלְכוֹת שְׁחִיטָה שְׁהִיָּיה דְּרָסָה חֲלָדָה הַגְרָמָה וְעִיקּוּר. מַאי קָא מַשְׁמַע לָן, כּוּלְּהוּ תְּנֵינָא? לָא צְרִיכָא שֶׁשָּׁחַט לְפָנֵינוּ שְׁנַיִם וּשְׁלֹשָׁה פְּעָמִים וְשָׁחַט שַׁפִּיר, מַהוּ דְּתֵימָא מִדְּאִידָךְ שָׁחַט שַׁפִּיר הָא נַמִי שָׁחַט שַׁפִּיר, קָא מַשְׁמַע לָן כֵּיוָן דְּלָא גְּמִיר זִמְנִין דְּשָׁהֵי וְדָרֵיס וְלָא יָדַע:

פרק ח.

מִלְּתָא אַגַּב אוֹרְחֵיהּ קָא מַשְׁמַע לָן.

וּלְפְעָמִים מַאֲרִיךְ הַתַּנָּא בְּמִלְּתֵיהּ בְּמָקוֹם שֶׁהָיָה לוֹ לְקַצֵּר לְהַשְׁמִיעַ אַגַּב אוֹרְחֵיהּ דִּין מְחוּדָּשׁ:

א מַתְנִי' מֵאֵימָתַי קוֹרִין אֶת שְׁמַע בְּעַרְבִין מִשָּׁעָה שֶׁהַכֹּהֲנִים נִכְנָסִין לֶאֱכוֹל בִּתְרוּמָתָן, עַד סוֹף הָאַשְׁמוּרָה הָרִאשׁוֹנָה דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר,

ה בכורות ט: ו חולין ט. א ברכות ב.

וחכמים

שליש הלילה, ומשם ואילך עבר זמן דלא מיקרי תו זמן שכיבה ולא קרינן ביה בשכבך, ומקמי הכי נמי לאו זמן שכיבה: עד שיעלה עמוד השחר. שכל הלילה קרוי זמן שכיבה: הקטר חלבים. של כל הקרבנות: ואברים. של עולה: וכל הנאכלים ליום אחד. כגון חטאת ואשם וכבשי עצרת ומנחות ותודה: מצותן. זמן אכילתן: עד שיעלה עמוד השחר. והוא מביאן להיות נותר, דכתיב בתודה (ויקרא ז) לא יניח ממנו עד בקר וכולם מתודה ילמדו: א"כ למה אמרו חכמים עד חצות. בקריאת שמע ובאכילת קדשים, דבהקטר חלבים לא אמרו בו חכמים עד חצות כלל, ולא נקט להו הכא אלא להודיע שכל דבר הנוהג בלילה כשר כל הלילה: מן העברה. אסרום באכילה קודם זמנן כדי שלא יבוא לאכלן לאחר עמוד השחר ויתחייב כרת, וכן בקריאת שמע לזרז את האדם שלא יאמר יש לי עוד שהות, ובתוך כך יעלה עמוד השחר ועבר הזמן: גמ' היכי קאי. מהיכא קא סליק דתנא ביה חובת קריאת שמע שהתחיל לשאול כאן זמן הקריאה: אקרא קאי. ומשם למד חובת הקריאה: משעת צאת הכוכבים. שהוא גמר ביאת השמש: דכפרה לא מעכבא. דהבאת קרבנותיו ביום המחרת אינה מעכבת: ב] פתח הכתוב בנגיפה. כי יגוף שור איש את שור רעהו: וסיים בנגיחה. או נודע כי שור נגח הוא ולא כתיב כי שור נגף הוא: לומר לך. דהך נגיפה לאו דחיפת הגוף היא אלא נגיחת קרן, ונגיפה הויא תולדה דקרן המפורש בקרא ומיקרי אב: דאית ליה מזלא. יש בו דעת לשמור את גופו: כתיב כי יגח. דנתכוין השור להרע ובא עליו בכח, אבל נגיפה הוי משמע שמאליו עומד ודחפו בקרניו: קמ"ל. קרא: דמועד לאדם. מועד להרוג את האדם משכחת לה כשלא עמד בדין עד שנגח שלש

וַחֲכָמִים אוֹמְרִים עַד חֲצוֹת. רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר עַד שֶׁיַּעֲלֶה עַמּוּד הַשַּׁחַר, מַעֲשֶׂה וּבָאוּ בָּנָיו מִבֵּית הַמִּשְׁתֶּה, אָמְרוּ לוֹ לֹא קָרִינוּ אֶת שְׁמַע, אָמַר לָהֶם אִם לֹא עָלָה עַמּוּד הַשַּׁחַר חַיָּבִים אַתֶּם לִקְרוֹת, וְלֹא זוֹ בִּלְבָד אֶלָּא כָּל מַה שֶּׁאָמְרוּ חֲכָמִים עַד חֲצוֹת מִצְוָתָן עַד שֶׁיַּעֲלֶה עַמּוּד הַשַּׁחַר. הֶקְטֵר חֲלָבִים וְאֵבָרִים מִצְוָתָן עַד שֶׁיַּעֲלֶה עַמּוּד הַשַּׁחַר וְכָל הַנֶּאֱכָלִים לְיוֹם אֶחָד מִצְוָתָן עַד שֶׁיַּעֲלֶה עַמּוּד הַשַּׁחַר, אִם כֵּן לָמָּה אָמְרוּ חֲכָמִים עַד חֲצוֹת כְּדֵי לְהַרְחִיק אָדָם מִן הָעֲבֵרָה:

גמ' תַּנָּא הֵיכָא קָאֵי דְּקָתָנֵי מֵאֵימָתַי? תַּנָּא אַקְּרָא קָאֵי דִּכְתִיב (דברים ו) בְּשָׁכְבְּךָ וּבְקוּמֶךָ, וְהָכִי קָתָנֵי זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע דִּשְׁכִיבָה אֵימַת מִשָּׁעָה שֶׁהַכֹּהֲנִים נִכְנָסִין לֶאֱכוֹל בִּתְרוּמָתָן: מִכְּדֵי כֹּהֲנִים אֵימַת קָא אָכְלֵי בִּתְרוּמָה מִשְּׁעַת צֵאת הַכּוֹכָבִים, לִיתְנֵי מִשְּׁעַת צֵאת הַכּוֹכָבִים? מִלְּתָא אַגַּב אוֹרְחֵיהּ קָא מַשְׁמַע לָן, כֹּהֲנִים אֵימַת קָא אָכְלֵי בִּתְרוּמָה מִשְּׁעַת צֵאת הַכּוֹכָבִים, וְהָא קָא מַשְׁמַע לָן דְּכַפָּרָה לֹא מְעַכְּבָא, כִּדְתַנְיָא (ויקרא כב) וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ וְטָהֵר, בִּיאַת שִׁמְשׁוֹ מְעַכַּבְתּוֹ מִלֶּאֱכוֹל בִּתְרוּמָה וְאֵין כַּפָּרָתוֹ מְעַכַּבְתּוֹ מִלֶּאֱכוֹל בִּתְרוּמָה:

ב תַּנְיָא פָּתַח בִּנְגִיפָה וְסִיֵּים בִּנְגִיחָה, לוֹמַר לָךְ זוֹ הִיא נְגִיפָה זוֹ הִיא נְגִיחָה. מַאי שְׁנָא גַּבֵּי אָדָם דִּכְתִיב כִּי יִגַּח (שמות כא) וּמַאי שְׁנָא גַּבֵּי בְּהֵמָה דִּכְתִיב כִּי יִגּוֹף? אָדָם דְּאִית לֵיהּ מַזָּלָא כְּתִיב כִּי יִגַּח, בְּהֵמָה דְּלֵית לָהּ מַזָּלָא כְּתִיב כִּי יִגּוֹף, וּמִלְּתָא אַגַּב אוֹרְחֵיהּ קָמַשְׁמַע לָן, דְּמוּעָד לְאָדָם

הוי

פעמים: לא הוי מועד לאדם. שור המועד להרוג את השור ג׳ פעמים אם נגח אדם ומת דינו כתם דאינו משלם את הכופר, דאילו במועד כתיב גם בעליו יומת והיא מיתה היינו ממון במשלם את הכופר דמי נהרג ליורשיו:

פרק ט א) מתני׳ שנים אוחזין בטלית. ואין לזה כח בה יותר מזה ואילו היתה ביד אחד לבדו הוי אידך המוציא מחברו, ועליו להביא ראיה בעדים שהיא שלו ואינו נאמן ליטול בשבועה: גמ׳ ראיתיה. קודם שהגבהת אותה: בראיה קני, מדקתני יחלוקו: תני כולה שלי. בחזקה גמורה, כשהגבהתי תחלה ואתה תפסת מידי משזכיתי בה: בעלמא. בכל מקום שמצינו שהמוצא מציאה קנאה: והא זה וזה קתני. ואי חדא הוא, הכי בעי ליה למתני זה אומר אני מצאתיה וכולה שלי: במקח וממכר. קניתיה מיד פלוני, ומיירי דנקט המוכר זוזי מתרווייהו מחד מדעתיה ומחד בעל כרחיה ולא ידעינן מהי מדעתיה ומהי בעל כרחיה, והמוכר אינו נאמן לומר מהי קבל הכסף מדעתיה ומהי בעל כרחיה לאחר שהלכו מפניו: ב) מתני׳ אינו חייב אלא אחת. שאין שבועה חלה על שבועה: גמ׳ למה לי למיתני שבועה שלא אוכל שבועה שלא אוכלנה. למנקט הרי ליסני, ליתני שלא

הַוֵי מוּעָד לִבְהֵמָה וּמוּעָד לִבְהֵמָה לֹא הַוֵי מוּעָד לְאָדָם:

פרק ט.

לָמָּה לִי לְמִתְנָא?

[שׁוֹאֵל לִפְעָמִים עַל שְׂפַת יֶתֶר הַנִּמְצָא בְּמִשְׁנָה וּמְבָאֵר כַּוָּנָתָהּ לְעִנְיַן דִּינָא]:

א מתני׳ שְׁנַיִם אוֹחֲזִין בְּטַלִּית זֶה אוֹמֵר אֲנִי מְצָאתִיהָ וְזֶה אוֹמֵר אֲנִי מְצָאתִיהָ זֶה אוֹמֵר כּוּלָּהּ שֶׁלִּי וְזֶה אוֹמֵר כּוּלָּהּ שֶׁלִּי, זֶה יִשָּׁבַע שֶׁאֵין לוֹ בָּהּ פָּחוֹת מֵחֶצְיָהּ וְזֶה יִשָּׁבַע שֶׁאֵין לוֹ בָּהּ פָּחוֹת מֵחֶצְיָהּ וְיַחֲלוֹקוּ: גמ׳ לָמָּה לִי לְמִיתְנֵי זֶה אוֹמֵר אֲנִי מְצָאתִיהָ וְזֶה אוֹמֵר אֲנִי מְצָאתִיהָ זֶה אוֹמֵר כּוּלָּהּ שֶׁלִּי וְזֶה אוֹמֵר כּוּלָּהּ שֶׁלִּי לִיתְנֵי חֲדָא? חֲדָא קָתָנֵי, זֶה אוֹמֵר אֲנִי מְצָאתִיהָ וְכוּלָּהּ שֶׁלִּי וְזֶה אוֹמֵר אֲנִי מְצָאתִיהָ וְכוּלָּהּ שֶׁלִּי. וְלִיתְנֵי אֲנִי מְצָאתִיהָ וַאֲנָא יָדַעְנָא דְּכוּלָּהּ שֶׁלִּי? אִי תָּנָא אֲנִי מְצָאתִיהָ הֲוָה אָמִינָא מַאי מְצָאתִיהָ רְאִיתִיהָ, אַף עַל גַּב דְּלֹא אֲתָאִי לִידֵיהּ בִּרְאִיָּה בְּעָלְמָא קָנֵי תָּנֵי כּוּלָּהּ שֶׁלִּי דְּבִרְאִיָּה לֹא קָנֵי: וְלִיתְנֵי כּוּלָּהּ שֶׁלִּי וְלֹא בָּעֵי אֲנִי מְצָאתִיהָ? אִי תָּנָא כּוּלָּהּ שֶׁלִּי הֲוָה אָמִינָא בְּעָלְמָא דְּקָתָנֵי מְצָאתִיהָ בִּרְאִיָּה בְּעָלְמָא קָנֵי, תָּנָא אֲנִי מְצָאתִיהָ וַהֲדַר תָּנָא כּוּלָּהּ שֶׁלִּי, דְּמִמִּשְׁנָה יְתֵירָה אַשְׁמוּעִינַן דִּרְאִיָּה לֹא קָנֵי. וּמִי מָצֵית אָמְרַתְּ חֲדָא קָתָנֵי וְהָא זֶה וְזֶה קָתָנֵי זֶה אוֹמֵר אֲנִי מְצָאתִיהָ וְזֶה אוֹמֵר אֲנִי מְצָאתִיהָ זֶה אוֹמֵר כּוּלָּהּ שֶׁלִּי וְזֶה אוֹמֵר כּוּלָּהּ שֶׁלִּי? אָמַר רַב פָּפָּא וְאִיתֵּימָא רַב שִׁימִי בַּר אַשִׁי וְאַמְרִי לָהּ כְּדִי רֵישָׁא בִּמְצִיאָה וְסֵיפָא בְּמֶקַח וּמִמְכָּר: ב מתני׳ שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל כִּכָּר זוֹ, שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכְלֶנָּה, שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכְלֶנָּה, וְאָכְלָהּ אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא אַחַת: גמ׳ לָמָּה לִי לְמִיתְנָא שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא

א בבא מציעא ב. ב שבועות כז:

שלא אוכל שלא אוכל: והדר אמר שלא אוכל. ואכלה כולה חייב שתים דחיילא לה שבועה שניה, משום דשלא אוכלנה כולה משמע אבל מקצתה לא אסר עליו, וכי הדר אשתבע שלא אוכל אוסר עצמו בכזית ממנה, וכי אכל כזית קמא חייב משום שבועה שניה, וכי גמר ואכלה חייב משום שבועה ראשונה; אבל האומר תחלה שבועה שלא אוכל אוסר עצמו בכזית ממנה, הלכך שניה לא חיילא, דבכלל ראשונה היא, דכיון דאתסר בכזית ראשון שוב לא יאכל כלום ממנה וכל שכן כולה:

פרק י א] מתני' השני מתקיע. המתפלל תפלת מוספין מתקיע:

גמ' גזרת המלך. אויבים גזרו שלא יתקעו והיו אורבים להם כל שש שעות לקץ תפלת שחרית, לכך העבירוה לתקוע במוספין:

ב] מתני' ובברכים. הבתים אין מלוין לשכור: ובחנויות. החנוני נוקף למכירין, ואם הלך למקום אחר אינן יודעין אנה ימלאוהו לשלם לו:

גמ' מאי שנא ימות הגשמים. קא סלקא דעתך שפירש לו השכר לי ביתך לימות הגשמי':

לכולהו ימות החמה אגר. דהא

אוֹכְלֶנָּה? הָא קָמַשְׁמַע לָן דְּאָמַר שֶׁלֹּא אוֹכַל וְהָדַר אָמַר שֶׁלֹּא אוֹכְלֶנָּה, דְּלֹא מִיחַיֵּב אֶלָּא חֲדָא. אֲבָל אָמַר שֶׁלֹּא אוֹכְלֶנָּה וְהָדַר אָמַר שֶׁלֹּא אוֹכַל, מִיחַיֵּב תַּרְתֵּי כִּדְרָבָא, דְּאָמַר רָבָא שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל כִּכָּר זוֹ כֵּיוָן שֶׁאָכַל מִמֶּנָּה כְּזַיִת חַיָּב, שֶׁלֹּא אוֹכְלֶנָּה אֵינוֹ חַיָּב עַד שֶׁיֹּאכַל אֶת כּוּלָּהּ:

פרק י.

מַאי שְׁנָא — אִי הָכִי?

[מִסְתַּפֵּק לָדַעַת הַטַּעַם דְּרֵישָׁא בַּמֶּה מְחוּלָּק מִסֵּיפָא, אוֹ מַה נַּפְקוּתָא יֵשׁ בֵּין דִּין זֶה לְדִין אַחֵר שֶׁלִּכְאוֹרָה יַחַס וְקֶשֶׁר לָהֶם]:

א מַתְנִי' הָעוֹבֵר לִפְנֵי הַתֵּבָה בְּיוֹם טוֹב שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, הַשֵּׁנִי מַתְקִיעַ. וּבְשַׁעַת הַהַלֵּל, הָרִאשׁוֹן מַקְרִיא אֶת הַהַלֵּל: גמ' מַאי שְׁנָא שֵׁנִי מַתְקִיעַ מִשּׁוּם (משלי יד) דְּבְרָב עָם הַדְרַת מֶלֶךְ. אִי הָכִי הַלֵּל נַמִּי נֵימָא בְּשֵׁנִי מִשּׁוּם דְּבְרָב עָם הַדְרַת מֶלֶךְ? אֶלָּא מַאי שְׁנָא הַלֵּל דְּבָרִאשׁוֹן מִשּׁוּם דִּזְרִיזִין מַקְדִּימִין לְמִצְוֹת, תְּקִיעָה נַמִּי נַעֲבֵיד בָּרִאשׁוֹן מִשּׁוּם דִּזְרִיזִין מַקְדִּימִין לְמִצְוֹת? אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בִּשְׁעַת גְּזֵרַת הַמַּלְכוּת שָׁנוּ: מִדְּקָאָמַר בִּשְׁעַת הַהַלֵּל, מִכְּלַל דְּבְרֹאשׁ הַשָּׁנָה לֵיכָּא הַלֵּל. מַאי טַעְמָא? אָמַר רַב אַבָּהוּ אָמְרוּ מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם מִפְּנֵי מָה אֵין יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים שִׁירָה לְפָנֶיךָ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה וְיוֹם הַכִּפּוּרִים? אָמַר לָהֶם אֶפְשָׁר מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא דִין וְסִפְרֵי חַיִּים וְסִפְרֵי מֵתִים פְּתוּחִים לְפָנָיו, וְיִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים שִׁירָה!: ב מַתְנִי' הַמַּשְׂכִּיר בַּיִת לַחֲבֵרוֹ, בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים אֵינוֹ יָכוֹל לְהוֹצִיאוֹ מִן הֶחָג וְעַד הַפֶּסַח, בִּימוֹת הַחַמָּה שְׁלֹשִׁים יוֹם, וּבִכְרַכִּים אֶחָד יְמוֹת הַחַמָּה וְאֶחָד יְמוֹת הַגְּשָׁמִים שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ, וּבַחֲנוּיוֹת אֶחָד עֲיָירוֹת וְאֶחָד כְּרַכִּים י"ב חֹדֶשׁ, רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר חֲנוּת שֶׁל נַחְתּוֹמִים וְשֶׁל צַבָּעִים שָׁלֹשׁ שָׁנִים: גמ' מַאי שְׁנָא יְמוֹת הַגְּשָׁמִים דְּכִי אֲגַר אִינִישׁ בֵּיתָא בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים אֲגַר לְכוּלְּהוּ יְמוֹת הַגְּשָׁמִים, יְמוֹת הַחַמָּה נַמִּי דְּכִי אֲגַר אִינִישׁ בֵּיתָא לְכוּלְּהוּ יְמוֹת הַחַמָּה אֲגַר?

אלא

א ר"ה השנה לב : ב בבא מציעא קא :

דהא לימות החמה קאמר ליה: דלא שכיח ביתא למיגר. והשוכר כמה קאמר ואשמועינן דהשוכר סתם שלא פירש זמן הוי שכירות שלשים יום, אך בימות הגשמים דלא שכיח ביתא אע"ג דאגר סתם אינו יכול להוציאו עד הפסח, וחייב ליתן לו בכל חודש כשכר החודש הראשון: אינו יכול להוציאו בימות הגשמים. משום דלא שכיח בתי: אלא אם כן הודיעו. בימות החמה מט"ו באלול שלא ירחיב לו הזמן משיכלה זמנו, וממילא שמעינן אם כלו לו ימי שכירותו בימות החמה, אם בא להוציאו בזמנו צריך להודיעו ל' יום קודם הזמן: ג] מתני' ולא מקול התינוקות. קא סלקא דעתך הבאים לקנות: גמ' מאי שנא רישא. דקתני יכול לומר איני יכול לישון מקול הנכנסים והיוצאים ומאי שנא סיפא דקתני אינו יכול לומר איני יכול לישון מקול התינוקות: לתינוקות של בית רבן. ואף על גב דקול הבא מחמת אחרים לא מלי מחויי: יהושע בן גמלא. מן הכהנים הגדולים שעמדו בבית שני: רב שמואל בר שילת. מלמד תינוקות הוה: ואספי ליה. האכילהו והשקהו תורה בעל כרחו, כשור שמותנים עול על צוארו:

אלא בימות הגשמים היינו טעמא דלא שכיח ביתא למיגר, אימא סיפא בכרכים אחד ימות החמה ואחד ימות הגשמים י"ב חדש, ואלו מלו ליה יומי דשכירות בימות הגשמים מפיק ליה, ואמאי, הא לא שכיח ביתא למיגר? אמר רבי יהודה להודיע קתני, והכי קאמר, המשכיר בית לחברו סתם אינו יכול להוציאו בימות הגשמים מן החג ועד הפסח אלא אם כן הודיעו שלשים יום מעיקרא: תניא נמי הכי כשאמרו שלשים יום וכשאמרו י"ב חדש לא אמרו אלא להודיע, וכשם שמשכיר צריך להודיע כך שוכר צריך להודיע, דאמר ליה אי אודעתן הוה טרחנא ומותיבנא ביה איניש מעלמא:

ג מתני' חנות שבחצר יכול למחות בידו ולומר לו איני יכול לישון מקול הנכנסין ומקול היוצאין, אבל עושה כלים יוצא ומוכר בתוך השוק ואינו יכול למחות בידו ולומר לו איני יכול לישון לא מקול הפטיש ולא מקול הרחיים ולא מקול התינוקות: גמ' מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא? אמר אביי סיפא אתאן לחצר אחרת. אמר ליה רבא אי הכי ליתני חצר אחרת מותר? אלא אמר רבא סיפא אתאן לתינוקות של בית רבן ומתקנת יהושע בן גמלא ואילך, דאמר רב יהודה אמר רב זכור אותו האיש לטוב ויהושע בן גמלא שמו שאלמלא הוא נשתכח תורה מישראל, שבתחלה מי שיש לו אב מלמדו תורה, מי שאין לו אב לא היה למד תורה, מאי דרוש (דברים יא) ולמדתם אותם ולמדתם אתם, התקינו שיהו מושיבין מלמדים תינוקות בירושלים, מאי דרוש (ישעיה ב) כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים, ועדיין מי שיש לו אב היה מעלה ומלמדו מי שאין לו אב לא היה עולה ולמד, התקינו שיהו מושיבין בכל פלך ופלך ומכניסין אותו כבן ט"ז כבן י"ז, ומי שהיה רבו כועס עליו מבעיט בו ויוצא, עד שבא יהושע בן גמלא ותיקן שיהו מושיבין מלמדי תינוקות בכל מדינה ומדינה ובכל עיר ועיר, ומכניסים אותו כבן שש כבן שבע. אמר ליה רב לרב שמואל בר שילת עד שית לא תקבל מכאן ואילך קביל ואספי ליה כתורא:

מתני'

ג בבא בתרא כ:

ד] מתני' שלשתן מקודשין. דכתיב (ויקרא כז) וכל מעשר בקר וצאן כל אשר יעבור תחת השבט העשירי יהיה קדש: גמ' קרא לתשיעי עשירי קדוש. דלא מפסיד ליה כלל ואוכלו במומו: אינו קדוש. דכיון דשלמים הוא, מפסידו חזה ושוק דמטי לחלק כהנים, דמצי אמר ליה להפסידני לא שויתיך שליח: ולא לעוותי. והיינו עוות, שצריך לו להמתין עד שיומם ועוד שאסור לגוזזו ולעבוד בו: פחות מעשרה. שתרם אחד מארבעים בעין יפה: להכי אמדתיך. בדעתי שכך היה רצונך לתרום כמה שתרמתי: לא איבעי לך למיטעי. הלכך לאו כלום הוא אותו טעות:

ד מתני' קרא לתשיעי עשירי ולעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי שלשתן מקודשין. התשיעי נאכל במומו והעשירי מעשר והאחד עשר קרב שלמים: גמ' אתמר האומר לשלוחו צא ועשר עלי. רב פפי משמיה דרבא אמר קרא לתשיעי עשירי קדוש ולאחד עשר עשירי אינו קדוש, ורב פפא אמר אפילו קרא לתשיעי עשירי אינו קדוש, דאמר ליה לתקוני שדרתיך ולא לעוותי. ומאי שנא מהא דתנן האומר לשלוחו צא ותרום תורם כדעת בעל הבית, אם אינו יודע דעתו של בעל הבית תורם בבינונית אחד מחמשים, פחת עשרה או הוסיף עשרה תרומתו תרומה? אמרי, התם כיון דאיכא דתרים בעין יפה ואיכא דתרים בעין רעה אמר להכי אמדתיך, הכא טעותא היא, אמר לא איבעי לך למיטעי:

פרק יא.

אלא מעתה ?!

[מתמה הא לפי דבריך יצא לנו דין מחודש]:

א אמר רבא אמר רב נחמן האי מאן דאוגיר ליה ביתא לחבריה לעשר שנין וכתב ליה שטרא ואמר ליה נקיטת חמש שנין מהימן. אמר ליה רב אחא מדפתי לרבינא אלא מעתה אוזפיה מאה זוזי בשטרא ואמר ליה פרעתיך פלגא הכא נמי דמהימן? אמר ליה הכי השתא, התם שטר לגוביינא קאי, אם איתא דפרעיה איבעי ליה למכתבא אגביה, אי נמי מכתב עליה תברא, אבל הכא אמר ליה האי דכתיבי לך שטרא כי היכי דלא תחזק עליה: ב מתני' האומר לבנו שטר בין שטרותי פרוע ואינו יודע איזהו שטרות כולן פרועים, נמצא לאחד שם שנים הגדול פרוע והקטן אינו פרוע: גמ' אמר רבא שטר לך בידי פרוע הגדול פרוע והקטן אינו פרוע, חוב לך בידי פרוע שטרות כולן פרועים. אמר ליה רבינא לרבא אלא מעתה שדי מכורה לך שדה גדולה

פרק יא א] וכתב ליה. משכיר לשוכר שטרא שהשכיר לו לעשר שנים ולא נכתב בשטר זמן: נקיטת חמש שנין. כבר דרת בה חמש שנים וזה אומר לא דרתי אלא שלש: מהימן. בעל הבית דקרקע בחזקת בעליה עומדת על כל דבר ספק הבא לפנינו: תברא. שובר: דלא תחזק עליה. דלא תימא לקוחה היא בידי ולא שתוכל לתבוע עשר שנים לעול': ב] מתני' לבנו. מלוה בשעת מיתתו: שטרות כולן פרועים. חוץ מאותן שיאמרו לא פרענו: והקטן אינו פרוע. דשטר בין שטרותי קאמר דמשמע אחד ולא שנים: גמ' חוב לך בידי. משמע כל מה שאתה

חייב

חייב לי: כל שדותיו מבורין לו. כמו שדה אדום דמשמע הרבה שדות: על התחתונה. דהמוציא מחברו דהיינו לוקח עליו הראיה: ג] מתני' בדרישה וחקירה. שחוקרים את העדים: משפט אחד יהיה לכם. ובדיני נפשות כתיב (דברים יג) ודרשת וחקרת: גמ' טעו לא ישלמו. דדלמא אי שבקת לבית דין לדרוש ולחקור לא הוו טעו: כל שכן שתנעול. דמתיראין להפסיד על ידי בית דין טועין:

מְבוּרָה לוֹ, שָׂדֶה שֶׁיֵּשׁ לִי מְבוּרָה לָךְ כָּל שְׂדוֹתָיו מְבוּרִין לוֹ ?! הָתָם יַד בַּעַל הַשְּׁטָר עַל הַתַּחְתּוֹנָה:

ג מתני' אֶחָד דִּינֵי מָמוֹנוֹת וְאֶחָד דִּינֵי נְפָשׁוֹת בִּדְרִישָׁה וַחֲקִירָה שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כד) מִשְׁפַּט אֶחָד יִהְיֶה לָכֶם: גמ' אָמַר רַבִּי חֲנִינָא דְּבַר תּוֹרָה אֶחָד דִּינֵי מָמוֹנוֹת וְאֶחָד דִּינֵי נְפָשׁוֹת בִּדְרִישָׁה וַחֲקִירָה שֶׁנֶּאֱמַר מִשְׁפַּט אֶחָד יִהְיֶה לָכֶם, וּמַה טַּעַם אָמְרוּ דִּינֵי מָמוֹנוֹת לֹא בָּעִינַן דְּרִישָׁה וַחֲקִירָה כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּנְעוֹל דֶּלֶת בִּפְנֵי לוֹוִים, אֶלָּא מֵעַתָּה טָעוּ לֹא יְשַׁלְּמוּ ? כָּל שֶׁכֵּן שֶׁתִּנְעוֹל דֶּלֶת בִּפְנֵי לוֹוִים:

פרק יב א] מתני' חוץ מן היין. שמתוך חשיבותו קבעו לו ברכה לעצמו וכן הפת: בורא מיני דשאים. לפי שיש בכלל בורא פרי האדמה דשאים וזרעים כגון קטניות, ורבי יהודה בעי היכר ברכה לכל מין ומין: גמ' קדש הלולים. ומשמע שני הלולים טעון באכילתו כשתאכלנו בשנה הרביעית שהוא מותר באכילה:

ב] מתני' לבית הכנסת. בערב יום טוב מפני איסור הוצאה בשבת:

מתני'

פרק יב.

מְנָא הָנֵי מִילֵּי?

א מתני' כֵּיצַד מְבָרְכִין עַל הַפֵּירוֹת ? עַל פֵּירוֹת הָאִילָן הוּא אוֹמֵר בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ חוּץ מִן הַיַּיִן, שֶׁעַל הַיַּיִן הוּא אוֹמֵר בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן, וְעַל פֵּירוֹת הָאָרֶץ הוּא אוֹמֵר בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה חוּץ מִן הַפַּת, שֶׁעַל הַפַּת הוּא אוֹמֵר הַמּוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ, וְעַל הַיְּרָקוֹת הוּא אוֹמֵר בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר בּוֹרֵא מִינֵי דְשָׁאִים: גמ' מְנָא הָנֵי מִילֵּי? דְּתָנוּ רַבָּנָן (ויקרא יט) קֹדֶשׁ הִלּוּלִים לַה' מְלַמֵּד שֶׁטְּעוּנִים בְּרָכָה לִפְנֵיהֶם וּלְאַחֲרֵיהֶם, מִכַּאן אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא אָסוּר לְאָדָם שֶׁיִּטְעוֹם כְּלוּם קוֹדֶם שֶׁיְּבָרֵךְ:

ב מתני' יוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן שֶׁל חַג שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת כָּל הָעָם מוֹלִיכִין אֶת לוּלְבֵיהֶם לְבֵית הַכְּנֶסֶת, לְמָחֳרָת מַשְׁכִּימִין וּבָאִין כָּל אֶחָד וְאֶחָד מַכִּיר אֶת שֶׁלּוֹ וְנוֹטְלוֹ, מִפְּנֵי שֶׁאָמְרוּ חֲכָמִים אֵין אָדָם יוֹצֵא יְדֵי חוֹבָתוֹ בְּיוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן בְּלוּלָבוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ, וּשְׁאָר יְמוֹת הֶחָג אָדָם יוֹצֵא יְדֵי חוֹבָתוֹ בְּלוּלָבוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר יוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן שֶׁל חַג שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת וְשָׁכַח וְהוֹצִיא אֶת הַלּוּלָב לִרְשׁוּת הָרַבִּים פָּטוּר מִפְּנֵי שֶׁהוֹצִיאוֹ בִּרְשׁוּת: גמ' מְנָא הָנֵי מִילֵּי ? דְּתָנוּ רַבָּנָן (ויקרא כג) וּלְקַחְתֶּם, שֶׁתְּהֵא לְקִיחָה בְּיַד כָּל אֶחָד וְאֶחָד, לָכֶם, מִשֶּׁלָּכֶם, לְהוֹצִיא אֶת הַשָּׁאוּל וְאֶת הַגָּזוּל, מִכַּאן אָמְרוּ חֲכָמִים אֵין אָדָם יוֹצֵא יְדֵי חוֹבָתוֹ בְּיוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן שֶׁל חַג בְּלוּלָבוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ אֶלָּא אִם כֵּן נְתָנוֹ לוֹ בְּמַתָּנָה. וּמַעֲשֶׂה בְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה וְרַבִּי עֲקִיבָא שֶׁהָיוּ

ג סנהדרין לג. א ברכות לה. ב סוכה מא.

ג] מתני' את שדרכו להטביל. כלי שתשמישו על ידי צונן יטביל ותו לא צריך: להגעיל. במים רותחין דהיינו יורות וקדירות של מתכת: השפוד והאסכלא. שתשמישן על ידי אור: שפה. לוטשה באבן: גמ' וכולן. אף הנגעלים והמלובנים: תעבירו באש. משום דכבולעו כך פולטו: וטהר. קרא יתירא הוא: זוזא דסרבלא. מספרים שגוזזים בהם בגדי צמר הואיל וגזרת הכתוב הוא ולא משום פלוט איסור: כלי סעודה. דכתיב כל דבר אשר יבוא באש וגו', דרך להשתמש על ידי האור אלא כלים שצורכי סעודה: ד] מתני' קבע. להיות עיקר דירתו בה: לפנות. ממנה ולירד: משתסרח המקפה. משתקלקל התבשיל, כל תבשיל לא רך ולא עב קרוי מקפה:

פרק

בָּאִין בִּסְפִינָה וְלֹא הָיָה לוּלָב אֶלָּא לְרַבָּן גַּמְלִיאֵל שֶׁלְּקָחוֹ בְּאֶלֶף זוּז וְיָצָא בּוֹ וּנְתָנוֹ לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בְּמַתָּנָה, נְטָלוֹ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְיָצָא בּוֹ וּנְתָנוֹ לְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה בְּמַתָּנָה, נְטָלוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה וְיָצָא בּוֹ וּנְתָנוֹ בְּמַתָּנָה לְרַבִּי עֲקִיבָא, נְטָלוֹ רַבִּי עֲקִיבָא וְיָצָא בּוֹ וְהֶחֱזִירוֹ לְרַבָּן גַּמְלִיאֵל. לָמָּה לֵיהּ לְמֵימַר הֶחֱזִירוֹ? מִלְּתָא אַגַּב אוֹרְחָא קָא מַשְׁמַע לָן מַתָּנָה עַל מְנָת לְהַחֲזִיר שְׁמָהּ מַתָּנָה, כִּי הַאי דְּאָמַר רָבָא הָא לָךְ אֶתְרוֹג זֶה עַל מְנָת שֶׁתַּחֲזִירֵהוּ לִי, נְטָלוֹ וְיָצָא בּוֹ, הֶחֱזִירוֹ יָצָא לֹא הֶחֱזִירוֹ לֹא יָצָא. לָמָּה לֵיהּ לְמֵימַר שֶׁלְּקָחוֹ בְּאֶלֶף זוּז? לְהוֹדִיעֲךָ כַּמָּה מִצְוֹת חֲבִיבוֹת עֲלֵיהֶן: ג מתני' הַלּוֹקֵחַ כְּלֵי תַשְׁמִישׁ מִן הַנָּכְרִים, אֶת שֶׁדַּרְכּוֹ לְהַטְבִּיל יַטְבִּיל, לְהַגְעִיל יַגְעִיל, לְלַבֵּן בָּאוּר יְלַבֵּן בָּאוּר. הַשַּׁפּוּד וְהָאַסְכְּלָא מְלַבְּנָן בָּאוּר. הַסַּכִּין שָׁפָהּ וְהִיא טְהוֹרָה: גמ' תָּנָא וְכוּלָּן צְרִיכִין טְבִילָה בְּאַרְבָּעִים סְאָה. מְנָא הָנֵי מִילֵּי? אָמַר רָבָא דְּאָמַר קְרָא (במדבר לא) כָּל דָּבָר אֲשֶׁר יָבוֹא בָאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בָאֵשׁ וְטָהֵר, הוֹסִיף לָהּ הַכָּתוּב טָהֳרָה אַחֶרֶת: אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ אֲפִילּוּ כֵּלִים חֲדָשִׁים בְּמַשְׁמַע, דְּהָא יְשָׁנִים וּלְבָנָן כַּחֲדָשִׁים דָּמֵי וַאֲפִילּוּ הָכִי בָּעֵי טְבִילָה. מַתְקִיף לָהּ רַב שֵׁשֶׁת אִי הָכִי אֲפִילּוּ זוּזָא דְּסַרְבְּלָא נַמִּי? אָמַר לֵיהּ כְּלֵי סְעוּדָה אֲמוּרִין בְּפָרָשָׁה: ד מתני' כָּל שִׁבְעַת הַיָּמִים אָדָם עוֹשֶׂה סוּכָּתוֹ קֶבַע וּבֵיתוֹ עֲרַאי. יָרְדוּ גְשָׁמִים מֵאֵימָתַי מוּתָּר לְפַנּוֹת כְּשֶׁתִּסְרַח הַמִּקְפָּה, מָשְׁלוּ מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה לְעֶבֶד שֶׁבָּא לִמְזוֹג כּוֹס לְרַבּוֹ וְשָׁפַךְ לוֹ קִיתוֹן עַל פָּנָיו: גמ' תָּנוּ רַבָּנָן כָּל שִׁבְעַת הַיָּמִים אָדָם עוֹשֶׂה סוּכָּתוֹ קֶבַע וּבֵיתוֹ עֲרַאי, כֵּיצַד הָיוּ לוֹ כֵּלִים נָאִים מַעֲלָן לַסּוּכָּה, מַצָּעוֹת נָאוֹת מַעֲלָן לַסּוּכָּה אוֹכֵל וְשׁוֹתֶה וּמְטַיֵּיל בְּסֻכָּה. מְנָא הָנֵי מִילֵּי דְּתָנוּ רַבָּנָן (ויקרא כג) תֵּשְׁבוּ כְּעֵין תָּדוּרוּ, מִכָּאן אָמְרוּ כָּל שִׁבְעַת הַיָּמִים עוֹשֶׂה אָדָם סוּכָּתוֹ קֶבַע וּבֵיתוֹ עֲרַאי, כֵּיצַד הָיוּ לוֹ כֵּלִים נָאִים מַעֲלָן לַסּוּכָּה מַצָּעוֹת נָאוֹת מַעֲלָן לַסּוּכָּה וְאוֹכֵל וְשׁוֹתֶה וּמְטַיֵּיל בְּסוּכָּה וּמְשַׁנֵּן בְּסוּכָּה:

פרק יג

מְנָא הָא מִלְּתָא? מְנַיִן?

א אָמַר לֵיהּ רָבָא לְרַבָּה בַּר מָרִי מְנָא הָא מִלְּתָא דְּאָמוּר רַבָּנָן כָּל הַמְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל חֲבֵרוֹ וְהוּא צָרִיךְ לְאוֹתוֹ דָּבָר הוּא נַעֲנֶה תְּחִלָּה? אָמַר

ג עבו״ז זרה עה: ד סוכה כח: א בבא קמא לב.

ליה

פרק יג א] הסלים והבכורים נותנים לכהן. והעשירים לא היו נותנים קלתותיהם לכהן: נצרים. שבטים: וטמא טמא יקרא. לא די לו נגעו אלא שמכריז את עצמו: שיתין רהיטי רהוט. ששים איש רצו ולא הגיעו לאוכל שחרית: ברך. אכל: אוכפא לגביך מוש. טול אוכף של חמור ושים אותו על גבך והודה לדבריו:

לֵיהּ דִכְתִיב (איוב מב) וַה׳ שָׁב אֶת שְׁבוּת אִיּוֹב בְּהִתְפַּלְלוֹ בְּעַד רֵעֵהוּ. אָמַר לֵיהּ אַתְּ אַמְרַתְּ מֵהָתָם וַאֲנָא אֲמִינָא מֵהָכָא (בראשית כ) וַיִּתְפַּלֵּל אַבְרָהָם אֶל ה׳ וַיִּרְפָּא אֶת אֲבִימֶלֶךְ וְאֶת אִשְׁתּוֹ וְאַמְהוֹתָיו וּכְתִיב וַה׳ פָּקַד אֶת שָׂרָה כַּאֲשֶׁר אָמָר, כַּאֲשֶׁר אָמַר אַבְרָהָם אֶל אֲבִימֶלֶךְ: מְנָא הָא מִלְּתָא דְאַמְרִי אִינְשֵׁי בָּתַר עַנְיָא אָזְלָא עַנְיוּתָא? אָמַר לֵיהּ דִתְנַן עֲשִׁירִים מְבִיאִים בִּכּוּרִים בְּקַלְתוֹת שֶׁל זָהָב וְשֶׁל כֶּסֶף וַעֲנִיִּים בְּסַלֵּי נְצָרִים שֶׁל עֲרָבָה קְלוּפָה, הַסַּלִּים וְהַבִּכּוּרִים נוֹתְנִים לַכֹּהֲנִים. אָמַר לֵיהּ אַתְּ אַמְרַתְּ מֵהָתָם וַאֲנָא אֲמִינָא מֵהָכָא (ויקרא יג) וְטָמֵא טָמֵא יִקְרָא: מְנָא הָא מִלְּתָא דְאָמוֹר רַבָּנָן הַשְׁכֵּם וֶאֱכוֹל בְּקַיִץ מִפְּנֵי הַחַמָּה וּבְחֹרֶף מִפְּנֵי הַצִּנָּה, וְאַמְרֵי אִינְשֵׁי שִׁתִּין רְהִיטֵי רָהוּט וְלָא מְטוּ לְגַבְרָא דְמִצַּפְּרָא כָּרַךְ? דִכְתִיב (ישעיהו מט) לֹא יִרְעָבוּ וְלֹא יִצְמָאוּ וְלֹא יַכֵּם שָׁרָב וָשָׁמֶשׁ. אָמַר לֵיהּ אַתְּ אַמְרַתְּ מֵהָתָם וַאֲנָא אֲמִינָא מֵהָכָא (שמות כג) וַעֲבַדְתֶּם אֵת ה׳ אֱלֹהֵיכֶם זוּ קְרִיאַת שְׁמַע וּתְפִלָּה, וּבֵרַךְ אֶת לַחְמְךָ וְאֶת מֵימֶיךָ זֶה פַּת בְּמֶלַח וְקִיתוֹן שֶׁל מַיִם, מִכָּאן וְאֵילָךְ וַהֲסִירוֹתִי מַחֲלָה מִקִּרְבֶּךָ: מְנָא הָא מִלְּתָא דְאָמוֹר רַבָּנָן חַבְרָךְ קַרְיָיךְ חַמְרָא אוּכְפָּא לְגַבִּיךְ מוֹשׁ? אָמַר לֵיהּ דִכְתִיב (בראשית יז) וַיֹּאמַר הָגָר שִׁפְחַת שָׂרַי אֵי מִזֶּה בָאת וְאָנָה תֵלֵכִי וַתֹּאמֶר מִפְּנֵי שָׂרַי גְּבִרְתִּי אָנֹכִי בֹּרַחַת: מְנָא הָא מִלְּתָא דְאַמְרִי אִינְשֵׁי מִלְּתָא גְנָאָה דְאִית בָּךְ קָדִים אֲמָרָהּ? אָמַר לֵיהּ דִכְתִיב (שם כד) וַיֹּאמַר עֶבֶד אַבְרָהָם אָנֹכִי: מְנָא הָא מִלְּתָא דְאַמְרִי אִינְשֵׁי שָׁפִיל וְאָזִיל בַּר אַוָּזָא וְעֵינֵיהּ מְטַיְיפֵי? אָמַר לֵיהּ דִכְתִיב (ש״א כה) וְהֵיטִב ה׳ לַאדֹנִי וְזָכַרְתָּ אֶת אֲמָתֶךָ: מְנָא הָא מִלְּתָא דְאַמְרִי אִינְשֵׁי חַמְרָא לְמָרָא וְטִיבוּתָא לְשַׁקְיֵיהּ? אָמַר לֵיהּ דִכְתִיב (במדבר כז) וְסָמַכְתָּ אֶת יָדְךָ עָלָיו לְמַעַן יִשְׁמְעוּ וְיִירְאוּן כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּכְתִיב (דברים לד) וִיהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן מָלֵא רוּחַ חָכְמָה כִּי סָמַךְ מֹשֶׁה אֶת יָדָיו עָלָיו וַיִּשְׁמְעוּ אֵלָיו בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: מְנָא הָא מִלְּתָא דְאַמְרִי אִינְשֵׁי בֵּירָא דְשָׁתִית מִינֵיהּ לֹא תִשְׁדֵי בֵיהּ קָלָא? אָמַר לֵיהּ דִכְתִיב (דברים כג) לֹא תְתַעֵב אֲדֹמִי כִּי אָחִיךָ הוּא וְלֹא תְתַעֵב מִצְרִי כִּי גֵר הָיִיתָ בְאַרְצוֹ: מְנָא הָא מִלְּתָא דְאַמְרִי אִינְשֵׁי כִּי הֲוֵינָן זוּטְרֵי לְגַבְרֵי הַשְׁתָּא דְקַשִׁישְׁנָא לְדַרְדְקֵי? אָמַר לֵיהּ מֵעִיקָּרָא כְּתִיב (שמות יג) וַה׳ הוֹלֵךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם בְּעַמּוּד

מוש. הסירהו: שפחת שרי. אמר לה והיא ענתה שרי גברתי: ועיניה מטייפי. עיניה צופות למרחוק למזונותיה כן מחמת ענותנותו של אדם לא יהא בוש מלשאול דבר הצריך לו בין לתורה בין לפרנסתו ולתבוע חובו: חמרא למרא. היין של מלך הוא והשותין אותו מחזיקין טובה לשר המשקה ולא למלך: כי סמך משה. מלא החכמה והגדולה במשה כאלו הוא נותנה ליהושע והיא אינה אלא מפי הקב״ה: קלא. אבן: כי הוינן זוטרי לגברי. כשהיינו קטנים היינו חשובים כגברי: השתא דקשישנא. עכשיו שזקנו הננו שפלים כתינוקות:

אלא

ב] אלא ריח כמון. ואי משום דהוסק לא איכפת ליה, דתרומה אין איסורה איסור הנאה: ג] לפי שלא טען. הנחש, לא טען הקב"ה בשבילו: ולא תגעו בו. הקב"ה לא הזהירהו אלא על האכילה, ומתוך תוספות גירעו, שדחף הנחש את חוה על האילן עד שנגעה בו, אמר לה ראי שאין מיתה על הנגיעה, אף על האכילה לא תמותו:

ד] שער. מקח: לעולם קיים. הלא לא נגזר עליו מיתה כל כך: ה] שהיא כזו. שקרויה שנה: ו] מתני' בית השלחין. מתוך שהמעין בתוכו שמשקים אותה ממנו תדיר עושה פירות תדיר: חזקתן שלש שנים מיום ליום. אם החזיק בה ג' שנים שלמות אין צריך להביא שטר מכירה, ואם ערערו

ענן לנחותם הדרך ולילה בעמוד אש להאיר להם, ולבסוף כתיב (שמות כג) הנה אנכי שולח מלאך לפניך לשמרך בדרך: ב אמר רבא מנא אמינא לך דריחא לאו כלום הוא? דתנן תנור שהסיקו בכמון של תרומה ואפה בו את הפת, הפת מותרת לפי שאין טעם כמון אלא ריחא כמון: ג אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן מנין שאין טוענין למסית? מנחש הקדמוני, דאמר רבי שמלאי הרבה טענות היה לו לנחש לטעון ולא טען, ומפני מה לא טען לו הקדוש ברוך הוא לפי שלא טען הוא. מאי הוה ליה למימר? דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין, דברי הרב שומעין: אמר חזקיה מנין שכל המוסיף גורע שנאמר (בראשית ג) אמר אלהים לא תאכלו ממנו ולא תגעו בו: ד אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן מנין שכל מדותיו של הקדוש ברוך הוא מדה כנגד מדה? שנאמר (מלכים ב ז) ויאמר אלישע שמעו דבר ה' כעת מחר סאה סולת בשקל וסאתים שעורים בשקל בשער שומרון, וכתיב (שם) ויען השליש אשר למלך נשען על ידו את איש האלהים ויאמר הנה ה' עושה ארבות בשמים היהיה הדבר הזה, ויאמר הנך רואה בעיניך ומשם לא תאכל, וכתיב (שם) ויהי לו כן וירמסו אותו העם בשער וימות. מאי בשער? על עסקי שער: מנין לתחית המתים מן התורה? שנאמר (במדבר יח) ונתתם ממנו תרומת ה' לאהרן הכהן, וכי אהרן לעולם קיים, והלא לא נכנס לארץ ישראל שנותנים לו תרומה? אלא מלמד שעתיד לחיות וישראל נותנים לו תרומה. מכאן לתחית המתים מן התורה: ה אמר ליה שמואל לרב מתנא לא תיתיב אכרעך עד דמפרשת לה להא שמעתתא מנא הא מלתא דאמור רבנן המלוה את חברו סתם אינו רשאי לתובעו פחות משלשים יום, אחד המלוה בשטר ואחד המלוה על פה? אמר ליה דכתיב (דברים טו) קרבה שנת השבע שנת השמיטה, ממשמע שנאמר קרבה שנת השבע איני יודע שהיא שנת שמיטה, אלא מה תלמוד לומר שנת השמיטה? לומר לך יש שמיטה אחרת שהיא כזו ואיזו זו המלוה את חברו סתם שאינו רשאי לתובעו בפחות משלשים יום, דאמר מר שלשים יום בשנה חשוב שנה: ו מתני' חזקת הבתים והבורות והשיחין והמערות והשובכות והמרחצאות ובית הבדין ובית השלחין וכל שהוא עושה פירות תדיר, חזקתן שלש שנים מיום ליום.

ב עעבדה זרה סו: ג סנהדרין כט. ד שם ל. ה מכות ג. ו בבא בתרא כח.

ערערו עליה בעלים הראשונים, וזה אומר מכרתה לי ואבד שטרי, חזקתו מועלת לו: שדה בית הבעל. המסתפקת במי גשמים אינה עושה פירות אלא פעם אחת בשנה, חזקתה ג׳ שנים ואינה צריכה מיום ליום. ומה היא חזקתה: רבי ישמעאל אומר כו׳ בראשונה. של שנה ראשונה, שיש הממהרים לזרוע לפני ראש השנה, וכיון שהחזיק סוף שנה ראשונה ג׳ חדשים ויש לו עדים שזרעה באותן ג׳ חדשים וכן בג׳ חדשים ראשונים של אחרונה, הרי זו חזקת שלש שנים רצופות, שאין לך אדם הרואה את חברו שזורע את שדהו לאכול פרי העשוי לשנה ושותק:

שְׂדֵה הַבַּעַל חֶזְקָתָהּ ג׳ שָׁנִים וְאֵינָן מִיּוֹם לְיוֹם. ר׳ יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר ג׳ חֳדָשִׁים בָּרִאשׁוֹנָה ג׳ בָּאַחֲרוֹנָה וּשְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ בָּאֶמְצַע הֲרֵי י״ח חֹדֶשׁ. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר חֹדֶשׁ בָּרִאשׁוֹנָה וְחֹדֶשׁ בָּאַחֲרוֹנָה וי״ב חֹדֶשׁ בָּאֶמְצַע הֲרֵי י״ד חֹדֶשׁ. אָמַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בִּשְׂדֵה לָבָן, אֲבָל בִּשְׂדֵה אִילָן כָּנַס אֶת תְּבוּאָתוֹ וּמָסַק אֶת זֵיתָיו כָּנַס אֶת קֵיצוֹ הֲרֵי אֵלּוּ ג׳ שָׁנִים: גמ׳ אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן שָׁמַעְתִּי מֵהוֹלְכֵי אוּשָׁא שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים מִנַּיִן לַחֲזָקָה שָׁלֹשׁ שָׁנִים מִשּׁוֹר הַמּוּעָד, מַה שּׁוֹר הַמּוּעָד כֵּיוָן שֶׁנָּגַח ג׳ נְגִיחוֹת נָפַק לֵיהּ מֵחֶזְקַת תָּם וְקָם לֵיהּ בְּחֶזְקַת מוּעָד הָכָא נַמִי כֵּיוָן דְּאַכְלָהּ תְּלָת שְׁנִין נָפַק לָהּ מֵרְשׁוּת מוֹכֵר וְקַיְמָא לָהּ בִּרְשׁוּת לוֹקֵחַ. אִי מַה שּׁוֹר הַמּוּעָד עַד נְגִיחָה רְבִיעִית לָא מִיחַיַּיב הָכָא נַמִי עַד שָׁנָה רְבִיעִית לָא קַיְמָא בִּרְשׁוּתֵיהּ, הָכִי הַשְׁתָּא, הָתָם מִכִּי נָגַח שָׁלֹשׁ נְגִיחוֹת הֲוֵי מוּעָד וְאִידָךְ כִּי לָא נָגַח מַאי יְשַׁלֵּם, הָכָא כֵּיוָן דְּאַכְלָהּ תְּלָת שְׁנִין קַיְמָא לָהּ בִּרְשׁוּתֵיהּ. אֶלָּא מֵעַתָּה חֲזָקָה שֶׁאֵין עִמָּהּ טַעֲנָה תֶּיהֱוֵי חֲזָקָה אַלְמָה תְּנַן כָּל חֲזָקָה שֶׁאֵין עִמָּהּ טַעֲנָה אֵינָהּ חֲזָקָה? טַעְמָא מַאי דְּאַמְרִינַן דִּלְמָא כִּדְקָאָמַר הַשְׁתָּא, אִיהוּ לָא טָעִין אֲנַן לִיטְעוֹן לֵיהּ!: ז מְנָא הָא מִלְּתָא דְּאָמוּר רַבָּנָן אוּקֵי מִלְּתָא אַחֶזְקָתֵיהּ? אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן אָמַר קְרָא (ויקרא יד) וְיָצָא הַכֹּהֵן מִן הַבַּיִת אֶל פֶּתַח הַבָּיִת וְהִסְגִּיר אֶת הַבַּיִת שִׁבְעַת יָמִים, דִּלְמָא אַדְּנָפֵיק וְאָתָא בָּצַר לֵיהּ שִׁיעוּרָא, אֶלָּא לָאו מִשּׁוּם דְּאַמְרִינַן אוּקֵי אַחֶזְקֵיהּ. מַתְקִיף
לה

במה דברים אמורים. שצריך י״ח חדש לשדה הבעל: בשדה לבן. שכל פירותיה נלקטים בפרק אחד לפיכך צריך ג׳ שנים: אבל בשדה אילן. שפירותיה נלקטים לפרקים ענבים בפרק אחד וזיתים בפרק אחד ותאנים בפרק אחד: תבואתו. יין של גפנים: קיצו. תאנים לקט ויבשן בה ועשה קליעות והכניסן לבית הרי זו חזקה כאילו הן ג׳ שנים: גמ׳ מהולכי אושא. שגלתה סנהדרין לאושא: לא מיחייב. לשלם אלא חצי נזק: ואידך. כלומר ונגיחה רביעית דבעינן היינו משום דאם לא נגח לאחר שהוחזק מה ישלם: שאין עמה טענה. אמר לו מה אתה עושה בתוך שלי, אמר שלא אמר לי אדם דבר מעולם ולא אמר אתה מכרת לי: תהוי חזקה. הא אמרת שלש שנים מפקי ליה מרשות מוכר: ומשני טעמא מאי. אמרינן ג׳ שנים מפקי לה מחזקת דמרא קמא: דלמא כדקאמר איהו. זה אומר לקחתיה ממך וזה אומר גזלתיה ממני ואין אנו יודעין האמת עם מי, אתיא לה חזקת ג׳ שנים ומוקי לה ברשותיה, ואמרינן דלמא קושטא הוא כדקאמר: ז] ויצא הכהן. דבעיא דניפוק מכל הבית, ואחר כך יסגיר את הדלת: בצר ליה שיעורא. מכגרים:
ועוד

ועוד אחורי הדלת. אם היה נגע אחורי הדלת ביאתו היכי חזי ליה: דפתח ביה כוותא. חלון בדלת קודם הסגר: לראות את נגעו. ופוטרין אותו לגמרי כדכתיב (ויקרא יד) כנגע נראה לי בבית, לי ולא לאורי, שאם עמד במקום אפל וצריך שם להדליק את הנר, אינו נגע: כהן גדול ביום הכפורים. כשהוא יולא מבית קדש הקדשים:
דרך כניסתו. פניו כלפי לפני ולפנים, יולא דרך אחוריו: דלא אתחזק. כל זמן שלא ראה הכהן את הנגע במראותיו, שהיה מקום אפל ואין מראהו ניכר, אבל נגע שעומד אחורי הדלת וכבר הכיר שהוא נגע ואין צריך חלון אלא להעמידו בחזקתו, פותחין: ח] מנ"ל. בתמיה: תשע חנויות. כולן מוכרות בשר שחוטה ואחת מוכרת בשר נבלה ומלא בשר באמצע הלך אחר הרוב דהתירא: וסנהדרין. י"ב מזכין וי"א מחייבין זכאי: רובא דליתא קמן. אם אזלינן בתר רובא דעלמא: קרום של מוח. והיא אחת מי"ח טרפות, וקרבן טרפה פסולה: דפלי ליה. קורעו וחולקו ולא יבדיל: דלייף. מחובר: במקום נקב. נקובת הוושט במשהו טרפה: פרק יד א] במקום רנה. בבית

לָהּ רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב וְדִלְמָא כְּגוֹן שֶׁיָּצָא דֶּרֶךְ אֲחוֹרָיו דְּקָא חָזֵי לֵיהּ כִּי נָפֵק? אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי שְׁתֵּי תְּשׁוּבוֹת בְּדָבָר, חֲדָא דִּיצִיאָה דֶּרֶךְ אֲחוֹרָיו לֹא שְׁמָהּ יְצִיאָה, וְעוֹד אֲחוֹרֵי הַדֶּלֶת מַאי אִיכָּא לְמֵימַר, וְכִי תֵּימָא דְּפָתַח בֵּיהּ כַּוְּותָא, וְהָתְנַן בַּיִת אָפֵל אֵין פּוֹתְחִין בּוֹ חַלּוֹנוֹת לִרְאוֹת אֶת נִגְעוֹ. אָמַר לֵיהּ רָבָא דְּקָאָמְרַתְּ יְצִיאָה דֶּרֶךְ אֲחוֹרָיו לֹא שְׁמָהּ יְצִיאָה כֹּהֵן גָּדוֹל בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים יוֹכִיחַ דִּכְתִיב בֵּיהּ יְצִיאָה וּתְנַן יָצָא וּבָא לוֹ דֶּרֶךְ כְּנִיסָתוֹ, וּדְקָאָמְרַתְּ בַּיִת אָפֵל אֵין פּוֹתְחִין בּוֹ הַלּוֹנוֹת לִרְאוֹת אֶת נִגְעוֹ, הָנֵי מִילֵּי הֵיכָא דְּלֹא אִתְחֲזַק אִיסּוּרָא אֲבָל הֵיכָא דְּאִתְחֲזַק אִתְחֲזַק: ח מְנָא הָא מִלְּתָא דְּאָמוּר רַבָּנָן זִיל בָּתַר רוּבָּא? מְנָא לָן, דִּכְתִיב (שמות כג) אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת: רוּבָּא דְּאִיתֵיהּ קַמָּן כְּגוֹן תֵּשַׁע חֲנוּיוֹת וְסַנְהֶדְרִין לֹא קָא מִיבָּעְיָא לָן, כִּי קָמִיבָּעְיָא לָן רוּבָּא דְּלֵיתָא קַמָּן מְנָלָן? א"ר אֶלְעָזָר אַתְיָא מֵרֵישָׁא שֶׁל עוֹלָה דְּאָמַר קְרָא (ויקרא א) וְנִתַּח אוֹתָהּ לִנְתָחֶיהָ, אוֹתָהּ לִנְתָחֶיהָ וְלֹא נְתָחֶיהָ לִנְתָחִים, וְנֵיחוּשׁ שֶׁמָּא נִיקַּב קְרוּם שֶׁל מוֹחַ, אֶלָּא לָאו מִשּׁוּם דְּאָמְרִינַן זִיל בָּתַר רוּבָּא. מִמַּאי? דִּלְמָא דְּפָלֵי לֵיהּ וּבָדֵק לֵיהּ, וְאִי מִשּׁוּם אוֹתָהּ לִנְתָחֶיהָ וְלֹא נְתָחֶיהָ לִנְתָחִים, הָנֵי מִילֵּי הֵיכִי דְּהָתִיךְ לֵיהּ לְגַמְרֵי אֲבָל הֵיכָא דְּלַיְיף לֵית לָן בָּהּ: רַב אַשִׁי אָמַר אַתְיָא מִשְּׁחִיטָה עַצְמָהּ, דְּאָמַר רַחֲמָנָא שְׁחוֹט וֶאֱכוֹל, וְלֵיחוּשׁ שֶׁמָּא בִּמְקוֹם נֶקֶב קָא שָׁחִיט, אֶלָּא לָאו מִשּׁוּם דְּאָמְרִינַן זִיל בָּתַר רוּבָּא:

פרק יד.

תְּפִלָּה. (אגדה)

א תַּנְיָא אַבָּא בִּנְיָמִין אוֹמֵר אֵין תְּפִלָּה שֶׁל אָדָם נִשְׁמַעַת אֶלָּא בְּבֵית הַכְּנֶסֶת שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים א ח) לִשְׁמוֹעַ אֶל הָרִנָּה וְאֶל הַתְּפִלָּה, בִּמְקוֹם רִנָּה שָׁם תְּהֵא תְּפִלָּה: ב אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ בֵּית הַכְּנֶסֶת בְּעִירוֹ וְאֵינוֹ נִכְנַס שָׁם לְהִתְפַּלֵּל נִקְרָא שָׁכֵן רַע שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה יב) כֹּה

ח חולין יא. א ברכות ו. ב שם ח.

אמר ה' על כל שכני הרעים הנוגעים בנחלה אשר הנחלתי את עמי ישראל, ולא עוד אלא שגורם גלות לו ולבניו שנאמר (ירמיה יב) הנני נותשם מעל אדמתם ואת בית יהודה אתוש מתוכם: ג אמרו ליה לרבי יוחנן איכא סבי בבבל, תמה ואמר (דברים יא) למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה כתיב אבל בחוצה לארץ לא? כיון דאמרי ליה מקדמי ומחשכי לבי כנישתא, אמר היינו דאהני להו, כדאמר רבי יהושע בן לוי לבניה קדימו וחשיכו ועיילו לבי כנישתא כי היכי דתוריכו חיי. אמר רבי אחא ברבי חנינא מאי קרא (משלי ח) אשרי אדם שומע לי לשקוד על דלתותי יום יום לשמור מזוזות פתחי, וכתיב בתריה כי מוצאי מצא חיים: ד אמר רבי יוסי ברבי חנינא משום רבי אליעזר בן יעקב אל יעמוד אדם במקום גבוה ויתפלל אלא במקום נמוך ויתפלל שנאמר (תהלים קל) ממעמקים קראתיך ה'. תניא נמי הכי לא יעמוד אדם לא על גב כסא ולא על גב שרפרף ולא במקום גבוה ויתפלל אלא במקום נמוך ויתפלל, לפי שאין גבהות לפני המקום שנאמר ממעמקים קראתיך ה'. וכתיב (שם קב) תפלה לעני כי יעטף: ואמר רבי יוסי ברבי חנינא משום רבי אליעזר בן יעקב מאי דכתיב (ויקרא יט) לא תאכלו על הדם, לא תאכלו קודם שתתפללו על דמכם: אמר רבי יצחק אמר רבי יוחנן אמר רבי יוסי ברבי חנינא משום רבי אליעזר בן יעקב כל האוכל ושותה ואחר כך מתפלל עליו הכתוב אומר (מלכים א יד) ואותי השלכת אחרי גויך, אל תקרי גויך אלא גאיך, אמר הקדוש ברוך הוא לאחר שהתגאה זה קבל עליו עול מלכות שמים: ה אמר רב אידי בר אבין אמר רב יצחק בר אשיאן אסור לו לאדם לעשות חפציו קודם שיתפלל שנאמר (תהלים פה) צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו: ו אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש. חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת ומתפללין כדי שיכונו לבם לאביהם שבשמים: ז אמר רבי חלבו אמר רב הונא לעולם יהא אדם זהיר בתפלת המנחה, שהרי אליהו לא נענה אלא בתפלת המנחה שנאמר (מלכים א יח) ויהי בעלות המנחה ויגש אליהו הנביא ויאמר ענני ה' ענני, ענני שתרד אש מן השמים, וענני שלא יאמרו מעשה כשפים הם. רבי יוחנן אמר אף בתפלת ערבית שנאמר (תהלים קמא) תכון תפלתי קטורת לפניך משאת כפי מנחת ערב. רב נחמן בר יצחק אמר אף בתפלת שחרית שנאמר (שם ה) ה' בקר תשמע קולי בקר אערך לך ואצפה: ח אמר רבי חלבו אמר רב הונא כל הקובע מקום לתפלתו אלהי אברהם בעזרו, וכשמת אומרים עליו אי עניו אי חסיד מתלמידיו של אברהם אבינו, ואברהם אבינו מנא לן דקבע מקום לתפלתו? דכתיב (בראשית יט) וישכם אברהם בבקר אל

שבבית הכנסת אומרים הצבור שירות ותשבחות בנעימת קול ערב: ג] מקדמי. שחרית: מחשכי. ערבית, כלומר מאריכין בבית הכנסת: ד] תפלה לעני. דרך עניות: ה] צדק לפניו. תפלה שמצדיקו לבוראו, והדר, וישם פעמיו לדרכי תפליו: ו] כובד ראש. הכנעה: שוהין שעה אחת. במקום

ג ברכות ח. ד שם י: ה שם יד, ו שם לא: ז שם ו: ח שם

הַמָּקוֹם אֲשֶׁר עָמַד שָׁם, וְאֵין עֲמִידָה אֶלָּא תְּפִלָּה שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קו) וַיַּעֲמֹד פִּנְחָס וַיְפַלֵּל: ט תָּנוּ רַבָּנָן הַמִּתְפַּלֵּל צָרִיךְ שֶׁיְּכַוֵּין אֶת לִבּוֹ לַשָּׁמַיִם. אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר סִימָן לְדָבָר תָּכִין לִבָּם תַּקְשִׁיב אָזְנֶךָ (שם י). תַּנְיָא אָמַר רַבִּי יְהוּדָה כָּךְ הָיָה מִנְהָגוֹ שֶׁל רַבִּי עֲקִיבָא, כְּשֶׁהָיָה מִתְפַּלֵּל עִם הַצִּבּוּר הָיָה מְקַצֵּר וְעוֹלֶה מִפְּנֵי טוֹרַח צִבּוּר, וּכְשֶׁהָיָה מִתְפַּלֵּל בֵּינוֹ לְבֵין עַצְמוֹ, אָדָם מַנִּיחוֹ בְּזָוִית זוֹ וּמוֹצְאוֹ בְּזָוִית אַחֶרֶת, וְכָל כָּךְ לָמָּה מִפְּנֵי כְּרִיעוֹת וְהִשְׁתַּחֲוָיוֹת:

במקום שבאו להתפלל: ט] תכין לבם. אם תכין לבם אז תקשיב אזניך: פרק טו ב] ברכת הזמון. בשלשה שאכלו כאחד: ג] כי שם ה׳ אקרא. בברכה, אתם הבו גודל לאלהינו

פרק טו.

קַל וָחוֹמֶר.

[נִלְמַד דָּבָר הֶחָמוּר מִן הַקַּל, אִם נֶאֱמַר הַדִּין בְּקַל מִכָּל שֶׁכֵּן בְּחָמוּר]:

א תָּנוּ רַבָּנָן מַעֲשֶׂה בְּחָסִיד אֶחָד שֶׁהָיָה מִתְפַּלֵּל בַּדֶּרֶךְ. בָּא שַׂר אֶחָד וְנָתַן לוֹ שָׁלוֹם וְלֹא הֶחֱזִיר לוֹ שָׁלוֹם. הִמְתִּין לוֹ עַד שֶׁסִּיֵּם תְּפִלָּתוֹ. לְאַחַר שֶׁסִּיֵּם תְּפִלָּתוֹ אָמַר לוֹ רֵיקָא וַהֲלֹא כָּתוּב בְּתוֹרַתְכֶם (דברים ד) רַק הִשָּׁמֶר לְךָ וּשְׁמוֹר נַפְשְׁךָ וּכְתִיב (שם) וְנִשְׁמַרְתֶּם מְאֹד לְנַפְשׁוֹתֵיכֶם. כְּשֶׁנָּתַתִּי לְךָ שָׁלוֹם לָמָּה לֹא הֶחֱזַרְתָּ לִי שָׁלוֹם, אִם הָיִיתִי חוֹתֵךְ רֹאשְׁךָ בְּסַיִף מִי הָיָה תּוֹבֵעַ אֶת דָּמְךָ מִיָּדִי? אָמַר לֵיהּ הַמְתֵּן לִי עַד שֶׁאֲפַיֶּיסְךָ בִּדְבָרִים. אָמַר לֵיהּ אִילּוּ הָיִיתָ עוֹמֵד לִפְנֵי מֶלֶךְ בָּשָׂר וָדָם וּבָא חֲבֵרְךָ וְנָתַן לְךָ שָׁלוֹם הָיִיתָ מַחֲזִיר לוֹ? אָמַר לֵיהּ לָאו. וְאִם הָיִיתָ מַחֲזִיר לוֹ מָה הָיוּ עוֹשִׂין לָךְ? אָמַר לֵיהּ הָיוּ חוֹתְכִין אֶת רֹאשִׁי בְּסַיִף. אָמַר לֵיהּ וַהֲלֹא דְּבָרִים קַל וָחוֹמֶר, וּמָה אַתָּה שֶׁהָיִיתָ עוֹמֵד לִפְנֵי מֶלֶךְ בָּשָׂר וָדָם שֶׁהַיּוֹם כָּאן וּמָחָר בְּקֶבֶר כָּךְ, אֲנִי שֶׁהָיִיתִי עוֹמֵד לִפְנֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא חַי וְקַיָּם לָעַד וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. מִיַּד נִתְפַּיֵּיס אוֹתוֹ הַשַּׂר וְנִפְטַר אוֹתוֹ חָסִיד לְבֵיתוֹ לְשָׁלוֹם: ב תָּנוּ רַבָּנָן מִנַּיִן לְבִרְכַּת הַמָּזוֹן מִן הַתּוֹרָה? שֶׁנֶּאֱמַר (שם ח) וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ זוֹ בִּרְכַּת הַזָּן, אֶת ה׳ אֱלֹהֶיךָ זוֹ בִּרְכַּת הַזִּמּוּן, עַל הָאָרֶץ זוֹ בִּרְכַּת הָאָרֶץ, הַטּוֹבָה זוֹ בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם, וְכֵן הוּא אוֹמֵר (שם ג) הָהָר הַטּוֹב הַזֶּה וְהַלְּבָנוֹן, אֲשֶׁר נָתַן לָךְ זוֹ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב. אֵין לִי אֶלָּא לְאַחֲרָיו לְפָנָיו מִנַּיִן? אָמַרְתָּ קַל וָחוֹמֶר כְּשֶׁהוּא שָׂבֵעַ מְבָרֵךְ כְּשֶׁהוּא רָעֵב לֹא כָּל שֶׁכֵּן. וְאֵין לִי אֶלָּא בִּרְכַּת הַמָּזוֹן בִּרְכַּת הַתּוֹרָה מִנַּיִן? אָמַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל קַל וָחוֹמֶר עַל חַיֵּי שָׁעָה מְבָרֵךְ עַל חַיֵּי עוֹלָם הַבָּא לֹא כָּל שֶׁכֵּן: ג א״ר יְהוּדָה מִנַּיִן לְבִרְכַּת הַמָּזוֹן לְאַחֲרָיו מִן הַתּוֹרָה שֶׁנֶּאֱמַר (שם ח) וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ. מִנַּיִן לְבִרְכַּת הַתּוֹרָה לְפָנֶיהָ מִן הַתּוֹרָה שֶׁנֶּאֱמַר (שם לב) כִּי שֵׁם ה׳ אֶקְרָא הָבוּ גֹדֶל לֵאלֹהֵינוּ: א״ר יוֹחָנָן לָמַדְנוּ בִּרְכַּת הַתּוֹרָה לְאַחֲרֶיהָ מִן בִּרְכַּת הַמָּזוֹן מִקַּל וָחוֹמֶר, וּבִרְכַּת הַמָּזוֹן לְפָנָיו מִן בִּרְכַּת

ט ברכות לא. א שם לב: ב שם מח: ג שם כא.

לאלהינו באמן: שאינו טעון לפניו. כלומר שלא מצינו לו מקרא מפורש לברך לפניו: טעון לאחריו. כדכתיב ואכלת ושבעת וברכת: איכא למפרך. בתרוייהו, כשאתה בא ללמוד תורה מן המזון איכא למפרך מה למזון שכן נהנה, וכשאתה בא ללמוד מזון מן התורה איכא למיפרך מה לתורה שכן חיי עולם הבא: ה) אזכרה. שם:

הַתּוֹרָה מִקַּל וָחוֹמֶר. וּמַה מָּזוֹן שֶׁאֵין טָעוּן לְפָנָיו טָעוּן לְאַחֲרָיו, תּוֹרָה שֶׁטְּעוּנָה לְפָנֶיהָ אֵינוֹ דִין שֶׁטְּעוּנָה לְאַחֲרֶיהָ, וּבִרְכַּת הַמָּזוֹן לְפָנָיו מִן בִּרְכַּת הַתּוֹרָה מִקַּל וָחוֹמֶר, וּמַה תּוֹרָה שֶׁאֵין טְעוּנָה לְאַחֲרֶיהָ טְעוּנָה לְפָנֶיהָ, מָזוֹן שֶׁהוּא טָעוּן לְאַחֲרָיו אֵינוֹ דִין שֶׁיְּהֵא טָעוּן לְפָנָיו. אִיכָּא לְמִפְרַךְ מַה לְּמָזוֹן שֶׁכֵּן נֶהֱנֶה? וּמַה לְּתוֹרָה שֶׁכֵּן חַיֵּי עוֹלָם? וְעוֹד תְּנַן עַל הַמָּזוֹן מְבָרֵךְ לְאַחֲרָיו וְאֵינוֹ מְבָרֵךְ לְפָנָיו? תְּיוּבְתָּא: ד אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל אֵין אוּר שֶׁל גֵּיהִנָּם שׁוֹלֵט בָּהֶם קַל וָחוֹמֶר מִמִּזְבַּח הַזָּהָב, מַה מִּזְבַּח הַזָּהָב שֶׁאֵין עָלָיו אֶלָּא כְּעוֹבִי דִינָר זָהָב עוֹמֵד כַּמָּה שָׁנִים וְלֹא שָׁלַט בּוֹ הָאוּר, פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁמְּלֵאִים מִצְוֹת כָּרִמּוֹן שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ו)

י) מתני' כיצד. האיך הדין: נגח נגף. כולן תולדות קרן הן: שהוא פטור. כדכתיב ובער בשדה אחר: דיו לבא מן הדין להיות כנדון. קרן ברשות הניזק שאתה מביא מדין קרן ברה"ר דקאמרת קרן שהחמיר עליה ברשות הרבים אינו דין שנחמיר עליה ברשות הניזק: לא אדון קרן מקרן. כדאמרן אלא קרן מרגל: דיו לבא מן הדין. דסוף
סוף

כְּפֶלַח הָרִמּוֹן רַקָּתֵךְ, וְאָמַר רשב"ל אַל תִּקְרֵי רַקָּתֵךְ אֶלָּא רֵיקָתֵךְ, שֶׁאֲפִילּוּ רֵיקָנִין שֶׁבָּךְ מְלֵאִים מִצְוֹת כָּרִמּוֹן, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה: ה אָמַר רַבָּה בַּר רַב הוּנָא חַיָּב אָדָם לְמַשְׁמֵשׁ בִּתְפִילִּין בְּכָל שָׁעָה וְשָׁעָה קַל וָחוֹמֶר מִצִּיץ, וּמַה צִּיץ שֶׁאֵין בּוֹ אֶלָּא אַזְכָּרָה אַחַת אָמְרָה תּוֹרָה (שמות כח) עַל מִצְחוֹ תָּמִיד שֶׁלֹּא יָסִיחַ דַּעְתּוֹ מִמֶּנּוּ, תְּפִילִּין שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן אַזְכָּרוֹת הַרְבֵּה עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה:

ו מתני' שׁוֹר הַמַּזִּיק בִּרְשׁוּת הַנִּיזָּק כֵּיצַד? נָגַח נָגַף נָשַׁךְ רָבַץ בָּעַט בִּרְשׁוּת הָרַבִּים מְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק, בִּרְשׁוּת הַנִּיזָּק רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר נֶזֶק שָׁלֵם וַחֲכָמִים אוֹמְרִים חֲצִי נֶזֶק. אָמַר לָהֶם רַבִּי טַרְפוֹן וּמַה בְּמָקוֹם שֶׁהֵקֵל עַל הַשֵּׁן וְעַל הָרֶגֶל בִּרְשׁוּת הָרַבִּים שֶׁהוּא פָּטוּר הֶחֱמִיר עֲלֵיהֶן בִּרְשׁוּת הַנִּיזָּק לְשַׁלֵּם נֶזֶק שָׁלֵם, מָקוֹם שֶׁהֶחֱמִיר עַל הַקֶּרֶן בִּרְשׁוּת הָרַבִּים לְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק אֵינוֹ דִין שֶׁנַּחְמִיר עָלָיו בִּרְשׁוּת הַנִּיזָּק לְשַׁלֵּם נֶזֶק שָׁלֵם. אָמְרוּ לוֹ דַּיּוֹ לָבֹא מִן הַדִּין לִהְיוֹת כַּנִּדּוֹן, מַה בִּרְשׁוּת הָרַבִּים חֲצִי נֶזֶק אַף בִּרְשׁוּת הַנִּיזָּק חֲצִי נֶזֶק. אָמַר לָהֶן אַף אֲנִי לֹא אָדוּן קֶרֶן מִקֶּרֶן אֲנִי אָדוּן קֶרֶן מֵרֶגֶל, וּמַה בְּמָקוֹם שֶׁהֵקֵל עַל הַשֵּׁן וְעַל הָרֶגֶל בִּרְשׁוּת הָרַבִּים הֶחֱמִיר בַּקֶּרֶן, מָקוֹם שֶׁהֶחֱמִיר עַל הַשֵּׁן וְעַל הָרֶגֶל בִּרְשׁוּת הַנִּיזָּק אֵינוֹ דִין שֶׁנַּחְמִיר בַּקֶּרֶן. אָמְרוּ לוֹ דַּיּוֹ לָבֹא מִן הַדִּין לִהְיוֹת כַּנִּדּוֹן, מַה בִּרְשׁוּת הָרַבִּים חֲצִי נֶזֶק אַף בִּרְשׁוּת הַנִּיזָּק חֲצִי נֶזֶק: גמ' וְרַבִּי טַרְפוֹן לֵית לֵיהּ דַּיּוֹ וְהָא דַּיּוֹ דְּאוֹרַיְיתָא הוּא דְּתַנְיָא מִדִּין קַל וָחוֹמֶר כֵּיצַד (במדבר יב) וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאָבִיהָ יָרֹק יָרַק בְּפָנֶיהָ הֲלֹא תִכָּלֵם שִׁבְעַת יָמִים קַל וָחוֹמֶר לַשְּׁכִינָה י"ד

ד ערכין יט. ה מנחות לו ו בבא קמא כד:

יום

סוף אי לאו קרן ברשות הרבים לא משכחת לה קל וחומר: **גמ' היכא דמפריך.** ומתניתין אי דרשת דיו מפריך ק"ו כוליה ולא גמרת בה מידי כדמפרשינן דהתם שבעה דשכינה כו': **ור"ט ההוא תסגר.** לאשמועינן דדרשינן דיו הוא דאתא, דאי לא כתיב הכי הוה מוקמינן ליה אארבסר: **דאפילו בעלמא דרשינן דיו.** ומיהורא דקרא גמרינן ליה: ז] **פלגא קאמרינן.** דתחייב כי קרן, דהא מקרן מייתי לה, וקרא דבשדה אחר לחיובא ביה ברשות הניזק נזק שלם אתא: **כספו של זה.** קרן: **ישלם.** מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם לגמרי משמע: **אמר קרא יחצון.** דקרא יתירא הוא דנכתוב וחצו את כספו וגם את המת, אלא לדרשא אתא דאף בר"ה נמי חייב: **ויהא אדם חייב בכופר.** כגון במזיד ולא התרו ביה דליתיה בר קטלא ולא בר גלות: **ומה שור שאינו חייב.** בחבלה: **ד' דברים.** לער רפוי שבת ובושת אלא נזק לחודיה: **חייב כופר.** היכא דקטליה, אדם לא כל שכן: **ולא על האדם.** על נזקי שור משלמין כופר אבל על נזקי אדם אין משלמין כופר אלא או מיתה או

יוֹם, אֶלָּא דַיּוֹ לָבֹא מִן הַדִּין לִהְיוֹת כְּנִדּוֹן? כִּי לֵית לֵיהּ דַיּוֹ הֵיכָא דְמַפְרִיךְ קַל וָחוֹמֶר, הֵיכָא דְלָא מַפְרִיךְ קַל וָחוֹמֶר אִית לֵיהּ דַיּוֹ, הָתָם שִׁבְעָה דִשְׁכִינָה לָא כְּתִיבִי, אָתָא קַל וָחוֹמֶר אַיְיתִי אַרְבֵּיסַר, אָתָא דַיּוֹ אַפִּיק שִׁבְעָה וְאוֹקִי שִׁבְעָה. אֲבָל הָכָא חֲצִי נֶזֶק כְּתִיב וְאָתָא קַל וָחוֹמֶר וְאַיְיתִי חֲצִי נֶזֶק אַחֲרִינָא וְנַעֲשֶׂה נֶזֶק שָׁלֵם, אִי דָרְשַׁתְּ דַיּוֹ אִפְרִיךְ לֵיהּ קַל וָחוֹמֶר. וְרַבָּנָן? שִׁבְעָה דִשְׁכִינָה כְּתִיבִי תִּסָּגֵר שִׁבְעַת יָמִים. וְרַבִּי טַרְפוֹן? הַהוּא תִּסָּגֵר דְּדָרְשִׁינָן דַּיּוֹ הוּא. וְרַבָּנָן? כְּתִיב קְרָא אַחֲרִינָא וַתִּסָּגֵר מִרְיָם. וְרַבִּי טַרְפוֹן? הַהוּא דַּאֲפִילוּ בְּעָלְמָא דָּרְשִׁינָן דַּיּוֹ, וְלֹא תֹאמַר הָכָא מִשּׁוּם כְּבוֹדוֹ שֶׁל מֹשֶׁה אֲבָל בְּעָלְמָא לָא קָא מַשְׁמַע לָן: ז וּתְהֵא שֵׁן וָרֶגֶל חַיָּב בִּרְשׁוּת הָרַבִּים מִקַּל וָחוֹמֶר. וּמַה קֶּרֶן שֶׁבִּרְשׁוּת הַנִּיזָּק אֵינָהּ מְשַׁלֶּמֶת אֶלָּא חֲצִי נֶזֶק בִּרְשׁוּת הָרַבִּים חַיֶּיבֶת, שֵׁן וָרֶגֶל שֶׁבִּרְשׁוּת הַנִּיזָּק מְשַׁלֵּם נֶזֶק שָׁלֵם אֵינוֹ דִין שֶׁבִּרְשׁוּת הָרַבִּים חַיָּב? אָמַר קְרָא (שמות כב) וּבִעֵר בִּשְׂדֵה אַחֵר וְלֹא בִּרְשׁוּת הָרַבִּים. מִידִי כּוּלֵּיהּ קָאָמְרִינָן פַּלְגָא קָאָמְרִינָן? אָמַר קְרָא (שם כא) וְחָצוּ אֶת כַּסְפּוֹ, כַּסְפּוֹ שֶׁל זֶה וְלֹא כַּסְפּוֹ שֶׁל אַחֵר: וְלֹא תְהֵא שֵׁן וָרֶגֶל חַיֶּיבֶת בִּרְשׁוּת הַנִּיזָּק אֶלָּא חֲצִי נֶזֶק מִקַּל וָחוֹמֶר מִקֶּרֶן, וּמַה קֶּרֶן שֶׁבר"ה חַיֶּיבֶת בִּרְשׁוּת הַנִּיזָּק אֵינָהּ מְשַׁלֶּמֶת אֶלָּא חֲצִי נֶזֶק, שֵׁן וָרֶגֶל שֶׁבר"ה פְּטוּרָה אֵינוֹ דִין שֶׁבִּרְשׁוּת הַנִּיזָּק מְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק? אָמַר קְרָא יְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמִין מַעַלְיָא: וְלֹא תְהֵא קֶרֶן בִּרְשׁוּת הָרַבִּים חַיָּיב מִקַּל וָחוֹמֶר, וּמַה שֵּׁן וָרֶגֶל שֶׁבִּרְשׁוּת הַנִּיזָּק נֶזֶק שָׁלֵם בִּרְשׁוּת הָרַבִּים פְּטוּרָה, קֶרֶן שֶׁבִּרְשׁוּת הַנִּיזָּק חֲצִי נֶזֶק אֵינוֹ דִין שֶׁבר"ה פְּטוּרָה? אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר קְרָא יֶחֱצוּן, אֵין חֲצִי נֶזֶק חָלוּק לֹא בִּרְשׁוּת הָרַבִּים וְלֹא בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד: וִיהֵא אָדָם חַיָּיב בְּכוֹפֶר מִקַּל וָחוֹמֶר, וּמַה שׁוֹר שֶׁאֵינוֹ חַיָּיב בְּאַרְבָּעָה דְבָרִים חַיָּיב בְּכוֹפֶר אָדָם שֶׁחַיָּיב בד' דְבָרִים אֵינוֹ דִין שֶׁיְּהֵא חַיָּיב בְּכוֹפֶר? אָמַר קְרָא (שם) כְּכֹל אֲשֶׁר יוּשַׁת עָלָיו, וְלֹא עַל אָדָם: וִיהֵא שׁוֹר חַיָּיב בד' דְבָרִים מִקַּל וָחוֹמֶר, וּמַה אָדָם שֶׁאֵינוֹ חַיָּיב בְּכוֹפֶר חַיָּיב בד' דְבָרִים שׁוֹר שֶׁחַיָּיב בְּכוֹפֶר אֵינוֹ דִין שֶׁיְּהֵא חַיָּיב בד'

או גלות: איש בעמיתו. הוי כדין נתינת ממון ולא שור בעציתו של בעליו:
פרק טז ב] אגוד. שלשה המינים: לא ילפינן. לא למדוה, ואין אדם דן גזרה שוה אלא אם כן למדו מרבו ורבו מרבו עד משה רבינו:
ג] מתני' אין לדבר קצבה. אם רצה להתענות יתענה, אלא אם יאכל לא יאכל חוץ לסוכה: חוץ מלילי יום טוב הראשון. שאינו רשאי להתענות כדיליף בגמרא: ישלים. סעודתו זאת ביום טוב האחרון בשמיני עצרת ואף על פי שאינו בסוכה: גמ' והתם גופה מנ"ל. דלילה הראשון מיהא

דְבָרִים? אָמַר קְרָא (ויקרא כד) אִישׁ בַּעֲמִיתוֹ וְלֹא שׁוֹר בַּעֲמִיתוֹ:

פרק טז.

גזרה שוה.

[יליף דבר מדבר ממלה שוה הנאמר בכתוב בשני הדברים ובאחד מבואר יותר]:

א **אמר** רבי יוחנן משום רבי יוסי כל דבור ודבור שיצא מפי הקב"ה לטובה אפילו על תנאי לא חזר ביה, מנא לן? ממשה רבינו שנאמר (דברים ט) הרף ממני ואשמידם ואעשה אותך לגוי עצום, אע"ג דבעי משה רחמי עלה דמלתא ובטלה, אפילו הכי אוקמה בזרעיה שנאמר (דה"א כג) בני משה גרשום ואליעזר ויהיו בני אליעזר רחביה הראש ובני רחביה רבו למעלה, ותני רב יוסף למעלה מששים רבוא, אתיא רביה רביה, כתיב הכא רבו למעלה וכתיב התם (שמות א) ובני ישראל פרו וישרצו וירבו: ב **תניא** לולב בין אגוד בין שאינו אגוד כשר, רבי יהודה אומר אגוד כשר ושאינו אגוד פסול, מאי טעמא דר' יהודה יליף לקיחה לקיחה מאגודת אזוב, כתיב התם (שם יב) ולקחתם אגודת אזוב, וכתיב הכא (ויקרא כג) ולקחתם לכם ביום הראשון, מה להלן באגודה אף כאן נמי באגודה. ורבנן? לקיחה מלקיחה לא ילפינן: ג מתני' רבי אליעזר אומר ארבע עשרה סעודות חייב אדם לאכול בסוכה, אחת ביום ואחת בלילה. וחכמים אומרים אין לדבר קצבה חוץ מלילי יום טוב האחרון של חג בלבד: ועוד א"ר אליעזר מי שלא אכל לילי יום טוב הראשון ישלים לילי יום טוב האחרון של חג. וחכמים אומרים אין לדבר תשלומין, ועל זה נאמר (קהלת א) מעות לא יוכל לתקון והסרון לא יוכל להמנות: גמ' מאי טעמא דרבי אליעזר? בסכות תשבו (ויקרא כג) תשבו כעין תדורו, מה דירה אחת ביום ואחת בלילה, אף סוכה אחת ביום ואחת בלילה. ורבנן? כדירה, מה דירה אי בעי אכיל אי בעי לא אכיל, אף סוכה נמי אי בעי אכיל אי בעי לא אכיל. אי הכי אפילו יום טוב ראשון נמי? א"ר יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק נאמר כאן חמשה עשר ונאמר חמשה עשר בחג המצות, מה להלן לילה הראשון חובה מכאן ואילך רשות, אף כאן לילה הראשון חובה מכאן ואילך רשות. והתם מנ"ל? אמר קרא (שמות יב) בערב תאכלו מצות, הכתוב קבעו חובה: ד ת"ר נאמר (שם כ) כבד את אביך ואת אמך ונאמר (משלי ג) כבד את ה' מהונך. השוה הכתוב כבוד אב ואם לכבוד המקום: נאמר (ויקרא יט) איש אמו ואביו תיראו ונאמר (דברים ו) את ה' אלהיך תירא ואותו תעבוד, השוה הכתוב מוראת

א ברכות ז. ב סוכה יא: ג שם כז: ד קידושין ל:

מיהא חובה: ה] אני ה'. אעפ"י שאמרתי לך ירא את אביך אני אדון לשניכם, ואם אמר לך אביך חלל את השבת אל תשמע לו: הוה אמינא צייתא ליה. דאתי עשה דכבוד ודחי לא תעשה דלא תוכל להתעלם: אבדה עשה ולא תעשה היא. השב תשיבם לא תוכל להתעלם: ז] נקי. משמע מן החטא ואעפ"י שנתחייב מיתה בדין: חייבי גלות מאי. מי הוו כדיני נפשות או לא: רוצח רוצח. כתיב בחייבי מיתות (במדבר לה) ימות הרוצח, וכתיב בחייבי גלות (שם) לנוס רוצח: רשע רשע. כתיב בדיני נפשות (שם) אשר הוא רשע למות, וכתיב בחייבי מלקות (דברים כה) והיה אם בין הכות הרשע:

ח] מתני' משלשין. מחלקים ביניהם וכל אחד מתחייב לשלם לפי חלקו: גמ' מנה"מ. דכל אחד סופג את הארבעים: כאשר זמם. שיקבל הנדון מלקות שלמה: ממון מצטרף. והרי קבל מה שרצו להפסידו בין כולם:

אב ואם למוראת המקום: נאמר (שמות כא) מקלל אביו ואמו מות יומת ונאמר (ויקרא כד) איש איש כי יקלל אלהיו ונשא חטאו, השוה הכתוב ברכת אב ואם לברכת המקום: ה ת"ר מנין שאם אמר לו אביו הטמא או שאמר לו אל תחזיר שלא ישמע לו שנאמר (שם יט) איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמרו אני ה', כולכם חייבים בכבודי. טעמא דכתב רחמנא את שבתותי תשמרו, הא לאו הכי הוה אמינא צייתא ליה, ואמאי, האי עשה והאי לא תעשה ועשה, ולא אתי עשה ודחי את לא תעשה ועשה? אצטריך, סלקא דעתך אמינא הואיל והוקש כבוד אב ואם לכבודו של מקום שנאמר כאן כבד את אביך ואת אמך, ונאמר להלן (משלי ג) כבד את ה' מהונך, הלכך לציית ליה, קמ"ל דלא לשמע ליה: ו תניא רבי יהושע בן קרחה אומר כל המעלים עיניו מן הצדקה כאילו עובד עבודת כוכבים, כתיב הכא (דברים טו) השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל, וכתיב התם (שם יג) יצאו אנשים בני בליעל, מה להלן עבודת כוכבים אף כאן עבודת כוכבים: ז ת"ר מנין ליוצא מב"ד חייב ואמר אחד יש לי ללמד עליו זכות, מנין שמחזירין אותו? תלמוד לומר (שמות כג) נקי אל תהרוג. ומנין ליוצא מבית דין זכאי ואמר אחד יש לי ללמד עליו חובה מנין שאין מחזירין אותו? תלמוד לומר (שם) צדיק אל תהרוג: א"ר שימי בר אשי והילופא למסית דכתיב (דברים יג) לא תחמול ולא תכסה עליו. רב כהנא אמר (שם) מכי הרג תהרגנו: בעא מיניה רב זירא מרב ששת חייבי גלות מאי? אתיא רוצח רוצח. חייבי מלקות מאי? אתיא רשע רשע: תניא נמי הכי חייבי גלות מנין? אתיא רוצח רוצח, חייבי מלקות מנין? אתיא רשע רשע: ח מתני' משלשין בממון ואין משלשין במכות. כיצד? העידוהו שהוא חייב לחברו מאתים זוז ונמצאו זוממין משלשין ביניהם, אבל אם העידוהו שהוא חייב מלקות ארבעים ונמצאו זוממין כל אחד ואחד לוקה ארבעים: גמ' מנא הני מילי? אמר אביי נאמר (שם כה) רשע בחייבי מלקות ונאמר (במדבר לה) רשע בחייבי מיתות בית דין. מה להלן אין מיתה למחצה אף כאן אין מלקות למחצה. רבא אמר בעינן (דברים יט) כאשר זמם לעשות לאחיו וליכא. אי הכי ממון נמי? ממון מצטרף מלקות לא מצטרף:

ה בבא מציעא לב. ו בבא בתרא י. ז סנהדרין לג: ח מכות ס.

פרק יז א] שאינו מוסיף הבל. כגון למר ומוכין: שמא ירתיח. שמא ימלא קדרתו שנלטננה וירתיחנה תחלה ונמלא מבשל בשבת: בין השמשות נמי נגזור. דהא שבות מעלייתא היא, דהא איכא גזרת איסור דאורייתא: רותחות הן. וליכא למיחש לשמא נלטננה וירתיחנה: ברמץ. אפר המעורב בגחלים: ויטמין. דהא מבעוד יום הוא: שמא יחתה בגחלים. משחשכה שבא לבשל הקדירה שלא בשלה כל צרכה:

ב] מתני' אבל לא במדינה. לא בירושלים ולא בגבולין: אלא ביבנה. שהיתה שם סנהדרי גדולה בימיו: גמ' זכרון תרועה. ולא תרועה ממש אלא מקראות של תרועה יאמרו: לאו מלאכה היא. בתמיה: גזרה שמא יטלנו. ובמקדש לא גזור דאין איסור שבות דרבנן במקדש: ג] המוקדמין. למלוה: פסולין. דבעי למטרף מלקוחות מזמן הכתוב בו, ועדיין לא הלוה, ושטר הלקוחות קודם למלוה: פסולין. והוא טורף מן המשועבדים ואפילו מן המאוחר למלוה: ר"מ היא. דקנים

גְזֵרָה שֶׁמָּא...

[רַבָּנָן גָּזְרוּ בְּדָבָר מִשּׁוּם גְּזֵרָה שֶׁמָּא יַעֲבוֹר עַל אִיסוּר דְּאוֹרַיְיתָא]:

א אָמַר רָבָא מִפְּנֵי מַה אָמְרוּ אֵין טוֹמְנִין בְּדָבָר שֶׁאֵינוֹ מוֹסִיף הֶבֶל מִשֶּׁחֲשֵׁכָה, גְּזֵרָה שֶׁמָּא יַרְתִּיחַ. אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי אִי הָכִי בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת נַמִי נִגְזוֹר? אָמַר לֵיהּ סְתָם קְדֵרוֹת רוֹתְחוֹת הֵן: וְאָמַר רָבָא מִפְּנֵי מַה אָמְרוּ אֵין טוֹמְנִין בְּדָבָר הַמּוֹסִיף הֶבֶל וַאֲפִילוּ מִבְּעוֹד יוֹם, גְּזֵרָה שֶׁמָּא יַטְמִין בְּרֶמֶץ שֶׁיֵּשׁ בָּהּ גַּחֶלֶת, אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי וְיַטְמִין? גְּזֵרָה שֶׁמָּא יַחְתֶּה בְּגֶחָלִים:

ב מתני' יוֹם טוֹב שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת, בַּמִּקְדָּשׁ הָיוּ תוֹקְעִין אֲבָל לֹא בַּמְּדִינָה. מִשֶּׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הִתְקִין רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי שֶׁיְּהוּ תוֹקְעִין בְּכָל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ בֵּית דִּין. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר לֹא הִתְקִין רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי אֶלָּא בְּיַבְנֶה בִּלְבַד, אָמְרוּ לוֹ אֶחָד יַבְנֶה וְאֶחָד כָּל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ בֵּית דִּין: גמ' מְנָא הָנֵי מִילֵּי? אָמַר רַבִּי לֵוִי בַּר לַחְמָא אָמַר רַבִּי חֲנִינָא כָּתוּב אֶחָד אוֹמֵר (ויקרא כג) שַׁבָּתוֹן זִכְרוֹן תְּרוּעָה, וְכָתוּב אֶחָד אוֹמֵר (במדבר כט) יוֹם תְּרוּעָה יִהְיֶה לָכֶם? לֹא קַשְׁיָא, כָּאן בְּיוֹם טוֹב שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת כָּאן בְּיוֹם טוֹב שֶׁחָל לִהְיוֹת בַּחוֹל. אָמַר רָבָא אִי מִדְּאוֹרַיְיתָא הוּא בְּמִקְדָּשׁ הֵיכִי תַּקְעִינַן? וְעוֹד הָא לַאו מְלָאכָה הִיא דְּאִצְטְרִיךְ קְרָא לְמַעוּטֵי, דְּתָנָא דְּבֵי שְׁמוּאֵל (שם) כָּל מְלֶאכֶת עֲבוֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ, יָצְתָה תְּקִיעַת שׁוֹפָר וּרְדִיַּית הַפַּת שֶׁהִיא חָכְמָה וְאֵינָהּ מְלָאכָה? אֶלָּא אָמַר רָבָא מִדְּאוֹרַיְיתָא מִשְׁרָא שָׁרֵי וְרַבָּנָן הוּא דִּגְזוּר בֵּיהּ כִּדְרַבָּה, דְּאָמַר רַבָּה הַכֹּל חַיָּיבִין בִּתְקִיעַת שׁוֹפָר וְאֵין הַכֹּל בְּקִיאִין בִּתְקִיעַת שׁוֹפָר, גְּזֵרָה שֶׁמָּא יִטְּלֶנּוּ בְּיָדוֹ וְיֵלֵךְ אֵצֶל הַבָּקִי לִלְמוֹד וְיַעֲבִירֶנּוּ ד' אַמּוֹת בִּרְשׁוּת הָרַבִּים. וְהַיְינוּ טַעְמָא דְּלוּלָב וְהַיְינוּ טַעְמָא דִּמְגִילָּה: ג תְּנַן הָתָם שְׁטָרֵי חוֹב הַמּוּקְדָּמִין פְּסוּלִין וְהַמְאוּחָרִין כְּשֵׁרִין. מוּקְדָּמִין אַמַּאי פְּסוּלִין, נֶיהֱוֵי דְּלֹא גָבוּ מִזְּמַן רִאשׁוֹן נִגְבּוּ מִזְּמַן שֵׁנִי? אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ בְּמַחְלוֹקֶת שְׁנוּיָה וְרַבִּי מֵאִיר הִיא. וְרַבִּי

א שבת לד. ב ר"ה הבנה כט. ג בבא מציעא עב.

דקנים התירא משום איסורא: שמא יגבה מזמן ראשון. דאיכא דלא מסיק אדעתיה לומר למלוה שערך מוקדם, ומקחי קודם להלואתך:

פרק יח [י] בפרקים. בין פרשה ראשונה לשניה בין שניה לשמע: מפני הכבוד. בשלום אדם נכבד שראוי להקדים לו שלום: ומשיב. שלום אם הקדימו לו:

יוֹחָנָן אָמַר אֲפִילוּ תֵּימָא רַבָּנָן גְּזֵרָה שֶׁמָּא יִגְבֶּה מִזְּמַן רִאשׁוֹן:

פרק יח.

איבעיא להו?

[איבעיא להו היא שאלת רבים לרבים. בעו מיניה שאלת רבים ליחיד. בעא או בעי מיניה מיחיד ליחיד]:

א **תניא** הקורא את שמע ופגע בו רבו או גדול הימנו, בפרקים שואל מפני הכבוד ואין צריך לומר שהוא משיב, ובאמצע שואל מפני היראה ואין צריך לומר שהוא משיב דברי רבי מאיר. ר' יהודה אומר באמצע שואל מפני היראה ומשיב מפני הכבוד, ובפרקים שואל מפני הכבוד ומשיב שלום לכל אדם: בעא מיניה אחי תנא דבי ר' חייא מר' חייא בהלל ובהודאה מהו שיפסיק, אמרינן קל וחומר, קריאת שמע דאורייתא פוסק הלל דרבנן מיבעיא, או דלמא פרסומי ניסא עדיף? א"ל פוסק ואין בכך כלום:

ב **מתני'** האלפס והקדרה שהעבירן מרותחין לא יתן לתוכן תבלין, אבל נותן הוא לתוך הקערה או לתוך התמחוי. רבי יהודה אומר לכל הוא נותן חוץ מדבר שיש בו חומץ וציר: **גמ'** איבעיא להו ר' יהודה ארישא קאי ולקולא או דלמא אסיפא קאי ולחומרא? תא שמע דתניא רבי יהודה אומר לכל אלפסין הוא נותן, לכל הקדרות רותחות הוא נותן חוץ מדבר שיש בו חומץ וציר: סבר רב יוסף למימר מלח הרי הוא כתבלין, דבכלי ראשון בשלה ובכלי שני לא בשלה, אמר ליה אביי תני ר' חייא מלח אינה כתבלין דבכלי שני נמי בשלה. ופליגא דרב נחמן, דאמר רב נחמן צריכא מלחא בשולא כבשרא דתורא. ואיכא דאמרי סבר רב יוסף למימר מלח הרי הוא כתבלין דבכלי ראשון בשלה ובכלי שני לא בשלה, אמר ליה אביי תני ר' חייא מלח אינה כתבלין דבכלי ראשון נמי לא בשלה, והיינו דאמר רב נחמן צריכא מלחא בשולא כבשרא דתורא:

ובאמצע. הברכה או הפרשה: מפני היראה. אדם שהוא ירא מפניו שלא יהרגהו אבל מפני הכבוד לא: תנא דבי ר' חייא. שהיה שונה בבית ר' חייא: מהו שיפסיק. לשאילת שלום:

ב] **מתני'** שהעבירן. מן האור ערב שבת בין השמשות: לא יתן לתוכן תבלין. משתחשך, דכלי ראשון כל זמן שרותח מבשל: לתוך הקערה. דכלי שני אינו מבשל: תמחוי. כעין קערה גדולה, שמערה כל האלפס לתוכה, ומשם מערה לקערות: חומץ או ציר. שהם מבשלים את התבלין כשהם רותחים: ציר. הנוטף מן הדגים כשכובשים אותם במכבש: **גמ'** ארישא קאי. אאלפס דקא אסר תנא קמא, וקאמר רבי יהודה לכל אלפסין הוא נותן דכלי ראשון לא מבשל: אסיפא קאי. אקערה ותמחוי דקא שרי ת"ק, קאמר ליה ר' יהודה בכל קערות ותמחוי מודינא לך חוץ מדבר שיש בו חומץ, ואפילו כלי שני נמי לא: דבכלי ראשון נמי לא בשלה. ומותר ליתן אפילו בכלי ראשון משהעבירו מן האור

ג מתני' אור לארבעה עשר בודקין את החמץ
לאור הנר, כל מקום שאין מכניסין בו
חמץ אין צריך בדיקה: גמ' בעו מיניה מרב
נחמן בר יצחק המשכיר בית לחברו בארבעה
עשר על מי לבדוק, על המשכיר לבדוק, דחמירא
דידיה היא, או דלמא על השוכר לבדוק דאיסורא
ברשותיה קאי? תא שמע המשכיר בית לחברו
על השוכר לעשות לו מזוזה. התם הא אמר רב
משרשיא מזוזה חובת הדר היא. הכא מאי?
אמר להו רב נחמן בר יצחק תנינא המשכיר בית
לחברו אם עד שלא מסר לו המפתחות חל
ארבעה עשר על המשכיר לבדוק, ואם משמסר לו
המפתחות חל ארבעה עשר על השוכר לבדוק:
איבעיא להו המשכיר בית לחברו בחזקת בדוק
ומצאו שאינו בדוק מהו, מי הוי כמקח טעות
או לא? תא שמע דאמר אביי לא מיבעי באתרא
דלא יהבי אגרא ובדקו, דניחא ליה לאיניש
לקיומי מצוה בגופיה, אלא אפילו באתרא דיהבי
אגרא ובדקי, דניחא ליה לאיניש לקיומי מצוה
בממוניה: ד מתני' יום טוב שחל להיות ערב
שבת לא יבשל בתחלה מיום טוב לשבת, אבל
מבשל הוא ליום טוב ואם הותיר הותיר לשבת.
ועושה תבשיל מערב יום טוב וסומך עליו לשבת.
בית שמאי אומרים שני תבשילין ובית הלל
אומרים תבשיל אחד, ושוין בדג וביצה שעליו
שהן שני תבשילין. אכלו או שאבד לא יבשל
עליו בתחלה, ואם שייר ממנו כל שהוא סומך
עליו לשבת: גמ' איבעיא להו מי שלא הניח
עירובי תבשילין הוא נאסר וקמחו נאסר, או דלמא
הוא נאסר ואין קמחו נאסר, למאי נפקא מינה,
לאקנויי קמחו לאחרים, אי אמרת הוא נאסר וקמחו
נאסר צריך לאקנויי קמחו לאחרים, ואי אמרת הוא נאסר ואין קמחו נאסר
לא צריך לאקנויי קמחו לאחרים, מאי? ת"ש מי שלא הניח ערובי תבשילין
ה"ז לא יאפה ולא יבשל ולא יטמין לא לו ולא לאחרים, ולא אחרים אופין
ומבשלין לו, כיצד הוא עושה? מקנה קמחו לאחרים ואופין לו ומבשלין לו.
ש"מ הוא נאסר וקמחו נאסר ש"מ: ה מתני' ב"ש אומרים לא יחם אדם חמין

הלור: ג] מתני' בודקין. שלא יעבור עליו בבל יראה ובבל ימלא: גמ' דחמירא. החמץ: ברשותיה קאי. שהרי עתה הבית שלו: לעשות לו מזוזה. אלמא מידי דמלוה עליה דידיה רמיא: חובת הדר. לפי שהיא משמרתו: הכא מאי. טורח זה על מי מוטל: הוי מקח טעות. ואם בא השוכר לחזור ולומר לא כך שכרתי מהו לחזור: דלא יהבי אגרא. לאחרים אלא כל איש ואיש בודק את ביתו: מצוה בגופיה. והאי נמי הוה ידע דלא בדיק לא הוה מניחו בכך: אלא אפילו באתרא. דנהיגי לשכור בודקין דאיכא חסרון כיס, אפילו הכי אי ידע אתמול דלא בדיק לא הוה הדר ביה: מצוה בממוניה. והאי דקא הדר ביה משום דאשכח ביתא אחריתא דשפירא מינה:
ד] מתני' בתחלה. להיות תחלת בשולו ועיקרו לשם שבת: עושה תבשיל לשם עירוב: וביצה שעליו. שהיו טחין ביצה על הדג כשצולין אותו: אכלו או שאבד. קודם שבשל כל צרכי שבת: גמ' נאסר. לאפות: וקמחו נאסר. שלא יהיו אחרים אופין קמחו בעודנו שלו: לאקנויי קמחו לאחרים. אם צריך לתת במתנה: ולא יטמין. כדרך שמטמינין תבשיל לשבת: ה] מתני' לא יחם אדם. ביו"ט: חמין. לרחוץ

ג פסחים ד. ד ביצה טו: ה שם כא:

לרגליו

לרחוץ רגליו, אוכל נפש התיר הכתוב ולא להבעיר אור בשביל רחילה: גמ' הנאת כל גופו. דמיא לאוכל נפש: י] כותב אדם. אם עשאוהו עד בדבר וירא לשוכחו כותב על חתיכת קלף ומצניעה: ומעיד. על פי אותו כתב אפילו לאחר כמה שנים: שזוכרה מעצמו. בלי ראית השטר נזכר קצת מעדותו מאליו: אעפ"י שאין זוכרה מעצמו. אלא לאחר שרואה בשטר נזכר, אבל אם אינו נזכר לגמרי לא, דרחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם: עצמו מאי. אם בעל דין עצמו מזכירו עד שנזכר מאי: ואי צורבא מרבנן. הוא העד: אפילו עצמו. של בעל דין; דצורבא מרבנן לא הוה סמיך אספיקא לאסהודי: ז] זבין ולא אצריכא ליה זוזי. מכר שדהו ואנו יודעים שהיה חפץ לקנות שדה פלוני או פרקמטיא פלונית באותן מעות, וחזרו בהן המוכרים: בצורתא. יוקר הבא בשערים פתאם: זבנינהו לאפדנייהו. לקנות חטין: בעקולי הוו קיימי. על ידי שגדל הנהר הוצרכו הספינות ללכת ארחות עקלקלות, ואלו ידעו המוכרי' כן לא היו מוכרים בתיהם, ומשעת מכירה הוה ליה מקח טעות: ח] אמר שמואל. מנהג דיינין הוא שאין שמין לא לגנב ולא לגזלן, שאם גנב או גזל בהמה או כלים ונפחתו אצלו, אין שמין הגזלה והשברים לבעלים שיחזור הגנב הפחת; אלא משלם בהמה וכלים מעולים והשברים שלו: אלא לנזקין. שמין דכתיב והמת יהיה לו: ואבא רב: אף

לרגליו אא"כ ראויין לשתיה, וב"ה מתירין. עושה אדם מדורה ומתחמם כנגדה: גמ' איבעיא להו האי מדורה מאן קתני לה, דברי הכל היא, ושני להו לבית שמאי בין הנאת כל גופו להנאת אבר אחד, או דלמא בית הלל קתני לה, אבל ב"ש לא שני להו? תא שמע בית שמאי אומרים לא יעשה אדם מדורה ויתחמם כנגדה ובית הלל מתירין: י ת"ר כותב אדם עדותו על השטר ומעיד עליה אפילו לאחר כמה שנים. אמר רב הונא והוא שזוכרה מעצמו, רבי יוחנן אמר אף על פי שאין זוכרה מעצמו. אמר רבה שמע מינה מדרבי יוחנן הני בי תרי דידעי סהדותא ומנשי חד מינייהו, מדכר חד לחבריה: איבעיא להו עצמו מאי? רב חביבא אמר אפילו עצמו, מר בריה דרב אשי אמר עצמו לא. והלכתא עצמו לא. ואי צורבא מרבנן הוא אפילו עצמו, כי הא דרב אשי הוה ידיע ליה בסהדותא לרב כהנא, אמר ליה מי דכיר מר האי סהדותא? אמר ליה לא, ולאו הכי והכי הוה? אמר ליה לא ידענא. לסוף אדכר רב אשי, אסהיד ליה. חזייה לרב כהנא דהוה מחסם, א"ל מי סברת עלך קא סמיכנא אנא הוא דרמאי אנפשאי ואדכרי: ז איבעיא להו זבין ולא אצטריכו ליה זוזי, הדרי זביני או לא הדרי זביני? ת"ש דההוא גברא דזבין ארעא לרב פפא דאצטריכו ליה זוזי למזבן תורי, לסוף לא אצטריכו ליה, ואהדריה ניהליה רב פפא לארעא. רב פפא לפנים משורת הדין הוא דעבד. ת"ש דההוא בצורתא דהוה בנהרדעא, זבנינהו כולי עלמא לאפדנייהו. לסוף אתו חיטי, אמר להו רב נחמן דינא הוא דהדרי אפדני למרייהו. התם נמי זביני בטעות הוה, דאגלאי מלתא דארבי בעקולי הוו קיימי. והלכתא זבין ולא אצטריכו ליה זוזי הדר זביני:

ח אמר שמואל אין שמין לא לגנב ולא לגזלן אלא לנזקין ואני אומר אף לשואל ואבא מודה לי. איבעיא להו הכי קאמר אף

ו כתובות כ. ז שם לו. ח ב"ק יא.

לשואל שמין. ולנזקין קאי או דלמא האי אף לגנב וגזלן קאי: מדאמרי ליה. בבבא בתרא דף לו: ט) נעשה מועד לכל. ולא בעינן ג׳ נגיחות לכל חד וחד: לסירוגין. אם יגח דלופין אינו משלם אלא חצי נזק על האחרון: ערוד. חמור הבר: חמור וגמל שור שור ושור מהו. אם תמצי לומר היכא דהתחיל בשורים שדינן לסיר בתרא בתר מינו, הכא מאי:

לשואל שמין ואבא מודה לי, או דלמא הכי קאמר ואני אומר אף לשואל אין שמין ואבא מודה לי? ת״ש דההוא גברא דשאיל נרגא מהבריה, תברה, אתא לקמיה דרב, א״ל זיל שלים ליה נרגא מעליא. שמע מינה אין שמין. אדרבה מדאמרי ליה רב כהנא ורב אסי לרב דינא הכי? ושתיק, שמע מינה שמין. אתמר אמר עולא אמר ר׳ אלעזר שמין לגנב ולגזלן, רב פפי אמר אין שמין, והלכתא אין שמין לא לגנב ולא לגזלן אבל לשואל שמין כדרב כהנא ורב אסי: ט) ת״ר ראה שור נגח שור לא נגח, שור נגח לא נגח, שור נגח שור לא נגח נעשה מועד לסירוגין לשורים: ת״ר ראה שור נגח חמור לא נגח, סוס נגח גמל לא נגח, פרד נגח ערוד לא נגח נעשה מועד לסירוגין לכל. איבעיא להו נגח שור שור ושור המור וגמל מהו, האי שור בתרא בתר שורים שדינן ליה ואכתי לשורים הוא דאייעד למידי אחרינא לא אייעד, או דלמא האי שור בתרא בתר המור וגמל שדינן ליה, ואייעד ליה לכולהו מיני? חמור וגמל שור שור ושור מהו, האי שור קמא בתר המור וגמל שדינן ליה ואייעד ליה לכולהו מיני, או דלמא בתר שורים שדינן ליה ואכתי לשורים הוא דאייעד למיני אחריני לא אייעד? שבת שבת ושבת אחד בשבת ושני בשבת מהו, הא שבת בתרייתא בתר שבת הוא דשדינן ליה ואכתי לשבת הוא דאייעד לימות החול לא אייעד, או דלמא בתר אחד בשבת ושני בשבת שדינן ליה ואייעד ליה לכולי יומי? ה׳ בשבת וערב שבת ושבת שבת שבת מהו, הא שבת קמייתא בתר המישי בשבת וערב שבת שדינן ליה ואייעד לכולהו יומי, או דלמא הא׳ שבת קמייתא בתר שבתות הוא דשדינן ליה, ולשבתות הוא דאייעד? תיקו: י בעי ר׳ אלעזר האומר לחברו משוך בהמה זו לקנות כלים שעליה מהו? לקנות, מי אמר ליה קני?! אלא משוך בהמה זו וקנה כלים שעליה מהו, מי מהניא משיכה דבהמה לאקנויי כלים או לא? אמר רבא אי אמר ליה קני בהמה וקני כלים מי קני כלים, חצר מהלכת היא והצר מהלכת לא קנה, וכי תימא כשעמדה, והא כל שאילו מהלך לא קנה עומד ויושב לא קנה?! והלכתא בבפותה. אמרו ליה

י) לקנות כלים. על מנת לקנות כלים שעליה, ומוכר לו את הכלים ולא את הבהמה: מי אמר לו קנה. לקנות משמע אתה התכון לקנות ואני איני מקנה לך: מי קני כלים. במשיכה דבהמה עם הבהמה, דמדקא מבעי לך במוכר כלים בלא בהמה, מכלל דבמוכר בניהם פשיטא לך דמדקני בהמה קני כלים משום תורת חלר: והא חצר מהלכת היא. ולא קנה: בשעמדה. לאחר שעקרה ידה ורגלה וקנית לו הבהמה במשיכה עמדה, ונקנו כלים בעמידתה דקנה לו חלרו: עומד ויושב לא קנה. כיון דראויה היא לילך לאו דומיא דחלר היא: והלכתא. הא דפשיטא ליה דכי א״ל קני בהמה וקני כלים קנה: בבפותה. הוא דפשיטא ליה. דדומיא דחלר הוא וקני

ליה רב פפא ור"ה בריה דרב יהושע אלא מעתה היה מהלך בספינה וקפצו דגים ונפלו לתוך הספינה הכי נמי דחצר מהלכת היא ולא קני?! אמר להו ספינתא מינח נייחא ומיא הוא דקא ממטו לה. א"ל רבינא לרב אשי אלא מעתה היתה מהלכת ברשות הרבים וזרק לה גט לתוך חיקה או לתוך קלתה הכי נמי דלא מגרשה?! א"ל קלתה מינח נייחא ואיהי דקא מסגיא מתותה: [יא] בעו מיניה מרבי ינאי שוכר אמר נתתי, ומשכיר אמר לא נטלתי, על מי להביא ראיה? אימת, אי בתוך זמנו תנינא, דתנן מת האב בתוך שלשים יום בחזקת שלא נפדה עד שיביא ראיה שנפדה, לאחר שלשים יום בחזקת שנפדה עד שיאמרו לו שלא נפדה? לא צריכא ביומא דמשלם זמניה, מי עביד איניש דפרע ביומא דמשלם זמניה או לא? אמר להו רב נחמן תנ"ה שכיר בזמנו נשבע ונוטל, שכיר הוא דרמי רבנן שבועה עליה משום דבעל הבית טרוד בפועליו, אבל הכא שוכר מהימן בשבועה: [יב] אמר ריש לקיש הקובע זמן לחברו ואמר לו פרעתיך בתוך זמני אינו נאמן, ולואי שיפרע בזמנו. אביי ורבא דאמרי תרוייהו עביד איניש דפרע בגו זמניה, זימנין דמתרמי ליה זוזא אמר איזיל אפרעיה כי היכי דלא ליטרדן: רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע עבדי כאביי ורבא, בר מר רב אשי עביד כריש לקיש. והלכתא כר"ל ואפילו מיתמי, ואף על גב דאמר מר הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה, חזקה לא עביד איניש דפרע בגו זמניה: איבעיא להו תבעו לאחר זמן ואמר ליה פרעתיך בתוך זמני מהו, מי אמרינן במקום חזקה מה לי לשקר, או דלמא במקום חזקה לא אמרינן מה לי לשקר? אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי ת"ש מנה לי בידך, אמר לו הין, למחר אמר לו תנהו לי,

אם

וקני: הכי נמי דלא מגרשה. והא אנן תנן במסכ' גיטין זרק לה גיטה לתוך חיקה או קלתה הרי זו מגורשת: קלתה. של שנותנת בו כלי מלאכתה וטווי שלה: [יא] נתתי. שכר שנה: בתוך זמנו. שכירות אינה משתלמת אלא לבסוף והוא ביום אחרון של שנה: בחזקת שלא נפדה. הבן דכתיב (במדבר יח) מבן חדש תפדה, הלכך משתנא בתוך שלשים יום לא פדאו אביו והלואי שיפרע אדם חובו בזמנו, וחייב הבן לפדות את עצמו: עד שיאמרו. השכנים ידוע לנו שלא פדאך אביך שהוא לוה בשעת מותו, וגבי כהן לא שייך למתנא לשון יביא ראיה, דכהן לאו בעל דיניה הוא, דאי בעי אמר ליה יהיבנא לכהן אחר: ביומא דמשלם זמניה. תבעו בדין והוא אומר נתתי בבקר: שכיר בזמנו. אם ביום שיצא ממלאכתו תבעו נשבע השכיר שלא קיבל ונוטל: טרוד בפועליו. וכסבור שנתן לזה כשנתן לחברו: שוכר מהימן. אפילו ביום זמנו נאמן לומר פרעתיך כבר, ובשבועת היסת שהטילו חכמים על מי שאינו מודה במקצת: [יב] הקובע זמן לחברו. במלוה שהלוהו: ואפילו מיתמי. אם מת הלוה בתוך זמנו גובה חובו מן היתומים בלא שבועה ולא חיישינן דלמא פרעיה: מה לי לשקר. אי בעי אמר ליה פרעתיך בזמני, הלכך כי אמר ליה פרעתיך בתוך זמני נאמן בשבועה: או דלמא. כיון דמוחזק לן דאין אדם פורע בתוך זמנו, לא אמרינן במקום דאיכא חזקה דמרעיה לדבוריה מה לי לשקר ולהימניה: הין. ובפני עדים:

יא בבא מציעא קב: יב ב"ב ה.

לא

לא היו דברים מעולם. הלכך חייב לשלם, שהרי יש עדים שהודה לו בפניהם, וכיון דאמר לא לויתי מודה הוא שלא פרע, שכל מי שאינו לוה אינו פורע, הלכך כאומר לא פרעתי דמי: יג] צריך לומר אתם עדי. דבריא שהודה לבעל חובו שטוען מנה לי בידך והוא אומר הן, צריך שיאמר אתם עדי, ואי לא, מלי אמר ליה משטה אני בך:

אם אמר נתתיו לך פטור, אין לך בידי חייב, מאי לאו נתתיו לך דא"ל פרעתיך בזמני, אין לך בידי דא"ל פרעתיך בתוך זמני, וקתני חייב, אלמא במקום חזקה לא אמרינן מה לי לשקר. לא, מאי אין לך בידי, לא היו דברים מעולם, דאמר מר כל האומר לא לויתי כאומר לא פרעתי דמי: יג **בעי** רבא שכיב מרע שהודה מהו, צריך לומר אתם עדי, או אין צריך לומר אתם עדי? צריך לומר כתובו או אין צריך לומר כתובו? אדם משטה בשעת מיתה או אין אדם משטה בשעת מיתה? בתר דבעיא הדר פשטה אין אדם משטה בשעת מיתה ודברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמי: יד ת"ר דיני ממונות בשלשה, ואם היה מומחה לרבים דן אפילו יחידי. א"ר נחמן כגון אנא דן דיני ממונות ביחידי, וכן א"ר חייא כגון אנא דן דיני ממונות ביחידי: איבעיא להו כגון אנא דגמירנא וסבירנא ונקיטנא רשותא, אבל לא נקיט רשותא דיניה לא דינא, או דלמא אע"ג דלא נקיט רשותא דיניה דינא? ת"ש דמר זוטרא בריה דרב נחמן דן דינא וטעה, אתא לקמיה דרב יוסף. אמר ליה אם קבלוך עלייהו לא תשלם, ואי לא זיל שלים. שמע מינה כי לא נקיט רשותא דיניה דינא ש"מ: טו ת"ר איזהו מורא ואיזהו כבוד, מורא לא עומד במקומו ולא יושב במקומו ולא סותר את דבריו ולא מכריעו. כבוד מאכיל ומשקה ומלביש ומכסה מכנים ומוציא: איבעיא להו משל מי? רב יהודה אמר משל בן, רב נתן בר אושעיא אמר משל אב: אורי ליה רבנן לרב ירמיה ואמרי לה לבריה דרב ירמיה כמאן דאמר משל אב. מיתיבי נאמר (שמות כ) כבד את אביך ואת אמך ונאמר (משלי ג) כבד את ה' מהונך, מה להלן בחסרון כיס אף כאן בחסרון כיס, ואי אמרת משל אב מאי נפקא ליה מיניה? לבטול מלאכה. ת"ש שאלו את רבי אלעזר עד היכן כבוד אב ואם? אמר להם כדי שיטול ארנקי ויזרקנו לים בפניו ואינו מכלימו, ואי אמרת משל אב מאי נפקא ליה מיניה? בראוי ליורשו: טז **בעא** מיניה רב

צריך לומר כתובו. דאמרינן הודאה בפני שנים צריך שיאמר כתובו: ככתובין. ואין צריך לומר כתובו: יד] דן. אפילו ביחיד דכתיב (ויקרא יט) בצדק תשפוט: דגמירנא. שמועות ודינין מרבותי: וסבירנא. יודע אני להוסיף ולישב מדעתי: ונקיטנא רשותא. מריש גלותא: דיניה לאו דינא. והדר דינא לגמרי: דן דינא. ביחידי: אי קבלוך עלייהו. לגמרי אם לדין אם לטעות: ואי לא. לא קבלו טעותך עליהם דאמרו לא דיינת לן דין תורה: זיל שלים. ומיהו מיהדר דינא לא, אלמא גמיר וסביר ולא נקיט רשותא דיניה דינא: טו] איזהו מורא. אב: ולא מכריעו. אם היה אביו ואחר חלוקין בדבר הלכה לא יאמר נראין דברי פלוני: משל מי. מאכילו ומשקהו ומכבדו: מאי נפקא ליה מיניה. מאי חסרון כיס איכא לגביה: מאי נפקא ליה מיניה. אם הארנקי של אב הוא

יג כבא בתרא קעה. יד סנהדרין ד: טו קידושין לא: טז חולין יב.

הוא: טו] אפילו בשחיטה נמי לא. דשמא לא שלוחו שחט אלא אחר שאינו בקי בהלכות שחיטה: לכי תיכול. כשתמדוד לי כור של מלח בשכר שאומר לך, ובדיחותא בעלמא היא: אין חזקה. אלא ספק עושה ספק אינו עושה: שמע איניש. אחר: אין תרומתו תרומה. דשליחות דתרומה מגם אתם (במדבר יח) אתרבי, ומינה מה אתם לדעתכם אף שלוחכם לדעתכם: יז] גמ' ואומר לבני ישראל. בפרשת כסוי הוא: במה ששפך. בידו: ליתן לו. מפני שהפסידו שכר: ברכת המזון. ד' ברכות הן ואיכא ארבעים זהובים, ואי בתר מצוה אזלת חדא מצוה היא: ה' צבאות שמו. אלמא חדא הוא דבראינהו: נקוט לי זמנא. הן לי זמן: כי הוה בעי. כשהיה רבי רוצה לסעוד: אמרו לו. בני ביתו ההוא צדוקי שקבעת לו זמן קאי אבבא: אמר. רבי על עצמו מקרא הזה: ויתנו בברותי ראש. בסעודתי נותנין מרה, לבסוף אשתכח דלאו איהו הוא אלא צדוקי אחר הבא לבשרו על הראשון שעלה לגג ומת: ארבעים זהובים. שכר ארבע ברכות שענה אחריהן אמן: לאותה משפחה. של מבשר שהוא:

דימי בר יוסף מרב נחמן האומר לשלוחו צא ושחוט, והלך ומצאו שחוט מהו? א"ל חזקתו שחוט. האומר לשלוחו צא ותרום, והלך ומצאו תרום מאי? אמר ליה אין חזקתו תרום. מה נפשך, אי חזקה שליח עושה שליחותו אפילו תרומה נמי, ואי אין חזקה שליח עושה שליחותו אפילו שחיטה נמי לא? אמר ליה לכי תיכול עלה כורא דמלחא, לעולם אין חזקה שליח עושה שליחותו, ושחיטה, אי נמי דלמא איניש אחרינא שמע ואזל שחיט, רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הם, תרומה, דלמא איניש אחרינא שמע ואזל תרם, הוי ליה תורם שלא מדעת, והתורם שלא מדעת אין תרומתו תרומה: יז מתני' שחט ולא כסה וראהו אחר חייב לכסות. כסהו ונתגלה פטור מלכסות, כסהו הרוח חייב לכסות: גמ' ת"ר (ויקרא יז) ושפך וכסה, מי ששפך יכסה. שחט ולא כסה וראהו אחר מנין שחייב לכסות שנאמר (שם) ואומר לבני ישראל, אזהרה לכל בני ישראל: תניא אידך ושפך וכסה, במה ששפך בו יכסה, שלא יכסנו ברגל שלא יהו מצות בזויות עליו. תניא אידך ושפך וכסה, מי ששפך הוא יכסנו. מעשה באחד ששחט וקדם חברו וכסה וחייבו רבן גמליאל ליתן לו י' זהובים. איבעיא להו שכר מצוה או שכר ברכה, למאי נפקא מינה לברכת המזון, אי אמרת שכר מצוה אחת היא, ואי אמרת שכר ברכה הוין ארבעין, מאי? ת"ש דא"ל ההוא צדוקי לרבי מי שיצר הרים לא ברא רוח ומי שברא רוח לא יצר הרים דכתיב (עמוס ד) כי הנה יוצר הרים ובורא רוח. א"ל שוטה שפיל לסופיה דקרא ה' צבאות שמו. א"ל נקוט לי זמנא תלתא יומי ומהדרנא לך תיובתא. יתיב רבי תלת תעניתא, כי הוה קא בעי מברא, אמרו ליה צדוקי קאי אבבא אמר (תהלים סט) ויתנו בברותי ראש וגומר. א"ל, רבי, מבשר טובות אני לך, לא מצא תשובה אויבך ונפל מן הגג ומת. א"ל רצונך שתסעוד אצלי? אמר לו הן, לאחר שאכלו ושתו א"ל כוס של ברכה אתה שותה או מ' זהובים אתה נוטל? אמר לו כוס של ברכה אני שותה. יצתה בת קול ואמרה כוס של ברכה שוה מ' זהובים. א"ר יצחק עדיין ישנה לאותה משפחה בין גדולי הארץ וקורין אותה משפחת בר לויאנוס:

יח] שהוא שמאלו. ימין של איטר הוה שמאל לדידיה הואיל ורוב כחו בשמאלו: בשולט בשתי ידיו. הלכך מניחה בשמאלו לפי שהיא שמאל לכל אדם: היכא. אקדקוד קאי: רך. כשהוא קטן בן שנה: או קום גלי. או עמוד ולא בגלות או קבל עליך שמתא, דאתוכי תיובת בי: עשר סלעין. דחשיב כתרין: אפילו נטרף בתוך ל'. אע"ג דכתיב (במדבר יח) ופדויו מבן חדש תפדה, אפילו הכי איכא למימר אם לא נהרג הוי חי ל' ובכור מעליא הוא: חלק. אך פדה תפדה, והאי כמי כנטרף דמי שהרי לא יחיה: בגולגולת תלא רחמנא. לפדיון בכור דכתיב (שם ג) חמש שקלים לגולגולת והאי אית ליה תרי, ואי משום אך חלק השתא מיהא לא מית:

פרק

יח ת"ר איטר מניח תפילין בימינו שהוא שמאלו. והתניא מניח בשמאלו שהיא שמאלו של כל אדם? אמר אביי כי תניא ההיא בשולט בשתי ידיו. תנא דבי מנשה (דברים ו) וקשרתם לאות על ידך זו קיבורת, בין עיניך זו קדקוד, היכא? אמרי דבי רבי ינאי מקום שמוחו של תינוק רופס. בעא מיניה פלומי מרבי מי שיש לו שני ראשים באיזה מהן מניח תפילין? א"ל או קום גלי או קבל עליך שמתא, אדהכי אתא ההוא גברא א"ל אתיליד לי ינוקא דאית ליה תרי רישי כמה בעינא למיתב לכהן? אתא ההוא סבא תנא ליה חייב ליתן לו י' סלעים. איני, והתני רמי בר חמא מתוך שנאמר (במדבר יח) פדה תפדה את בכור האדם, שומע אני אפילו נטרף בתוך ל', תלמוד לומר אך חלק? שאני הכא דבגולגולת תלא רחמנא:

פרק יט

בְּרָכוֹת. (אגדה)

א דָּרַשׁ ר' עֲוִירָא זִמְנִין אָמַר לָהּ מִשְּׁמֵיהּ דְּרַבִּי אַמִי וְזִמְנִין אָמַר לָהּ מִשְּׁמֵיהּ דְּרַבִּי אַסִי, אָמְרוּ מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם כָּתוּב בְּתוֹרָתְךָ (דברים י) אֲשֶׁר לֹא יִשָּׂא פָנִים וְלֹא יִקַּח שֹׁחַד וַהֲלֹא אַתָּה נוֹשֵׂא פָּנִים לְיִשְׂרָאֵל דִּכְתִיב (במדבר ו) יִשָּׂא ה' פָּנָיו אֵלֶיךָ? אָמַר לָהֶם וְכִי לֹא אֶשָּׂא פָנִים לְיִשְׂרָאֵל שֶׁכָּתַבְתִּי לָהֶם בַּתּוֹרָה (דברים ח) וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ, וְהֵם מְדַקְדְּקִים עַל עַצְמָם עַד כְּזַיִת וְעַד כְּבֵיצָה: ב תָּנוּ רַבָּנָן אָסוּר לוֹ לְאָדָם שֶׁיֵּהָנֶה מִן הָעוֹלָם הַזֶּה בְּלֹא בְרָכָה, וְכָל הַנֶּהֱנֶה מִן הָעוֹלָם הַזֶּה בְּלֹא בְרָכָה מָעַל, מַאי תַּקַּנְתֵּיהּ, יֵלֵךְ אֵצֶל חָכָם, מַאי עָבִיד לֵיהּ, הָא עָבִיד לֵיהּ אִיסוּרָא? אֶלָּא אָמַר רָבָא יֵלֵךְ אֵצֶל חָכָם מֵעִיקָּרָא וִילַמְּדֶנּוּ בְּרָכוֹת כְּדֵי שֶׁלֹּא יָבוֹא לִידֵי מְעִילָה: אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל כָּל הַנֶּהֱנֶה מִן הָעוֹלָם הַזֶּה בְּלֹא בְרָכָה כְּאִילּוּ נֶהֱנֶה מִקָּדְשֵׁי שָׁמַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים כד) לַה' הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ: רַבִּי לֵוִי רָמֵי כְּתִיב לַה' הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ וּכְתִיב (שם קטו) הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם לַה' וְהָאָרֶץ נָתַן לִבְנֵי אָדָם? לָא קַשְׁיָא, כָּאן קוֹדֶם בְּרָכָה כָּאן לְאַחַר בְּרָכָה: ג אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב אָסוּר לְאָדָם שֶׁיֹּאכַל קוֹדֶם שֶׁיִּתֵּן מַאֲכָל לִבְהֶמְתּוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים יא) וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשָׂדְךָ לִבְהֶמְתֶּךָ, וַהֲדַר, וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ: ד אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן

יח מנחות לז. א ברכות כ: ב שם לה. ג שם מ. ד שם נא

כל

פרק יט י] בידרי. שם: משעת הנחתן. משמע לאחר הניחן: ועד שעת קשירה. דכיון דעדיין לא קשרן עובר לעשייתן הוא: בין תפילה לתפילה. בין של יד לשל ראש, קודם שיניח אותן על הראש: להניח. דבשל יד מתחיל להניח: מצות תפילין. דעכשיו גומר את המצוה: מברך אחת. אלא על של יד בלבד: מברך שתים. כדשלח רב חייא: סח בין תפילה לתפילה. ולא בירך על של ראש אלא סמך על ברכה ראשונה: ממערכי המלחמה. כדאמרינן בפרק משוח מלחמה הירא ורך הלבב מעבירות שבידו:

פרק כ א] מתני' המבקע. עצים: והזיק ברשות היחיד. של אחרים: ברשות היחיד. שלו. ברשות היחיד אחר. של אחרים: גמ' דשכיחי רבים. והוה ליה לעיוני: דלא שכיחי רבים. במקום הנזק

כל המברך על כוס מלא נותנין לו נחלה בלא מצרים שנאמר (דברים לג) ומלא ברכת ה' ים ודרום ירשה: ה תנו רבנן היו לפניו מצות הרבה אומר ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו על המצות, רבי יהודה אומר מברך על כל אחת ואחת בפני עצמה. אמר רבי זירא ואיתימא ר' חנינא בר פפא הלכתא כר' יהודה: וא"ר זירא ואיתימא ר' חנינא בר פפא מאי טעמא דר' יהודה דכתיב (תהלים סח) ברוך ה' יום יום, וכי ביום מברכין אותו ובלילה אין מברכין אותו? אלא בא לומר לך בכל יום ויום תן לו מעין ברכותיו, הכא נמי בכל דבר ודבר תן לו מעין ברכותיו: ו אמר רבי שמואל בר בידרי אמר רב ואמרי לה אמר רב אחא אריכא אמר רב הונא ואמרי לה אמר רב מנשיא אמר שמואל תפילין מאימתי מברך עליהן משעת הנחתן. איני, והא אמר רבי יהודה אמר שמואל כל המצות כולן מברך עליהן עובר לעשייתן? אביי ורבא דאמרי תרוייהו משעת הנחה ועד שעת קשירה: אמר רב חסדא סח בין תפילה לתפילה חוזר ומברך. סח אין לא סח לא, והא שלח רב חייא בריה דרב הונא משמיה דרבי יוחנן על תפילה של יד אומר ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו להניח תפילין, על תפילין של ראש אומר ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו על מצות תפילין. אביי ורבא דאמרי תרוייהו לא סח מברך אחת סח מברך שתים. תנא סח בין תפילה לתפילה עבירה היא בידו וחוזר עליה ממערכי המלחמה:

פרק כ.

צריכא.

[כשהאמר בקרא או במשנה דין אחד בשני דברים, או בהמצא במשנה שתי בבות אשר לכאורה למדנו אחת מחברתה, תסביר הגמרא למה צריכה המשנה להכפיל את הדברים]:

א מתני' המבקע עצים ברשות הרבים והזיק ברשות היחיד, ברשות היחיד והזיק ברה"ר, ברשות היחיד והזיק ברה"י אחר חייב: גמ' וצריכא. דאי תנא המבקע ברה"י והזיק ברה"ר, משום דשכיחי רבים, אבל מרה"ר לרשות היחיד דלא שכיחי רבים אימא לא. ואי

ה סוכה מו. ו מנחות לה: א בבא קמא לב:

הנזק: ב] מתני׳ ולא רצה לישבע. שבועת שומרים שלא פשע בה ושלא שלח בה יד, שהיה יכול ליפטר בשבועה זו: למי שהפקדון אצלו. דכיון דשלם קנה כל תשלומיה: גמ׳ דמקני ליה כפילא. העתיד להשתלם, שבשעה שמסרה לו לשמור על מנת כן מסרה שאם תגנב וישלם יהא הכפל שלו: אימא לא מקנא ליה כפילא. לא מסרה לו מתחלה על מנת כן: דלא נפיש כפלייהו. שאין באין לידי ארבעה וחמשה, שאינה נוהגת אלא בשור ושה בלבד: ג] מתני׳ מי שהוטל עליו. מי שנתאנה: תן לי מעותי. אם נתאנה לוקח: גמ׳ דקים ליה בזבנתיה. כמה נתן בה ובמזיד הוא עושה: זבנית קנית. אם לקחת חפץ שכר הוא אצלך, שלא הוצאת המעות בידיאה: זבין אוביד. מכרת חפץ שלך הרי אתה נפסד, שיכלו המעות בידיאה:

תנא מרשות הרבים לרשות היחיד משום דמעיקרא שלא ברשות עביד, אבל מרשות היחיד לרשות הרבים דברשות עביד אימא לא. ואי תנא הנך תרתי, הא משום דשכיחי רבים והא משום דשלא ברשות, אבל מרשות היחיד לרשות היחיד אחר דלא שכיחי רבים ומעיקרא ברשות אימא לא, צריכא: ב מתני׳ המפקיד אצל חברו בהמה או כלים ונגנבו או שאבדו, שלם ולא רצה לישבע, שהרי אמרו שומר חנם נשבע ויוצא, נמצא הגנב משלם תשלומי כפל, טבח ומכר משלם תשלומי ד׳ וה׳, למי משלם, למי שהפקדון אצלו. נשבע ולא רצה לשלם, נמצא הגנב משלם תשלומי כפל טבח ומכר משלם תשלומי ד׳ וה׳, למי משלם, לבעל הפקדון: גמ׳ למה לי למתני בהמה ולמה לי למתני כלים? צריכי, דאי תנא בהמה, הוה אמינא בהמה הוא דמקני ליה כפילא, משום דנפיש טרחא לעיולה ולאפוקה, אבל כלים דלא נפיש טרחייהו, אימא לא מקני ליה כפילא. ואי תנא כלים, הוה אמינא כלים הוא דמקני ליה כפילא, משום דלא נפיש כפלייהו, אבל בהמה מכי טבח ומכר משלם תשלומי ד׳ וה׳ אימא לא מקני ליה כפילא, צריכא: ג מתני׳ אחד הלוקח ואחד המוכר יש להם אונאה. כשם שאונאה להדיוט כך אונאה לתגר, רבי יהודה אומר אין אונאה לתגר. מי שהוטל עליו ידו על העליונה רצה אומר לו תן לי מעותי או תן לי מה שאניתני: גמ׳ מנא הני מילי? דתנו רבנן (ויקרא כה) וכי תמכרו ממכר לעמיתך אל תונו, אין לי אלא שנתאנה לוקח נתאנה מוכר מנין? תלמוד לומר (שם) או קנה אל תונו. ואצטריך למכתב לוקח ואצטריך למכתב מוכר דאי כתב רחמנא מוכר משום דקים ליה בזבנתיה, אבל לוקח דלא קים ליה בזבנתיה, אימא לא אזהריה רחמנא בלא תונו. ואי כתב רחמנא לוקח משום דקא קני, דאמרי אינשי זבנית קנית, אבל מוכר דאבודי קא מוביד, דאמרי אינשי זבין אוביד, אימא לא אזהריה רחמנא בלא תונו, צריכא:

פרק

פרק כא.

אהייא קאי?

[מסתפק בכונת החולק או בכונת המשנה במקום שאינה מבוררת יפה]:

א ת״ר פסח מצה ומרור בראשון חובה מכאן ואילך רשות. ר״ש אומר

פרק כא א) אהייא קאי. מכאן ואילך רשות דחגא קמא: ואלא אמצה ומרור. ועלה מהדר רבי שמעון אף בראשון דקאמרת חובה, באנשים הוא אבל בנשים רשות: לית ליה לרבי שמעון. והא ליכא למימר דאמרור לחודיה קאי, דמצה ומרור בהדי הדדי כתיב על מצות ומרורים וכשם שנשים באכילת מצה חובה הכי נמי במרור: הואיל וישנן בבל תאכל חמץ. דהשוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה דכתיב (במדבר ה) איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם: אלא אימא. ור"ש פליג אפסח דקתני בראשון חובה ולא אסיפא דקתני מכאן ואילך רשות, דאמצה ומרור קאי:

ב) מתני' שקל. חצי סלע: מי נשבע. כמה היה שוה: מי שהפקדון אצלו. המלוה: ויוציא הלה את הפקדון. ושמא לא דקדק זה בשומא ויפסלנו לעדות ולשבוע': גמ' אהייא. קאי סוף המשנה מי נשבע: הכי קאמר מי נשבע תחלה. ולעולם אסיפא דרישא קאי היכא דשבועה גבי לוה:

באנשים חובה ובנשים רשות. אהייא קאי, אילימא אפסח, פסח כל שבעה מי איכא, ואלא אמצה ומרור, אימא סיפא רבי שמעון אומר באנשים חובה ובנשים רשות, לית ליה לרבי שמעון הא דאמר רבי אלעזר נשים חייבות באכילת מצה דבר תורה שנאמר (דברים טז) לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות, כל שישנו בבל תאכל חמץ ישנו בקום אכול מצה, והני נשים הואיל וישנן בבל תאכל חמץ ישנן בקום אכול מצה?! אלא אימא פסח מצה ומרור בראשון חובה מכאן ואילך רשות, רבי שמעון אומר פסח באנשים חובה ובנשים רשות:

ב מתני' המלוה את חברו על המשכן ואבד המשכן, אמר לו סלע הלויתיך עליו ושקל היה שוה והלה אומר לא כי אלא סלע הלויתני עליו וסלע היה שוה פטור. סלע הלויתיך עליו ושקל היה שוה והלה אומר לא כי אלא סלע הלויתני עליו ושלשה דינרין היה שוה חייב. סלע הלויתני עליו ושתים היה שוה והלה אומר לא כי אלא סלע הלויתיך עליו וסלע היה שוה פטור. סלע הלויתני עליו ושתים היה שוה והלה אומר לא כי אלא סלע הלויתיך עליו וחמשה דינרין היה שוה חייב. מי נשבע, מי שהפקדון אצלו, שמא ישבע זה ויוציא הלה את הפקדון: גמ' אהייא? אילימא אסיפא, ותיפוק ליה דשבועה גבי מלוה?! אמר שמואל ארישא, וכן אמר רבי חייא בר רב ארישא, וכן א"ר יוחנן ארישא. מאי רישא? סיפא דרישא. סלע הלויתיך עליו ושקל היה שוה, והלה אומר לא כי אלא סלע הלויתני עליו ושלשה דינרין היה שוה חייב, דשבועה גבי לוה היא ושקלוה רבנן מלוה ושדיוה אמלוה: והשתא דאמר רב אשי דקיימא לן זה נשבע שאינה ברשותו וזה נשבע כמה שוה, הכי קאמר מי נשבע תחלה, מי שהפקדון אצלו, שמא ישבע זה ויוציא הלה את הפקדון:

ב שבועות מג.

פרק כב א] מתני' עם חשכה. שאם יזכירם מבעוד יום יאמרו עדיין יש שהות: עשרתם. פירות האילן לסעודת שבת: ערבתם. ערובי תחומין וחצרות: הדליקו את הנר. שגר לא שייך למימר הדלקתם, דדבר הנראה לעין הוא: ספק חשכה. כגון בין השמשות: את הודאי. דתקון מעליא הוא: את הכלים. דנראה כמתקן כלי: את הדמאי. פירות עם הארץ נקראים דמאי, ופירושו דא מאי מעושרים הם אם לא, וזה לא דמי למתקן דרוב עמי הארץ מעשרין הן: את החמין. בקופה של מוכין להיות חומה משתמר בהם: גמ' עם חשכה. מבעוד יום הוא: בערובי תחומין. תקון מעליא דאסמכוה רבנן תחומין אקראי, אבל ערובי חצרות חומרא בעלמא הוא, וספיקא דבין השמשות שפיר דמי: ב] שוחטין. חיות ביום טוב: מן הנגרין. מן הביברין לפי שנלודים ועומדים, ועל שם שעושים שם נגרי מים וחרילין לשתות החיות קרי להו נגרים: אבל לא מן הרשתות. מלא חיה במצודתו ספק נצוד היום ספק נצוד מאתמול: מקולקלין. מתוך שהיה מתנתקת לצאת המצודות מתקלקלות וסימן הוא שיש שם חיה: נתקלקלו ביום טוב. השתא הכי משמע שודאי נתקלקלו ביום טוב וכגון שבדקן משחשכה ולא היו מקולקלין ועכשיו מקולקלין, ולהכי פריך הא גופא קשיא: הא ספיקא. אם יש לחוש ולומר שנתקלקלו ביום טוב כגון

הָא גוּפָא קַשְׁיָא?

[הַמַּקְשֶׁה מֵשִׁיב מִדִּיוּקָא דְּרֵישָׁא אַסֵּיפָא אוֹ אַדִּיוּקָא דְּסֵיפָא, מִדְּאָמַר בְּרֵישָׁא הָכִי ש"מ שֶׁבְּאוֹפֶן אַחֵר אֵין הַדִּין כֵּן וּמִסֵּיפָא אוֹ מִדִּיוּקָא דְּסֵיפָא מַשְׁמַע לְהֶפֶךְ]:

א מתני' שְׁלֹשָׁה דְבָרִים צָרִיךְ אָדָם לוֹמַר בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ עֶרֶב שַׁבָּת עִם חֲשֵׁכָה, עִשַּׂרְתֶּם? עֵרַבְתֶּם? הַדְלִיקוּ אֶת הַנֵּר! סָפֵק חֲשֵׁכָה סָפֵק אֵינוֹ חֲשֵׁכָה אֵין מְעַשְּׂרִין אֶת הַוַּדַּאי וְאֵין מַטְבִּילִין אֶת הַכֵּלִים, וְאֵין מַדְלִיקִין אֶת הַנֵּרוֹת, אֲבָל מְעַשְּׂרִין אֶת הַדְּמַאי, וּמְעָרְבִין, וְטוֹמְנִין אֶת הַחַמִּין: גמ' מְנָא הָנֵי מִילֵּי? אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר קְרָא (איוב ה) וְיָדַעְתָּ כִּי שָׁלוֹם אָהֳלֶךָ וּפָקַדְתָּ נָוְךָ וְלֹא תֶחֱטָא: אָמַר רַבָּה בַּר רַב הוּנָא אַף עַל גַּב דְּאָמוּר רַבָּנָן שְׁלֹשָׁה דְבָרִים צָרִיךְ אָדָם לוֹמַר בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ עֶרֶב שַׁבָּת צָרִיךְ לְמֵימְרִינְהוּ בְּנִיחוּתָא כִּי הֵיכִי דְּלִקַבְּלִינְהוּ מִינֵּיהּ. אָמַר רַב אַשִׁי אֲנָא לֹא שְׁמִיעַ לִי הָא דְּרַבָּה בַּר רַב הוּנָא וְקִיַּמְתִּי מִסְּבָרָא. הָא גוּפָא קַשְׁיָא, אַמְרַתְּ שְׁלֹשָׁה דְבָרִים צָרִיךְ אָדָם לוֹמַר בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ עֶרֶב שַׁבָּת עִם חֲשֵׁכָה, עִם חֲשֵׁכָה אֵין סָפֵק חֲשֵׁכָה סָפֵק אֵינוֹ חֲשֵׁכָה לֹא, וְהָדַר תָּנֵי סָפֵק חֲשֵׁכָה סָפֵק אֵינוֹ חֲשֵׁכָה מְעָרֵב?! אָמַר ר' אַבָּא אָמַר רַב חִיָּיא בַּר אַשִׁי אָמַר רַב לֹא קַשְׁיָא כַּאן בְּעֵרוּבֵי תְחוּמִין כַּאן בְּעֵרוּבֵי חֲצֵרוֹת: ב תַּנְיָא שׁוֹחֲטִין מִן הַנִּגְרִין בְּיוֹם טוֹב אֲבָל לֹא מִן הָרְשָׁתוֹת וּמִן הַמִּכְמוֹרוֹת. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר בָּא וּמָצָא מְקוּלְקָלִין מֵעֶרֶב יוֹם טוֹב בְּיָדוּעַ שֶׁמֵּעֶרֶב יוֹם טוֹב נִצוֹדוּ וּמוּתָּרִין, בָּא וּמָצָא מְקוּלְקָלִין בְּיוֹם טוֹב בְּיָדוּעַ שֶׁבְּיוֹם טוֹב נִצוֹדוּ וַאֲסוּרִין. הָא גוּפָא קַשְׁיָא, אַמְרַתְּ בָּא וּמָצָא מְקוּלְקָלִין מֵעֶרֶב יוֹם טוֹב בְּיָדוּעַ שֶׁמֵּעֶרֶב יוֹם טוֹב נִצוֹדוּ, טַעְמָא דְּבָא וּמָצָא מְקוּלְקָלִין הָא סְפֵיקָא אֲסוּרָה, אֵימָא סֵיפָא בָּא וּמָצָא

מקולקלין

כגון שלא בדקן מאתמול הרי הן כאילו ידוע שביו"ט נצודו: הלכה כרבי שמעון. דאמר ספק מוכן אסור, והיכא דבא ומצאן מקולקלין יש לסמוך דנצודו מבעוד יום: ג] מתני' אין זו אבדה. ואינו חייב להחזיר שמדעת הניחוה שם: רצה בין הכרמים. דמסתכנה: רועה בדרך. איכא תרתי למעליותא חדא דרועה ועוד דאפילו רצה לא מסתכנה, רצה בין הכרמים איכא תרתי לגריעותא חדא דרצה ועוד דכרמים מסכני לה, רצה בדרך איכא חדא לגריעותא דרצה ומתקלקלה ברגליה אי נמי תלך למרחקים, רועה בין הכרמים חדא לגריעותא דזמנין דמסתכנה: גמ' באבדת קרקע. וחייב להוציאה משום הפסד כרמים: בדנכרי. הכרם של נכרי: י'] מידה. היא קלא: ואינה מידה. שהמשנה והגמרא יפים ממנה מפני שתלויים בגירסא, שבימיהם לא היה גמרא בכתב: גמרא. סברת טעמי המשנה ולהבין שלא יהיו סותרות זו את זו:

בימי

מְקוּלְקָלִין בְּיוֹם טוֹב בְּיָדוּעַ שֶׁבְּיוֹם טוֹב נִצּוֹדוּ, טַעְמָא דְּבָא וּמָצָאן מְקוּלְקָלִין הָא סְפֵיקָא מֵעֶרֶב יוֹם טוֹב נִצּוֹדוּ וּמוּתָּרִין?! הָכִי קָאָמַר בָּא וּמְצָאָן מְקוּלְקָלִין מֵעֶרֶב יוֹם טוֹב בְּיָדוּעַ שֶׁמֵּעֶרֶב יו"ט נִצּוֹדוּ וּמוּתָּרִין, הָא סְפֵיקָא נַעֲשָׂה כְּמוֹ שֶׁנִּצּוֹדוּ בְּיו"ט וַאֲסוּרִין. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר:

ג מתני' אֵי זוּ הִיא אֲבֵדָה? מָצָא חֲמוֹר וּפָרָה רוֹעִין בַּדֶּרֶךְ אֵין זוּ אֲבֵדָה. חֲמוֹר וְכֵלָיו הֲפוּכִין, פָּרָה רָצָה בֵּין הַכְּרָמִים הֲרֵי זוּ אֲבֵדָה. הֶחֱזִירָהּ וּבָרְחָה, הֶחֱזִירָהּ וּבָרְחָה אֲפִילוּ ד' וה' פְּעָמִים חַיָּיב לְהַחֲזִיר שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כב) הָשֵׁב תְּשִׁיבֵם: גמ' הָא גוּפָא קַשְׁיָא, אַמְרַתְּ מָצָא חֲמוֹר וּפָרָה רוֹעִין בַּדֶּרֶךְ אֵין זוּ אֲבֵדָה, רוֹעִין בַּדֶּרֶךְ הוּא דְּלָא הָוֵי אֲבֵדָה, הָא רָצָה בַּדֶּרֶךְ וְרוֹעָה בֵּין הַכְּרָמִים הָוֵי אֲבֵדָה, אֵימָא סֵיפָא חֲמוֹר וְכֵלָיו הֲפוּכִין וּפָרָה רָצָה בֵּין הַכְּרָמִים הֲרֵי זוּ אֲבֵדָה, רָצָה בֵּין הַכְּרָמִים הוּא דְּהַוְיָא אֲבֵדָה, הָא רָצָה בַּדֶּרֶךְ וְרוֹעָה בֵּין הַכְּרָמִים אֵין זוּ אֲבֵדָה?! אָמַר אַבַּיֵי יַגִּיד עָלָיו רֵעוֹ, תָּנָא רוֹעָה בַּדֶּרֶךְ דְּלָא הָוֵי אֲבֵדָה וְהוּא הַדִּין לְרוֹעָה בֵּין הַכְּרָמִים, תָּנָא רָצָה בֵּין הַכְּרָמִים דְּהַוְיָא אֲבֵדָה וְהוּא הַדִּין לְרָצָה בַּדֶּרֶךְ. אָמַר לֵיהּ רָבָא אִי יַגִּיד עָלָיו רֵעוֹ לִיתְנָא קִילְתָא וְכָל שֶׁכֵּן חֲמִירְתָּא, לִיתְנֵי רָצָה בַּדֶּרֶךְ דְּהַוְיָא אֲבֵדָה וְכָל שֶׁכֵּן רָצָה בֵּין הַכְּרָמִים, וְלִיתְנֵי רוֹעָה בֵּין הַכְּרָמִים דְּלָא הַוְיָא אֲבֵדָה וְכָל שֶׁכֵּן רוֹעָה בַּדֶּרֶךְ? אֶלָּא אָמַר רָבָא רָצָה אַרָצָה לָא קַשְׁיָא, הָא דְּאַפָּא לְגַבֵּי דַּבְרָא הָא דְּאַפָּא לְגַבֵּי מָתָא. רוֹעָה אַרוֹעָה נַמִי לָא קַשְׁיָא כָּאן בְּאַבֵדַת גּוּפָהּ כָּאן בְּאַבֵדַת קַרְקַע כִּי קָתָנֵי רוֹעָה בַּדֶּרֶךְ לָא הַוְיָא אֲבֵדָה הָא רוֹעָה בֵּין הַכְּרָמִים הַוְיָא אֲבֵדָה בְּאַבֵדַת קַרְקַע, וְכִי קָתָנֵי רָצָה בֵּין הַכְּרָמִים הַוְיָא אֲבֵדָה הָא רוֹעָה בֵּין הַכְּרָמִים לָא הַוְיָא אֲבֵדָה בְּאַבֵדַת גּוּפָהּ, דְּרָצָה בֵּין הַכְּרָמִים מְסַקְּבָה וְרוֹעָה בֵּין הַכְּרָמִים לָא מְסַקְּבָה. וְרוֹעָה בֵּין הַכְּרָמִים נֶהֱוֵי דְּלָא מְסַקְּבָה, תֵּיפּוֹק לֵיהּ מִשּׁוּם אֲבֵדַת קַרְקַע? בְּדְנָכְרִי: ד תָּנוּ רַבָּנָן הָעוֹסְקִין בַּמִּקְרָא מִידָּה וְאֵינָהּ מִידָּה. בְּמִשְׁנָה מִידָּה וְנוֹטְלִין עָלֶיהָ שָׂכָר. גְּמָרָא אֵין לְךָ מִידָּה גְּדוֹלָה מִזּוּ, וּלְעוֹלָם הֱוֵי רָץ לְמִשְׁנָה יוֹתֵר מִן גְּמָרָא. הָא גּוּפָא קַשְׁיָא, אַמְרַתְּ גְּמָרָא אֵין לְךָ מִידָּה גְּדוֹלָה מִזּוּ, וַהֲדַר אַמְרַתְּ וּלְעוֹלָם

בימי רבי. שנתן לו הקב"ה חן בעיני אנטונינוס מלך רומי ושלח וקבץ כל תלמידי ארץ ישראל, וכשנתקבצו אמר כל אחד מה ששמע ונתנו לב לברר טעמי המחלוקת וסדרו המסכתות, לפיכך אמרו גמרא אין לך מידה גדולה מזו, שיתנו לב לטעמי המשנה: הדר דרש להו הוי רץ למשנה. לפי שירא פן ישתכחו המשניות ויחליפו שמות החכמים ובמקום חיוב יאמרו פטור ובמקום אסור יאמרו מותר:

הֱוֵי רָץ לְמִשְׁנָה יוֹתֵר מִן הַגְּמָרָא ?! אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בִּימֵי רַבִּי נִשְׁנֵית מִשְׁנָה זוּ. שָׁבְקוּ כּוּלֵּי עַלְמָא מַתְנִיתִין וְאַזְלֵי בָּתַר גְּמָרָא. הֲדַר דָּרִישׁ לְהוּ וּלְעוֹלָם הֱוֵי רָץ לְמִשְׁנָה יוֹתֵר מִן הַגְּמָרָא:

פרק כג.

הכא במאי עסקינן.

[משיב על התמיה או הקושיא כי כונת האומר היתה באופן כזה או כי הענין דהתם מיירי באופן אחר והכא עסקינן באופן אחר]:

א ת"ר (שמות כב) מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם, מיטב שדהו של ניזק ומיטב כרמו של ניזק דברי רבי ישמעאל, ר' עקיבא אומר לא בא הכתוב אלא לגבות לנזקין מן העידית. ור' ישמעאל אכל שמנה משלם שמנה אכל כחושה משלם שמנה?! אמר רב אידי בר אבין הכא במאי עסקינן כגון שאכל ערוגה בין הערוגות ולא ידעינן אי כחושה אכל אי שמנה אכל דמשלם שמנה. אמר רבא ומה אלו ידעינן דכחושה אכל לא משלם אלא כחושה, עכשיו דלא ידעינן אי כחושה אכל אי שמנה אכל משלם שמנה, המוציא מחברו עליו הראיה?! אלא אמר רב אחא בר יעקב הכא במאי עסקינן כגון שהיתה עידית דניזק כזיבורית דמזיק, ובהא פליגי, רבי ישמעאל סבר בדניזק שיימינן ורבי עקיבא סבר בדמזיק שיימינן: מאי טעמא דרבי ישמעאל נאמר שדה למטה ונאמר שדה למעלה, מה שדה האמור למעלה דניזק אף שדה האמור למטה דניזק. ורבי עקיבא? מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם, דהאיך דקא משלם. ורבי ישמעאל? אהני גזרה שוה ואהני קרא, אהני גזרה שוה כדאוקימנא, אהני קרא כגון דאית ליה למזיק עידית וזיבורית ועידית לניזק, וזיבורית דמזיק לא שויא כעידית דניזק, דמשלם ליה ממיטב דידיה, דלא מצי אמר ליה תא את גבי מזיבורית אלא גבי

פרק כג א] מיטב שדהו של ניזק. שאם אכלה ערוגה בשדהו, שמין ערוגה מובחרת של ניזק כמה יפה עכשיו עם פירותיה וכמה תהא יפה בלא פירות, ונותן לו: מן העידית. של מזיק דשמין ערוגה של ניזק לפי מה שהיא, ואם מזיק בא ליתן לו קרקע בדמי נזקו נותן לו מיטב שדהו: אבל כחושה משלם שמנה. בתמיה?: עליו הראיה. הא ניזק הוא מוציא מחברו ועליו להביא ראיה: בדניזק שיימינן. ומשלם לו מזיק דמי נזקו מזיבורית שלו שהרי הוא כמיטב שדהו של ניזק: בדמזיק שיימינן. ומחויב לתת לו מעידית דידיה: שדה למטה. מיטב שדהו ישלם: שדה למעלה. ובער בשדה אחר: דהאיך דקא משלם. דהיינו שדה של מזיק ולא אתי גזרה שוה ועקר ליה לקרא: ממיטב דידיה. דהואיל וזיבורית שלו לא הויא כעידית דניזק: דן

א בבא קמא ו:

ב] דן את הדין. מי שאינו מומחה: ומשלם מביתו. מדקתני מה שעשה עשוי אלמא דיניה דין: דין תורה. וכיון דטעה לאו דין תורה דן: בדבר משנה. במשנה מפורשת: חוזר. הדין ואינו משלם מביתו דאין דינו דין: ועביד כאידך. הלכך דיניה לא הדר כיון דלא אתמר הלכתא לא כמר ולא כמר, והאי בעל דין דילא זכאי לא בעי לשלומי דאמר ליה פסקת לדינאי, ומיהו איהו בעי שלומי כיון דסוגיא דעלמא כאידך:

פרק כד א] מתני׳ מפני שהן מועדין. לקפוץ, וכרסות הניזק קאמר דתולדה דרגל היא: גמ׳ תחלתו בפשיעה. דאיבעי לאסוקי אדעתיה דלמא קפלי דהא אורחייהו לקפוץ: וסופו באונס. דהא נפלו ונפילה לא הוה ליה לאסוקי אדעתיה: לגבי כותל. טובא דליכא תחלתו בפשיעה: לא נפלו עלייהו

ממיטב: ב אמר ר׳ אבהו שנים שדנו דיני ממונות לדברי הכל אין דיניהם דין. איתיביה ר׳ אבא לר׳ אבהו דן את הדין וזכה את החייב וחיב את הזכאי, טמא את הטהור וטהר את הטמא, מה שעשה עשוי ומשלם מביתו? הכא במאי עסקינן דקבלוה עלייהו. אי הכי אמאי משלם מביתו? דאמרי ליה דיינת לן דין תורה?! אמר ליה רב ספרא לר׳ אבא דטעה במאי, אילימא, דטעה בדבר משנה, והאמר רב ששת אמר רב אסי טעה בדבר משנה חוזר? אלא דטעה בשקול הדעת. היכי דמי בשקול הדעת? אמר רב פפא כגון תרי תנאי ותרי אמוראי דפליגי אהדדי ולא אתמר הלכתא לא כמר ולא כמר וסוגיין דעלמא אליבא דחד מינייהו, ואזל איהו ועבד כאידך, היינו שקול הדעת:

פרק כד.

הָנִיחָא... אֶלָּא...?

[לְרוֹב קוּשְׁיָא עַל תֵּירוּץ הוּא, שׁוֹאֵל
הַתֵּירוּץ יַעֲלֶה יָפֶה רַק לְשִׁיטַת הָאֶחָד,
וּמַה יַּעֲנֶה לְשִׁיטַת הַשֵּׁנִי]:

א מתני׳ הַכֶּלֶב וְהַגְּדִי שֶׁקָּפְצוּ מֵרֹאשׁ הַגַּג וְשָׁבְרוּ אֶת הַכֵּלִים מְשַׁלֵּם נֶזֶק שָׁלֵם מִפְּנֵי שֶׁהֵן מוּעָדִין: גמ׳ טַעְמָא דְקָפְצוּ הָא נָפְלוּ פָּטוּר, אַלְמָא קָסָבַר תְּחִלָּתוֹ בִּפְשִׁיעָה וְסוֹפוֹ בְּאוֹנֶס פָּטוּר. תַּנְיָא נַמִּי הָכִי הַכֶּלֶב וְהַגְּדִי שֶׁקָּפְצוּ מֵרֹאשׁ הַגַּג וְשָׁבְרוּ אֶת הַכֵּלִים מְשַׁלֵּם נֶזֶק שָׁלֵם, נָפְלוּ פְּטוּרִין. הָנִיחָא לְמַאן דְּאָמַר תְּחִלָּתוֹ בִּפְשִׁיעָה וְסוֹפוֹ בְּאוֹנֶס פָּטוּר, אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר חַיָּיב מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? כְּגוֹן דִּמְקָרְבִי כֵּלִים לְגַבֵּי כּוֹתֶל, דְּכִי קָפְצִי בִּקְפִיצָה לֹא נָפְלִי עֲלַיְיהוּ, וַאֲפִילוּ תְּחִלָּתוֹ בִּפְשִׁיעָה לֵיכָּא: ב אָמַר ר׳ חִיָּיא בַּר אַבָּא הַטּוֹעֵן טַעֲנַת גַּנָּב בְּפִקָּדוֹן מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל טָבַח וּמָכַר מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה, הוֹאִיל וְגַנָּב מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל וְטוֹעֵן טַעֲנַת גַּנָּב מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל, וּמַה גַּנָּב שֶׁהוּא מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל, טָבַח וּמָכַר מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה, אַף טוֹעֵן טַעֲנַת גַּנָּב בְּפִקָּדוֹן כְּשֶׁהוּא מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל טָבַח וּמָכַר מְשַׁלֵּם

ב סנהדרין ו. א בבא קמא כא. ב שם קו:

עלייהו. וכי כפול להדי כותל והתבר מנא אנוס הוא: ב] **אלא בשבועה.** ואחר כך באו עדים: **חד בגנב.** אם ימצא הגנב הרי גנב: **וחד בטוען טענת גנב.** ואם לא ימצא כמו שאמר הגנב אלא הוא עצמו גנבו היינו טוען טענת גנב ונמצא שהוא גנבו: **גנב הגנב.** מרבויא דה"י דאיתרבי בטוען טענת גנב ילפינן לה כל דיני גנבה לרבות תשלומי כפל וארבעה וחמשה: **משלם תשלומי כפל. בטוען טענת גנב:**

פרק כה א] לארכה ולרחבה. ארך זו ולא יותר: **הארצות האל.** ותו לא: **אתכתקא.** כסא של עץ שחשוב היה ועשיר: **ומושיף נורא.** נופח נורא לכבוד שבת: **גונדא.** כלי שחור להתעסק בתבשילי שבת ולא יטנף בגדיו: **מחריך רישא.** אם היה שם ראש בהמה לחרוך מחריך הוא בעצמו: **שבוטא.** דגים: **שרגא.** נר: **גדיל.** כורך: **מכתף.** משאות על כתפו כלים ובגדים ומגדנים לכבוד שבת:

פרק

תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. מַה לְגַנָּב שֶׁכֵּן מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֵּפֶל שֶׁלֹּא בִּשְׁבוּעָה תֹּאמַר בְּטוֹעֵן טַעֲנַת גַּנָּב שֶׁאֵין מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֵּפֶל אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה? אַמְרִי, הֶקֵּישָׁא הוּא, וְאֵין מְשִׁיבִין עַל הַהֶיקֵּשׁ. הָנִיחָא לְמַאן דְּאָמַר חַד בְּגַנָּב וְחַד בְּטוֹעֵן טַעֲנַת גַּנָּב, אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר הַאי אִם יִמָּצֵא הַגַּנָּב (שמות כב) וְאִם לֹא יִמָּצֵא, תַּרְוַיְיהוּ בְּטוֹעֵן טַעֲנַת גַּנָּב, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? אַמְרִי, גַּנָּב הַגַּנָּב. אֵיתִיבֵיהּ ר' חִיָּיא בַּר אַבָּא הֵיכָן שׁ"רִי? נִגְנַב. מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי, וְאָמַר אָמֵן, וְהָעֵדִים מְעִידִין אוֹתוֹ שֶׁאֲכָלוֹ מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֵּפֶל, וְהָא הָכָא דְּאִי אֶפְשַׁר לִכְזַיִת בָּשָׂר בְּלֹא שְׁחִיטָה, וְקָתָנֵי מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֵּפֶל, תַּשְׁלוּמֵי כֵּפֶל אִין אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה לֹא? הָכָא בְּמַאי עַסְקִינָן כְּגוֹן שֶׁאֲכָלוֹ נְבֵלָה:

פרק כה.

שבת ויום טוב. (אגדה)

א **אמר** רבי יוחנן משום רבי יוסי כל המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים שנאמר (ישעיה נח) אז תתענג על ה' והרכבתיך על במתי ארץ והאכלתיך נחלת יעקב אביך וגו'. לא כאברהם שכתוב בו (בראשית יג) קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה, ולא כיצחק שכתוב בו (שם כו) כי לך ולזרעך אתן את כל הארצות האל, אלא כיעקב שכתוב בו (שם כח) ופרצת ימה וקדמה צפונה ונגבה. אמר רב יהודה אמר רב אלמלי שמרו ישראל שבת ראשונה לא שלטה בהן אומה ולשון שנאמר (שמות טז) ויהי ביום השביעי יצאו מן העם ללקוט, וכתיב בתריה ויבוא עמלק. א"ר יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד נגאלין שנאמר (ישעיה נו) כה אמר ה' לסריסים אשר ישמרו את שבתותי, וכתיב בתריה והביאותים אל הר קדשי. רבי אבהו הוה יתיב אתכתקא דשינא ומושיף נורא. רב ענן לביש גונדא, דתני דבי רבי ישמעאל בגדים שבשל בהם קדרה לרבו אל ימזוג בהם כוס לרבו. **רב** ספרא מחריך רישא. רבא מלח שיבוטא. רב הונא מדליק שרגא. רב פפא גדיל פתילתא, ר"נ בר יצחק מכתף ועייל מכתף ונפיק, אמר אילו מקלעין לי רבי אמי ורבי אסי מי לא מכתפינא קמייהו. ואיכא דאמרי רבי אמי

א שבת קיח.

ורבי

ורבי אסי מכתפי ועיילי מכתפי ונפקי אמרי אילו איקלע לן רבי יוחנן מי לא מכתפינן קמיה: ב בעא מיניה רבי מרבי ישמעאל ברבי יוסי עשירים שבארץ ישראל במה הם זוכין? א"ל בשביל שמעשרין שנאמר (דברים יד) עשר תעשר, עשר בשביל שתתעשר. שבבבל במה הן זוכין? א"ל בשביל שמכבדין את התורה. ושבשאר ארצות במה הן זוכין? א"ל בשביל שמכבדין את השבת, דאמר רבי חייא בר אבא פעם אחת נתארחתי אצל בעל הבית בלודקיא והביאו לפניו שלחן של זהב משוי ששה עשר בני אדם וששה עשרה שלשלאות של כסף קבועות בו, וקערות וכוסות וקיתוניות וצלוחיות קבועות בו, ועליו כל מיני מאכל וכל מיני מגדים ובשמים. וכשמניחים אותה אומרים (תהלים כד) לה' הארץ ומלואה, וכשמסלקין אותה אומרים (שם קטו) השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם. אמרתי לו בני במה זכית לכך? אמר לי קצב הייתי ומכל בהמה שהיתה נאה אמרתי זו תהא לשבת. אמרתי לו אשריך שזכית וברוך המקום שזכך לכך: ג תניא ר' יוסי בן יהודה אומר שני מלאכי השרת מלוין לו לאדם בערב שבת מבית הכנסת לביתו, אחד טוב ואחד רע, וכשבא לביתו ומצא נר דלוק ושלחן ערוך ומטתו מוצעת מלאך טוב אומר יהי רצון שתהא לשבת אחרת כך ומלאך רע עונה אמן בעל כרחו, ואם לאו, מלאך רע אומר יהי רצון שתהא לשבת אחרת כך ומלאך טוב עונה אמן בעל כרחו: ד תניא אמר ר' יהודה משום רבי עקיבא מפני מה אמרה תורה הביאו עומר בפסח? מפני שהפסח זמן תבואה הוא, אמר הקב"ה הביאו לפני עומר בפסח כדי שתתברך לכם תבואה שבשדות. ומפני מה אמרה תורה הביאו שתי הלחם בעצרת? מפני שעצרת זמן פירות האילן הוא. אמר הקב"ה נסכו לפני מים בחג כדי שיתברכו לכם גשמי שנה. ואמרו לפני בראש השנה מלכיות זכרונות ושופרות, מלכיות כדי שתמליכוני עליכם, זכרונות כדי שיעלה זכרונכם לפני לטובה, ובמה? בשופר. א"ר אבהו למה תוקעין בשופר של איל? אמר הקב"ה תקעו לפני בשופר של איל כדי שאזכור לכם עקידת יצחק בן אברהם ומעלה אני עליכם כאילו עקדתם עצמכם לפני:

ה ת"ר (במדבר טו) כי דבר ה' בזה ומצותו הפר הכרת תכרת. מכאן א"ר אליעזר המודעי המחלל את הקדשים והמבזה את המועדות והמפר בריתו של אברהם אבינו והמגלה פנים בתורה שלא כהלכה והמלבין פני חברו ברבים אעפ"י שיש בידו תורה ומעשים טובים אין לו חלק לעוה"ב: ו תניא רבי אליעזר אומר אין לו לאדם ביום טוב אלא או אוכל ושותה או יושב ושונה, ר' יהושע אומר חלקהו חציו לה' וחציו לכם. אמר ר' יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו, כתוב אחד אומר (דברים טז) עצרת לה' אלהיך, וכתוב אחד אומר (במדבר כט) עצרת תהיה לכם, הא כיצד? רבי אליעזר סבר או כולו לה' או כולו לכם, ורבי יהושע סבר חלקהו, חציו לה' וחציו לכם:

ב שבת קיט. ג שם ע"ב. ד ר"ה הטנה טז. ה סנהדרין לט. ו ביצה טו:

וְאִי אִיתָא...?

[לִפְעָמִים פֵּירוּשׁוֹ בְּנִיחוּתָא אִם אִיתָא דַּהֲלָכָה כְּתַנָּא הַהוּא יִהְיֶה בִּשְׁמַעְתְּתָא הַהֲלָכָה כֵּן. וְלִפְעָמִים מֵשִׁיב וְאִי אִיתָא דְּכֵן הִיא הַהֲלָכָה הֵאיךְ מִתְקַיְּמָא הַמִּשְׁנָה?]:

א הַהוּא רַעְיָא דַּהֲווּ מַסְרִי לֵיהּ כָּל יוֹמֵי חֵיוָתָא בְּסַהֲדֵי. יוֹמָא חַד מָסְרוּ לֵיהּ בְּלָא סַהֲדֵי, לְסוֹף אָמַר לְהוּ לֹא הָיוּ דְּבָרִים מֵעוֹלָם. אָתוּ סַהֲדֵי אַסְהִידוּ בֵּיהּ דְּאָכַל תַּרְתֵּי מִינַּיְיהוּ. אָמַר רַבִּי זֵירָא אִם אִיתָא לִדְרַבִּי חִיָּיא קַמַּיְיתָא מִשְׁתַּבַּע אַשְּׁאָרָה. אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי אִם אִיתָא מִשְׁתַּבַּע, וְהָא גַּזְלָן הוּא?! אָמַר לֵיהּ שֶׁכְּנֶגְדּוֹ קָאָמִינָא. הַשְׁתָּא נַמִי דְּלֵיתָא לִדְרַבִּי חִיָּיא נְחַיְּיבֵיהּ מִדְּרַב נַחְמָן, דִּתְנַן מָנֶה לִי בְּיָדְךָ, אֵין לְךָ בְּיָדִי פָּטוּר, וְאָמַר רַב נַחְמָן מַשְׁבִּיעִין אוֹתוֹ שְׁבוּעַת הֶיסֵּת? דְּרַב נַחְמָן תַּקַּנְתָּא הִיא וְתַקַּנְתָּא לְתַקַּנְתָּא לֹא עָבְדִינַן. וְתֵיפּוֹק לֵיהּ דַּהֲוָה לֵיהּ רוֹעֶה וְאָמַר רַב יְהוּדָה סְתָם רוֹעֶה פָּסוּל? לֹא קַשְׁיָא הָא דִּידֵיהּ הָא דְּעָלְמָא, דְּאִי לֹא תֵּימָא הָכִי אֲנַן חֵיוָתָא לְרוֹעֶה הֵיכִי מַסְרִינַן וְהָא כְּתִיב (ויקרא יט) לִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשׁוֹל, אֶלָּא חֲזָקָה אֵין אָדָם חוֹטֵא וְלֹא לוֹ: ב אָמַר שְׁמוּאֵל שְׁנַיִם שֶׁדָּנוּ דִּינֵיהֶם דִּין אֶלָּא שֶׁנִּקְרָא בֵּית דִּין חָצוּף. יָתִיב רַב נַחְמָן וְקָאָמַר לְהָא שְׁמַעְתָּא, אֵיתִיבֵיהּ רָבָא לְרַב נַחְמָן אֲפִילּוּ שְׁנַיִם מְזַכִּין אוֹ שְׁנַיִם מְחַיְּיבִין וְאֶחָד אוֹמֵר אֵינִי יוֹדֵעַ יוֹסִיפוּ הַדַּיָּנִים, וְאִי אִיתָא לֶיהֱוֵי כִּשְׁנַיִם שֶׁדָּנוּ? שַׁאֲנִי הָתָם

דמעיקרא

פרק כו א] אם איתא לדרבי חייא. אם הלכה כמותו: קמייתא. בדין הראשון, שאומר מנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי כלום והעדים מעידין אותו שיש לו חמשים זוז נותן לו חמשים זוז וישבע על השאר, דהעדאת עדים מחייבין אותו שבועה כמודה בעלמו במקלת שמחויב שבועה דאורייתא אשארא מכי הוא זה דכתיב בשומר חנם: אם איתא לדרבי חייא משתבע. האי, בתמיה: והא גזלן הוא. וכי אמר רבי חייא במלוה אי נמי בפקדון דאיכא למימר אשתמוטי משתמיט, במלוה משום דלהואלה נתנ׳ ומשתמט עד דהוי ליה זוזי ובפקדון דלמא אבד ומשתמט עד אשר ימלא: לשכנגדו קאמינא. אם שבועה מוטלת עליו נשבע שכנגדו ונוטל, שהחשוד על השבועה תקנו חכמים שכנגדו נשבע: מדרב נחמן. וישבע שכנגדו ויטול: היסת. שבועה שהסיאו חכמים לכך להסיתו להודות, וטעמא מפרש בשבועות חזקה אין אדם טוען אלא אם כן יש לו בידו: דר"נ תקנתא היא. דהא מדאורייתא לא רמי שבועה בכופר הכל: ותקנתא. דשכנגדו נשבע ונוטל דהויא נמי תקנתא, דמן התורה מי שעליו לשלם הוא ישבע ויפטר ואינו נשבע ונוטל מן התורה, לשבועה דאורייתא עבוד רבנן תקנתא אבל תקנת׳ לתקנתא לא עבדינן: ותיפוק ליה דהוה ליה רועה. אדאביי קא מתמה דקשיא ליה והא גזלן הוא ותיפוק ליה דבלאו הך גזלה פסול לשבועה: סתם רועה. אפי׳ לא הועד עליו שגזל: פסול. לעדות שמרעה בהמותיו בשדות של אחרים: דידיה. רועה בהמות דידיה פסול דבשביל הנאתו רועה אותן בשדות אחרים: דעלמא. רועה בהמות העיר בשביל הנאת אחרים אינו חוטא להרעות עד שיגיע למרעה המופקר לכל: דאי לא תימא הכי. אלא תימא דאמרינן על רועה בהמות דעלמא שהוא גזלן: ב] בית דין חצוף. שעברו על תקנת חכמים: יוסיפו הדיינין. דהוה ליה כמאן דלא הוה התם, ואשתכח

דתרי הוא דהוו, ולאו בעינן מעיקרא תלתא: אין בעלי דינין יכולים לחזור בהם. שהרי נתרצו ועל פיהם עשו: גברא אגברא. ר' אבהו אדשמואל, שמואל סבר פליגי רבנן עליה דרשב"ג: פרק כז א] מתני' אין זוקפין. משמע אם נפלה מנורה של מתכת אין זוקפין ומשיבין אותה: פתין גריצין. ככרות עבים משום טרחא: הררין. שאופין על הגחלים:

דמעיקרא אדעתא דתלתא יתיבי: איתיביה רבי שמעון בן גמליאל אומר הדין בשלשה ופשרה בשנים ויפה כח פשרה מכח הדין, ששנים שדנו בעלי דינין יכולים לחזור בהם ושנים שעשו פשרה אין בעלי דינין יכולים לחזור בהם, וכי תימא פליגי רבנן עליה דרבי שמעון בן גמליאל והאמר רבי אבהו שנים שדנו לדברי הכל אין דיניהם דין? גברא אגברא קא רמית:

גמ' במנורה של חוליות. וכשנפלה נפרדו חוליותיה: בנין בכלים. ושוה חייב בכל שהוא: אין תורת בנין בכלים. ואינו חייב אלא אם כן עשה בו מלאכה כגון ממחק או מחתך או אורג או תופר שהן אבות מלאכות לעצמן, אבל חזרת חוליות שאין בה אלא משום בנין, אין בונה אלא בבתים ואהלים: שמעיה. דעולא: זקיף לשרגא. כדי שיסתלק השמן לאחוריו ולא ימשוך אחר הפתילה ותכבה: בנר. כבתה: המסתפק. הנוטל ממנו ואוכל: חייב משום מכבה. וכשוי ביו"ט לא אסתרי: לאו אדעתאי. עשה

פרק כז.

היכי דמי?!

[מתמה באיזה אופן מתוקמא המחלוקת או דברי היחיד אם לכל אופן יש פרכא מצד הסברא או ממשנה ובריתא]:

א מתני' שלשה דברים רבן גמליאל מחמיר כדברי בית שמאי. אין טומנין את החמין לכתחלה ביום טוב, ואין זוקפין את המנורה ביום טוב, ואין אופין פתין גריצין אלא רקיקין. אמר רבן גמליאל מימיהם של בית אבא לא היו אופין פתין גריצין אלא רקיקין. אמרו לו מה נעשה לבית אביך שהיו מחמירין על עצמן ומקילין לכל ישראל להיות אופין פתין גריצין והררין: גמ' היכי דמי, אי דאנח ערובי תבשילין מאי טעמא דבית שמאי, ואי דלא אנח ערובי תבשילין מאי טעמא דבית הלל? אמר רב הונא לעולם אימא לך שלא הניח ערובי תבשילין, וכדי חייו שרו ליה רבנן, ורב הונא לטעמיה, דאמר רב הונא מי שלא הניח ערובי תבשילין אופין לו פת אחת ומבשלין לו קדרה אחת ומדליקין לו את הנר, משום ר' יצחק אמרו אף צולין לו דג קטן. תניא נמי הכי מי שלא הניח ערובי תבשילין אופין לו פת אחת, וטומנין לו קדרה אחת ומדליקין לו את הנר, ומחמין לו קיתון אחד, ויש אומרים אף צולין לו דג קטן. רבא אמר לעולם שהניח, ושאני הטמנה דמוכחא מלתא דאדעתא דשבתא קעביד: ואין זוקפין את המנורה. מאי קא עביד? אמר רב חיננא הכא במנורה של חוליות עסקינן, דמיחזי כבונה, דבית שמאי סברי יש בנין בכלים, וב"ה סברי אין בנין בכלים ואין סתירה בכלים: עולא איקלע לבי רב יהודה, קם שמעיה זקיף לה לשרגא. איתיביה רב יהודה לעולא הנותן שמן בנר חייב משום מבעיר והמסתפק ממנו חייב משום מכבה? א"ל לאו אדעתאי:

מתני'

עשה השמש: ב] מתני' לזון את בתה. שהיה לה מאיש אחר: גמ' אי דאמר להו. לנומעין: אתם עדי. שאני מודה לו: מאי טעמא דרבי יוחנן. הא קיימא לן דצריך שיאמר אתם עדי ואם לא אמר אתם עדי יכול לומר משטה הייתי בך: בשטר. שמסר לו שטר בפניו וכתוב בו אני חייב לך מנה ולא חתם בו: אלימא מלתא דשטרא. הואיל ובפני עדים מסר לו: כי האי גונא. מה עדות יש לה לאחר זמן בדבר זה, לאו שמוסר לה שטר בפני עדים, וכתוב בו פלוני קבל עליו כך, ואין שם לא קנין ולא חתימה, דאי הוה שטר חתום בידיה, מאי למימרא, וקשיא לר"ש לקיש: בשטר פסיקתא. החתן והכלה פוסקין תנאים שביניהם בפני עדים, והעדים חותמין עדות גמורה; ואם תאמר א"כ מאי למימרא, אצטריך, כגון דליכא קנין אלא דברים, ואשמועינן כרב גידל דלא בעי קנין: ג] דליו. כסוי הבור לכסותו: ליקני בחזקה. מה שנכנס תחתיו בו, שהרי קרקע נקנית בכסף בשטר ובחזקה: משכוכית. דבר המושך כל העדר אחריו: אי במשיכה. שהכישה במקל ורצתה לפניו שכן דרך בהמה דקה: ליקני במשיכה. למה לי מסירת משכוכית: אי במסירה. קני להו,

בה"ה

ב מתני' הנושא את האשה ופסקה עמו כדי שיזון את בתה חמש שנים, חייב לזונה חמש שנים:

גמ' אתמר האומר לחברו חייב אני לך מנה, רבי יוחנן אמר חייב וריש לקיש אמר פטור. היכי דמי, אי דאמר להו אתם עדי מאי טעמא דריש לקיש דקפטר, ואי דלא אמר להו אתם עדי מאי טעמא דרבי יוחנן דקמחייב? לעולם דלא קאמר להו אתם עדי, והכא במאי עסקינן דאמר ליה חייב אני לך מנה בשטר, רבי יוחנן אמר חייב, אלימא מלתא דשטרא, וכמאן דאמר להו אתם עדים דמי. ריש לקיש אמר פטור לא אלימא מלתא דשטרא. תנן הנושא את האשה ופסקה עמו לזון את בתה חמש שנים חייב לזונה חמש שנים, מאי לאו כי האי גונא? לא, בשטר פסיקתא וכדרב גידל, דאמר רב גידל אמר רב כמה אתה נותן לבנך? כך וכך, וכמה אתה נותן לבתך? כך וכך, עמדו וקדשו קנו, הן הן הדברים הנקנין באמירה:

ג אמר רבי אלעזר המוכר בור לחברו כיון שמסר לו דליו קנה. היכי דמי, אי בכספא ליקני בכספא, אי בחזקה ליקני בחזקה? לעולם בחזקה, ובעי למימר ליה לך חזק וקני, וכיון שמסר לו דליו כמאן דאמר ליה לך חזק וקני דמי: אמר רבי יהושע בן לוי המוכר בית לחברו כיון שמסר לו מפתח קנה. היכי דמי, אי בכספא ליקני בכספא, אי בחזקה ליקני בחזקה? לעולם בחזקה, ובעי למימר ליה לך חזק וקני, וכיון שמסר לו מפתח כמאן דאמר ליה לך חזק וקני דמי: אמר ריש לקיש משום רבי ינאי המוכר עדר לחברו כיון שמסר לו משכוכית קנה. היכי דמי, אי במשיכה ליקני במשיכה, אי במסירה ליקני במסירה? לעולם

ב כתובות קא: ג ב"ק נב:

במשיכה

ליה לך משוך וקני דמי. מאי משכוכית? הכא תרגימו קרקשתא. רבי יעקב אומר עיזא דאזלא בריש עדרא, בדדריש ההוא גלילאה עליה דרב חסדא כדרגיז רעיא על ענא עביד לנגדא סמותא:

במשיכה, ובעי למימר ליה לך משוך וקני, וביון דמסר לו משכוכית כמאן דאמר

ד מתני' אלו מציאות שלו. מצא פירות מפוזרין, מעות מפוזרות, כריכות ברשות הרבים, ועגולי דבלה, ככרות של נחתום, מחרוזות של דגים, וחתיכות של בשר, וגיזי צמר הלקוחין ממדינתן, ואניצי פשתן, ולשונות של ארגמן הרי אלו שלו דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר כל שיש בו שנוי חייב להכריז, כיצד? מצא עגול ובתוכו חרס, ככר ובתוכו מעות. רבי שמעון בן אלעזר אומר כל כלי אנפוריא אין חייב להכריז:

גמ' מצא פירות מפוזרין. וכמה? אמר רבי יצחק קב בארבע אמות. היכי דמי, אי דרך נפילה אפילו טובא נמי, ואי דרך הינוח אפילו בציר מהכי נמי לא? אמר ר' עוקבא בר חמא במכנשתא דבי דרי עסקינן, קב בד' אמות דנפיש טרחייהו לא טרח איניש ולא הדר אתי ושקיל להו, אפקורי מפקיר להו, בציר מהכי, טרח והדר אתי ושקיל להו ולא מפקיר להו: ומחרוזות של דגים. אמאי ליהוי קשר סימן? בקטרא דציידא דכולי עלמא הכי מקטרי. וליהוי מנין סימן? במנינא דשוין: בעי מיניה מרב

שהיה רשות הרבים או חצר שאינה של שניהם דאין משיכה קונה שם, דאין משיכה אלא בסימטא או בחצר של שניהם : קרקשתא. זוג שמקרקש בה לפני העדר והולך כולו אחריו : עיזא. יש לבעל העדר עז חריף להלך בראש : עביד לנגדא. לעז המושכת מנקר עיניה ונכשלת ונופלת בבור והעדר אחריה, כך כשהמקום נפרץ מגדולי ישראל ממנה להן פרנסין שאינן מהוגנין :

ד] מתני' מצא פירות מפוזרים. נתייאשו הבעלים מהם והפקר הם : מעות מפוזרות. הואיל ואין להם סימן ניכר אייאושי מייאש והוה להו הפקר, וזהו טעם כולם : ברשות הרבים. שהכל דשין עלייהו, ואם גם היה סימן נשבר עלייהו אייאושי מייאש, מימר אמר נמחק הסימן בדריסת הרגלים : של נחתומין. כל ככרות הנחתומין שוין, אבל ככרות של בעל הבית יש להם סימן : ממדינתן. כמות שהן גזוזות, אבל הבאות מבית האומן יש להם סימן : ארגמן. צמר סרוק ומשוך כמין לשון וצבוע ארגמן :

גמ' וכמה. חשוב פיזור : קב. מפוזר בארבע אמות, אבל בג' אמות לא הוי פיזור : אי דרך נפילה. שיש לדעת שלא הונחו שם מדעת אלא נפלו : אפילו טובא. מקב נמי, דכיון דאין בהם סימן אייאושי מייאש : ואי דרך הינוח. עתיד לחזור וליטלן : במכנשתא דבי דרי. בשעת אסיפת גרנות, וכאן דשו בעליהם, ונשאו את העיקר, ונתרו אלו : נפיש טרחייהו. לקבלן : בציר מהכי. אם היה פזורן בפחות מכן : במנינא

ד בבא מציעא כא.

4 דשוין

דשוין. כבר נהגו הלידין לחתוך כמנין הזה בחתוך אחד: וגסטרון של אבר. שברי חתיכות של אבר: שיכוין משקלותיו. שיאמר משקלו ויכוין האמת: במשקלא דשוין. שנהגו הטבחים לעשות החתיכות במשקל הזה: חתיכה גופה סימן. יאמר מאבר פלוני היה: דדפקא. נואר: חתיכות דגים חייב להכריז. וקס״ד כשאין כאן סימן והחתיכה גופה סימן מאלל הראש או מן הזנב: ודג נשוך. זה סימן שלו: הכא במאי עסקינן. דקתני חתיכות דג חייב להכריז: בפסקא. שלא נחתכה כדרך החותכין: כי הא דרבה. כשהיה שולח בשר לאשתו ביד נכרי: מחתך לה אתלת קרנתא. עושה החתיכה בת שלש קרנות, ואשתו ידעה אותו הסימן: שלא שבעתן העין. עדיין לא הורגל בראייתן שיהא מכירן יפה, ולשון אנפוריא נוטריקון אין פה ראיה: ה] ואין לו עליו. ד״ד אין לשוכר על המשכיר: אלא תרעומות. שהשכיר לו חמור כחוש: דשכיח למיגר. מולא חמור אחר כאן לשכור: אם יש בדמים. של נבלה: המור. כל שהוא: יקח. וישלים דרכו, דהא שיעבד לו חמור זה, ותנן מתה חייב להעמיד לו חמור אחר: ישכור. ימכור שוכר זה את

מרב ששת מנין הוי סימן או לא הוי סימן? אמר להו רב ששת תניתוה מצא כלי כסף וכלי נחושת גסטרון של אבר וכל כלי מתכות הרי זה לא יחזיר עד שיתן אות או עד שיכוין משקלותיו, ומדמשקל הוי סימן, מידה ומנין נמי הוי סימן: וחתיכות של בשר. אמאי, ליהוי משקלא סימן? במ״קלא דשוין. ותיהוי חתיכה גופא סימן או דדפקא או דאטמא, מי לא תניא מצא חתיכות דגים ודג נשוך חייב להכריז? הכא במאי עסקינן בדאיכא סימנא בפסקא, כי הא דרבה בר רב הונא מחתיך ליה אתלתא קרנתא: רבי שמעון בן אלעזר אומר כל כלי אנפוריא אין חייב להכריז. מאי אנפוריא? אמר רבי יהודה אמר שמואל כלים חדשים שלא שבעתן העין. היכי דמי, אי אית בהו סימן כי לא שבעתן העין מאי הוה, אי דלית בהו סימן כי שבעתן העין מאי הוה? ! לעולם דלית בהו סימן, נפקא מינה לאהדורי לצורבא מרבנן בטביעות עינא, שבעתן העין קים ליה בגוייהו ומהדרינן ליה, כי לא שבעתן העין לא קים ליה בגוייהו ולא מהדרינן ליה:

ה אמר רבה בר רב הונא אמר רב השוכר את החמור לרכוב עליה ומתה לו בחצי הדרך, נותן לו שכרו של חצי הדרך ואין לו עליו אלא תרעומות. היכי דמי, אי דשכיח לאגורי, תרעומות מאי עבדתיה, אי דלא שכיח לאגורי, אגרא בעי למיתב ליה? ! לעולם דלא שכיח לאגורי, ומשום דאמר ליה, אילו בעית למיתי עד הכא לא אגרא בעית למיתב! היכי דמי, אי דאמר ליה חמור סתם, הא חייב להעמיד לו חמור אחר, אי דאמר לו חמור זה אם יש בדמיה ליקח יקח? לא צריכא בשאין בדמיה ליקח. אם יש בדמיה לשכור ישכור? רב לטעמיה דאמר

ה כנה מליעה עט.

את הגמלה באמר הוא שם ויבכור חמור אחר לעצמו : לא מכלינן קרנא . וכי תנן במתניתין חייב להעמיד לו חמור אחר, היכא דמתה בעודה בבית בעלים, דמוסיף ולוקח חמור, אבל למוכרה ולהוציא הדמים לשכור אחרת לא : אם נתן. את השכר ואפילו כולו : לא יטול. דהתובע ידו על התחתונה : אם נתן לא יטול. בתמיה, והלא טענת התובע חזקה מטענת הנתבע : הב לי ספינתא. גופא דהא אמרת לי ספינתא זו : מייתינא חמרא. ואוליך למקום שהתנית, דהא הנא יין סתם אמרי, וכיון דבעל היין יכול להשלים תנאו, חייב הספן להעמיד לו ספינה : הב לי ההוא חמרא. גופיה והנא מייתינא ספינתא אחריתי, הואיל והספן יש בידו להשלים תנאו וזה מעכב, ישלם כל השכר : לא משכחת להא דרבי נתן : אלא ביין זה וספינה זו. ולא ביד זה וזה להשלים התנאי, הלכך יד תובע על התחתונה : חולקין. אם קבל יחזיר החצי ואם לא נתן יתן החצי שהרי ביד שניהם להשלים ואם יעכב הנתבע מליתן החצי יעשה תנאו : חמר נמי לעכב. את השוכר שלא יניח אלא מזונות של יום אחד : מאוונא לאוונא. ממלון דלילה למלון דלילה : למטרח. לחזור ולשאל מי מוכר מזונות : ופרק לה בחצי הדרך. קא סלקא דעתך שכרה עד מקום פלוני בכך וכך, וכשהגיע לחצי הדרך פרקה והוציא חבלותיו ממנה : ואין לו. לבעל הספינה : לאגורה. להשכירה לאחרים :

לא מכלינן קרנא, דאתמר השוכר את החמור ומתה לו בחצי הדרך, אמר רב אם יש בדמיה ליקח יקח, לשכור ישכור, ושמואל אמר אף לשכור ישכור, במאי קמפלגי? רב סבר לא מכלינן קרנא ושמואל סבר מכלינן קרנא: תנו רבנן השוכר את הספינה וטבעה לה בחצי הדרך, רבי נתן אומר אם נתן לא יטול ואם לא נתן לא יתן. היכי דמי, אילימא בספינה זו ויין סתם, אם נתן אמאי לא יטול, נימא ליה הב לי ספינתא ואנא מייתינא חמרא, אלא בספינה סתם ויין זה, אם לא נתן אמאי לא יתן, נימא ליה הב לי ההוא חמרא ואנא מייתינא ספינתא? אמר רב פפא לא משכחת לה אלא בספינה זו ויין זה, אבל בספינה סתם ויין סתם חולקין: ת״ר השוכר את החמור לרכוב עליה, שוכר מניח עליה כסותו ולגנותו ומזונות של אותה הדרך, מכאן ואילך חמר מעכב עליו. חמר מניח עליו שעורים ותבן ומזונות של אותו היום, מכאן ואילך שוכר מעכב עליו. היכי דמי, אי דשכיח למזבן חמר נמי לעכב, ואי דלא שכיח למזבן שוכר נמי לא לעכב? אמר רב פפא לא צריכא דשכיח למטרח ולמזבן מאוונא לאוונא, חמר דרכיה למטרח ולמזבן, שוכר לאו דרכיה למטרח ולמזבן: תנו רבנן השוכר את הספינה ופרקה לה בחצי הדרך נותן לו שכרו של חצי הדרך ואין לו עליו אלא תרעומות. היכי דמי, אילימא דקא משכח לאגורה, אמאי אית ליה תרעומות, ואי דלא קא משכח לאגורה, כוליה אגרא בעי

רפסא דספינתא. ריעוע הספינה שמתרועעת בהוצאת חבילות והכנסת חבילות: דפרקה לטועניה בגוה. בחצי הדרך הוסיף לתת בה חבילות, והוא התנה מתחלה לכך ליתן בתוכה אם ירצה, והשכר לפי חשבון המשאות והדרך, הלכך נותן לו שכר תוספות המשאוי של חצי הדרך: משום שנוי דעתא. הייתי

בעי שלומי? ! לעולם דקא משכח לאגורה, אלא אמאי אית ליה תרעומות, משום רפסא דספינתא. אי הכי טענתא מעלייתא היא וממונא אית ליה גביה? אלא מאי פרקה, דפרקה לטועניה בגוה, אלא מאי תרעומות משום שנוי דעתא, אי נמי לאשלא יתירה:

ו **מתני'** המשכיר בית לחברו ונפל חייב להעמיד לו בית, היה קטן לא יעשנו גדול, גדול לא יעשנו קטן, אחד לא יעשנו שנים, שנים לא יעשנו אחד. לא יפחות מן החלונות ולא יוסיף עליהם אלא מדעת שניהם:

גמ' היכי דמי, אי דאמר ליה בית זה, נפל אזל ליה, אי דאמר ליה בית סתם, אחד אמאי לא יעשנו שנים קטן אמאי לא יעשנו גדול? ! אמר ריש לקיש דאמר ליה בית שאני משכיר לך מידת ארכו כך וכך. אי הכי מאי למימרא? אלא כי אתא רבין אמר ריש לקיש דא"ל בית כזה אני משכיר לך. ואכתי מאי למימרא? לא צריכא דקאי אגודא דנהרא, מהו דתימא מאי כזה, דקאי אגודא דנהרא, קא משמע לן:

ז **תנו** רבנן ממשמע שנאמר (ויקרא יט) לא תלין פעולת שכיר אתך, איני יודע שעד בקר, מה תלמוד לומר עד בקר, מלמד שאינו עובר אלא עד בקר ראשון בלבד. מכאן ואילך מאי? אמר רב עובר משום בל תשהא. אמר רב יוסף מאי קרא (משלי ג) אל תאמר לרעך לך ושוב ומחר אתן ויש אתך: תנו רבנן האומר לחברו צא ושכור לי פועלים, שניהם אין עוברין משום בל תלין, זה לפי שלא שכרן, וזה לפי שאין פעולתו אצלו. היכי דמי, אי דאמר להו שכרכם עלי, שכרו עליו הוא, דתניא השוכר את הפועל לעשות בשלו והראהו בשל חברו נותן לו שכרו משלם, וחוזר ונוטל מבעל הבית מה שההנה אותו? לא צריכא

שנוי דעתא. הייתי סבור ללכת נהר ולחזור נהר: לאשלא יתירה. צריך אני לקנות חבלים ביוקר כאן, כשהספינה מכבדת צריך להפליגה למקום מים עמוקים באמצע הנהר, ואתה לא הודעתני שאכניס חבלים הצריכים לה:

[ו] **מתני'** לא יעשנו קטן. השוכר מעכב עליו אי אפשי בבית קטן ואי אפשי בגדול:

גמ' בית זה. אני משכיר לך: אזדא לו. הלך לו מזלו גרם ואמאי חייב להעמיד לו בית: אגודא דנהרא. שהוא חשוב אבל ארכו ורחבו לא אתני בהדיה: קא משמע לן. דאכולי מלתא אתני: [ז] מאי קרא. היכא רמיזא בל תשהא: לפי שלא שכרן. ולא קרינן שכיר גביה: שאין פעולתו אצלו. ולא קרינן ביה פעולתו אתך: ואימא

ו בבא מציעא קג. ז שם קי:

דאמר להו שכרכם על בעל הבית: יהודה בר מרימר אמר ליה לשמעיה זיל אגיר לי פועלים ואימא להו שכרכם על בעל הבית. מרימר ומר זוטרא אגרי להדדי:

ח אמר רבין בר שמואל משמיה דשמואל המוכר שדה לחברו שלא באחריות אין מעיד לו עליה מפני שמעמידה בפני בעל חובו. היכי דמי, אי דאית ליה ארעא אחריתי עליה דידיה הדר, אי דלית ליה ארעא אחריתי מאי נפקא ליה מינה? לעולם דלית ליה ארעא אחריתי, דאמר לא ניחא דלהוי (תהלים לז) לוה רשע ולא ישלם. סוף סוף לגבי אידך נמי לוה רשע ולא ישלם הוא? דאמר להכי זבינא לך שלא באחריות:

ט אמר רב נחמן אמר רב ראה אחד ששחט, אם ראהו מתחלה ועד סוף מותר לאכול משחיטתו ואם לאו אסור לאכול משחיטתו. היכי דמי, אי דידע דגמיר למה לי ראה, ואי דידע דלא גמיר פשיטא? ! ואלא דלא ידע אי גמיר אי לא גמיר, לימא רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הם, מי לא תניא הרי שמצא תרנגולת שחוטה בשוק או שאמר לשלוחו צא שחוט, והלך ומצאו שחוט הזקתו שחוט, אלמא אמרינן רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הם, הכא נמי לימא רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הם? לעולם דידע דלא גמיר, וכגון דשחט קמן חד סימן שפיר, מהו דתימא מדהאי שפיר הך נמי שפיר קא משמע לן האי אתרומי אתרמי ליה, אידך שמא שהה שמא דרס:

י אמר רב נחמן דגים ועופות שמלחן זה

ואימא להו שכרכם על בעל הבית. דאי לא מסתלימנא לא עברנא: ח] שלא באחריות. אם יטרפנו הנגזל לא יחזר עליו: אין מעיד לו עליה. אין מצטרף עם עד אחר להעמידה בידו, ואף על גב דאי הוה מפסיד לוקח לא הדר עליה דמוכר: ארעא אחריתי. למוכר: עליה דידיה הדר. הבעל חוב, דאין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין, ואמאי אינו מעיד, הרי אין למוכר לא ריוח ולא הפסד אם תעמוד ביד הלוקח, ואינו נוגע בעדותו: מאי נפקא ליה מינה. אם תשאר ביד הלוקח, הא אפילו אי מפיק ליה מערער, לא מלי גבי בעל חובו מיניה, דהא לית ליה: לגבי אידך. לגבי לוקח נמי הוה לוה רשע, שהרי הפסידו ולא הוי נוגע בעדות זו: ומשני. דא"ל להכי זבני לך שלא באחריות, להפטר מכל אחריות שבעולם, ולגבי לוקח לא הוה לוה רשע אי לא פרע ליה: ט] אי דידע דגמיר. שמכיר בו שמלומד בהלכות שחיטה: פשיטא. דראה מותר דהא לא שהה ולא דרס: דלא ידע אי גמיר אי לא גמיר. ואשמועינן דלא סמכינן אהתמא עד שיהא מכיר בו שיודע: מומחין הם. שאם לא היה מומחה לא היה שוחט: רוב מצויין. רוב השוחטים: י] דגים ועופות. כל שכן בשר אחר לפי שהוא קשה מבשר עופות:

ח בבא בתרא מד: ט חולין יב. י שם קיב;

אסורין

אסורין. הדגים, שהדם יולא מן הבשר ונבלע בדגים: נמי אסורי. כדאמרינן אין מולחין בשר אלא על גבי כלי מנוקב, לפי שהדם היולא נשאר בכלי וחוזר ונבלע בבשר: אפילו דגים ועופות שרי. שהרי הדם יולא, דמה לי דגים ומה לי שאר שתי חתיכות הנמלחים זו על גב זו אף על פי שהדם יולא מהעליונה אין נאסרים אם הכלי מנוקב: ודגים. אסורי: משום דרפו קרמייהו. קרוש שלהם רך: וקדמי ופלטי. ממהרין לפלוט ציר שלהם: קמיטי. לומתין ואין ממהרין לפלוט, כבר נחו הדגים מלפלוט ועדיין עופות פולטים הלכך בלעי דגים, אבל בשר ובשר שניהם פולטים יחד, וכל זמן שהתחתון טרוד בפליטה אינו בולע:

פרק כח ב] מתני' לא תאכל. בו ביום:

גמ' העומדת לאכילה. שאינה מוקלת: אוכלא דאפרת. אוכל שנפרד: לית להו מוקצה. דלמא

זה עם זה אסורין. היכי דמי, אי בבלי שאינו מנוקב אפילו עופות ועופות נמי אסורי, אי בבלי מנוקב אפילו דגים ועופות נמי שרי? לעולם בבלי מנוקב, ודגים משום דרפו קרמייהו קדמי ופלטי, ועופות קמיטי, בתר דנייחא דגים פליטי עופות והדר בלעי מיניה:

פרק כח.

וּמַאי קוּשְׁיָא ?

[מֵשִׁיב עַל הַקוּשְׁיָא מִצַּד הַסְּבָרָא דִלְמָא כֵּן הִיא כַּוָּנַת הַתּוֹרָה אוֹ הַתַּנָּא וְלֵיכָּא קוּשְׁיָא כְּלַל]:

א תַּנְיָא רַבִּי דּוֹסְתָּאִי בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר (שמות כא) עַיִן תַּחַת עַיִן, מָמוֹן, אַתָּה אוֹמֵר מָמוֹן אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא עַיִן מַמָּשׁ? אָמַרְתָּ, הֲרֵי שֶׁהָיְתָה עֵינוֹ שֶׁל זֶה גְדוֹלָה וְעֵינוֹ שֶׁל זֶה קְטַנָּה, הֵאיךְ אֲנִי קוֹרֵא בּוֹ עַיִן תַּחַת עַיִן, וְכִי תֵּימָא כָּל כִּי הַאי שָׁקֵיל מִינֵיהּ מָמוֹנָא, הַתּוֹרָה אָמְרָה (ויקרא כד) מִשְׁפַּט אֶחָד יִהְיֶה לָכֶם, מִשְׁפָּט הַשָּׁוֶה לְכוּלְּכֶם? אָמְרֵי וּמַאי קוּשְׁיָא?! דִלְמָא נְהוֹרָא שָׁקֵיל מִינֵיהּ נְהוֹרָא אָמַר רַחֲמָנָא נִשְׁקוֹל מִינֵיהּ, דְּאִי לֹא תֵּימָא הָכִי, קָטָן שֶׁהָרַג אֶת הַגָּדוֹל וְגָדוֹל שֶׁהָרַג אֶת הַקָּטָן הֵיכִי קַטְלִינַן לֵיהּ הַתּוֹרָה אָמְרָה מִשְׁפַּט אֶחָד יִהְיֶה לָכֶם, מִשְׁפָּט הַשָּׁוֶה לְכוּלְּכֶם, אֶלָּא נְשָׁמָה שָׁקֵיל מִינֵיהּ נְשָׁמָה אָמַר רַחֲמָנָא נִשְׁקוֹל מִינֵיהּ, הָכָא נַמִּי נְהוֹרָא שָׁקֵיל מִינֵיהּ נְהוֹרָא אָמַר רַחֲמָנָא נִשְׁקוֹל מִינֵיהּ: ב מתני' בֵּיצָה שֶׁנּוֹלְדָה בְּיוֹם טוֹב בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים תֵּאָכֵל וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים לֹא תֵאָכֵל: גמ' בְּמַאי עָסְקִינָן, אִילֵּימָא בְּתַרְנְגוֹלֶת הָעוֹמֶדֶת לַאֲכִילָה מַאי טַעְמַיְיהוּ דְבֵית הִלֵּל, אוֹכְלָא דְאַפְּרָת הוּא, אֶלָּא בְּתַרְנְגוֹלֶת הָעוֹמֶדֶת לְגַדֵּל בֵּיצִים מַאי טַעְמַיְיהוּ דְבֵית שַׁמַּאי, מוּקְצֶה הוּא? וּמַאי קוּשְׁיָא?! דִלְמָא בֵּית שַׁמַּאי לֵית לְהוּ

א בבא קמא פג: ב ביצה ב.

דלמא כר' שמעון סבירא להו דאמר מותר השמן שבנר ושבקערה אסור ורבי שמעון מתיר: קא סלקא דעתין. להכי פרכינן מאי טעמייהו דבית שמאי דקס"ד דאפילו לרבי שמעון דשרי במוקצה: בנולד אסור. דאילו במוקצה סבירא ליה לא מקצי איניש מדעתיה מידי דחזי ליה, אבל נולד לא הוה ידע דניהוי דעתיה עליה:

מוּקְצָה? קָא סַלְקָא דַּעְתִּין אֲפִילּוּ מַאן דְּשָׁרֵי בְּמוּקְצָה בְּנוֹלָד אָסוּר, מַאי טַעֲמַייְהוּ דְּבֵית שַׁמַּאי? אָמַר רַב נַחְמָן לְעוֹלָם בְּתַרְנְגוֹלֶת הָעוֹמֶדֶת לְגַדֵּל בֵּיצִים, וּדְאִית לֵיהּ מוּקְצָה אִית לֵיהּ נוֹלָד וּדְלֵית לֵיהּ מוּקְצָה לֵית לֵיהּ נוֹלָד, בֵּית שַׁמַּאי כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן וּבֵית הִלֵּל כְּרַבִּי יְהוּדָה:

פרק כט א] מתני' פרתו יוצאה. בשבת: ברצועה שבין קרניה. לנוי, ואמרו רבנן משאוי הוא ואינו תכשיט לה: מקרדין. במגררת של ברזל ששניה דקות ואע"ג דעביד חבורה: ברחים שלהם. כעין אותה שלנו: מקרצפים. במגררת של עץ ששניה גסות ואין עושה חבורה: גמ' ור' אלעזר סבר. הואיל ואין מתכוין לחבורה, אע"ג דזמנין דמתרמי שרי, הלכך אפילו קירוד שרי: הלכה כר"ש. דאמר גורר אדם מטה כסא וספסל ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ, דדבר שאינו מתכוין מותר: לא

פרק כט.

למימרא?

[מסתפק בכונת האומר, אם נאמר דכן היתה כונתו א"כ תיקשי ממשנה או דמשיב מהאומר דידיה אדידיה]:

א מתני' שלשה דברים רבי אלעזר בן עזריה מתיר וחכמים אוסרין, פרתו יוצאה ברצועה שבין קרניה, ומקרדין את הבהמה ביום טוב, ושוחקין את הפלפלין ברחיים שלהן. רבי יהודה אומר אין מקרדין את הבהמה ביום טוב מפני שעושה חבורה אבל מקרצפין, והכמים אומרים אין מקרדין אף לא מקרצפין:

גמ' למימרא דרבי אלעזר בן עזריה חדא פרה הויא ליה, והאמר רב ואמרי לה אמר רב יהודה אמר רב תליסר אלפי עגלי הוה מעשר רבי אלעזר בן עזריה מעדריה כל שתא ושתא? תנא לאו שלו היתה אלא של שכנתו, ומתוך שלא מיחה בה נקראת על שמו: ומקרדין את הבהמה ביום טוב. ת"ר איזהו קרוד ואיזהו קרצוף? קרוד קטנים ועושין חבורה, קרצוף גדולים ואין עושין חבורה. ושלש מחלוקת בדבר, רבי יהודה סבר דבר שאינו מתכוין אסור מיהו קרוד קטנים ועושין חבורה קרצוף גדולים ואין עושין חבורה, ולא גזרינן קרצוף אטו קרוד. ורבנן סברי נמי כר' יהודה דבר שאינו מתכוין אסור, וגזרינן קרצוף אטו קרוד. ור"א בן עזריה סבר לה כר"ש דאמר דבר שאינו מתכוין מותר, ובין קרוד ובין קרצוף שרי: אמר רבא אמר ר' נחמן אמר שמואל ואמרי לה אמר רב נחמן לחודיה הלכה כר"ש שהרי ר' אלעזר בן עזריה מודה לו. א"ל רבא לר"נ ולימא מר הלכה כרבי יהודה שהרי חכמים מודים לו? א"ל אנא כר"ש סבירא לי, ועוד שהרי רבי אלעזר בן עזריה מודה לו:

א ביצה כג.

ב] לא אמר כלום. שהדירה אין בה ממש להקנותה, ופירות דקל אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם: ליתא בשכיב מרע. שאין שכיב מרע תמור מן הבריא אלא דאמירתו במקום קנין של בריא הוא, והיכא דאין קנין מועיל בבריא, אמירה בשכיב מרע לא מהני מידי: הלואתי לפלוני. ממון שחייב לי פלוני במלוה על פה אני נותן לפלוני:

ג גמ׳ רבא אמר רב נחמן שכיב מרע שאמר יָדוּר פלוני בבית זה, יאכל פלוני פירות דקל זה, לא אמר כלום, עד שיאמר תנו בית זה לפלוני וידור בו, תנו דקל זה לפלוני ויאכל פירותיו: למימרא דסבר רב נחמן מלתא דאיתא בבריא איתא בשכיב מרע, מלתא דליתא בבריא ליתא בשכיב מרע, והא אמר רבא אמר רב נחמן שכיב מרע שאמר תנו הלואתי לפלוני הלואתו לפלוני, ואף על גב דליתא בבריא? רב פפא אמר הואיל ויורש יורשה. רב אחא בריה דרב איקא אמר הלואה איתא בבריא וכדרב הונא אמר רב, דאמר רב הונא אמר רב מנה לי בידך תנהו לפלוני במעמד שלשתן קנה: ג מתני׳ שבועות שתים שהן ארבע, שבועה שאוכל ושלא אוכל, שאכלתי ושלא אכלתי. שבועה שלא אוכל ואכל כל שהוא חייב דברי רבי עקיבא. אמרו לו לר״ע היכן מצינו באוכל כל שהוא חייב שזה חייב? אמר להם ר״ע וכי היכן מצינו בִּמְדַבֵּר ומביא קרבן שזה מדבר ומביא קרבן:

גמ׳ למימרא דשאוכל דאכילנא משמע, ורמינהו שבועה לא אוכל לך, שבועה שאוכל לך, לא שבועה שלא אוכל לך אסור? אמר אביי לעולם דאכילנא משמע, לא קשיא כאן במסרבין בו לאכול כאן בשאין מסרבין בו לאכול. מתניתין בשאין מסרבין בו לאכול, ברייתא במסרבין בו לאכול, וקאמר לא אכילנא ולא אכילנא, דכי משתבע הכי קאמר שבועה שלא אוכל. רב אשי אמר תני שבועה שאי אוכל לך. אי הכי מאי למימרא? מהו דתימא לישנא דאיתקלא ליה קמ״ל:

קדוש

הלואתו לפלוני. ואע״ג דבבריא ליתא, דאינו יכול להקנות לחבירו מלוה על פה דלהולאה נתנה, ואין קנין תופס אלא בדבר שהוא בעין: ויורש יורשה. לזו המלוה, כאילו ברשותו היא, ואמרינן מתנת שכיב מרע כירושה שויוה רבנן: במעמד שלשתן קנה. הלכתא בלא טעמא הוא, ולפי שהדבר נהוג בין הסוחרים והתגרים, תקנו את הדבר לקנות באמירה במעמד שלשתן: ג] מתני׳ שאוכל ושלא אוכל. הן שתים המפורשות דכתיב (ויקרא ה) להרע או להיטיב, דמשמע להבא: שאכלתי ושלא אכלתי. הן שתים הנוספות ממדרש חכמים: מדבר ומביא קרבן. בשביל בטול דבורו: גמ׳ אסור. לו לאכול משל אותו האיש שנדר הימנו, דהכי משמע שבועה לא אוכל לך שבועה עלי שלא אוכל משלך: שבועה שאוכל לך. באיסור שבועה יהא עלי מה שאוכל משלך: לא שבועה לא אוכל לך. משמע הא מה שאוכל משלך יהא עלי באיסור שבועה: מסרבין. מפצירין: בשאין מסרבין. הלכך שאוכל דקא אכילנא הוא: תני. בברייתא: דאיתקל. נכשל ולא נתכוין לומר שאי:

ב בבא בתרא קמו: ג שבועות יט:

פרק

פרק ל׳ א] לכך נאמר בכל מאדך. מן החביב עליך: והיה מקבל עליו עול מלכות שמים. קורא קריאת שמע: ב] נתזה. שם איש: יעבור ואל יהרג. וחי בהם כתיב (ויקרא כב) ולא שימות בהם: ואפילו מצוה קלה יהרג ואל יעבור. שלא ירגילו נכרים להמריך את הלבבות לכך: ערקתא דמסאני. שרוך הנעל, שאם דרך הנכרים לקשור כך ודרך ישראל בענין אחר, כגון שיש לך יהודות בדבר ודרך ישראל להיות לנועים, אפילו שנוי זה שאין כאן מצוה אלא מנהג בעלמא, יקדש את השם בפני חבריו ישראל: מעשרה

קדוש השם. (אגדה)

א תניא רבי אליעזר אומר, אם נאמר בכל נפשך למה נאמר בכל מאדך, ואם נאמר בכל מאדך למה נאמר בכל נפשך? לומר לך אם יש לך אדם שגופו חביב עליו מממונו לכך נאמר בכל נפשך, ואם יש לך אדם שממונו חביב עליו מגופו לכך נאמר בכל מאדך. רבי עקיבא אומר בכל נפשך אפילו הוא נוטל את נפשך: ת״ר פעם אחת גזרה המלכות גזירה על ישראל שלא יעסקו בתורה, מה עשה רבי עקיבא הלך והקהיל קהלות ברבים וישב ודרש, מצאו פפוס בן יהודה א״ל אי אתה מתיירא מפני אומה זו? א״ל אתה פפוס שאומרים עליך חכם אתה, אי אתה אלא טפש, אמשול לך משל למה הדבר דומה לשועל שהיה מהלך על שפת הנהר, ראה דגים שהיו רצין לכאן ולכאן, אמר להם מפני מה אתם רצין? א״ל מפני הרשתות והמכמורות הבאות עלינו. אמר להם רצונכם שתעלו ליבשה ונדור אני ואתם כדרך שדרו אבותי ואבותיכם? אמרו לו אתה הוא שאומרים עליך פקח שבחיות אי אתה אלא טפש, ומה במקום חיותנו אנו מתיראים במקום מיתתנו לא כל שכן, ואף אנו כך, בזמן שאנו עוסקים בתורה דכתיב בה (דברים ל) כי הוא חייך וארך ימיך אנו מתיראים, כשאנו פוסקים מדברי תורה על אחת כמה וכמה. אמרו לא היו ימים מועטין עד שתפסוהו לר״ע וחבשוהו בבית האסורין ותפסו לפפוס בן יהודה והבשוהו אצלו. א״ל, פפוס, מי הביאך לכאן? א״ל אשריך ר״ע שנתפסת על דברי תורה אוי לו לפפוס שנתפס על דברים בטלים. בשעה שהוציאו את ר״ע להריגה זמן קריאת שמע היה, והיו סורקין את בשרו במסרקות של ברזל, והיה מקבל עליו עול מלכות שמים. היה מאריך באחד עד שיצתה נשמתו באחד. יצתה בת קול ואמר אשריך ר״ע שיצתה נשמתך באחד: ב תניא א״ר יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק נמנו וגמרו בעליית בית נתזה בלוד כל עבירות שבתורה אם אומרים לאדם עבור ואל תהרג יעבור ואל יהרג חוץ מעכו״ם וגילוי עריות ושפיכות דמים. כי אתא רב דימי א״ר יוחנן לא שנו אלא שלא בשעת גזרת המלכות אבל בשעת גזרת המלכות אפי׳ מצוה קלה יהרג ואל יעבור. כי אתא רבין א״ר יוחנן אפי׳ שלא בשעת גזרת המלכות לא אמרו אלא בצינעא אבל בפרהסיא אפילו מצוה קלה יהרג ואל יעבור. מאי מצוה קלה? אמר רבא בר רב יצחק אמר רב אפילו לשנויי ערקתא דמסאני. וכמה פרהסיא? א״ר יעקב א״ר יוחנן אין

א ברכות סא: ב סנהדרין עד.

פרהסיא

פרהסיא פחותה מעשרה בני אדם: ג הן עם לבדד ישכן (במדבר כג) מהו הן? כל האותיות מזדווגין חוץ מב' אותיות הללו. כיצד א"ט הרי י', ב"ח הרי י', ג"ז הרי י', ד"ו הרי י', נמצא ה' לעצמה, וכן האות נ' אין לה זוג, י"צ הרי ק', כ"פ הרי ק', ל"ע הרי ק', מ"ס הרי ק', נמצא נ' לעצמה, אמר הקב"ה כשם ששני אותיות הללו אינן יכולין להזדווג עם כל האותיות אלא לעצמן, כך ישראל אינן יכולין להדבק עם כל הנכרים אלא לעצמן מפורשים, שאפילו שונא גוזר עליהם לחלל את השבת ולבטל את המלה או לעבוד עבודה זרה הן נהרגין ואין מתערבין בהן שנאמר הן עם לבדד ישכן ובגוים לא יתחשב: ד עם קשה עורף הוא (שמות לג) א"ר יקים שלשה חצופים הם, חצוף בחיה כלב, בעוף תרנגול, ובאומות ישראל, א"ר יצחק בר רדיפא בשם ר' אמי אתה סבור שהוא לגנאי ואינו אלא לשבחן, או יהודי או צלוב. א"ר אבין עד עכשיו קורין את ישראל בחוצה לארץ האומה של קשה עורף: ה מעשה בשעת השמד בחנוני אחד מישראל שהיה מבשל בשר טהור ובשר חזיר ומוכר שלא ירגישו בו שהוא יהודי, וכן היה מנהגו, כל מי שנכנס לחנות שלו ולא נטל ידיו יודע שהוא גוי ונותן לפניו בשר חזיר, וכל מי שנוטל ידיו ומברך יודע שהוא ישראל ומאכילו בשר טהור. פעם אחת נכנס יהודי לאכול ולא נטל ידיו, והיה סבור שהוא גוי נתן לפניו בשר חזיר, אכל ולא ברך, בא לעשות עמו החשבון על הפת ועל הבשר, א"ל יש לי עליך כך וכך מן הבשר שאכלת, שהחתיכה עולה עשרה מנה. א"ל אתמול אכלתי אותה בשמונה והיום אתה רוצה ליטול ממני עשרה. א"ל זו שאכלת של חזיר היא, כיון שא"ל כך עמדו שערותיו ונבהל ונהפז, א"ל בצנעא יהודי אני ונתת לי בשר חזיר. א"ל תופה רוחך שכשראיתי שאכלת בלא נטילת ידים ובלא ברכה הייתי סבור שאתה גוי:

מעשרה בני אדם. ישראל: צלוב. תלוי: פרק לא א) גמ' השתא אחד רץ ואחד מהלך. דרך שנה ומהלך לא. שנה פטור, ב) שניהם רצין, מיבעיא

פרק לא.

ומי אמר... והאמר...?

[מקשה מרידיה אדידיה, ומפריד שני הענינים]

א מתני' שנים שהיו מהלכין ברשות הרבים, אחד רץ ואחד מהלך, או שהיו שניהם רצין והזיקו זה את זה שניהם פטורין: גמ' מתניתין דלא כאיסי בן יהודה, דתניא איסי בן יהודה אומר רץ חייב מפני שהוא משונה, ומודה איסי בערב שבת בין השמשות שהוא פטור מפני שרץ ברשות. אמר ר' יוחנן הלכה כאיסי בן יהודה. ומי אמר ר' יוחנן הכי והאמר ר' יוחנן הלכה כסתם משנה ותנן אחד רץ ואחד מהלך או שהיו שניהם רצין פטורין? מתניתין בע"ש בין השמשות. ממאי? מדקתני או שהיו שניהם רצין פטורין, הא תו למה לי, השתא אחד רץ ואחד מהלך

ג במות רבה עו. ד בס מג. ה במדבר רבה כ. א ב"ק לב.

מיבעיא: בואו ונצא. כאדם המקבל פני מלך: [ב] מתני' כשעת הגזלה. דמי עלים, ואין חייב להחזיר לו כלים, דקני בשנוי: גמ' הנשתנית. אף על פי שנשתנה חוזרת כמות שהיא עכשיו, ואפילו השביחה, דשנוי לא קני: ואם תאמר משנתנו. דקתני דלא מבלם כלים אלא דמי עלים, אלמא דקני בשנוי: עד שצבעו פטור. לגמרי, והכא תקנת השבים איכא, ואפילו הכי קני בשנוי: כגון שגזל עצים. מתניתין מוקי לה רבי יוחנן בגוזל עלים משופין, מנוסרים וחלקים, משום הכי קאמר רבי יוחנן דטעמא משום תקנת השבים, דשנוי כי האי לאו שנוי הוא: [ג] טבח אומן שקלקל חייב. וכל שכן הדיוט, דלא היה לו לשוחטה הואיל ואינו בקי: דקעביד בשכר. דמזיק חייב באונסין, דאדם מועד לעולם בין שוגג בין מזיד, דהוה ליה למרמיה אנפשיה שמא תפרכס הבהמה ויזהר בה: לטחון. אדם הממונה על כך ועליו ללותתן במים ולכותשן במכתשת להסיר הקליפה החיצונה כדי שתהא סולת נקיה: סובין. גסין ממורסן: ניפולין. נשבר ונופל כשאוחזין אותו: כנושא שכר. אף זה חייב כנושא שכר אעפ"י שאין נושא, אלמא פשיעה היא ולא אונס וגבי שומר חנם נמי חייב: מגרומתא. שחט מתוך אחת הטבעות והגריס חוץ בין טבעת לטבעת ושייר מלוא החוט על פני רובה, ורבי יוסי מכשיר ליה במלוא החוט על פני רובה ורבנן בעו על פני כולה: בההוא גברא

פטור שניהם רצין מיבעיא, אלא הכי קאמר אחד רץ ואחד מהלך פטור, במה דברים אמורים בערב שבת בין השמשות, אבל בחול אחד רץ ואחד מהלך חייב, שניהם רצין אפילו בחול פטורין: אמר מר ומודה איסי בערב שבת בין השמשות שהוא פטור מפני שרץ ברשות, בערב שבת מאי ברשות איכא? כדרבי חנינא, דאמר רבי חנינא בואו ונצא לקראת כלה מלכתא ואמרי לה לקראת שבת כלה מלכתא. רבי ינאי מתעטף וקאי ואמר בואי כלה בואי כלה: [ב] מתני' הגוזל עצים ועשאן כלים, צמר ועשאן בגדים משלם כשעת הגזלה. זה הכלל כל הגזלנים משלמין כשעת הגזלה: גמ' א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן דבר תורה גזלה הנשתנית חוזרת בעיניה שנאמר (ויקרא ה) והשיב את הגזלה אשר גזל, מכל מקום, ואם תאמר משנתנו? משום תקנת השבים: ומי אמר ר' יוחנן הכי, והאמר רבי יוחנן הלכה כסתם משנה, ותנן לא הספיק ליתנו לו עד שצבעו פטור? אמר להו ההוא מדרבנן ור' יעקב שמיה לדידי מפרשת ליה מיניה דר' יוחנן כגון שגזל עצים משופין ועשאן כלים, דהוה ליה שנוי החוזר לברייתו:

[ג] אמר רבי יוחנן טבח אומן שקלקל חייב ואפילו הוא אומן כטבחי ציפורי. ומי אמר רבי יוחנן הכי, והאמר רבה בר בר חנא עובדא הוה קמיה דרבי יוחנן בכנישתא דמעון ואמר ליה זיל אייתי ראיה דמומחית לתרנגולים ואפטרך? לא קשיא כאן בחנם כאן בשכר, כי הא דאמר רבי זירא הרוצה שיתחייב לו טבח יקדים לו דינר. מיתיבי המוליך חטים לטחון, ולא לתתן ועשאן סובין או מורסן, קמח לנחתום ועשאו פת ניפולין, בהמה לטבח ונְבֵלָהּ חייב מפני שהוא כנושא' כ"? אימא מפני שהוא נושא שכר: ההוא מגרומתא דאתאי לקמיה דרב טרפיה ופטריה לטבח מלשלומי דמי, פגעו ביה רב כהנא ורב אסי בההוא

ב בבא קמא לד: ג שם לט:

גברא

גברא. בעל הבהמה: לבשיצא. הדין: דלא אוכלך ספק איסורא. דמספקא ליה הלכתא כמאן אי כרבנן דאסרי אי כרבי יוסי בן יהודה דמכשר: ומנעך מספק גזלה. דאי כשרה הוא הוי טבח פטור: ד] מתני' בשטר. אפילו אין כתוב בו אחריות, דאחריות טעות סופר הוא: משועבדים. מכורים: הוציא. מלוה: כתב ידו. של לוה: שהוא חייב לו. ואין כאן עדות אחרת: גובה מנכסים בני חורין. דלא גובה ממשועבדים אלא מלוה הכתוב בשטר שיש בו עדים, דאיכא תרתי שטר ועדים מפקי ליה לקלא, ולקוחות הוא דאפסידו אנפשייהו שלא חקרו בדבר: גמ' שעבודא דאורייתא. יוציא אליך את העבוט החוצה (דברים כד) והוא הדין למקרקע: לאו דאורייתא. וקרא במשכנו שלא בשעת הלואתו: משום פסידא דלקוחות. שלא יוכלו להיזהר בדבר שאין ידוע לעולם: גבו קרקע. יורשים בחובת אביהם: יש לו. לבכור פי שנים דכמאן דמשעבד בחיי אבוהון דמי וקרינן ביה בכל אשר ימצא לו, אלמא שעבודא דאורייתא: בעל חוב דיניה בזיבורית. ונפקא ליה מוהאיש אשר אתה נושה בו יוציא אליך את העבוט החוצה, מה דרכו של אדם להוציא פחות שבכלים אלמא בעבודא דזיבורית דאורייתא: טעמא דבני מערבא קאמר. דאמרו התם בכור נוטל פי שנים בקרקע ולא במלוה, ואיהו לדידיה סבירא ליה דבכור אינו נוטל פי שנים לא שגבו קרקע ולא שגבו מעות, דשעבודא לאו דאורייתא: ה] תפילין. שמניחן קודם עמוד השחר:

גברא, אמרו ליה עבוד בך רב תרתי. מאי תרתי? אילימא תרתי לגריעותא דאיבעי ליה לאכשורי כרבי יוסי בר יהודה וטרפה כרבנן, ואי נמי כרבנן דאיבעי ליה חיובא לטבחא, ומי שרי למימר כהאי גוונא והתניא לכשיצא לא יאמר אני מזכה וחברי מחייבים אבל מה אעשה שחברי רבו עלי, ועל זה נאמר (משלי יא) הולך רכיל מגלה סוד? אלא תרתי למעליותא דלא אוכלך ספק איסורא ומנעך מספק גזלה: ד מתני' המלוה את חברו בשטר גובה מנכסים משועבדים, על ידי עדים גובה מנכסים בני חורין, הוציא עליו כתב ידו שהוא חייב לו גובה מנכסים בני חורין. אמר רבי ישמעאל הרוצה שיחכים יעסוק בדיני ממונות שאין לך מקצוע שבתורה יותר מהן, והן כמעיין הנובע, והרוצה שיעסוק בדיני ממונות ישמש את שמעון בן ננס: גמ' אמר עולא דבר תורה אחד מלוה בשטר ואחד מלוה על פה גובה מנכסים משועבדים מאי טעמא שעבודא דאורייתא, ואלא מה טעם אמרו מלוה על פה אינו גובה אלא מנכסים בני חורין משום פסידא דלקוחות. אי הכי מלוה בשטר נמי? התם אינהו נינהו דאפסיד אנפשייהו. ורבה אמר דבר תורה אחד מלוה בשטר ואחד מלוה על פה אינו גובה אלא מנכסים בני חורין, מאי טעמא שעבודא לאו דאורייתא, ומה טעם אמרו מלוה בשטר גובה מנכסים משועבדים כדי שלא תנעול דלת בפני לווין. אי הכי מלוה על פה נמי? התם לית ליה קלא: ומי אמר רבה הכי, והא אמר רבה גבו קרקע יש לו גבו מעות אין לו? וכי תימא איפוך דרבה לעולא ודעולא לרבה, והאמר עולא דבר תורה ב"ח דיניה בזיבורית? רבה טעמא דבני מערבא קאמר וליה לא סבירא ליה: ה ת"ר תפילין מאימתי

ד בבא בתרא קעה: ה מנחות לו

מברך עליהן משעת הנחתן. משעת זמן הנחתן דהיינו משיראה חברו מרחוק ד׳ אמות: שמא יאבדו. אם ישאם בידו: ממשמש בהן. דהוי כאלו מניחן: שתכלה רגל מן השוק. לאחר שחשכה: שוב אינו חוזר ומניחן. דלילה לאו זמן תפילין הוא: באורתא. תפלת ערבית כרבי יעקב: לא חולין. אם מונחין ולא מניח אם חלוצין: אלא לפסח בלבד. והכי קאמר עשה פס״ז משנה לשנה: נפקא ליה. כלומר לעולם קסבר לילה זמן תפילין הוא, ושבת וי״ט טעמא ליה מהיכא דנפיק ליה לר״ע: שהן עצמן אות. בין הקב״ה לישראל דכתיב (שמות לא) כי אות הוא:

פרק לב א] רב אמר פטור. מכל מה שהיה נפטר אם שמרה הוא עצמו: חייב. אפילו באונסין, דפשיעה היא זו שמסרה

מאימתי מברך עליהן משעת הנחתן, כיצד? היה משכים לצאת לדרך ומתיירא שמא יאבדו מניחן וכשיגיע זמן ממשמש בהן ומברך עליהן. ועד מתי מניחן? עד שתשקע החמה. רבי יעקב אומר עד שתכלה רגל מן השוק, והכמים אומרים עד זמן שינה. ומודים חכמים לרבי יעקב שאם חלצן לצאת לבית הכסא או ליכנס לבית המרחץ ושקעה חמה שוב אינו חוזר ומניחן. אמר ר״נ הלכה כרבי יעקב. רב חסדא ורבה בר רב הונא מצלי בהו באורתא. איכא דאמרי אמר ר״נ אין הלכה כרבי יעקב, והא רב חסדא ורבה בר רב הונא מצלי בהו באורתא? ההוא פליגא: ומי אמר רבה בר רב הונא הכי, והא אמר רבה בר רב הונא ספק השכה ספק לא השכה לא חולין ולא מניח, הא ודאי השכה חולין? התם בערב שבת אתמר: מאי קסבר? אי קסבר לילה זמן תפילין שבת נמי זמן תפילין אי קסבר שבת לאו זמן תפילין לילה נמי לאו זמן תפילין, דמהיכא דממעטא שבת מהתם ממעטי לילות, דתניא (שמות יג) ושמרת את החוקה הזאת למועדה מימים ימימה, ימים ולא לילות, מימים ולא כל ימים פרט לשבתות וימים טובים דברי ר׳ יוסי הגלילי, רבי עקיבא אומר לא נאמר חוקה זו אלא לפסח בלבד? נפקא ליה מהיכא דנפקא ליה לר״ע, דתניא ר״ע אומר יכול יניח אדם תפילין בשבתות וימים טובים, תלמוד לומר (שם) והיה לאות על ידך ולטוטפות בין עיניך, מי שצריכין אות, יצאו שבתות וימים טובים שהן גופן אות:

פרק לב.

לאו בפירוש אתמר אלא מכללא.

[לפעמים לא שמע האומר את הדין מפורש מפי רבו והבין מפסקיו, וטעה בדמיון מלתא למלתא]:

א **אתמר** שומר שמסר לשומר רב אמר פטור ור׳ יוחנן אמר חייב. אמר אביי לטעמיה דרב לא מיבעיא שומר חנם שמסר לשומר שכר דעלויי עלייה לשמירתו, אלא אפילו שומר שכר שמסר לשומר חנם דגרועי גרעיה לשמירתו פטור, מאי טעמא, דהא מסרה לבן דעת, ולטעמיה דרבי יוחנן לא מיבעיא שומר שכר שמסר לשומר חנם דגרועי גרעיה לשמירתו, אלא אפילו שומר חנם שמסר

א בבא מציעא לו.

לשומר

לשומר שכר דעלויי עלייה לשמירתו חייב, דאמר לו אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר. א"ר חסדא הא דרב לאו בפירוש אתמר אלא מכללא. דהנהו גינאי דכל יומא הוו מפקדי מרייהו גבה דההיא סבתא, יומא חד אפקדינהו לגבי חד מינייהו, שמע קלא בי הלולא, נפק אזל אפקדינהו לגבה דההיא סבתא, אדאזל ואתא אגניב, אתא לקמיה דרב ופטריה. מאן דחזא סבר משום שומר שמסר לשומר פטור, ולא היא, שאני התם, דכל יומא נמי אינהו גופייהו גבה דההיא סבתא הוו מפקדי להו:

ב) **אתמר** היורד לתוך שדה חברו ונטעה שלא ברשות, אמר רב שמין לו וידו על התחתונה, ושמואל אמר אומדין כמה אדם רוצה ליתן בשדה זו לנוטעה. א"ר פפא ולא פליגי, כאן בשדה העשויה ליטע כאן בשדה שאינה עשויה ליטע. והא דרב לאו בפירוש אתמר אלא מכללא אתמר, דההוא דאתא לקמיה דרב, א"ל זיל שום ליה, א"ל לא בעינא, א"ל זיל שום ליה וידו על התחתונה, א"ל לא בעינא, לסוף חזייה דגדרה וקא מנטר לה, א"ל גלית אדעתך דניחא לך, זיל שום ליה וידו על העליונה:

ג) **אתמר** דגים שעלו בקערה, רב אמר אסור לאכלן בכותח ושמואל אמר מותר לאכלן בכותח. רב אמר אסור נותן טעם הוא, ושמואל אמר מותר נותן טעם בר נותן טעם הוא. והא דרב לאו בפירוש אתמר אלא מכללא אתמר, דרב אקלע לבי רב שימי בר חייא בר בריה, חש בעיניו, עבדו ליה שייפא בְּצָעָא, בתר הכי רמו ליה בְּשׁוּלֵי בגוה, טעים ליה טעמא דשייפא, אמר יהיב טעמא כולי האי, ולא היא, שאני התם דנפיש מררה טפי: רבי אלעזר הוה קאים קמיה דמר שמואל, אייתו לקמיה דגים שעלו בקערה וקא אכיל בכותח, יהיב ליה, ולא אכל, א"ל לרבך יהיבי ליה ואכל ואת לא אכלת! אתא לקמיה דרב, א"ל הדר ביה מר משמעתיה? א"ל חס ליה לזרעיה דאבא בר אבא דליספי לי מידי דלא סבירא לי: רב הונא ורב חייא בר אשי הוו יתבי, חד בהאי גיסא דמברא דסורא וחד בהאי גיסא

שמסרה לאחר: מאן דחזא. אחד מן התלמידים ששמע מפיו דפטריה סבר: ב) ונטעה. אילנות: ידו על התחתונה. אם השבח יתר על ההוצאה יש לו הוצאה, ואם הוצאה יתירה על השבח אין לו אלא שבח: העשויה ליטע. אילנות, שיפה לאילן יותר מלזרעים אותה דשמואל: לא בעינא. בנטיעתך שדה לבן היתה לי: גלית אדעתך דניחא לך. ועשית שדה העשויה ליטע, וידו על העליונה כשאר שתלי העיר כמנהג המדינה: ג) דגים שעלו בקערה. מן הכלי שהיו רותחין נותנם לתוך הקערה שאכלו בה בשר: אסור לאכלם בכותח. שיש בו נסיובי דחלבא, לפי שהבשר נותן בהם טעם: נותן טעם בר נותן טעם הוא. אם היו מבושלין עם בשר ממש היה אסור לאכול בכותח דנותן טעם ראשון הוי כבשר גמור, אבל קערה זו היא עצמה אינה בשר אלא על ידי נותן טעם ואינה כבשר: שייפא. משיחת סממנים: בצעה. בקערה: מררה. דסממנים טפי: קאים קמיה. משמש לפניו בסעודה: לרבך. רב שלמדת ממנו שאסור: אבא בר אבא. אבוה דשמואל הוה וחסיד גדול היה: דלא סבירא לי. לא היו דברים מעולם: דמברא בסורא. שהיה

ב בבא מציעא קא. ג חולין קיא:

דמברא

שהיה הגהר מפסיקן: תאנים וענבים. לא אתו לאיפתן: יתמא. בלא דעת: עבד רבך הכי. דכיון דאינן ליפתן אין הפת פוטרתן:

פרק לג א) מתני' היה קורא בתורה. פרשת קריאת שמע: זמן המקרא. זמן קריאת שמע: בפרקים. בין ההפסקות: מפני הכבוד. שואל בשלום אדם נכבד שראוי להקדים לו שלום: ומשיב. שלום אם הקדימו לו: ובאמצע. הברכה או הפרשה: מפני היראה. אדם שהוא ירא מפניו שלא יהרגהו: בין ביום ובין בלילה. דמשתעי בתלמוד תורה דכתיב ולמדתם אותם את בניכם: אלא ביום. דמשתעי בציצית שאינה נוהגת אלא ביום, דכתיב וראיתם אותו, פרט לכסות לילה: גמ' צריכות כונה. שיהא מתכוין לשם מצוה: לקרות. אבל לצאת ידי מצוה לא בעינן שיהא מתכוין: הא קא קרי. הא בקורא קא עסיק תנא: להגיה. את הספר אם יש בו טעות, דאפילו לקריאה לא

דמברא, למר אייתו ליה דגים שעלו בקערה ואכל בכותח, למר אייתו ליה תאנים וענבים בתוך הסעודה ואכל ולא בריך, מר א"ל לחבריה יתמא עבד רבך הכי? ומר א"ל לחבריה יתמא עבד רבך הכי? מר אמר לחבריה אנא כשמואל סבירא לי, ומר א"ל לחבריה אנא כר' חייא סבירא לי, דתני ר' חייא פת פוטרת כל מיני מאכל ויין פוטר כל מיני משקין:

פרק לג.
חסורי מחסרא.

[כשמשיב מרישא לסיפא או כשאין לסיפא יחס וקשר לרישא מְשַׁבֵּשׁ לפעמים המשנה ומוסיף עליה]:

א מתני' היה קורא בתורה והגיע זמן המקרא אם כִּוֵּן לבו יצא. בפרקים שואל מפני הכבוד ומשיב, ובאמצע שואל מפני היראה ומשיב דברי רבי מאיר. ר' יהודה אומר באמצע שואל מפני היראה ומשיב מפני הכבוד, ובפרקים שואל מפני הכבוד ומשיב שלום לכל אדם. אלו הן בין הפרקים, בין ברכה ראשונה לשניה, בין שניה לשמע, בין שמע לוהיה אם שמוע, בין והיה אם שמוע לויאמר, בין ויאמר לאמת ויציב. ר' יהודה אומר בין ויאמר לאמת ויציב לא יפסיק. א"ר יהושע בן קרחה למה קדמה פרשת שמע לוהיה אם שמוע? כדי שיקבל עליו עול מלכות שמים תחלה ואחר כך יקבל עליו עול מצות, והיה אם שמוע לויאמר? שוהיה אם שמוע נוהג בין ביום ובין בלילה ויאמר אינו נוהג אלא ביום: גמ' שמע מינה מצות צריכות כונה? מאי אם כִּוֵּן לבו, לקרות. והא קא קרי?! בקורא להגיה: בפרקים שואל מפני הכבוד ומשיב. משיב מחמת מאי? אילימא מפני הכבוד, השתא משאיל שאיל אהדורי מיבעיא, אלא שואל מפני הכבוד ומשיב שלום לכל אדם, אימא סיפא ובאמצע שואל מפני היראה ומשיב, משיב מחמת מאי, אילימא מפני היראה, השתא משאיל שאיל אהדורי מיבעיא, אלא מפני הכבוד, היינו דרבי יהודה, דתנן רבי יהודה אומר באמצע שואל מפני היראה ומשיב מפני הכבוד ובפרקים שואל מפני הכבוד ומשיב שלום לכל אדם?!

א ברכות יג.

חסורי

לא התכוין: חסורי מחסרא. דהוה ליה למיתני בתרוייהו אין צריך לומר: ב] בשליף. משאוי שבאמתחת: התיז. דהוה לצרורות: נובר. בחוטמו: כאורחייהו. אף על גב דאורחייהו להתיז לצרורות משלם חצי נזק, דהלכתא גמירי לה:
ג] מתני' לא אמר כלום. דעביד איניש דאמר פלוני נושה בי כדי שלא יחזיקוהו עשיר: הודה לו. שהיו שניהם בפנינו ולהודות נתכוין להיות לו עדים בדבר: בפנינו. משמע שעשאנו עדים: גמ' משטה אני בך. שוחק הייתי בך בשביל שהיית שואלני מה שלא היה: הכמין. החביא: למסית. המסית את חברו לעבודה זרה אין טוענין בית דין בשבילו טענת זכות: ואם לא טען. משטה הייתי בך כשהודיתי, אלא אמר לא אתן לך הבא עדים שהלוית לי: אין טוענין. בשבילו אלא אומרים לו אחר כך ד"ת לך

חסורי מחסרא והכי קתני בפרקים שואל מפני הכבוד ואין צריך לומר שהוא משיב, ובאמצע שואל מפני היראה ואין צריך לומר שהוא משיב דברי ר"מ, ר' יהודה אומר באמצע שואל מפני היראה ומשיב מפני הכבוד, ובפרקים שואל מפני הכבוד ומשיב שלום לכל אדם. תניא נמי הכי הקורא את שמע ופגע בו רבו או גדול הימנו, בפרקים שואל מפני הכבוד ואצ"ל שהוא משיב, ובאמצע שואל מפני היראה ואצ"ל שהוא משיב דברי ר"מ, ר' יהודה אומר באמצע שואל מפני היראה ומשיב מפני הכבוד, ובפרקים שואל מפני הכבוד ומשיב שלום לכל אדם: ב ת"ר בהמה מועדת להלוך כדרכה ולשבר, כיצד? בהמה שנכנסה לחצר הניזק והזיקה בגופה דרך הילוכה, באוכף שעליה ובשליף שעליה ובפרומביא שבפיה ובזוג שבצוארה והחמור במשאוי משלם נזק שלם. סומכוס אומר צרורות והזיר שהיה נובר באשפה והזיק משלם נזק שלם. צרורות מאן דכר שמיה? חסורי מחסרא והכי קתני צרורות כאורחייהו חצי נזק, והזיר שהיה נובר באשפה והתיז והזיק משלם חצי נזק, סומכוס אומר צרורות וחזיר שהיה נובר באשפה והתיז והזיק משלם נזק שלם:
ג מתני' כיצד בודקין את העדים? היו מכניסין אותן להדר ומאיימין עליהם, ומוציאין את כל האדם לחוץ, ומשיירין את הגדול שבהם ואומרים לו אמור היאך אתה יודע שזה חייב לזה? אם אמר הוא אמר לנו שאני חייב לו, איש פלוני אמר לנו שהוא חייב לו לא אמר כלום עד שיאמר בפנינו הודה לו שהוא חייב לו מאתים זוז, ואחר כך מכניסין את השני ובודקין אותו. אם נמצאו דבריהם מְכֻוָּנִים נושאין ונותנין בדבר: גמ' מסייע ליה לרב יהודה, דאמר רב יהודה אמר רב צריך שיאמר אתם עדי. אתמר נמי א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן וצריך שיאמר אתם עדי. תניא נמי הכי מנה לי בידך, א"ל הין, למחר אמר לו תנהו לי, אמר לו משטה אני בך פטור, ולא עוד אלא אפילו הכמין לו עדים אחורי הגדר ואמר לו מנה לי בידך, א"ל הין, רצונך שתודה בפני פלוני ופלוני? א"ל מתיירא אני שמא תכפיני לדין, למחר א"ל תנהו לי, א"ל משטה אני בך פטור, ואין טוענין למסית. מסית מאן דכר שמיה? חסורי מחסרא והכי קתני אם לא טען אין טוענין לו. ובדיני נפשות אע"ג דלא טען טוענין לו, ואין טוענין

ב בבא קמא יז: ג סנהדרין כט.

למסית

לך כלס: ובדיני נפשות. אם יש טענת זכות והוא אינו יודע לטעון טוענין לו:
פרק לד א] מתני׳ לקבל הימנו. שאיני סומכו: גמ׳ מ״ע ז״ה לסתור. וכי דרך המדברים לומר דבר ומביאים מעשה אחריו להכחיש דבור הראשון:
ספק מוכן. וזו שאמרנו לא יטול מהן מספק דהיינו ספק מוכן וספק מוקצה, לאו דברי הכל היא, ורבן גמליאל מתיר:
ב] מתני׳ משם ראיה. בתמיה: גמ׳ מעשה לסתור. דהא קטן הצריך לאמו הוא, ואמאי פחת וסכך:
ג] ארישא. שוכר מישראל הוא, דתניא רישא לא יטלנה בידו ויצא:
ד] מתני׳ נתעברה לשוכר. לא יעלה לו שכר בעד החדש, שהעבור בכלל

למסית. מאי שנא מכ״ת? א״ר חמא בר חנינא מפרקיה דרבי חייא בר אבא שמיע לי שאני מסית דרחמנא אמ׳ (דברים יג) לא תחמול ולא תכסה עליו:

פרק לד.

מעשה לסתור?!

[מתמה על מסדר המשנה למה הביא מעשה לסתור סתימת דבריו הקודמים]:

א מתני׳ מצודות חיה ועוף ודגים שעשאן מערב יום טוב לא יטול מהן ביום טוב אלא אם כן יודע שנצודו מערב יום טוב. ומעשה בנכרי אחד שהביא דגים לרבן גמליאל ואמר מותרין הם אלא שאין רצוני לקבל הימנו: גמ׳ מעשה לסתור?! חסורי מחסרא והכי קתני ספק מוכן אסור ור״ג מתיר, ומעשה נמי בנכרי אחד שהביא דגים לרבן גמליאל ואמר מותרין הם אלא שאין רצוני לקבל הימנו. א״ר יהודה אמר שמואל אין הלכה כר״ג:

ב מתני׳ מי שהיה ראשו ורובו בסוכה ושלחנו בתוך הבית, בית שמאי פוסלין ובית הלל מכשירין. אמרו להם בית הלל לב״ש לא כך היה מעשה שהלכו זקני בית שמאי וזקני בית הלל לבקר את רבן יוחנן בן ההורנית ומצאוהו יושב ראשו ורובו בסוכה ושלחנו בתוך הבית ולא אמרו לו דבר? אמר להם בית שמאי משם ראיה?! אף הם אמרו לו אם כן היית נוהג לא קיימת מצות סוכה מימיך. נשים ועבדים וקטנים פטורין מן הסוכה. קטן שאינו צריך לאמו חייב בסוכה. מעשה וילדה כלתו של שמאי הזקן ופחת את המעזיבה וסכך על גבי המטה בשביל קטן: גמ׳ מעשה לסתור?! חסורי מחסרא והכי קתני ושמאי החמיר, ומעשה נמי וילדה כלתו של שמאי הזקן ופחת את המעזיבה וסכך על המטה בשביל הקטן: ג ת״ר המשכיר בית לחברו על השוכר לעשות לו מזוזה, וכשהוא יוצא לא יטלנה בידו ויצא, ומנכרי נוטלה בידו ויצא, ומעשה בחסיד אחד שנטלה בידו ויצא וקבר אשתו ושני בניו. מעשה לסתור?! אמר רב ששת ארישא:

ד מתני׳ המשכיר בית לחברו לשנה, נתעברה השנה נתעברה לשוכר. השכיר לו לחדשים, נתעברה השנה נתעברה למשכיר. מעשה בצפורי באחד ששכר מרחץ מחברו בשנים עשר זהב לשנה מדינר זהב לחדש, ובא מעשה לפני רשב״ג ולפני ר׳ יוסי ואמרו

א ביצה כד. ב סוכה כח. ג בבא מציעא קב. ד שם ע״ב

יחלכו

בכלל שנה: גמ' מעשה לסתור. רישא תנא או כוליה דשוכר או כוליה דמשכיר, ומייתי מעשה דיחלוקו: יחלוקו. דלא ידעינן אי תפוס לשון ראשון או לשון אחרון: איסתרא מאה מעי. אם אחד אומר לחברו בכמה חפץ זה אמר לו איסתרא מאה מעי ונתרצו מאה מעי חייב לו: הוה אמינא. לאו משום דאית ליה תפוס לשון אחרון אלא

יחלקו את הדש העיבור: גמ' מעשה לסתור ?! חסורי מחסרא והכי קתני ואם אמר לו בי"ב זהובים לשנה מדינר זהב לחדש יחלוקו. ומעשה נמי בצפורי באחד ששכר מרחץ מחברו בי"ב זהובים לשנה מדינר זהב לחדש ובא מעשה לפני רשב"ג ולפני ר' יוסי ואמרו יחלקו את חדש העיבור: אמר רב אי הואי התם הוה יהיבנא ליה כוליה למשכיר. מאי קמ"ל תפוס לשון אחרון, הא אמר רב חדא זימנא, דאמר רב הונא אמרי בי רב אסתירא מאה מעי, מאה מעי אסתירא, אסתירא ? אי מהתם הוה אמינא פרושי קמפרש קמ"ל: [ה] מתני' יין נסך שנפל על גבי ענבים ידיחן והן מותרות. ואם היו מבוקעות אסורות. נפל על גבי תאנים או על גבי תמרים אם יש בהם בנותן טעם אסור. ומעשה בבייתוס בן זונין שהביא גרוגרות בספינה ונשתברה חבית של יין נסך ונפל על גביהן ושאל לחכמים והתירום. זה הכלל כל שהנאתו בנותן טעם אסור, כל שאין בהנאתו בנותן טעם מותר כגון חומץ שנפל על גבי גריסין: גמ' מעשה לסתור ?! חסורי מחסרא והכי קתני אם נותן טעם לפגם הוא מותר, ומעשה נמי בבייתוס בן זונין שהיה מביא גרוגרות בספינה ונשתברה חבית של יין נסך ונפל על גביהן ובא מעשה לפני חכמים והתירום:

פרק לה.

לא שנו.

[מבאר כונת האומר דוקא באופן זה אבל באופן אחר אין הדין כן]:

[א] רב אמי ורב אסי הוו קא קטרין ליה גננא לרבי אלעזר. אמר להו אדהכי והכי אזיל ואשמע מלתא דבי מדרשא ואיתי ואימא לכו, אזל אשכחיה לתנא דקתני קמיה דרבי יוחנן קרא וטעה ואינו יודע להיכן טעה, באמצע הפרק יחזור לראש, בין פרק לפרק יחזור לפרק הראשון, בין כתיבה לכתיבה יחזור לכתיבה ראשונה. אמר ליה רבי

ליה תפוס לשון אחרון אלא פרושי קמפרש סלע גדול שהוא שוה מאה פרוטות, ואי א"ל מאה מעי איסתרא הכי א"ל מאה פרוטות רעות שאינן שוות אלא סלע איסתרא: [ה] מתני' ידיחם. במים: גרוגרות. תאנים יבשים: בנותן טעם. שנהנה בטעמו של איסור דהיינו בנותן טעם לשבח אסור: לתוך גריסין. דנותן טעם לפגם הוא מותר: גמ' מעשה לסתור. קתני אם יש בהם בנותן טעם אסורות והדר תני מעשה והתירום: גרוגרות. היין פוגמן: פרק לה [א] גננא. קושרין לו חופה להשיאו אשה: קרא. קריאת שמע: בין פרק לפרק. שיודע שגמר הפרשה וצריך להתחיל פרשה אחרת ואינו יודע באיזה מהן: לפרק ראשון. להפסק ראשון והיה אם שמוע: בין כתיבה לכתיבה. שיודע שצריך לומר וכתבתם ואינו יודע אם ראשון או שני: אמר ליה. רבי יוחנן לתנא: סרכיה

[ה] עבודה ז,ה סס: [א] ברכות טז.

יוחנן

סרכיה נקט. ואין צריך לחזור: [ג] **מקטני אמנה**. כאילו אין הקב"ה שומע תפלה לחש: [ג] **מתני' לפני המזון**. קודם אכילה: **לאחר המזון**. קודם ברכת המזון: **היו יושבין**. בלא הסבה: **מברך לעצמו**. דאין קבע סעודה בלא הסבה: **והוא אומר על המוגמר**. אותו שברך על היין מברך על המוגמר, שהיו רגילין להביא לפניהם אחר אכילה אבקה רוכלין על האש במחתות לריח טוב, ומברכין עליו בורא עצי בשמים: **לאחר סעודה**. לאחר ברכת המזון שאינו מצרכי סעודה, אפילו הכי מי שברך על היין, שהתחיל בברכות אחרונות, גומרין: **גמ' לא שנו**. דיין שלפני המזון פוטר את היין שלאחר המזון: **ואדם קובע סעודתו**. וכי בריך ברישא אדעתא דהכי בריך: **על כל כוס וכוס**. דהוי כמתחיל בשתיה בכל חד וחד: **פטר את הפרפרת**. אעפ"י שאין צורך סעודה אלא למגמר אכילה: **וכל שכן מעשה קדרה**. שהוא לאכול לזון ממש: [ד] **נר**. דולק בשבת: **בשוכח**. דשכח מבעוד יום על הטבלא שלא מדעת: **אבל מניח**. נעשית טבלא בסיס

יוחנן לא שנו אלא שלא פתח בלמען ירבו ימיכם, אבל פתח בלמען ירבו ימיכם סרכיה נקט ואתי. אתא ואמר להו אמרו ליה אילו לא באנו אלא לשמוע דבר זה דיינו:

[ב] **המשמיע** קול בתפלתו הרי זה מקטני אמנה. אמר רב הונא לא שנו אלא שיכול לכוין את לבו בלחש, אבל אין יכול לכוין את לבו בלחש מותר, והני מילי ביחיד, אבל בצבור אתי למטרד צבורא:

[ג] **מתני'** ברך על היין שלפני המזון פטר את היין שלאחר המזון. ברך על הפרפרת שלפני המזון פטר את הפרפרת שלאחר המזון. ברך על הפת פטר את הפרפרת על הפרפרת לא פטר את הפת. בית שמאי אומרים אף לא מעשה קדרה. היו יושבין כל אחד מברך לעצמו, הסבו אחד מברך לכולן. בא להם יין בתוך המזון כל אחד ואחד מברך לעצמו אחר המזון אחד מברך לכולן. והוא אומר על המוגמר, ואף על פי שאין מביאין את המוגמר אלא לאחר הסעודה: **גמ'** אמר רבה בר בר חנא א"ר יוחנן לא שנו אלא בשבתות וימים טובים הואיל ואדם קובע סעודתו על היין, אבל בשאר ימות השנה מברך על כל כוס וכוס. אתמר נמי אמר רבה בר מרי א"ר יהושע בן לוי לא שנו אלא בשבתות וימים טובים ובשעה שאדם יוצא מבית המרחץ ובשעת הקזת דם הואיל ואדם קובע סעודתו על היין אבל בשאר ימות השנה מברך על כל כוס וכוס: ברך על הפת פטר את הפרפרת על הפרפרת לא פטר את הפת, בית שמאי אומרים אף לא מעשה קדרה: איבעיא להו ב"ש ארישא פליגי או דלמא אסיפא פליגי, דקאמר ת"ק ברך על הפת פטר את הפרפרת וכל שכן מעשה קדרה, ואתו ב"ש למימר לא מיבעיא פרפרת דלא פטרה לה פת אלא אפי' מעשה קדרה נמי לא פטרה, או דלמא אסיפא פליגי דקתני ברך על הפרפרת לא פטר את הפת, פת הוא דלא פטר אבל מעשה קדרה פטר, ואתו ב"ש למימר אפילו מעשה קדרה נמי לא פטר? תיקו: [ד] ת"ר נר שעל גבי טבלא מנער את הטבלא והיא נופלת ואם כבתה כבתה. אמרי דבי רבי ינאי לא שנו אלא בשוכח אבל במניח נעשה בסיס לדבר האסור.

ב ברכות כד: ג בס מג. ד שבת קכ:

תנא

בשים לדבר האסור ואסור לטלטלה כדי לנערה: לייט. קלל על כל המורין כן: כר' יהודה. דאמר דבר שאין מתכוין אסור: בפסיק רישיה. והכא נמי בידיעה שהרוח מכבהו:
ה] מתני' העדים שאמרו. שהיו מעידים על חתימתם לקיים השטר: פסולי עדות. קרובים או משחקים בקוביא: נאמנים. כיון דאין כתב ידם ניכר אלא על פיהם, הפה שאסר הוא הפה שהתיר, כי היכי דמהימנא להו אהא הימניהו אהא: יוצא ממקום אחר. חתומים בשטר אחר שהוחזק בב"ד וכתוב בו הנפק, ובא אותו שטר לפנינו עם זה, וכתב חותמן דומין של זה לשל זה, אין כאן הפה שאסר ואין נאמנים לומר פסולים היינו: גמ' לא שנו. דאם כתב ידם יוצא ממקום אחר אין נאמנין: מחמת ממון. דלאו כל כמיניה לשווי נפשייהו רשעים בעדות פיהם ולפסול את השטר, דאדם קרוב אצל עצמו ואינו נאמן על עצמו לא לזכות ולא לחובה בדיני נפשות, ובפסולי עדות להעשות רשע ופסול על פיו: מחמת נפשות. שאמר בעל השטר להרגנו ואדם חזק הוא: שוב אינו חוזר ומגיד. דגבי עדות חדא הגדה כתיב (ויקרא ה) אם לא יגיד, והכא כיון דחתימי בשטרא היינו הגדה דידהו, בשלמא רישא בשאין כתב ידם יוצא ממקום אחר ועלייהו סמכינן, כולה חדא הגדה היא, דהא באותו דיבור קאמרי אבל אנוסים היינו, אבל הכא לאו אפומייהו סמכינן: על פה. כגון המעיד בבית דין ולאחר כדי דיבור בא לשנות בו: אבל בשטר לא. דהגדה כתיב: לא שנו. דאמרינן הפה שאסר הוא הפה שהתיר: מחמת נפשות. נאמנו דלא משוי נפשייהו רשעים: אין אדם משים עצמו רשע. אינו נאמן לפסול את עצמו מחזקתו, דקרוב הוא אצל עצמו וקרוב פסול לעדות: י] מתני' העורר על השדה. ראובן מערער על שדה שביד שמעון ואומר לוי שמכרה לך גזלה ממני: והוא. ראובן המערער: חתום. על שטר המכירה שכתב לוי לשמעון כשמכרה לו: אדמון אומר.

תנא נר שאחורי הדלת פותח ונועל כדרכו ואם כבתה כבתה. לייט עלה רב. אמר ליה רבינא לרב אחא בריה דרבא ואמרי לה רב אחא בריה דרבא לרב אשי מאי טעמא לייט עלה רב, אילימא משום דרב סבר לה כרבי יהודה ותנא קתני לה כר"ש, משום דרב סבר לה כרבי יהודה, כל דתני כר"ש מילט לייט ליה?! אמר ליה בהא אפילו רבי שמעון מודה, דהא אביי ורבא דאמרי תרוייהו מודה רבי שמעון בפסיק רישיה ולא ימות:

ה מתני' העדים שאמרו כתב ידינו הוא זה אבל אנוסים היינו, קטנים היינו, פסולי עדות היינו, הרי אלו נאמנים. אם יש עדים שהוא כתב ידם או שהיה כתב ידם יוצא ממקום אחר אינם נאמנים: גמ' אמר רמי בר חמא לא שנו אלא שאמרו אנוסים היינו מחמת ממון, אבל אמרו אנוסים היינו מחמת נפשות הרי אלו נאמנים. אמר ליה רבא כל כמיניה כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד? וכי תימא הני מילי על פה אבל בשטר לא והא אמר ריש לקיש עדים החתומים על השטר נעשה כמו שנחקרה עדותן בבית דין? אלא כי אתמר ארישא אתמר, הרי אלו נאמנים. אמר רמי בר חמא לא שנו אלא שאמרו אנוסים היינו מחמת נפשות אבל אמרו אנוסים היינו מחמת ממון אין נאמנים, מאי טעמא, אין אדם משים עצמו רשע: י מתני' העורר על השדה והוא חתום עליה בעד, אדמון אומר השני

ה כתובות יח: י בב קט.

יכול

יכול הוא שיאמר: השני נוח לי. מה שחתמתי בתוך השטר לעד, לפי שלוי אדם חזק וקשה להוציאה מידו, ונוח לי שתהא בידך שאוציאנה ממך בדין: אבד את זכותו. דהואיל וחתם הודה שאין לו עסק בה: עשאה. המוחזק בה סימן לאחר, היה מוכר שדה לאחר מצד זו, ונצר לו ארבעת מצרי השדה, ועשה שדה זו מצר ללוקח ובשמו של מוכר, וראובן חתם על אותו שטר ולא ערער: אבד את זכותו. אפילו לאדמון דאין לומר כאן השני נוח לי: גמ' אבל דיין. שהובא שטר המכירה בבית דין לקיימו כמשפט קיום שטרות, שהעדים באין ומעידין על כתב ידם והדיינין כותבין הנפק שטרא דנן נפק לקדמנא ואסהידו סהדי אחתימות ידייהו ואשרנוהו וקיימנוהו כדחזי: לא אבד זכותו. שלא ידע מה כתוב בו שיערער עליו: אלא אם כן קראוהו. שהרי על דברי השטר השבאים להעיד: שלא קראוהו. שהרי אינם מעידים אלא ששטר זה בא לפנינו והעדים הכירו שהוא חתימתם: ז] מתני' המביא את העצים חייב. דאי לאו אחרון קמא לא עביד מידי: גמ' גווזא. עצים: סלתא. עצים דקים: שרגא. נר: ח] מתני' לא יפרע מן הערב. תחלה עד שיתבע את הלוה לדין ויחייבוהו ב"ד, ואם אין לו מה לשלם אז יפרע מן הערב: בין כך ובין כך לא יפרע מן הערב. תחלה: גמ' לא שנו. דאפילו דאמר על מנת שיפרע מן הערב: יפרע מן הקבלן

השני נוח לי והראשון קשה הימנו, וחכמים אומרים אבד את זכותו. עשאה סימן לאחר אבד את זכותו: גמ' אמר אביי לא שנו אלא עד, אבל דיין לא אבד את זכותו, דתני רבי חייא אין העדים חותמין על השטר אלא אם כן קראוהו אבל הדיינין חותמין אעפ"י שלא קראוהו: ז מתני' השולח את הבערה ביד חרש שוטה וקטן פטור בדיני אדם וחייב בדיני שמים. שלח ביד פקח הפקח חייב. אחד הביא את האור ואחד הביא את העצים, המביא את העצים חייב. אחד הביא את העצים ואחד הביא את האור, המביא את האור חייב. בא אחד וְלִבָּה, הַמְלַבֶּה חייב. לִבְּתָה הרוח כולן פטורין:

גמ' אמר ריש לקיש משמיה דחזקיה לא שנו אלא שמסר לו גחלת ולבה אבל מסר לו שלהבת חייב, מאי טעמא, מעשיו קא גרמו ליה. ורבי יוחנן אמר אפילו מסר לו שלהבת פטור, מאי טעמא, צבתא דחרש גרמה ליה, ולא מיחייב עד שימסור לו גוזא סלתא שרגא, דההוא ודאי מעשה דידיה גרמו:

ח מתני' המלוה את חברו על ידי ערב לא יִפָּרַע מן הערב, ואם אמר לו על מנת שאפרע ממי שארצה יפרע מן הערב. רבן שמעון בן גמליאל אומר אם יש נכסים ללוה בין כך ובין כך לא יפרע מן הערב:

גמ' אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן לא שנו אלא שאין נכסים ללוה אבל יש נכסים ללוה לא יפרע מן הערב. והא מדקתני סיפא רבן שמעון בן גמליאל אומר אם יש נכסים ללוה לא יפרע מן הערב מכלל דת"ק סבר לא שנא הכי ולא שנא הכי? חסורי מחסרא והכי קתני המלוה את חברו על ידי ערב לא יפרע מן הערב, ואם אמר על מנת שאפרע ממי שארצה יפרע מן הערב, במה דברים אמורים בשאין נכסים ללוה אבל יש נכסים ללוה לא יפרע מן הערב, וקבלן אעפ"י שיש נכסים ללוה יפרע מן הקבלן. רבן שמעון בן גמליאל

ז ב"ק נט: ח ב"ב קעג.

הקבלן. אם ירלה המלוה: לשון ערבות אם יאמר הלוהו ואני ערב. לשון קבלנות תן לו ואני נותן או תן לו ואני קבלן, אין כאן לשון הלואה אלא לשון שליחות: אחד זה ואחד זה. אחד ערב ואחד קבלן: ט] מתני' נתערב ביין. שהוא אדום ואין מראה ניכר בו: רואין אותו. יין כאילו הוא מים ואומדין אם היה דם

גמליאל אומר אם יש נכסים ללוה אחד זה ואחד זה לא יפרע מן הערב: ט מתני' דם שנתערב במים, אם יש בו מראית דם כשר. נתערב ביין רואין אותו כאילו הוא מים. נתערב בדם בהמה או בדם החיה רואין אותו כאילו הוא מים. רבי יהודה אומר אין דם מבטל דם: גמ' א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן לא שנו אלא שנפלו מים לתוך דם, אבל נפל דם לתוך מים ראשון ראשון בטל. אמר רב פפא ולענין כסוי אינו כן, לפי שאין דיחוי במצות: י מתני' ארבע שבלולב מעכבין זה את זה: גמ' (ויקרא כג) ולקחתם, לקיחה תמה: אמר ר' חנן בר רבא לא שנו אלא שאין לו אבל יש לו אין מעכבין. מיתיבי ד' מינים שבלולב ב' מהם עושין פירות וב' מהם אין עושין פירות, העושין פירות יהיו זקוקין לשאין עושין, ושאין עושין פירות יהיו זקוקין לעושין פירות, ואין אדם יוצא ידי חובתו בהן עד שיהיו כולן באגודה אחת וכן ישראל בהרצאה עד שיהיו כולן באגודה אחת שנאמר (עמוס ט) הבונה בשמים מעליותיו ואגודתו על ארץ יסדה? תנאי היא, דתניא לולב בין אגוד בין שאינו אגוד כשר, רבי יהודה אומר אגוד כשר שאינו אגוד פסול, מאי טעמא דרבי יהודה, גמר קיחה קיחה מאגודת אזוב (ויקרא יד), מה להלן באגודה אף כאן באגודה. ורבנן? לא גמרי קיחה קיחה: כמאן אזלא הא דתניא לולב מצוה לאוגדו ואם לא אגדו כשר, כמאן? אי כרבי יהודה לא אגדו אמאי כשר, אי רבנן מאי מצוה? לעולם רבנן, ומאי מצוה משום (שמות טו) זה אלי ואנוהו:

דרש

שנתערבה כאן ניכר במים הללו כשר לזריקה: בדם בהמה. של חולין: רואין אותו. של חולין כאלו הוא מים ואומדין אותו אם היה דם הזבח ניכר כשר ואעפ"י שהחולין רבין עליו: אין דם מבטל דם. דמין במינו לא בטיל, ואפילו טיפה לתוך כלי גדול כשר לזריקה: גמ' לא שנו. דאם יש בו מראית דם כשר ואע"ג דרובה מים: ולענין כסוי. דתנן ביה נמי כי האי גוונא שנתערב במים אם יש בו מראית דם חייב לכסות: אינו כן. דאפילו נתן דם לתוך מים אם יש בו מראית דם חייב לכסות ולא אמרינן קמא קמא בטיל ליה: לפי שאין דיחוי במצות. אעפ"י שנדחה טיפה ראשונה שנפלה לתוך המים ולא היה מראיתה ניכר אפילו הכי כי הדר נפלה טיפה שניה חוזרת ראשונה וניעורה להצטרף עמה, וכי נפל עד שהפכו מים למראה דם חוזר ונראה לכיסוי, ולא אמרינן הואיל ונדחה ידחה, דלא שייך דיחוי אלא בדבר קדושה: י] גמ' לקיחה תמה. ארבעתן כאחד: שאין לו. ד' מינים דלולב, מעכבין: אבל יש לו אין מעכבין. אפילו לא אגדן כאחת: שנים מהם עושין פירות. דאתרוג ותמרים: זקוקין. כלומר כולן יהיו כאחד: בהרצאה. כשהן מתענין אין נענין עד שיהיו כולם באגודה אחת צדיקים ורשעים: ואגודתו על ארץ יסדה. בזמן שאגודתו ביחד אז יסדה:

ט זבחים עח. י מנחות כז.

כיפי

ארץ ישראל. (אגדה)

א דרש רבי שמלאי מפני מה נתאוה משה רבינו לכנוס לארץ ישראל, וכי לאכול מפריה היה צ־יך או לשבוע מטובה היה צריך, אלא כך אמר משה רבינו הרבה מצות נצטוו ישראל שאינן מתקיימות אלא בארץ ישראל, אכנס אני לארץ כדי שיתקיימו על ידי. אמר לו הקב"ה כלום אתה מבקש אלא לקבל שכר מעלה אני עליך כאילו עשיתם שנאמר (ישעיה נג) לכן אחלק לו ברבים ואת עצ־מים יחלק שלל, שאני מחלק לו שכר שלם: ב ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמר, מהו לאמר, אמר ר"ע אמר משה לפני הקב"ה רבש"ע השיבני על דברי אם אני נכנס לארץ ישראל אם איני נכנס: ה' אלהים אתה החלות. א"ר לוי אמר משה לפני הקב"ה רבש"ע אם מתבקש בדין שאכנס לא"י אכנס ואם לאו אכנס ברחמים. א"ל הקב"ה אל תתהדר לפני מלך כי לא תעבור את הירדן הזה. כיון שראה משה היאך הדברים חזקים התחיל מדבר דברים קשים. אמר רבי לוי אמר לפניו רבש"ע עצמות של יוסף נכנסו לארץ ואני אינני נכנס לארץ! א"ל הקב"ה מי שהודה בארצו נקבר בארצו ומי שלא הודה בארצו אינו נקבר בארצו, יוסף הודה בארצו מנין? גבירתו אומרת (בראשית לט) ראו הביא לנו איש עברי ולא כפר אלא אמר (שם) כי גנב גנבתי מארץ העברים, נקבר בארצו מנין? שנאמר (יהושע כד) ואת עצמות יוסף אשר העלו מארץ מצרים קברו בשכם, את שלא הודית בארצך אין אתה נקבר בארצך, כיצד? בנות יתרו אומרות (שמות ב) איש מצרי הצילנו מיד הרועים והוא שומע ושותק, לפיכך לא יקבר בארצו, כי לא תעבור את הירדן: ג ואתן לך ארץ חמדה (ירמיה ג) ארץ שחמדוה אבות העולם. אברהם נתאוה לה שכן הוא אומר (בראשית יד) ויאמר ה' אלהים במה אדע כי אירשנה, יצחק נתאוה לה שנאמר (שם כו) גור בארץ הזאת ואהיה עמך ואברכך כי לך ולזרעך אתן את כל הארצות האל, יעקב נתאוה לה שנאמר (שם כח) אם יהיה אלהים עמדי וגו' ושבתי בשלום אל בית אבי. אמר רבי יהודה אף משה נתאוה לה שנאמר (דברים ג) ואתחנן אל ה' וגו' אעברה נא ואראה וגו'. ואף דוד נתאוה לה שנאמר (תהלים פד) בחרתי הסתופף בבית ה'. מהו הסתופף, רבי תנחום ברבי הנילאי ורב, חד אמר אמר דוד לפני הקב"ה אפילו יש לי פרקליטין וטרקלין בחוצה לארץ ואין לי אלא הסף בארץ ישראל בחרתי הסתופף, וחד אמר אפילו לא יהי' לי לאכול בא"י אלא סיפסוף של חרובין בחרתי הסתופף: ד אלקנה היה עולה לשילה *] ארבע פעמים בשנה, שלשה מן התורה ואחת שקבל עליו בנדבה שנאמר (שמואל א א) ועלה האיש ההוא וגו', עלה ואשתו ובניו ואחיו ואחיותיו וכל קרוביו היו עולים עמו, וא"ל למדו דרך עבודה מן הכנענים ומן הנכרים שעשו דרך עבודה לעבודת כוכבים שלהם אעפ"י שהם

הכל

*] עיין בס' אהבת יהונתן על ההפטרות שמקשה למה לא עלה אלקנה ג"פ בשנה כאשר צותה תורתנו, ולפלא שאשתמטתיה להגאון הנ"ל מאמר התדא"ר שבאמת עלה אלקנה ד' פעמים בשנה. העירני ידידי הרב המברך משה נ"י בהגאון „הגדול" זלה"ה ממינסק:

א סוטה יד. ב דברים רבה ב. ג תנחומא פ' ראה. ד תדב"א רבה פ"ח

פרק לו ה] כיפי דעבו. כלעים דעיר עכו: מגנדר. מתפלש:
פרק לז א] מתני' עד הצות. חלי היום: שלא לעשות. כדי שלא יהא טרוד במלאכה ויסכח ביעור חמלו ושחיטת הפסח ותיקון מלה ללורך הלילה, דמלוה לערוח מבעוד יום כדי להסב מהר בשביל תינוקות שלא ישנו: גמ' מאי איריא ערבי פסחים. דקתני עד חלות במנהגא, מכלל דמחלות ולהלן אסור: מן המנחה. תשע שעות ומחלה: סמוך למנחה. קודס

הבל וריק, קל וחומר שאתם צריכים לעשות דרך עבודה לעלות לפני ארון ברית ה' צבאות שהוא אל חי וקים ברוך שמו לעולם ולעלמי עלמיא. וכשעולין עמו, בדרך היו לנים ברחובה של עיר והיו מתקבצים האנשים לבד והנשים לבד, שכן האיש היה מדבר עם האיש והאשה עם האשה וגדול עם הקטן. והיתה המדינה מרגשת והיו שואלין להם להיכן הלכו, ואומרים להם לבית האלהים שבשילה שמשם תצא תורה ומעשים טובים ואתם למה לא תבואו עמנו ונלכה ביחד, מיד עיניהם משגרות דמעות ואומרים להם נעלה עמכם, וכן א"ל עוד הפעם עד שעלו עמו לשנה הבאה חמשה בתים ולשנה אחרת עשרה בתים ולשנה אחרת הרגישו כולם לעלות והיו עולין עמו כמו ששים בתים. ובדרך שהיה עולה שנה זו אינו עולה לשנה אחרת עד שהיו כל ישראל עולין, והיה אלקנה מכריע את כל העולם לכף זכות, והנך אותם במצות וזכו רבים על ידו. הקב"ה שהוא בוחן לבות וכליות א"ל לאלקנה אתה הכרעת את ישראל לכף זכות וחנכת אותם במצות, חייך אני מוציא ממך בן שיכריע את ישראל לכף זכות ויחנך אותם במצות ויזכו רבים על ידו. הא למדת בשכר מעשה אלקנה נולד שמואל: ה ר' אבא מנשק כיפי דעכו. ר' חייא בר אבא מגנדר בעפרה לקיים מה שנאמר (תהלים קב) כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו:
ו חכמים אומרים כל העושה מלאכה בתשעה באב ואינו מתאבל על ירושלים אינו רואה בשמחתה שנאמר (ישעיה סו) שמחו את ירושלים וגילו בה כל אוהביה שישו אתה משוש כל המתאבלים עליה. מכאן אמרו כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה ושאינו מתאבל על ירושלים אינו רואה בשמחתה:

פרק לז.

מאי איריא?!

[שואל למה הורה התנא בדבר זה הלא הדין נוהג גם בענין אחר]:

א מתני' מקום שנהגו לעשות מלאכה בערבי פסחים עד חצות עושין. מקום שנהגו שלא לעשות אין עושין. ההולך ממקום שעושין למקום שאין עושין, או ממקום שאין עושין למקום שעושין, נותנין עליו חומרי מקום שיצא משם וחומרי מקום שהלך לשם: גמ' מאי איריא ערבי פסחים אפילו ערבי שבתות וערבי ימים טובים נמי? דתניא העושה מלאכה בערבי שבתות וימים טובים מן המנחה ולמעלה אינו רואה סימן ברכה לעולם? התם מן המנחה ולמעלה הוא דאסור סמוך למנחה לא

ה כתובות קיב. ו תענית ל. א פסחים נ.

קודם לכן: שמותי. הרחקה להתרחק ממנו: נידנוד עברה. רמז עברה: במוצאי שבת. שמוסיפין מחול על הקודש: תענית צבור. כשהיו מתענין על הגשמים: [ב] מתני' אין אלמנה נפרעת. את כתובתה: אלא בשבועה. שלא נתקבלה כלום: נמנעו מלהשביעה. והיתה מפסדת כתובתה: כל מה שירצו. יבחרו להם דבר קשה להדירה בו, כגון קונם מיני מזונות עלי אם נהניתי מכתובתי: וגובה כתובתה. דלא חשידא לעבור על נדרה: גמ' משום הינא. שיהא חן האנשים בעיני הנשים לינשא להם: יהנה. יועיל להמיתו: דאשתרשי לה. נשתכרה בו עיסה כשוי הדינר: ומאי מי שנשבע באמת. הא לאו אמת הוא: כמו שנשבע באמת. דהא שוגגת היא, ומפני שעונש שבועה מרובה נמנעו מלהשביע': לארויי התירא. בדבר מועט וסבורה שאין פרעון לה, שבשכר טורחה נוטלתו: [ד] מתני' לחצר השותפין. שיש לו בשותפות, משום היזק ראיה וכל שכן לחצר חבירו: בחצר אחרת. הסמוך

הכא מחצות. אי נמי התם סימן ברכה הוא דלא חזי אבל שמותי לא משמתינן ליה, הכא שמותי נמי משמתינן ליה: גופא העושה מלאכה בערבי שבתות ובערבי ימים טובים מן המנחה ולמעלה, ובמוצאי שבת ובמוצאי יום טוב ובמוצאי יום הכפורים ובכל מקום שיש שם נדנוד עברה לאתויי תענית צבור אינו רואה סימן ברכה לעולם: ב מתני' אין אלמנה נפרעת מנכסי יתומים אלא בשבועה. נמנעו מלהשביעה, התקין רבן יוחנן בן זכאי שתהא נודרת ליתומים כל מה שירצו וגובה כתובתה: גמ' מאי איריא אלמנה אפילו כולי עלמא נמי, דהא קיימא לן הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה? אלמנה אצטריכא ליה, סלקא דעתך אמינא משום הינא אקילו רבנן גבה, קמ"ל: נמנעו מלהשביעה. מאי טעמא? אילימא משום דרב כהנא, דאמר רב כהנא ואמרי לה אמר רב יהודה אמר רב מעשה באדם אחד בשני בצורת שהפקיד דינר זהב אצל אלמנה, והניחתו בכד של קמח ואפאתו בפת ונתנתו לעני. לימים בא בעל הדינר ואמר לה הבי דינרי, אמרה ליה יהנה סם המות באחד מבניה של אותה אשה אם נהניתי מדינרך כלום. אמרו לא היו ימים מועטים עד שמת אחד מבניה. וכששמעו חכמים בדבר אמרו מה מי שנשבע באמת כך הנשבע על שקר על אחת כמה וכמה. מאי טעמא איענשה? דאשתרשי לה מקום דינר, ומאי מי שנשבע באמת? כמו שנשבע באמת. אי משום הא מאי איריא אלמנה אפילו גרושה נמי, אלמה א"ר זירא אמר שמואל לא שנו אלא אלמנה אבל גרושה משביעין אותה?! אלמנה שאני, בההיא הנאה דקא טרחא קמיה דיתמי אתיא לאורויי התירא: ג ת"ר השואל ספר תורה מחברו הרי זה לא ישאלנו לאחר. מאי איריא ספר תורה אפילו כל מילי נמי? דאמר רבי שמעון בן לקיש כאן שנה רבי אין השואל רשאי להשאיל ואין השוכר רשאי להשכיר? ספר תורה אצטריכא ליה, מהו דתימא ניחא ליה לאיניש דתיעבד מצוה בממוניה, קא משמע לן: ד מתניתיו לא יפתח אדם חלונותיו לחצר השותפין. לקח בית בחצר אחרת לא יפתחנה בחצר השותפין.

ב גיטין לד: ג בבא מציעא כט: ד בבא בתרא נט:

הסמוך לזה החצר: לא יפתחנו לחצר השותפין. אע"ג דיש לו חלק בחצר אין יכול לרבות עליהם אכסנאין: בנה עליה. הוסיף דיורין בחצר ומרבה אכסנאין: גמ' מאי איריא לחצר השותפין. דחיישינן להיזק ראיה דרבים: בחצר. כי הוית בחצר: אפילו בבית נמי. אפילו כשאתה בבית בעינא לאצטנועי מינך: יגע וסתום. דלא הויא חזקה עד שלש שנים: ולסתום. אם החזיק בחלון ג' שנים ובא חברו וסתמו שבנה כותל כנגדו והוא שתק: ושותק. ומדשתק אודויי אודי ליה דשלא כדין החזיק מעיקרא: ה] או נר. של כסף או של זהב: דפעי. צועק למה שניתם ממה שנתתי: שפיר דמי. דאי כישראל אסור למה ליה למנקט נכרי: שעזרק. נכרי היה: לא שביח. שעזרק במתא דליפעי שסוחר היה ומחזיר בעיירות: פרק לח א] מתני' ואם הוזק בה. הנתקל: גמ' בקורתו של זה פטור. שלשניהם רשות

בנה עליה על גב ביתו לא יפתחנה להצר השותפין: גמ' מאי איריא לחצר השותפין אפילו לחצר חברו נמי לא? ! לא מיבעיא קאמר, לא מיבעיא לחצר חברו דלא, אבל להצר השותפין דא"ל סוף הא קא בעית אצטנועי מנאי בחצר, קמ"ל דא"ל עד האידנא בחצר הוה בעינא אצטנועי מינך, השתא אפילו בבית נמי בעינא אצטנועי מינך: ת"ר מעשה באדם אחד שפתח הלונותיו לחצר השותפין ובא לפני רבי ישמעאל בר רבי יוסי, א"ל החזקת בני החזקת, ובא לפני רבי חייא אמר יגעת ופתחת יגע וסתום: אמר ר"נ ולסתום לאלתר הוי חזקה שאין אדם עשוי שסותמין אורו בפניו ושותק: ה ת"ר ישראל שהתנדב מנורה או נר לבית הכנסת אסור לשנותה. סבר רב חייא בר אבא למימר לא שנא לדבר הרשות ולא שנא לדבר מצוה, א"ל רב אמי הכי א"ר יוחנן לא שנו אלא לדבר הרשות אבל לדבר מצוה מותר לשנותה, מדאמר רב אסי א"ר יוחנן נכרי שהתנדב מנורה או נר לבית הכנסת עד שלא נשתקע שם בעליה אסור לשנותה, משנשתקע שם בעליה מותר לשנותה, למאי אילימא לדבר הרשות, מאי איריא נכרי אפילו ישראל נמי, אלא לדבר מצוה, וטעמא דנכרי הוא דפעי, אבל ישראל דלא פעי שפיר דמי: שעזרק טייעא אינדב שרגא לבי כנישתא דרב יהודה, שנייה רחבא ואיקפד רבא. איכא דאמרי שנייה רבא ואיקפד רחבא, ואיכא דאמרי שנייה הזני דפומבדיתא ואיקפד רחבא ואיקפד רבא, מאן דשנייה סבר דלא שביח, ומאן דאיקפד סבר זימנין דמקרי ואתי:

פרק לח.
אידי.

[משני דהדין שברישא דמתניתין נוהג גם באופן אחר אך תנא אגב דסיפא]:

א מתני' המניח את הכד ברה"ר ובא אחר ונתקל בה ושברה פטור ואם הוזק בה בעל החבית חייב בנזקו: גמ' פתח בכד וסיים בחבית! ותנן נמי זה בא בחביתו וזה בא בקורתו, נשברה כדו של זה בקורתו של זה

ה ערכין ו: א בבא קמא כו

פטור.

רשות להלך: פתח בחבית. דקתני זה בא בחביתו: וסיים בכד. דקתני נשברה כדו של זה: והציל את הדבש לתוכה. מפני שהדבש דמיו יקרים: שכרו. כשאר פועל ואין בעל הדבש משלם דמי היין: למקח וממכר. שביד המוכר לתת לו איזה שירצה, ואפילו התנה עמו חבית דמשמע גדולה נותן לו כד שהיא קטנה: אין הולכין בממון אחר הרוב. היכא דמספקא לן מלתא כגון הכא לא אמרינן בתר רובא זיל, אלא אמרינן המוציא מחברו עליו הראיה: בקרן זוית. וכשהחזיר פניו לא ראה אותה: אלא או כשמואל או כר"י. דהמניח לא פשע, הלכך דוקא נתקל אבל שבר ברצון חייב: תנא רישא. נמי נתקל: להתבונן בדרכים. לא תימא באפלה או בקרן זוית, אלא אפילו באורה פטור הנתקל, דאין דרך בני אדם להתבונן בדרכים: ב] גמ' משום דצרורין לא ישתמש בהן. בתמיה, דדרך כל אדם לצור מעותיו: אפילו נאנסו. חייב באחריותן ואפילו לא נשתמש בהן, דמהשתא הוי שואל עלייהו: נאנסו לא. כל זמן שלא השתמש לא הוי שואל, אלא אבדו

פטור, פתח בחבית וסיים בכד! ותנן נמי זה בא בחביתו של יין וזה בא בכדו של דבש נסדקה חבית של דבש ושפך זה יינו והציל את הדבש לתוכו אין לו אלא שכרו, פתח בכד וסיים בחבית! אמר רב פפא היינו כד היינו חבית, למאי נפקא מינה? למקח וממכר. היכי דמי, אילימא באתרא דכדא לא קרו חבית וחבית לא קרו כדא, הא לא קרו ליה? לא צריכא דרובה קרו לה לכדא כדא ולחביתא חביתא, ואיכא נמי דקרו לחביתא כדא ולכדא חביתא, מהו דתימא זיל בתר רובא, קמ"ל דאין הולכין בממון אחר הרוב: ובא אחר ונתקל בה ושברה פטור. אמאי פטור, איבעי ליה לעיוני ומיזל? אמרי דבי רב משמיה דרב בממלא רשות הרבים כולה חביות. שמואל אמר באפלה שנו. רבי יוחנן אמר בקרן זוית. אמר רב פפא לא דייקא מתניתין אלא או כשמואל או כר"י, דאי כרב, מאי איריא נתקל אפילו שבר נמי! אמר רב זביד משמיה דרבא הוא הדין דאפילו שבר והאי דקתני נתקל, איידי דבעי למיתני סיפא ואם הוזק בה בעל החבית חייב בנזקו, דדוקא נתקל אבל שבר לא, מאי טעמא הוא דאזיק אנפשיה, קתני רישא נתקל. אמר ליה רב אבא לרב אשי הכי אמרי במערבא משמיה דרב עולא לפי שאין דרכן של בני אדם להתבונן בדרכים:

ב מתני' המפקיד מעות אצל שולחני. אם צרורין לא ישתמש בהן, לפיכך אם אבדו אינו חייב באחריותן, מותרין ישתמש בהן, לפיכך אם אבדו חייב באחריותן. אצל בעל הבית בין צרורין ובין מותרין לא ישתמש בהן, לפיכך אם אבדו אינו חייב באחריותן. חנוני כבעל הבית דברי ר' מאיר, ר' יהודה אומר חנוני כשולחני: גמ' משום דצרורין לא ישתמש בהן?! אמר רב אמי אמר רב יהודה בצרורין וחתומין שנו. רב מרי אמר בקשר משונה. איכא דאמרי בעי רב מרי קשר משונה מאי? תיקו: מותרין ישתמש בהן לפיכך אם אבדו חייב באחריותן. אמר רב הונא ואפילו נאנסו, והא אבדו קתני? כדרבה, דאמר רבה נגנבו בלסטים מזויין, אבדו שטבעה ספינתו בים. ורב נחמן אמר נאנסו לא. אמר ליה רבא לרב נחמן לדידך דאמרת

ב בבא מציעא מג.

נאנסו

אבדו דוקא חייב כשומר שכר: שומר שכר נמי לא הוי. מה שכר נטל על שמירתה, אלא על שסמך עליהן להחליפן ולהשתכר אם יבוא לידו אתה מחייבו, ושאלה היא זו, שהרי כל הנאה שלו: בההוא מודינא. אע"ג דאמינא לא הוי שואל מהשתא עד שישתמש, מודינא דשומר שכר הוי: מהנה. לבעלים:

נאנסו לא, אלמא לא הוי שואל עלייהו, אי שואל לא הוי שומר שכר נמי לא הוי? א"ל בהא מודינא לך, דהואיל ונהנה מהנה, בההוא הנאה דאי מתרמי ליה זבינא דאית בה רווחא זבין בהו הוי עלייהו שומר שכר. איתיביה רב נחמן לרב הונא המפקיד מעות אצל שולחני אם צרורין לא ישתמש בהן, לפיכך אם הוציא לא מעל הגזבר, ואם מותרין ישתמש בהן, לפיכך אם הוציא מעל הגזבר, ואי אמרת אפילו נאנסו מאי איריא הוציא אפילו לא הוציא נמי? א"ל הוא הדין אע"ג דלא הוציא, ואיידי דתנא רישא הוציא תנא סיפא נמי הוציא:

ג איבעיא להו מהו שיאמר אדם לנכרי חסום פרתי ודוש בה, מי אמרינן כי אמרינן אמירה לנכרי שבות, הני מילי לענין שבת דאיסור סקילה אבל הסימה דאיסור לאו לא, או דלמא לא שנא? תא שמע נכרי הדש בפרתו של ישראל אינו עובר משום בל תחסום שור בדישו (דברים כה), מעבר הוא דלא עבר הא איסורא איכא. בדין הוא דאיסורא נמי ליכא, ואיידי דתני סיפא דישראל הדש בפרתו של נכרי עובר תנא רישא אינו עובר:

המפקיד מעות. גזבר שהפקיד מעות הקדש, כשבור שהוא שלו: לא מעל גזבר. שהרי לא ברשות ה' הן ואינו שלוחו: מותרין. הוה ליה כנותן רשות והוה שלוחו: לפיכך אם הוציא. שולחני מעל גזבר: ואי אמרת אפילו נאנסו. תנא מתניתין דחייב שולחני באחריות, כמלא מעשה שהפקידו אצלו יצאו מרשות הקדש ובאו לרשות שולחני ונעשה כמו שלוה לו, ואין הלואה גדולה מזו: איידי דתנא רישא הוציא. לאשמועינן רבותא דאפילו הוציא לא מעל: ג] ודוש בה. דישה שלך: שבות. מדרבנן:

פרק לט א] גמ' אפי' יש לו כיוצא בהן. מירושה, הואיל ולענין קניה חדש הוא אצלו צריך לברך: דברי הכל אין צריך לברך. דלענין קניה לא חדש הוא. מכלל דכי יש לו וקנה דברי הכל צריך לברך. דהא רב הונא לא אמר לא צריך לברך אלא בקנה וחזר וקנה דליכא חידוש כלל, אבל יש לו

פרק לט.

בשלמא...?

[בכל בשלמא יש בו מלחמה, דאם לא כן יאמר רק למי שאליו המלחמה, והוי כאלו אמר בשלמא לפלוני אעפ"י שיש עליו קצת דוחק נוכל לסבול פירושו, אלא לפלוני קשה]:

א מתני' בנה בית חדש וקנה כלים חדשים אומר ברוך שהחיינו וקימנו והגיענו לזמן הזה: גמ' א"ר הונא לא שנו אלא שאין לו כיוצא בהן, אבל יש לו כיוצא בהן אין צריך לברך, ורבי יוחנן אמר אפילו יש לו כיוצא בהן צריך לברך, מכלל דכי קנה וחזר וקנה דברי הכל אין צריך לברך. ואיכא דאמרי א"ר הונא לא שנו אלא שלא קנה וחזר וקנה, אבל קנה וחזר וקנה אין צריך לברך, ור' יוחנן אמר אפי' קנה וחזר וקנה צריך לברך, מכלל דכי יש לו וקנה דברי הכל צריך לברך. מיתיבי

ג בבא מציעא ל. א ברכות ס.

לו וקנה דאיכא חידוש מודה הוא דצריך לברך: לא כר"מ ולא כר"י. דאפי' ר' יהודה לא פליג אלא ביש לו וקנה, אבל בקנה וחזר וקנה לא: ב] אף להשיטו בנהר. שמא יפרוש בספינה ותטבע ויטבע: לסטות סלקא דעתך. והלא ישב ולא למדו כלום: כאלו מלמדו לסטות. דכיון דאין לו אומנות ויחסר לחמו, ילסטם את הבריות:

ג] דתפסי להו בי דינא. והפקרן הפקר, וגבי מלוה לא קרינן ביה לא יגוש: דתפיס ליה. והיינו נוגשו: שאני משכון. דמטלטלי: דקני ליה. למלוה ואם אבד חייב באחריותו, הלכך כגבוי דמי לענין שביעית: ד] מתני' אבד את מעותיו. שלא אמרתי לך הלוני ואני אפרע, אבל אם הלוה את האשה מעות למזונותיה על מנת שתשלם לו, הוא תובעה והיא תובעת את הבעל וישלם: גמ' שקלו. שהוא חייב בכל שנה לקרבנות צבור: ופורע לו את חובו. אם חייב ממון לנושה מותר לזה שיפרענו בשבילו: את אבדתו. אם ראה חמורו תועה

מיתיבי בנה בית חדש ואין לו כיוצא בו, כלים חדשים ואין לו כיוצא בהם צריך לברך, יש לו כיוצא בהם אין צריך לברך דברי ר' מאיר, ר' יהודה אומר בין כך ובין כך צריך לברך. בשלמא ללישנא קמא רב הונא כר' מאיר ור' יוחנן כר' יהודה, אלא ללישנא בתרא, בשלמא רב הונא כרבי יהודה, אלא רבי יוחנן דאמר כמאן לא כר"מ ולא כר"י?! אמר לך רבי יוחנן, הוא הדין דלר' יהודה קנה וחזר וקנה נמי צריך לברך, והא דקא מפלגי ביש לו וקנה, להודיעך כחו דר"מ דאפילו קנה ויש לו אין צריך לברך וכל שכן קנה וחזר וקנה דאין צריך לברך. ולפלגו בקנה וחזר וקנה דאין צריך לברך להודיעך כחו דר' יהודה? כח דהתירא עדיף ליה: ב ת"ר האב חייב בבנו למולו ולפדותו וללמדו תורה ולהשיאו אשה וללמדו אומנות, ויש אומרים אף להשיטו במים. ר' יהודה אומר כל שאינו מלמד את בנו אומנות מלמדו לסטות. לסטות סלקא דעתך?! אלא כאלו מלמדו לסטות: ת"ר לפדות את בנו ולעלות לרגל, פודה את בנו ואחר כך עולה לרגל, רבי יהודה אומר עולה לרגל ואחר כך פודה את בנו, שזו מצוה עוברת וזו מצוה שאינה עוברת. בשלמא רבי יהודה כדקאמר טעמא, אלא רבנן מאי טעמייהו? דאמר קרא (שמות לד) כל בכור בניך תפדה, והדר (שם) ולא יראו פני ריקם: ג תנן התם המלוה את חברו על המשכון, והמוסר שטרותיו לבית דין אין משמטין. בשלמא מוסר שטרותיו לבית דין, דתפסי להו בי דינא, אלא מלוה על המשכון מאי טעמא? אמר רבא משום דתפיס ליה. אמר ליה אביי אלא מעתה הלוהו ודר בחצרו דתפס ליה הכי נמי דלא משמט? אמר ליה שאני משכון דקני ליה מדרבי יצחק, דאמר רבי יצחק מנין לבעל חוב שקונה משכון שנאמר (דברים כד) ולך תהיה צדקה, אם אינו קונה צדקה מנין, מכאן לבעל חוב שקונה משכון: ד מתני' מי שהלך למדינת הים ועמד אחד ופרנס את אשתו. חנן אמר אבד את מעותיו, נחלקו עליו בני כהנים גדולים ואמרו ישבע כמה הוציא ויטול. אמר ר' דוסא בן הרכינס כדבריהם. א"ר יוחנן בן זכאי יפה אמר חנן הניח מעותיו על קרן הצבי: גמ' תנן התם המודר הנאה מחברו שוקל לו את שקלו, ופורע לו את חובו, ומחזיר לו אבדתו, ובמקום

ב קידושין כט. ג גיטין לז. ד כתובות קז:

שנוטלין

תועה מותר להשיבו: במקום שנוטלין שכר. על טורח השבתה: תפול. הנאת שכר להקדש, שהרי שניהם מודרים הנאה זה מזה: מצוה ־־־קעביד. מלוה בעלמא קעביד ואינו מהנהו לזה, שהם לא שקל יש לו חלק בקרבנות: על האבוד. על מי שגלא שקלו ואבד: ועל הגבוי. שעדיין לא הגיע לכאן: ועל העתיד לגבות. ואפילו לא נגבה לאחר מכאן יש לו חלק בתרומה ובקרבנות אלא שחסר מלוה, נמצא שכר המלוה על הנותן: משתרשי ליה. מרויחו: חנן היא. דאמר אבד את מעותיו ואינו יכול לומר לו את חובך פרעתי שלם לי, והוא הדין נמי לכל חוב שעליו ועמד חברו ופרעו אינו חייב לו כלום, וכיון דאילו פרעיה לגמ הלואה לאו הלואה היא, כי פרעיה לגמ מחילה נמי לאו מידי יהיב ליה: על מנת שלא לפרוע. עד שירצה לא יוכל הנושה ללחצו, הלכך לאו מידי יהיב ליה: כסופא מי לית ליה. דקא מכסיף מן המלוה תמיד, הלכך כי לוה על מנת שלא לפרוע נמי הנאה היא:

ה] גמ' היישינן לרמאי. שמא שמע האובד מתאונן בין שכניו טליתי נאבדה וזה יודע את סימניה, הלכך אבדתא מכריז, ואינו נותן לב לומר טלית זו אבדתי ואלו סימניה: אין לדבר סוף. דהשתא נמי מסיק אדעתיה ואמר אם טלית היא שמצאת אלו סימניה

שנוטלין שכר תפול הנאה להקדש. בשלמא שוקל לו את שקלו מצוה קעביד, דתנן תורמין על האבוד ועל הגבוי ועל העתיד לגבות, ומחזיר לו אבדתו נמי מצוה קעביד, אלא פורע לו את חובו הא קמשתרשי ליה? אמר רב אושעיא הא מני חנן היא דאמר אבד את מעותיו. ורבא אמר אפילו תימא רבנן, הכא במאי עסקינן שלוה על מנת שלא לפרוע. בשלמא רבא לא אמר כרב אושעיא דמוקים לה כרבנן, אלא רב אושעיא מאי טעמא לא אמר כרבא? אמר לך רב אושעיא נהי דהנאה לית ליה כסופא מי לית ליה! התם נמי אית ליה הנאה בההיא הנאה דמכסיף מיניה:

ה מתני' אמר את האבדה ולא אמר סימניה לא יתן לו, והרמאי אעפ"י שאמר סימניה לא יתן לו שנאמר (דברים כב) עד דרוש אחיך אותו, עד שתדרוש את אחיך אם רמאי הוא או אינו רמאי: גמ' אתמר רב יהודה אמר אבדתא מכריז, ורב נחמן אמר גלימא מכריז. רב יהודה אמר אבדתא מכריז, דאי אמרת גלימא מכריז היישינן לרמאי, רב נחמן אמר גלימא מכריז לרמאי לא היישינן. תנן אמר את האבדה ולא אמר סימניה הרי זה לא יתן לו, אי אמרת בשלמא אבדתא מכריז, הא קמ"ל דאע"ג דאמר גלימא, כי לא אמר סימנין לא מהדרינן ליה, אלא אי אמרת גלימא מכריז, אמר איהו גלימא ואמר איהו גלימא צריכא למימר כי לא אמר סימנין לא מהדרינן ליה?! אמר רב ספרא לעולם גלימא מכריז, אמר איהו גלימא ואמר איהו סימנין, ומאי לא אמר את סימניה, לא אמר סימנין מובהקין דידה: והרמאי אע"פ שאמר סימניה הרי זה לא יתן לו. תנו רבנן בראשונה כל מי שאבדה לו אבדה היה נותן סימניה ונוטלה, משרבו הרמאין התקינו שיהו אומרים לו צא והבא עדים דלאו רמאי את ונטול, כי הא דאבוה דר' פפא אירכס ליה חמרא ואשכחוה, אתא לקמיה דרבה בר רב הונא, א"ל זיל אייתי סהדי דלאו רמאי את

ה כנה מציעא כח:

וטול

סימניה: אמרו ליה אין. כסבורין שאמר להם ידעתין ביה דלאו רמאי הוא, שכך היה לו לשואלן: מסתברא. שזה היה דעתן מתחלה, ואין כאן משום מגיד וחוזר ומגיד:
י) מתני' צררן. בסודרו: גמ' מה הוה ליה למיעבד. הרי צררן: מצוי בידו. שאם תזדמן לו סחורה לשכר יהא מזומן לו: אין הברכה. שמתברך ורבה מאליו: באסמיך. דרש ליה לשון דבר הסמוי מן העין:

וטול, אזל אייתי סהדי, אמר להו ידעיתון ביה דרמאי הוא? אמרו ליה אין, אמר להו אנא רמאה אנא! אמרו ליה אנן לאו רמאי את קאמרינן. אמר רבה בר רב הונא מסתברא לא מייתי איניש חובתא לנפשיה:

מתני' המפקיד מעות אצל חברו, צררן והפשילן לאחוריו, או שמסרם לבנו ובתו הקטנים ונעל בפניהם שלא כראוי חייב, שלא שמר כדרך השומרים, ואם שמר כדרך השומרים פטור: גמ' בשלמא כולהו שלא שמר כדרך השומרים, אלא צררן והפשילן לאחוריו מאי הוה ליה למיעבד? אמר רבא א"ר יצחק אמר קרא (דברים יד) וצרת הכסף בידך, אעפ"י שצרורין יהיו בידך: ואמר רבי יצחק לעולם יהא כספו של אדם מצוי בידו שנאמר וצרת הכסף בידך: וא"ר יצחק לעולם ישלש אדם את מעותיו, שליש בקרקע, שליש בפרקמטיא ושליש תחת ידו: וא"ר יצחק אין הברכה מצויה אלא בדבר הסמוי מן העין שנאמר (שם כח) יצו ה' אתך את הברכה באסמיך: תנא דבי ר' ישמעאל אין הברכה מצויה אלא בדבר שאין העין שולטת בו שנאמר יצו ה' אתך את הברכה באסמיך:

מתני' השולח את בנו אצל חנוני ופונדיון בידו, ומדד לו באיסר שמן, ונתן לו את האיסר, שבר את הצלוחית ואבד את האיסר, חנוני חייב. רבי יהודה פוטר שעל מנת כן שְׁלָחוֹ. ומודים חכמים לר' יהודה בזמן שהצלוחית ביד התינוק ומדד החנוני לתוכה שחנוני פטור: גמ' בשלמא באיסר שמן בהא פליגי דרבנן סברי לאודועיה שדריה, ורבי יהודה סבר לשדורי ליה שדריה. אלא שבר צלוחית אבדה מדעת היא? אמר רב אושעיא הכא בבעל הבית מוכר צלוחית עסקינן, וכגון שנטלה

י) מתני' ופונדיון בידו. שהוא שני איסרין להביא לו באיסר שמן והאיסר יתן לו החנוני: ואבד את האיסר. שנתן לו החנוני: חנוני חייב. לשלם הצלוחית והשמן והאיסר: שעל מנת כן שלחו. האב לבן אצל החנוני שימסור החנוני לבן האיסר והשמן: ומודים חכמים שהחנוני פטור. בצלוחית לבד אבל בשמן ואיסר חייב: גמ' לאודועה. להחנוני שצריך לשמן שדריה האב לבנו, כדי שישלח לו החנוני על ידי שלוחו: לשדורי ליה. ביד בנו שדריה: אבדה מדעת היא. דכי מסרה לתינוק שאינו יודע לשמרה הפקר הוא זה, ופונדיון שנטל בנו בהליכה נמי דאבדה מדעי. היא מכל מקום בחזרה יפה מחייבין חכמים, הואיל ואמרינן לאודועיה שדריה: בבעל הבית. האי שולח בנו מוכר צלוחית הוא: על מנת לבקרה. אם שלמה היא על מנת לקנותה: כדשמואל. דבנטילה קנאה מיד, שהרי מסתמא ימלאנה שלמה ויתכוין לקנותה, והוא דקיץ דמיה, וכשמחזירה ליד התינוק הרי הוא כמשליכה לאיבוד, וכאנס בידו קרינן ביה, ולא נפטר עד

י בבא מציעא מב. ז בבא בתרא פז:

שיחזירנה

שיחזירנה ליד בעלים עצמו: ח] מתני' מקצת חובו. במלוה בשטר איירי ואיכא למיחש פן יתבע המלוה כל חובו: יהליף. יקרע אותו השטר ויכתוב לו שטר אחר על הנשאר מזמן ראשון: יכתוב שובר. וישמרהו הלוה: כך יפה לו. למלוה, כי ידאג הלוה פן יפסיד שוברו ויתבענו מלוה כל חובו: ואל ירע כחו של מלוה. להחליף שטרו כדאמר רבי יהודה כדי שיכוף לפרעו: גמ' וכותבין לו שטר אחר. לפי כמות המעות שחייב לו עדיין, ורב תנא הוא ופליג: הוה הדר ביה. רב, והיה מודה שהלכה כדברי ר' יהודה, דמה לי בית דין ומה לי עדים: לאפקועי ממונא. דהפקר ב"ד הפקר, דמן הדין לא הוה שטרא למטרף אלא מיום שנכתב ואילך: ולא. בתמיה, וכי אין עדים חוזרין ועושין: אפילו עשרה שטרות. אם אבדו זה אחר זה: ומשני רב יוסף אמר. כי קאמר רב יהודה אמר רב הני מילי בשטר מתנה שאין בו אחריות, דכיון דהכל יודעים שנותן לו השדה למה לא יכתבו לו שטר מתנה להיות בידו לעדות: ורבה אמר. אפילו בשטר מכירה קאמר רב יהודה, וכגון דלית ביה אחריות: ט] מתני' ומים במים. מים שנתנסכו לעכו"ם נפלו במים דהיתר: גמ' לאתויי מאי. דמשום יין נסך לא אצטריך דהא תני ליה: לאתויי כל איסורין שבתורה. אתא האי כלל: בנותן טעם. כל נותן

שנטלה חנוני על מנת לבקרה וכדשמואל, דאמר שמואל הנוטל כלי מן האומן על מנת לבקרו ונאנס בידו חייב: ח מתני' מי שפרע מקצת חובו, רבי יהודה אומר יהליף, רבי יוסי אומר יכתוב שובר. א"ר יהודה נמצא זה צריך להיות שומר שוברו מן העכברים. אמר לו רבי יוסי כך יפה לו ולא ירע כחו של זה: גמ' אמר רב הונא אמר רב אין הלכה לא כרבי יהודה ולא כרבי יוסי, אלא בית דין מקרעין את השטר וכותבין לו שטר אחר מזמן ראשון. אמר ליה רב נחמן לרב הונא ואמרי לה רב ירמיה בר אבא לרב הונא אי שמיעא ליה לרב הא ברייתא דתניא עדים מקרעין את השטר וכותבין לו שטר אחר מזמן ראשון, הוה הדר ביה. אמר ליה שמיע ליה ולא הדר ביה, בשלמא בי דינא אלימי לאפקועי ממונא, אלא עדים שעשו שליחותן חוזרין ועושין שליחותן! ולא? והא אמר רב יהודה אמר רב כותבין אפילו עשרה שטרות על שדה אחת? רב יוסף אמר בשטר מתנה, ורבה אמר בשטר שאין בו אחריות:

ט מתני' יין נסך אסור ואוסר בכל שהוא, יין ביין ומים במים בכל שהוא, יין במים ומים ביין בנותן טעם. זה הכלל מין במינו במשהו ושלא במינו בנותן טעם: גמ' רב ושמואל דאמרי תרוייהו כל איסורין שבתורה במינן במשהו שלא במינן בנותן טעם. זה הכלל לאתויי מאי? לאתויי כל איסורין שבתורה. ר' יוחנן וריש לקיש דאמרי תרוייהו כל איסורין שבתורה בין במינן בין שלא במינן בנותן טעם חוץ מטבל ויין נסך במינן במשהו ושלא במינן בנותן טעם. תניא כותיה דרב ושמואל, תניא כותיה דרבי יוחנן ור"ל. תניא כותיה דרב ושמואל כל איסורין שבתורה במינן במשהו ושלא במינן בנותן טעם. תניא כותיה דר' יוחנן ור"ל כל איסורין שבתורה בין במינן בין שלא במינן בנותן טעם חוץ מטבל ויין נסך במינן במשהו שלא במינן בנותן טעם. בשלמא יין נסך משום חומרא דעכו"ם אלא טבל

ח בבא בתרא קע: ט עבודה זרה עג.

נותן טעם במינו בס' משערינן: פוטרת את הכרי. מתרומה דהא ראשית דגנך כתיב ואפילו כל דהו: במינו. אמרו משום דבמינו איכא למימר כהתירו כך איסורו, אלמא טעמא משום הכי הוא: י] מתני' כל הבשר אסור לבשל בחלב. אע"ג דאמר רחמנא גדי הוא הדין לחיה ועוף, איכא מאן דאמר מדאורייתא ואיכא מאן דאמר דרבנן:

הנודר מן הבשר. כל הנודר אין דעתו אלא אחר לשון בני אדם שהוא קורא שם־הדבר כך: מותר * בבשר דגים וחגבים. דכל מין בשר אדם קורהו בשר חוץ מבשר דגים וחגבים: גמ' שמע מינה. מדאסר עוף בהעלאה משום גזרת אכילה, שמע מינה איסור אכילה דידיה מדאורייתא: אכילה גופה גזרה. אטו בשר בהמה: חלת חוץ לארץ. אסורה לזרים מדרבנן, אבל חלת הארץ תרומה קרייה רחמנא ואסורה לזרים וכל זר לא יאכל קדש (ויקרא כב): נאכלת. לכהן: עם הזר. ולא גזרינן דלמא שקיל זר מיניה ואכיל, דהא אכילה גופה לא מתסרא בה אלא משום גזרת חלת הארץ: לכל כהן שירצה. אפילו לעם הארץ שאין משמרה בטהרה, מה שאין כן בחלת הארץ דכתיב (דה"ב לא) לתת מנת לכהנים למחזיקים

טבל מאי טעמא? כהתירו כך איסורו, דאמר שמואל חטה אחת פוטרת את הכרי, ותנן נמי הכי, במה אמרו טבל אוסר בכל שהוא במינו, שלא במינו בנותן טעם: י מתני' כל הבשר אסור לבשל בחלב חוץ מבשר דגים וחגבים. ואסור להעלות עם הגבינה על השלחן חוץ מבשר דגים וחגבים. הנודר מן הבשר מותר בבשר דגים וחגבים: גמ' ואסור להעלות. אמר רב יוסף שמע מינה בשר עוף בחלב דאורייתא, דאי סלקא דעתך דרבנן, אכילה גופה גזרה ואנן נגזור העלאה אטו אכילה: ומנא תימרא דלא גזרינן גזרה לגזרה? דתנן חלת חוצה לארץ נאכלת עם הזר על השלחן ונתנת לכל כהן שירצה. אמר ליה אביי ** בשלמא אי אשמועינן חלת חוצה לארץ בארץ דאיכא למגזר משום חלת הארץ דאורייתא ולא גזרינן איכא למשמע מינה, אלא חוצה לארץ משום דליכא למגזר הוא, אבל הכא אי שרית ליה לאסוקי עוף וגבינה אתי לאסוקי בשר וגבינה, ומיכל בשר בחלב דאורייתא. מתקיף לה רב ששת סיף סוף צונן בצונן הוא? אמר אביי גזרה שמא יעלה באלפס רותח. סוף סוף כלי שני הוא, וכלי שני אינו מבשל? אלא גזרה שמא יעלה באלפס ראשון: יא תנא כשהוא מניח, מניח של יד ואחר כך מניח של ראש, וכשהוא חולץ, חולץ של ראש ואחר כך חולץ של יד. בשלמא כשהוא מניח מניח של יד

בתורת ה', אלמא בדרבנן לא גזרינן העלאה אטו אכילה: איכא למשמע מינה. אי לאו דאכילת עוף מדאורייתא לא הוה גזר העלאתו אטו אכילתו ולא אטו בשר בהמה: משום דליכא למגזר. אטו שום איסור דאורייתא הוא: אבל הכא. אע"ג דלא איבעיא לן למגזר העלאתו אטו אכילתו איכא למגזר העלאתו אטו העלאה ואכילת בשר בהמה: מתקיף לה רב ששת. אפילו אם תמצא לומר בשר עוף בחלב דאורייתא עדיין משכחת לה גזרה לגזרה: צונן בצונן הוא. ואפילו אכיל להו כי הדדי ליכא איסור דאורייתא, דדרך בישול אסרה תורה: שמא יעלה. בשר בהמה עם הגבינה באילפס רותח דהוה ליה בישול: יא] כשהוא מניח. תפילין:

י חולין קד. יא מנחות לו.

מתני'

יב] מתני' היה בא בשבת. אם חל שהוא עשר בניסן להיות בשבת היה עומר בא עשרון משלש סאין, שהיו קוצרין שלש סאין שעורים ומניפין אותן עד עשרון מובחר: ובחול. אם חל שהוא עשר בחול, קוצרין חמש סאין ומניפין מכל סאה מעט אותו סלת דק היוצא לאבון שהוא מובחר, ומוציאין מן ה' סאין עשרון כדכתיב (שמות טז) והעומר עשירית האיפה הוא:

יד ואחר כך מניח של ראש דכתיב (דברים ו) וקשרתם לאות על ידך, והדר, והיו לטוטפות בין עיניך, אלא כשהוא חולץ חולץ של ראש ואחר כך חולץ של יד מנלן? אמר רבה רב הונא אסברא לי אמר קרא והיו לטוטפת בין עיניך, כל זמן שבין עיניך יהיו שתים:

יב מתני' ר' ישמעאל אומר עומר הי' בא בשבת משלש סאין ובחול מחמש, וחכמים אומרים אחד שבת ואחד חול משלש היה בא. רבי חנינא סגן הכהנים אומר בשבת היה נקצר ביחיד ובמגל אחד ובקופה אחת, ובחול בשלשה בשלש קופות ושלש מגלות, וחכמים אומרים אחד שבת ואחד חול בשלשה בשלש קופות ושלש מגלות: גמ' בשלמא רבנן קא סברי עשרון מובחר בשלשה סאין אתי ולא שנא בחול ולא שנא בשבת, אלא רבי ישמעאל מאי קסבר? אי קסבר עשרון מובחר לא אתי אלא מחמש אפילו בשבת נמי, אי משלש אתי אפילו בחול נמי? אמר רבא קסבר ר' ישמעאל עשרון מובחר בלא טרחא אתי מחמש בטרחא אתי משלש, בחול מייתינן מחמש דהכי שביחא מלתא, בשבת מוטב שירבה במלאכה אחת בהרקדה ואל ירבה במלאכות הרבה:

פרק מ.

מסתברא.

[מסביר דברי האומר באיזה אופן מיירי, או דמשיב הלא הסברא נותנת ההפך]:

א אמר רב יהודה עדות המכחשת זו את זו בבדיקות כשרה בדיני ממונות. אמר רבא מסתברא מלתיה דר"י באחד אומר בארנקי שחורה ואחד אומר בארנקי לבנה, אבל אחד אומר מנה שחור ואחד אומר מנה לבן אין מצטרפין. וארנקי שחורה בדיני נפשות לא, והא א"ר חסדא אחד אומר בסייף הרגו ואחד אומר באירין הרגו אין זה נבון. אחד אומר כליו שחורים ואחד אומר כליו לבנים הרי זה נבון

לפרסם הדבר מפני הבייתוסין שאומרים אין העומר בא אלא באחד בשבת: גמ' אפילו בשבת נמי. לייתי דהא דחי שבת: בלא טרחא. שאינו צריך לנפות כל כך: בטרחא. שינפו פעמים הרבה: שביחא מילתא. כך משובח הדבר דהוי עשרון מובחר טפי: מוטב שירבה במלאכה אחת. מוטב שיחלל פעמים הרבה שבת במלאכה אחת כגון שירקד הג' סאין פעמים הרבה: ואל ירבה במלאכות הרבה. שיקצור ויזרה ויברור ויטחן וירקד שתי סאין יותר:

פרק מ א] בבדיקות. שאינה משבע חקירות באיזה יום באיזה שבוע שהזמה תלויה בהן, אבל בכליו שחורים וכליו לבנים שאין דין הזמה תלויה בהם: מנה שחור. סלע ישנה: אין מצטרפין. הואיל ובעיקר גוף העדות מתכחשי: וארנקי שחורה. דלאו בעיקר גוף העדות מתכחשי: דכוותיה בדיני נפשות לא. בתמיה: אין זה נבון. אין עדות זו מכוונת

מכוונת: גברא אגברא. דרב חסדא אהדרב יהודה: ב] לשנותה. לצרכיו ולאחר זמן ישלם: לאחר. להלוותה לאחר לא, דלעצמו איכא למימר דעל מנת כן הקדישה לצדקה שאם יצטרך יעלנה וישלם אבל חברו לא אסיק אדעתיה: לא שנו. דמותר לשנותה: אלא דאמר. סלע זו עלי לצדקה, דכיון דקיבלה באחריות לענין גניבה ואבדה כדידיה דמי: בעי למיתב. אני רוצה לתת: כי היכי דליחייב באחריותה. דכיון דמשתמש בה הוי כשולח יד בפקדון וקמה לה ברשותיה לענין תשלומין, אבל אמר עלי דבלאו הכי מיחייב באחריות לא ישתמש: לא שנא. ומותר: ג] דכיון דפסקא אבוהון. שגמר דבריו וצוה לפרוע: אידכורי מדכר. דפרעיה: ד] ומת. קודם שכתבו ונתנו לו את השטר: אזדהרו בה. שכן הלכה: עליה דר"א. תלמידו ביאמינו: משום רבנו. רב: ה] נסבא. חתיכת כסף מותך לשון (ישעיה מ) הפסל נסך חרש: נימא ליה זיל שלים. דהא מודה דחטף: ליכא תרי סהדי. ומיגו דהוי בעי למימר לא חטפתי מהימן נמי לומר דידי חטפי: לפטריה. משום האי מיגו: איכא חד סהדא. והא אמר

נכון ? גברא אגברא קא רמית ! [ב] **אמר** ר"נ אמר רבה בר אבהו האומר סלע זו לצדקה מותר לשנותה. סבור מינה לעצמו אין לאחר לא, אתמר אמר רב אמי א"ר יוחנן בין לעצמו בין לאחר: א"ר זעירא לא שנו אלא דאמר עלי, אבל אמר הרי זו בעינא בעי למיתב. מתקיף לה רבא אדרבה איפכא מסתברא אמר זו משתמש בה כי היכי דליחייב באחריותה אבל אמר עלי לא ? אלא לא שנא: [ג] **אמר** רבה שכיב מרע שאמר מנה לפלוני בידי ואמרו יתומים פרענו נאמנים. תנו מנה לפלוני ואמרו יתומים פרענו אין נאמנים. כלפי לייא ! איפכא מסתברא, אמר תנו מנה כיון דפסקא אבוהון למלתא איכא למימר דפרעיה, מנה לפלוני בידי כיון דלא פסק אבוהון למלתא. איכא למימר דלא פרעיה ? ! אלא אי אתמר הכי אתמר שכיב מרע שאמר מנה לפלוני בידי ואמרו יתומים חזר ואמר לנו אבא פרעתי נאמנים, מאי טעמא אידכורי מדכר. תנו מנה לפלוני ואמרו יתומים חזר ואמר אבא פרעתי אין נאמנים, דאם איתיה דפרעיה לא הוה אמר תנו: [ד] **יתיב** רבה בר רב הונא באכסדרא דבי רב ויתיב וקאמר משמיה דר' יוחנן שכיב מרע שאמר כתבו ותנו מנה לפלוני ומת אין כותבין ונותנין, שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה. אמר להו ר' אלעזר איזדהרו בה. רב שיזבי אמר ר"א אמרה. ואמר להו ר' יוחנן אזדהרו בה. אר"נ בר יצחק כותיה דרב שיזבי מסתברא, אי אמרת בשלמא ר"א אמרה איצטריך ר' יוחנן לאסהודי עליה דר"א, אלא אי אמרת ר' יוחנן אמרה איצטריך ר"א לאסהודי עליה דר' יוחנן רביה ? ! ועוד ת"ש דר' אלעזר אמרה, דשלח רבין משמיה דרבי אבהו הוו יודעין ששלה ר"א לגולה משום רבנו שכיב מרע שאמר כתבו ותנו מנה לפלוני ומת אין כותבין ונותנין, שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה: [ה] **ההוא** גברא דחטף נסבא מחבריה, אתא לקמיה דר' אמי. יתיב רבי אבא קמיה, אייתי הד סהדי דמחטף חטפה מיניה. א"ל אין חטפי ודידי חטפי. א"ר אמי היכי לידיינו דייני להאי דינא, נימא ליה זיל שלים ליכא תרי סהדי, נפטריה איכא חד סהדא, נימא

ב ערכין ו. ג בבא בתרא קעה. ד שם קלה: ה שבועות מז.

ליה

אמר, לא חטפתי הוה בעי לאשתבועי להכחיש את העד: לישתבע. את השבועה שהעד מחייבו אינו יכול דהא מודה דחטף והעד מחייבו לישבע שלא חטף, וגבי הך שבועה הוא פסול, כגזלן אגל כל שבועות, והא ליכא למימר אישתבע דידי' חטף, שאין זו שבועה המוטלת עליו: בין שניהם. אם בעלי הדין קיימין: מה לי הוא מה לי אבוה. מאחר שהוא טוען טענת ברי למה אינו יכול לישבע: אביו כי האי גונא. מית יש שבועה ומתוך שאינו יכול לישבע, דהא אינו יודע קאמר, לשלם: למפטר גבי יורשין. בטוען טענה זו: פרק מא א] וקנאו. בשנוי להא מלתא דאם טבח ומכר פטור מארבעה וחמשה, אבל קרן וכפל משלם, קרן כי השתא, וכפל כעין שגנב או כשעת העמדה בדין: תורא גנבי ממך. בתמיה: ונקנינהו בשנוי השם. נהי דשבח דגופא לא הוי שנוי, דממילא הוא, ומיהו בשמא ודאי אישתני: מכל מקום קשיא. לר' אילעאי: במקומו עומד. אע"ג דאשתני, לא נפיק מרשות בעלים: ב] כותבין שובר. ללוה להיות לראיה בידו שפרע: הני מילי אפלגא. היכא דפרע

ליה זיל אשתבע כיון דאמר מחטף חטפי הוה ליה כגזלן? אמר לו רבי אבא הוה מחויב שבועה ואין יכול לישבע, וכל המחויב שבועה ואין יכול לישבע משלם. אמר רבא כותיה דרבי אבא מסתברא, דתני רבי אמי (שמות כב) שבועת ה' תהיה בין שניהם ולא בין היורשין. היכי דמי, אילימא דאמר ליה מנה לאבא ביד אביך ואמר ליה חמשין אית ליה וחמשין לית ליה, מה לי הוא מה לי אבוה? אלא לאו דאמר ליה מנה לאבא ביד אביך, א"ל חמשין ידענא וחמשין לא ידענא, אי אמרת בשלמא אביו כי האי גונא מיחייב איצטריך קרא למפטר גבי יורשין, אלא אי אמרת אביו כי האי גונא נמי פטור קרא גבי יורשין למה לי?!

פרק מא.

ואלא מאי?!

[משיב על דברי השואל, ואלא מאי דעתך דאין הדין כן, הלא גם לשיטתך זאת יש פרכא]:

א **אמר** רבי אלעאי גנב טלה ונעשה איל, עגל ונעשה שור, נעשה שנוי בידו וקנאו, טבח ומכר שלו הוא טובח שלו הוא מוכר. איתיביה רבי חנניא לר' אלעאי גנב טלה ונעשה איל, עגל ונעשה שור משלם תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה כעין שגנב, ואי סלקא דעתך קנאה בשנוי, אמאי משלם, שלו הוא טובח שלו הוא מוכר? אמר ליה ואלא מאי שנוי לא קני, אמאי משלם כעין שגנב לשלם כי השתא? אמר ליה כי השתא היינו טעמא דלא משלם משום דאמר ליה תורא גנבי ממך דיכרא גנבי ממך! אמר ליה רחמנא לצלן מהאי דעתא, אמר ליה אדרבה רחמנא לצלן מדעתא דידך. מתקיף לה רבי זירא וניקנינהו בשנוי השם? אמר רבא שור בן יומו קרוי שור איל בן יומו קרוי איל, שור בן יומו קרוי שור דכתיב (ויקרא כג) שור או כשב או עז כי יולד, איל בן יומו קרוי איל דכתיב (בראשית לא) ואילי צאנך לא אכלתי, אילים הוא דלא אכל כבשים אבל! אלא לאו שמע מינה איל בן יומו קרוי איל. מ"מ קשיא? א"ר ששת הא מני בית שמאי היא דאמרי שנוי במקומו עומד ולא קני: ב **אמר** רב הונא בריה דרב יהושע אפילו למאן דאמר כותבין שובר הני מילי אפלגא

א ב"ק סה: ב ב"ב קעא:

אבל

דפרע מקלת חובו כותבין שובר ונותנין ללוה פן יחזור המלוה ויתבע כל חובו: אבל. אבוליה לא. דמלוה הפסד אנפשיה שלא נזהר לשמור את שטרו: ומסתברא דכותבין שובר. אבוליה הוא היכא דארכס שטרא: יאכל הלה וחדי. בתמיה ישמח באכילת ממון אחרים חנם: פרק מב א] גזלת העני. שאין לו כלום לגזול הימנו

אבל אבוליה לא, ולא היא אפילו אבוליה כתבינן. כי הא דרב יצחק בר יוסף הוה מסיק ביה זוזי ברבי אבא, אתא לקמיה דרבי חנינא בר פפא, א"ל הב לי זוזי, א"ל הב לי שטראי ושקול זוזך, א"ל שטרך אירכס לי אכתוב לך תברא, א"ל הא רב ושמואל דאמרי תרוייהו אין כותבין שובר, אמר מאן יהיב לן מעפרא דרב ושמואל רמינן בעיינין, הא רבי יוחנן והא ריש לקיש דאמרי תרוייהו כותבין שובר, וכן כי אתא רבין א"ר אלעאי כותבין שובר. ומסתברא דכותבין שובר, דאי סלקא דעתך אין כותבין שובר, אבד שטרו של זה יאכל הלה וחדי?! מתקיף לה אביי ואלא מאי כותבין שובר, אבד שוברו של זה יאכל הלה וחדי?! א"ל רבא אין, עבד לוה לאיש מלוה:

פרק מב.

אחדות ושלום. (אגדה)

א אמר ר' חלבו אמר רב הונא כל שיודע בחברו שהוא רגיל ליתן לו שלום יקדים לו שלום שנאמר (תהלים לד) בקש שלום ורדפהו, ואם נתן לו ולא החזיר נקרא גזלן שנאמר (ישעיה ג) ואתם בערתם הכרם גזלת העני בבתיכם: ב אמר רבי אלעאי משום רבי אלעזר ברבי שמעון מותר לו לאדם לשנות בדבר השלום שנאמר (בראשית נ) אביך צוה כה תאמרו ליוסף אנא שא נא וגו'. רבי נתן אומר מצוה שנאמר (ש"א טז) ויאמר שמואל איך אלך ושמע שאול והרגני. דבי רבי ישמעאל תנא גדול השלום שאף הקב"ה שנה בו דמעיקרא כתיב (בראשית יח) ואדוני זקן, ולבסוף כתיב ואני זקנתי: ג אמר חזקיה גדול הוא השלום שכל מצות שבתורה כתיב בהן כי תראה, כי תפגע, כי יקרא, כי תבנה, כשבאה המצוה לידך אתה זקוק לעשות, אבל השלום מה כתיב ביה בקש שלום ורדפהו, בקשהו במקומך ורדפהו במקום אחר: חזקיה אמר גדול הוא השלום שבכל המסעות כתיב ויסעו ויחנו, נוסעין במחלוקת וחונין במחלוקת. בזמן שבאו לסיני חנו חנייה אחת ויחן שם ישראל (שמות יט), אמר הקב"ה הואיל ושנאו ישראל את המחלוקת ואהבו את השלום ונעשו חנייה אחת, הרי השעה שאתן להם את תורתי: ד הלל אומר הוי מתלמידיו של אהרן אוהב שלום ורודף שלום ומשים שלום בין איש לאשתו אוהב את הבריות ומקרבן לתורה. אוהב שלום כיצד? מלמד שיהא אדם אוהב שלום בישראל בין כל אחד ואחד כדרך שהיה אהרן אוהב שלום בין כל אחד ואחד שנאמר (מלאכי ב) תורת אמת היתה בפיהו ועולה לא נמצא בשפתיו בשלום ובמישור הלך אתם ורבים השיב מעון.

א ברכות ו. ב יבמות סה: ג ד"א פרק השלום ד אדר"נ פי"ב

שני

שני בני אדם שעשו מריבה זה עם זה הלך אהרן וישב אצל אחד מהם, א"ל בני ראה חברך מהו אומר מטרף את לבו וקורע את בגדיו אומר אוי לי היאך אשא עיני ואראה את חברי, בושתי הימנו שאני הוא שסרחתי עליו, הוא יושב אצלו עד שמסיר קנאה מלבו, והולך אהרן ויושב אצל אחר וא"ל בני ראה חברך מהו אומר מטרף את לבו וקורע את בגדיו ואומר אוי לי היאך אשא את עיני ואראה את חברי בושתי הימנו שאני הוא שסרחתי עליו, הוא יושב אצלו עד שמסיר קנאה מלבו, וכשנפגשו זה בזה גפפו ונשקו זה לזה לכך נאמר (במדבר כ) ויבכו את אהרן שלשים יום כל בית ישראל: ה ד' מינים שבלולב, ב' מהן עושין פירות וב' מהן אין עושין פירות, העושין פירות יהיו זקוקין לשאין עושין ושאין עושין יהיו זקוקין לעושין פירות. ואין אדם יוצא ידי חובתו בהן עד שיהיו כולן באגודה אחת, וכן ישראל בהרצאה עד שיהיו כולן באגודה אחת שנאמר (עמוס ט) הבונה בשמים מעליותיו ואגודתו על ארץ יסדה: ו ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו וגו' (בראשית מט) רבנן אמרי צוה אותם על המחלוקת, אמר להון תהוו כולכם אסיפה אחת, הדא דכתיב (יחזקאל לז) ואתה בן אדם קח לך עץ אחד וכתוב עליו ליהודה ולבני ישראל חבריו ולקח עץ אחד וכתוב עליו ליוסף עץ אפרים וכל בית ישראל חברו, חברו כתיב, נעשו בני ישראל אגודה אחת התקינו עצמן לגאולה, מה כתיב אחריו (שם) ועשיתי אותם לגוי אחד בארץ בהרי ישראל וגו':

ז אתם נצבים היום, מה היום מאיר פעמים ומאפיל פעמים. אף אתם כשאפלה לכם עתיד להאיר לכם אור עולם שנאמר (ישעיה ס) והיה לך ה' לאור עולם, אימתי בזמן שתהיו כולכם אגודה אחת שנאמר (דברים ד) חיים כולכם היום. בנוהג שבעולם אם נוטל אדם אגודה של קנים שמא יכול לשברם בבת אחת, ואלו נוטל אחת אחת אפילו תינוק משברן, וכן אתה מוצא שאין ישראל נגאלין עד שיהיו כולן באגודה אחת שנאמר (ירמיה נ) בימים ההמה ובעת ההיא נאום ה' יבואו בני ישראל ובני יהודה ויבואו יחדו מארץ צפון על הארץ אשר הנחלתי את אבותיכם:

הימנו אלא שלא להשיב על שלומו:

פרק מג א) במנחה. היינו אחר חצות: אם תמצא לומר. כלומר אם תשיבני בשאלתי ממה שאמרנו טעה

פרק מג.

דיקא נמי.

[האומר מביא ראיה לדבריו. או להאוקימתא שלו מדיוקא דמתניתין מדקתני הכי ולא קתני הכי]:

א אמר רב מרי בריה דרב הונא בריה דרב ירמיה בר אבא אמר ר' יוחנן טעה ולא התפלל ערבית מתפלל בשחרית שתים, שחרית מתפלל במנחה שתים: איבעיא להו טעה ולא התפלל מנחה מהו שיתפלל ערבית שתים? אם תמצא לומר טעה ולא התפלל ערבית

 ה מנחות כז. ו בראשית רבה לח ז תנחומא נצבים. א ברכות כו.

מתפלל

טעה ולא התפלל ערבית מתפלל שחרית שתים: בטל קרבנו. ולינו מקריבו ביום אחר הם זמנו קבוע, כגון תמידין של כל יום ויום: ב] מתני' על מי שיעלה. משמע שאינו ממנה עליו אלא הראשון: גמ' ש"מ יש ברירה. קא סלקא דעתך דלא אימני אלא חד: כדי לזרזן. וכולן אימני עליו בין ראשון בין אחרון: תניא נמי הכי. דמשום זריזות נקט: ג] מתני' קונם פי מדבר עמך. מה שאני מדבר עמך אסור עלי כקרבן: אסור. לדבר עמו ולהלוך עמו ולעשות עמו מלאכה: גמ' חלין על המצוה כברשות. שאם אמר קונם שאני עושה סוכה או קונם שאני מניח תפילין חל עליו הנדר, ואם עשה קם ליה בבל יחל: מה שאין כן בשבועה. שאין נשבעין לבטל את המצוה, דמושבע ועומד הוא מהר סיני לקיימן, ואין שבועה חלה על שבועה: מה שאין כן בנדרים. דאין חלין על דבר שאין בו ממש כגון דיבור שאין בו ממש; ואמאי קתני אסור: יאסר פי לדבורי. שאני מדבר עמך, והפה שנאסר יש בו ממש: ולא קתני שאני מדבר עמך. שמע מינה דיאסר פי קאמר והיינו דבר שיש בו ממש: ד] מתני' כל תנאי שיש בו מעשה בתחלתו: שהקדים מעשה שעליו לעשות לתנאי שהוא שואל

מתפלל בשחרית שתים משום דחד יומא הוא דכתיב (בראשית א) ויהי ערב ויהי בקר יום אחד, אבל הכא תפלה במקום קרבן הוא, וכיון דעבר יומו בטל קרבנו, או דלמא כיון דצלותא רחמי היא כל אימת דבעי מצלי ואזיל? תא שמע דאמר רב הונא בר יהודה א"ר יצחק א"ר יוחנן טעה ולא התפלל מנחה מתפלל בערבית שתים ואין בזה משום דעבר יומו בטל קרבנו: מיתיבי (קהלת א) מְעֻוָּת לא יוכל לתקן וחסרון לא יוכל להמנות, מְעֻוָּת לא יוכל לתקון זה שבטל קריאת שמע של ערבית וקריאת שמע של שחרית או תפלה של ערבית או תפלה של שחרית, וחסרון לא יוכל להמנות זה שנמנו חבריו לדבר מצוה ולא נמנה עמהם? א"ר יצחק א"ר יוחנן הכא במאי עסקינן שבטל במזיד. אמר רב אשי דיקא נמי דקתני בטל ולא קתני טעה, ש"מ: ב מתני' האומר לבניו הריני שוחט את הפסח על מי שיעלה מכם ראשון לירושלים, כיון שהכנים הראשון ראשו ורובו, זכה בחלקו ומזכה את אחיו עמו: גמ' ש"מ יש ברירה? אמר רבי יוחנן כדי לזרזן במצות קאמר, דיקא נמי דקתני ומזכה אחיו עמו, אי אמרת בשלמא דאמנינהו מעיקרא שפיר, אלא אי אמרת דלא אמנינהו מעיקרא, לבתר דשחיט מי קא מתמני, והא תנן נמנין ומושכין ידיהן ממנו עד שישחט? ש"מ. תניא נמי הכי מעשה וקדמו בנות לבנים ונמצא בנות זריזות ובנים שפלים:

ג מתני' האומר לחברו קונם פי מדבר עמך, ידי עושה עמך, רגלי מהלכת עמך אסור: גמ' ורמינהו הומר בשבועות מבנדרים ובנדרים מבשבועות. חומר בנדרים, שהנדרים חלין על המצוה כברשות מה שאין כן בשבועות, וחומר בשבועות, שהשבועות חלות על דבר שיש בו ממש ושאין בו ממש מה שאין כן בנדרים? א"ר יהודה באומר יאסר פי לדבורי, ידי למעשיהן, רגלי להלוכן, דיקא נמי דקתני פי מדבר עמך ולא קתני שאני מדבר עמך: ד מתני' כל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל, וכל תנאי שיש בו מעשה מתחלתו

ב פסחים פט. ג נדרים יג: ד בבא מציעא לד.

תנאו

שואל ממנו, כגון הרי דבר זה שלך אם תעשה דבר פלוני, דלא דמי לתנאי בני גד ובני ראובן אם יעברו ונתתם (במדבר לב) היינו תנאי קודם למעשה, אם תעשה לי הדבר הזה אשובה ארעה לאנך (כראשית ל) היינו תנאי ששואל ממנו קודם למעשה שעליו לעשות: תנאו בטל. והוי מעשה מקוים ואעפ"י שלא קיים בעל התנאי את התנאי: וכל תנאי שאפשר

תנאו בטל, וכל שאפשר לו לקיים בסופו והתנה עמו מתחלתו תנאו קיים:

גמ' א"ר טבלא א"ר זו דברי רבי יהודה בן תימא אבל חכמים אומרים אעפ"י שאי אפשר לו לקיימו בסופו והתנה עליו מתחלתו תנאו קיים, דתניא הרי זה גיטך על מנת שתעלי לרקיע, על מנת שתרדי לתהום, על מנת שתבלעי קנה של מאה אמה, על מנת שתעברי את הים הגדול ברגליך, נתקיים התנאי הרי זה גט לא נתקיים התנאי אינו גט, ר' יהודה בן תימא אומר כזה גט, כלל אמר ר' יהודה בן תימא כל שאי אפשר לו לקיימו בסופו והתנה עליו מתחלתו אינו אלא כמפליגה וכשר: אמר ר"נ אמר רב הלכה כר"י בן תימא. אמר ר"נ בר יצחק מתניתין נמי דיקא דקתני כל שאפשר לו לקיימו בסופו והתנה עליו מתחלתו תנאו קיים, הא אי אפשר לו לקיימו תנאו בטל, שמע מינה: ה מתני' השוחט בלילה וכן הסומא ששחט שחיטתו כשרה: גמ' השוחט דיעבד אין לכתחלה לא, ורמינהו לעולם שוחטין בין ביום ובין בלילה, בין בראש הגג בין בראש הספינה? אמר רב פפא בשאבוקה כנגדו. אמר רב אשי דיקא נמי דקתני התם דומיא דיום והכא דומיא דסומא, ש"מ:

לקיימו תנאו קיים. אם תנאו קודם למעשה הוא, הא אי אפשר לקיימו תנאו בטל והמעשה קיים: גמ' כמפליגה בדברים. שאין בלבו לשום תנאי. אלא להקניטה בעלמא דוחה אותה בדברים: מתניתין נמי דיקא. דסתמה לן כרבי יהודה בן תימא: ה] גמ' לכתחילה לא. ישחוט בלילה שמא לא ישחוט רובא והוא לא ידע: בין בראש הגג. אע"ג דאין שוחטין לא לתוך ימים ולא לתוך נהרות דלא לימרו לשר של ים הוא שוחט, ולא לתוך כלים דלא לימרו הואיל ומקבל את הדם לזרקו לעכו"ם הוא צריך, אפילו הכי בראש הגג שוחטין, ואין חוששין לשמא יאמרו לצבא השמים עלה לשחוט, או אם מקבל בכלי הכל יודעים שאי אפשר לו לטנף את הספינה: בשאבוקה כנגדו. שוחטין בלילה לכתחילה ומתניתין בלא אבוקה: דומיא דסומא. תנא לילה וסומא בהדי הדדי:

פרק מד.

ואידך?

[כשכל אחד מהחולקים יליף טעמו מקרא מקשה הגמרא ומה יענה השני על הקרא]:

א ת"ר קריאת שמע ככתבה דברי רבי, וחכמים אומרים בכל לשון. מאי טעמא דרבי? אמר קרא (דברים ו) והיו בהויתן יהו. ורבנן מאי טעמייהו? שמע (שם) בכל לשון שאתה שומע. ולרבי נמי הא כתיב שמע? ההוא מיבעי ליה השמע לאזניך מה שאתה מוציא מפיך. ורבנן סברי להו כמאן דאמר לא השמיע לאזנו יצא. ולרבנן נמי הא כתיב והיו? ההוא מיבעי ליה שלא יקרא למפרע. ורבי שלא יקרא

פרק מד א] ככתבה. בלשון הקודש: מדברים

ה חולין יג: א ברכות יג.

יקרא למפרע מנא ליה? נפקא ליה מדברים הדברים, ורבנן דברים הדברים לא דרשי: ג מתני' אין בין יום טוב לשבת אלא אוכל נפש בלבד: גמ' הא לענין מכשירי אוכל נפש זה וזה שוין מתניתין דלא כרבי יהודה, דתניא אין בין יום טוב לשבת אלא אוכל נפש בלבד, רבי יהודה אומר אף מכשירי אוכל נפש. מאי טעמא דתנא קמא? אמר קרא אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם (שמות יב) הוא ולא מכשיריו. ורבי יהודה? אמר קרא לכם, לכל צרכיכם. ואידך נמי הא כתיב לכם? לכם ולא לנכרים לכם ולא לכלבים. ואידך נמי הא כתיב הוא? כתיב הוא וכתיב לכם? כאן במכשירין שאפשר לעשותן מע״ב יום טוב כאן במכשירין שאי אפשר לעשותן מערב יום טוב: ג מתני' שני שוורין תמין שחבלו זה את זה משלמין במותר חצי נזק, שניהם מועדין משלמין במותר נזק שלם. אחד תם ואחד מועד, מועד בתם משלם במותר נזק שלם תם במועד משלם במותר חצי נזק. וכן שני אנשים שחבלו זה בזה משלמין במותר נזק שלם, אדם במועד ומועד באדם משלמין במותר נזק שלם. אדם בתם ותם באדם, אדם בתם משלם במותר נזק שלם תם באדם משלם במותר חצי נזק, רבי עקיבא אומר אף תם שחבל באדם משלם במותר נזק שלם:

גמ' ת״ר (שמות כא) כמשפט הזה יעשה לו, כמשפט שור בשור כך משפט שור באדם, מה שור בשור תם משלם חצי נזק ומועד נזק שלם אף שור באדם תם משלם חצי נזק, ומועד נזק שלם. רבי עקיבא אומר כמשפט הזה כתחתון ולא כעליון. יכול משלם מן העליה תלמוד לומר יעשה לו מגופו משלם ואינו משלם מן העליה. ורבנן זה למה לי? לפוטרו מארבעה דברים, ור״ע לפוטרו מארבעה דברים מנא ליה? נפקא ליה (ויקרא כד) מאיש כי יתן מום בעמיתו ולא שור בעמיתו. ורבנן? אי מהתם הוה אמינא צער לחודיה אבל רפוי ושבת אימא ליתן לה, קמ״ל:

מדברים הדברים. דהוה ליה למכתב (דברים ו) והיו דברים האלה, למדרש שיקרא בדברים כסדרן ולא למפרע כגון בשעריך ביתך מזוזות: ב] מתני' אין בין יום טוב לשבת. להיות מותר לכתחילה ביו״ט מה שאסור לשבת, אבל לענין עונשין יש הרבה שזה בסקילה וזה בכרת וזה בלאו גרידא: גמ' זה וזה שוין. אסורין ביום טוב כבשבת: שאפשר. כגון סכין שנפגם מערב יום טוב: שאי אפשר. כגון סכין שנפגם ביום טוב:

ג] מתני' במותר. שמין מה הזיקו של זה יותר על נזקו של זה ובאותו מותר משלם מי שהזיק יותר את חבירו: מועד בתם משלם במותר. אם הוא הזיק את התם יותר משהזיקו תם: גמ' כמשפט הזה. רבנן לא דייקי הזה: כך משפט שור באדם. דהא קרא בשור באדם כתיב או בן יגח: כתחתון. משפט התחתון משתעי במועד וקרא קמא בתם, רבי עקיבא הזה דייק, כדינא דסליק האי קרא מיניה: יכול. תם שחבל באדם יהא כמועד אפילו לשלם מן העליה: מגופו משלם. ואם אינו שוה כנגד כל החבלה יפסיד ניזק, ואינו נוטל אלא השור: לפוטרו מד' דברים. לער רפוי שבת ובושת, דהכי משמע משפט זה יש לו לשלם נזק שלם, ולא משפט אדם החובל בחבירו: צער לחודיה. משום דלא חסר ביה ממונא: אבל רפוי ושבת. דחסר ביה ממונא אימא כי נזק נינהו ומחייב: קמ״ל. יתורא:

מתני'

ב מגילה ז. ג ב״ק לג.

מתני'

פרקמה א' מתני' במדוך של עץ. ולא צריך אלא שנוי זוטא: בפך. של חרס ולא במדוכה: ובעין הפרור. כף גדולה, דמלח בעי שנוי: והמלח במדוך של עץ. סגי בהאי שנוי זוטא: גמ' כל הקדרות. כל מיני התבשיל צריכות מלח, הלכך מאתמול הוה ידע דאיבעי ליה לדוכה: ואין כל הקדרות צריכות תבלין. והאדם אינו יודע מה יעלה בלבו לאכול מחר: מפיגין טעמן. ממירין טעמן אם ידוכן מאתמול: דידע מאי קדרה. ללשנא קמא בעי שנוי, ללשנא בתרא לא בעי שנוי: אי נמי תבלין של מוריקא. שיש קדרה שמתבלין אותה בכרכום והיא מפיג טעמו אם נדוך מבעוד יום, והוא לא ידע מה יבשל מחר, ללשנא בתרא בעי שנוי, ללשנא קמא לא בעי שנוי: ב] מנר. חנוכה לנר השני: מתירין. להטיל ציצית מטלית ישן לטלית חדש: הלכה כר"ש. דאמר דבר שאין מתכוין מותר, ואע"ג דקעביד חריץ והוי תולדה דחורש: דמר. רבה בר נחמני: טעמא דרב. מנר לנר: משום בזוי מצוה. שמדליק קיסם שאינה מן המצוה מנר של מצוה, וממנו מדליק השאר: אכחושי. דמחזי כמאן דשקיל נהורא ושואב קצת ממנו: משרגא לשרגא. מביא נר אצל נר ושתיהן של מצוה ולא בקיסם: ג] מתני' ממדינת הים. כל חוץ לארץ קרי ליה מדינת הים בר מבבל: צריך. השליח המביאו, ושליח זה הבעל עשאו שליח להולכה: אם יש עליו עוררין. שהבעל מערער שהוא מזויף: יתקיים בחותמיו. ואם יעידו העדים על חתימת ידיהם, או עדים אחרים יכירו חתימתם

מאי בינייהו ?

[כשהחולקים שוים בדין אבל חולקים בטעם, שואל מאחר שהם שוים בדין למה יחלקו בטעם ; ומשני איכא בינייהו גם לענין דינא] :

א מתני' בית שמאי אומרים תבלין נדוכין במדוך של עץ והמלח בפך ובעין הפרור. ובית הלל אומרים תבלין נדוכין כדרכן במדוך של אבן והמלח במדוך של עץ: גמ' דכולי עלמא מיהת מלח בעי שנוי מאי טעמא? רב הונא ורב חסדא, חד אמר כל הקדרות כולן צריכות מלח ואין כל הקדרות צריכות תבלין, וחד אמר כל התבלין מפיגין טעמן ומלח אינה מפיגה טעמה. מאי בינייהו? איכא בינייהו דידע מאי קדרה בעי לבשולי. אי נמי במוריקא: ב אתמר רב אמר אין מדליקין מנר לנר ושמואל אמר מדליקין. רב אמר אין מתירין ציצית מבגד לבגד ושמואל אמר מתירין. רב אמר אין הלכה כר"ש בגרירה ושמואל אמר הלכה כר"ש בגרירה. אמר אביי כל מילי דמר עביד כרב לבר מהני תלת דעביד כשמואל מדליקין מנר לנר ומתירין מבגד לבגד והלכה כר"ש בגרירה, דתניא ר"ש אומר גורר אדם מטה כסא וספסל ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ: יתיב ההוא מרבנן קמיה דרב אדא בר אהבה ויתיב וקאמר טעמא דרב משום בזוי מצוה, אמר להו לא תציתו ליה טעמיה דרב משום דקא מכחש מצוה. מאי בינייהו? איכא בינייהו דקא מדליק משרגא לשרגא, מאן דאמר משום בזוי מצוה משרגא לשרגא מדליק, מאן דאמר משום אכחושי מצוה משרגא לשרגא נמי אסור: ג מתני' המביא גט ממדינת הים צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם. המביא גט בארץ ישראל אינו צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם, ואם יש עליו עוררין יתקיים בחותמיו: גמ' מאי טעמא?

רבה

א ביצה יד. ב שבת כב. ג גיטין ב.

חתימתם כשר, ואם אין עליו עוררים מסתמא כשר דהא בקיאין לשמה ועדים מצויין תמיד לקיימו: גמ' לפי שאין בקיאין לשמה. אין בני מדינת הים בני תורה ואין יודעין שצריך לכתוב הגט לשם האשה וקרא כתיב (דברים כד) וכתב לה ספר כריתות, לה דהיינו לשמה, הלכך אומר השליח בפני נכתב ובפני נחתם, ומגילה שיילינן ליה אם נכתב לשמה

רבה אמר לפי שאין בקיאין לשמה, רבא אמר לפי שאין עדים מצויין לקיימו. מאי בינייהו? איכא בינייהו דאתיוה בי תרי. אי נמי ממדינה למדינה בארץ ישראל. אי נמי באותה מדינה במדינת הים: י מתני' שור שוה מנה שנגח שור שוה מאתים ואין הנבלה יפה כלום נוטל את השור: גמ' מתניתין מני רבי עקיבא היא. דתניא יושם השור בבית דין דברי ר' ישמעאל, ר' עקיבא אומר הוחלט השור. במאי קמפלגי? רבי ישמעאל סבר בעל חוב הוא וזוזי הוא דמסיק ליה, ור"ע סבר שותפי נינהו, וקמפלגי בהאי קרא (שמות כא) ומכרו את השור החי וחצו את כספו, רבי ישמעאל סבר לבי דינא קמזהיר רחמנא, ור"ע סבר לניזק ומזיק מזהיר להו רחמנא. מאי בינייהו? הקדישו ניזק איכא בינייהו: ה ת"ר המוליך חבילה ממקום למקום, מְצָאוֹ חברו ואמר לו תנה לי ואני אעלה לך כדרך שמעלין לך באותו מקום, ברשות מוכר מותר ברשות לוקח אסור. המוליך פירות ממקום למקום, מְצָאוֹ חברו ואמר לו תנם לי ואני אעלה לך פירות שיש לי באותו מקום, אם יש לו פירות באותו מקום מותר ואם לאו אסור. והחמרין מעלין במקום היוקר כבמקום

והוא אומר אין, וטעמא דלא אצרכוהו נמי לשמה מפרש בגמרא דחדא מתלת גאיז, פי' יפסח, וזימנין דלא יאמר אלא בפני נכתב, וכל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין הולד ממזר: לפי שאין עדים מצויין לקיימו. אין שיירות מצויות משם לכאן, ואם יבוא הבעל ויערער לומר לא כתבתיו אין עדים מצויין להכיר חתימת העדים, והאמינוהו לשליח: דאתיוה בי תרי. ששניהם נעשו שלוחים לגרשה והגט יוצא מתחת ידי שניהם, לרבה בעי למימר לרבא לא בעי למימר, שהרי שנים הם ואם יערער הבעל הרי הם מצויים לקיימו: ממדינה למדינה בא"י. כגון יהודה וגליל דלא שכיחי שיירתא, לרבה לא בעי למימר הואיל ובקיאין כל בני א"י לשמה, לרבא בעי למימר דהא אין שיירות מצויות: באותה מדינה. כגון מעיר לעיר במדינה אחת ובמדינת הים, לרבה בעי למימר דהא אין בקיאין לשמה לרבא לא צריך דהא שכיחי שיירתא: ד] גמ' יושם השור. המזיק בבית דין ויתן לו מזיק מעות דמי השור שהוא חלי נזקו: הוחלט השור. השור עצמו יקח: שותפין נינהו. בההוא שור דמשתעי ביה קרא ומכרו את השור החי וחצו את כספו, וקרא משתעי בשוה מאתים שנגח לשוה מאתים, הלכך הכא דמזיק אינו שוה אלא מנה נוטל את השור: הקדישו ניזק. לר' ישמעאל לא קדיש ליה לר"ע קדיש: ה] ממקום למקום. ממקום הזול למקום היוקר: תנה לי ואוליכנה. ואעשה צרכי במעות עד זמן פלוני: ברשות מוכר. אם קבל עליו מוכר אחריות הדרך: מותר. דאין כאן מלוה עד שתמכר וכל מה שנמכר ביוקר של בעלים הראשונים הוא: ברשות לוקח אסור. דמהשתא מלוה הוא גביה, ויהיב ליה טופינא מדמיה בריבותא: תנם לי. ואוכלם כאן ואני אעלה לך לזמן פלוני מפירות שיש לי שם: יש לו שם מותר. דמהשתא אוקמינהו ברשותיה: אין לו באותו מקום אסור. דבשכר המתנתו נתן לו זה במקום היוקר: והחמרין. המשתכרין

ד ב"ק לג. ה בבא מציעא עב:

בתבואה

בתבואה ומביאים ממקום הזול למקום היוקר מותר להם ליקח מעות מבעלי בתים עשירים במקום היוקר על מנת ליתן להם לזמן פלוני הפירות כשער מקום הזול: ואין חוששין. שיהא רבית שכר המתנת מעות: דמגלו להו תרעא. שעל ידי מעותיו של זה הם נכרים סוחרים, ומכירים אותם בעלי בתים של מקום הזול ונותנים להם בהקפה:

כבמקום הזול ואינן חוששין. מאי טעמא? רב פפא אמר ניחא להו דמגלו להו תרעא. רב אחא בריה דרב איקא אמר ניחא להו דמוזלי גבייהו, מאי בינייהו? איכא בינייהו תגרא חדתא: ו ההוא ערבא דיתמי דפרעיה למלוה מקמי דלודעינהו ליתמי. אמר רב פפא פריעת בעל חוב מצוה ויתמי לאו בני מיעבד מצוה נינהו. ורב הונא בריה דרב יהושע אמר אימר צררי אתפסיה, מאי בינייהו? איכא בינייהו כשחייב מודה. אי נמי דשמתוהו ומת בשמתא: ז אתמר עד זומם אביי אמר למפרע הוא נפסל, רבא אמר מכאן ולהבא הוא נפסל. אביי אמר למפרע הוא נפסל מעידנא דאסהיד רשע הוא והתורה אמרה אל תשת ידך עם רשע להיות עד, אל תשת רשע עד. רבא אמר מכאן ולהבא הוא נפסל, עד זומם חידוש הוא, מאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני, אין לך בו אלא משעת חידושו ואילך. איכא דאמרי רבא נמי כאביי סבירא ליה, ומאי טעמא קאמר מכאן ולהבא, משום פסידא דלקוחות, מאי בינייהו? איכא בינייהו דאסהידו בי תרי בחד. אי נמי דפסלינהו בגזלנותא: ח אמר רב יהודה אמר רב מנין שלא ישנה אדם באכסניא שלו מן התורה שנאמר אל

דמוזלי גבייהו. בני מקום הזול כששומעין שאין אלו משתכרים בה מוזלי גבייהו: תגרא חדתא. שאינו ניכר עדיין, למ"ד דמגלו להו תרעא איכא, למ"ד דמוזלי גבייהו ליכא, דכיון דאינו ניכר להם אינם מאמינים בדבריו שהוא נותנה במקומו בזול, ולא מוזלי גביה: [ו] ההוא ערבא דיתמי. אביהם לוה בחייו וזה נעשה ערב בשבילו, ולאחר מותו פרע הערב משלו ועתה חוזר עליהם ותובעם: מצוה. הערב עתה נעשה בעל חוב, והלוה על פה הוא, ומלוה לפורעו ויתומים פחותים מי"ג שנה לאו בני מיעבד מלוה נינהו: רב הונא בריה דרב יהושע אמר. לעולם יתמי בני מיעבד מלוה נינהו, אלא היינו טעמא דלא גובה הערב מיתמי עד דגדלי: אימר צררי אתפסיה. אביהם למלוה בחייו לפטור את הערב, הלכך איכא למיחש דלמא פרעיה אבוהון בחייו: מאי בינייהו. בין למר ובין למר אין הערב גובה עכשיו מיתמי: ומית בשמתא. שלא רצה לפרוע בחייו: שחייב מודה. בשעת מיתתו דליכא למיחש לצררי, לרב הונא גבי מיתמי לרב פפא לא גבי עד דגדלי: [ז] עד זומם. העיד בניסן והוזם בתשרי על עדות זו: למפרע. כל עדות שהעיד מניסן ואילך פסולין, שהרי משהעיד עדות זו הוא רשע: מכאן ולהבא. משהוזם: חידוש הוא. שנפסלין שנים בשביל שנים שאומרים עמנו הייתם: משעת חידושו. משעה שהוזם: פסידא דלקוחות. שלקחו שדה על פיו וחתם בשטרא מניסן ועד תשרי, ועדיין לא היה ידוע שהוא פסול: מאי בינייהו. בין הני תרי טעמי דרבא: תרי בחד. תרי כתות העידו בכת זו. שנים אמרו לכל אחד עמנו הייתם, חידוש ליכא פסידא דלקוחות איכא: דפסלינהו. להנהו תרי: בגזלנותא. העידו שגזלנים הם על גזלה שגזלו

ו בבא בתרא קעד. ז סנהדרין כז. ח ערכין טז:

בניסן

בניסן, חידוש ליכא דהא מלתא אחריתא קמסהדי אבל פסידא דלקוחות איכא: ח] למסעיו. בדרך שהיה רגיל לחנות ממסע למסע שלא שנה את בית מלונו: דאקראי. כגון אכסניא שבדרך, שלן שם במקרה בעלמא דשקעה לו חמה, למ"ד מהכא לא חשיב אלא אכסניא קבועה ומאן דאמר ממסעיו חשיב אפילו דאקראי:

(בראשית יג) אל המקום אשר היה שם אהלו בתחלה. רבי יוסי ברבי חנינא אמר מהכא (שם) וילך למסעיו. מאי בינייהו? איכא בינייהו אכסנאי דאקראי:

פרק מו.
במאי עסקינן?

[שאלה זו היא כשאלת „היכי דמי" ואין נפקותא ביניהן]:

א **אמר** רב יהודה פותח אדם דלת כנגד מדורה בשבת. לייט עלה אביי. במאי עסקינן, אילימא ברוח מצויה מאי טעמיה דמאן דאסר, אי ברוח שאינו מצויה מאי טעמא דמאן דשרי? לעולם ברוח מצויה, מר סבר גזרינן ומר סבר לא גזרינן: ב **מתני'** כל שחבתי בשמירתו הכשרתי את נזקו: **גמ'** ת"ר כל שחבתי בשמירתו הכשרתי את נזקו כיצד? שור ובור שמסרן לחרש שוטה וקטן והזיקו חייב לשלם, מה שאין כן באש. במאי עסקינן? אילימא בשור קשור ובור מכוסה דכוותה גבי אש גחלת, מאי שנא הכא ומאי שנא הכא? אלא בשור מותר ובור מגולה דכוותה גבי אש שלהבת, מה שאין כן באש דפטור, והא אמר ריש לקיש משמיה דחזקיה לא שנו אלא שמסר לו גחלת ולִבָּה אבל שלהבת חייב, מאי טעמא, דהא ברי הזיקא? לעולם בשור קשור ובור מכוסה ודכוותה גבי אש גחלת, ודקא אמרת מאי שנא הכא ומאי שנא הכא, שור דרכיה לנתוקי, בור דרכיה לנתורי, גחלת כמה דשביק לה מעמיא עמיא ואזלא. ולרבי יוחנן דאמר אפילו מסר לו שלהבת נמי פטור דכוותה הכא בשור מותר ובור מגולה, מאי שנא הכא ומאי שנא הכא? התם צבתא דחרש קא גרים, הכא לא צבתא דחרש קא גרים: ג ת"ר החותה גחלים בשבת חייב חטאת, רשב"א אומר משום רבי

פרק מו א] כנגד מדורה. ואעפ"י שהרוח מבעיר את האור: ברוח מצויה. אין דרך להבעיר ברוח מצויה ולא פסיק רישיה ולא ימות הוא: ב] **מתני'** שחבתי בשמירתו. שנתחייבתי לשומרו: הכשרתי את נזקו. זמנתי אותו היזק שלא שמרתיו יפה: **גמ'** גחלת. שאינה בוערת אלא אם כן לבה אותה: שלהבת. שמסר דאור מלובה לחרש דפטור בהמיה: לא שנו. דשולח הבערה ביד חרש שוטה וקטן דפטור מדיני אדם: אלא כשמסר לו גחלת ולבה. אותה החרש: ברי הזיקא. מבורר הזיקא לכל שהיא מזומנת להזיק: ברי. מזומן: לנתוקי. להתיר את עצמו, הלכך שמירה רעועה היא ואפילו התירו חרש חייב בעל השור: לנתורי. לנפול הלכך שמירה רעה היא, אפילו גילהו חרש בעל הבור חייב לשלם, שלא שמר כראוי: מעמיא עמיא ואזלא. ומאי דלבה חרש לא רמיא עליה דבעל גחלת לאסוקי אדעתיה: התם. גבי בערה: צבתא דחרש. אחיזתו של חרש גרמה ההבער, שהוא נטלה והוליכה לגדיש, הכא לא צבתא דחרש קגרים, שהשור הלך והזיק וכן הבור, ולא על ידי חרש הזיק: ג] החותה. הממלא כליס

א שבת קכ: ב בבא קמא ע: ג כריתות ב.

מלבור

מלבור הגחלים: מכבה את העליונות. שעכשיו נעשות תחתונות וכבו מחמת המשא של עליונות: ומבעיר התחתונות. שהיו כבויות מחמת המשא שהיה עליהן, וכשהן עכשיו עליונות נתבערות: מאי טעמא דמאן דמחייב תרתי. הא לא איכוון לחדא, ולגביה מתעסק הוא: כדי להבעיר את התחתונות. כגון דנפח הוא וצריך לפחמין ונתכוין לכבות עליונות שהיו גסות ואעפ"י שידע שיבערו התחתונות: מקלקל בהבערה. דלא ניחא ליה לנפח להבעיר גחלים: מקלקל בהבערה חייב. אע"ג דשאר מקלקלין פטורים חובל ומבעיר חייבין: ללאו יצא. וליכא קרבן: להקדים איכא בינייהו. שנתכוין להדליק תחלה ואח"כ לכבות, והדליק וכבה בחתייה אחת, ת"ק חייש למוקדם ומאוחר, הלכך תרתי ליכא לחיובי, דשמא כבה תחלה, ומפטריה בלא כלום נמי לא, דהכי דאקדומי לא אקדמי' אחורי נמי לא אחר, הלכך מחייב חדא, ור"א לא חייש למוקדם ומאוחר והלכך מחייב תרתי: שנתכוין לכבות. ולא להבעיר שלא היה יודע שסוף התחתונות להבעיר:

רבי אליעזר ברבי צדוק חייב שתים מפני שהוא מכבה את העליונות ומבעיר את התחתונות. במאי עסקינן? אי דקא מכוין לכבות ולהבעיר מאי טעמא דמאן דפטר, אלא דלא קא מכוין להבעיר מאי טעמא דמאן דמחייב תרתי? רבי אלעזר ורבי חנינא דאמרי תרווייהו כגון שנתכוין לכבות את העליונות כדי להבעיר את התחתונות, דת"ק קסבר מקלקל בהבערה פטור, ור"א ברבי צדוק אמר חייב. וכן א"ר יוחנן בנפח שנו, אמר רבי יוחנן עד כאן לא נתגלתה טעמא של הלכה זו. אמי בר אבין ורב חנניא בר אבין דאמרי תרוייהו כגון שנתכוין לכבות ולהבעיר, דת"ק סבר לה כרבי יוסי דאמר הבערה ללאו יצאת, ור"א ברבי צדוק סבר לה כרבי נתן דאמר הבערה לחלק יצאה. רבא אמר להקדים איכא בינייהו. רב אשי אמר כגון שנתכוין לכבות והובערו מאיליהן, ות"ק סבר לה כרבי שמעון דאמר דבר שאין מתכוין מותר, ור"א ברבי צדוק סבר לה כר' יהודה דאמר דבר שאין מתכוין אסור:

פרק מז.

תני חדא... ותניא אידך...?

[שואל כי לכאורה הברייתות סותרות זו את זו]:

פרק מז א] באפרקסותו. סודר של ראשו: עם מעותיו. לא עם המעות ממש אלא שני קשרים זה אצל זה: הא דאזמניה. להאי סודר לתפילין אסור לצור בו מעות מאחר שהקצו לכך: צר ביה. אי אזמניה אין אי לא אזמניה לא קדיש ושרי למיצר ביה זוזי: ולאביי דאמר. בסנהדרין: ב] ליקח בהן חטין. למולית שכר: הא

א תני חדא צורר אדם תפיליו עם מעותיו באפרקסותו ותניא אידך לא יצור? לא קשיא, הא דאזמניה הא דלא אזמניה, דאמר רב חסדא האי סודרא דתפילין דאזמניה למיצר ביה תפילין, צר ביה תפילין אסור למיצר ביה פשיטי, אזמניה ולא צר ביה, צר ביה ולא אזמניה שרי למיצר ביה זוזי. ולאביי דאמר הזמנה מלתא היא, אזמניה אע"ג דלא צר ביה, צר ביה אי אזמניה אסור אי לא אזמניה לא:

ב ת"ר הנותן מעות לשלוחו ליקח לו חטים ולקח מהם שעורים, שעורים ולקח מהם חטים. תני חדא אם פחתו פחתו לו ואם הותירו הותירו לו, ותני חדא אם פחתו פחתו לו ואם הותירו

א ברכות כג: ב ב"ק קב.

הא ר"מ . קמייתא ר"מ דאמר שנוי קונה בתרייתא רבי יהודה דאמר שנוי אינו קונה, ומיהו אם פחתו פחתו לו , דלא לטעותיה שדריה : לגופיה. צמר ללבוש וספסל להשתמש : אבל לסחורה. בכל מידי דאיכא רווחא ניחא ליה , וכי הותירו לאו שנוי היא : ג] המראה דינר . לדעת אם טוב הוא ויקבלנו מחברו : דנכו ואיסור . שולחנין אומנין היו : טעו בסיכתא הדתא . שנפסל המטבע והעמידו צורה אחרת ועדיין לא היו בקיאין בה : רב שומר גנזיו של רבי חייא דודו הוה : דין עסק ביש. סחורה רעה היא, שעל עסקי חנם אני מפסיד, שלא היה לי לראותה : בית חייהם . תלמוד תורה : ביקור חולים וקבורה . פרכינן בהלו מליאות היינו גמילות חסדים ? ומוקי לה ביקור חולים בבן גילו דנוטל אחד מששים בחליו, וקבורה בזקן ואינו לפי כבודו ואפילו הכי חייב : ד] געולי נכרים דאסר רחמנא . במדין דכתיב תעבירו באש וטהר דבעי הגעלה, היכי משכחת לה : בת יומא . שבשל בה נכרי היום, אבל בשל בה אתמול כבר הפיג טעמו בלינת לילה, ושוב כשפולטו בתבשיל אחר אינו אלא לפגם : מכאן ואילך . לשתרי אף לכתחילה : שאינה

הותירו הותירו לאמצע ? אמר רבי יוחנן לא קשיא הא רבי מאיר והא רבי יהודה, הא ר"מ דאמר שנוי קונה והא ר"י דאמר שנוי אינו קונה. מתקיף לה ר"א ממאי, דלמא עד כאן לא קאמר רבי מאיר אלא במידי דחזי ליה לגופיה אבל לסחורה לא אמר ? אלא א"ר אלעזר הא והא רבי מאיר ולא קשיא כאן לאכילה כאן לסחורה : ג אתמר המראה דינר לשולחני ונמצא רע, תני חדא אומן פטור הדיוט חייב, ותניא אידך בין אומן בין הדיוט חייב ? אמר רב פפא כי תניא אומן פטור כגון דנכו ואיסור דלא צריכי למיגמר כלל, אלא במאי טעו, טעו בסיכתא חדתא דההיא שעתא דנפק מתותי סיכתא: ההיא אתתא דאחזיא דינרא לרבי חייא, אמר לה מעליא הוא למחך, אתאי לקמיה ואמרה ליה אחזיתיה ואמרו לי בישא הוא ולא קא נפיק לי. אמר ליה לרב זיל חלפיה ניהלה וכתוב אפנקסי דין עסק ביש. ומאי שנא דנכו ואיסור דפטירי משום דלא צריכי למיגמר, רבי חייא נמי לאו למיגמר קא בעי? רבי חייא לפנים משורת הדין הוא דעבד, כדתני רב יוסף (שמות יח) והודעת להם את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון, והודעת להם זה בית חייהם, את הדרך זו גמילות חסדים, ילכו זה בקור חולים, בה זו קבורה, את המעשה זו הדין, אשר יעשון זו לפנים משורת הדין: ד ת"ר הלוקח כלי תשמיש מן הנכרים, דברים שלא נשתמש בהן מטבילן והן טהורין, דברים שנשתמש בהן על ידי צונן כגון כוסות וקיתוניות וצלוחיות מדיחן ומטבילן והן טהורין, דברים שנשתמש בהן על ידי האור כגון השפודין והאסכלאות מלבנן ומטבילן והן טהורין. וכולן שנשתמש בהן עד שלא יטביל ושלא יגעיל ושלא ילבן תני חדא אסור ותניא אידך מותר? לא קשיא, הא כמאן דאמר נותן טעם לפגם אסור הא כמאן דאמר נותן טעם לפגם מותר: ולמאן דאמר נותן טעם לפגם מותר גיעולי נכרים דאסר רחמנא היכי משכחת לה? אמר רב חייא בריה דרב הונא לא אסרה תורה אלא קדירה בת יומא דלאו נותן טעם לפגם הוא. מכאן ואילך לישתרי? גזרה קדירה שאינה בת יומא

ג ב"ק צ"ט: ד עבודה זרה עה:

ה׳ שאינה צריכה לגופה. כגון זה שאינו לריך להבעירן אלא להתחמם בחתייתן, ומכל מקום יודע הוא שיתבערו ועל מנת כן עשה, והוה ליה מתכוין, מיהו מלאכה שאינה לריכה לגופה הויא הך הבערה:

פרק מח א׳] מתני׳ לא יטול. גוזלות ביו״ט לשוחטן: עומד ואומר. מבעוד יום: גמ׳ בבריכה ראשונה.

משום קדירה בת יומא. ואידך? קדירה בת יומא נמי מפגם פגמה: ה׳ ת״ר החותה גחלים בשבת להתחמם בהם והובערו מאיליהן תני חדא חייב ותני אידך פטור? הדתניא חייב קסבר מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה והא דתני פטור קסבר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה:

פרק מח.

מחלוקת. לא נחלקו. כי פליגי.

[מבאר את דברי החולקים באיזה אופן, וכי באופן אחר אין מחלוקת ביניהם]:

א מתני׳ בית שמאי אומרים לא יטול אלא אם כן נענע מבעוד יום, ובית הלל אומרים עומד ואומר זה וזה אני נוטל: גמ׳ אמר רב חנן בר אמי מחלוקת בבריכה ראשונה, דב״ש סברי גזרינן דלמא אתי לאמלוכי, וב״ה סברי לא גזרינן, אבל בבריכה שניה דברי הכל בעומד ואומר זה וזה אני נוטל סגיא:

ב מתני׳ אף הוא אמר שלשה דברים להקל, מכבדין את המטות ומניחין את המוגמר ביום טוב ועושה גדי מקולס בלילי פסחים, וחכמים אוסרין: גמ׳ אמר רב אסי מחלוקת לְגַמֵּר אבל להריח דברי הכל מותר. מיתיבי אין מכבדין בית המטות ביום טוב ושל בית רבן גמליאל מכבדין. אמר רבי אליעזר בר צדוק פעמים הרבה נכנסתי אחר אבא לבית רבן גמליאל ולא היו מכבדין בית המטות ביום טוב אלא מכבדין אותו מערב יום טוב, ופורסין עליהן סדינים, למחר כשאורחין נכנסין מסלקין את הסדינים ונמצא הבית מתכבד מאליו. אמרו לו אם כן אף בשבת מותר לעשות כן

דרך מגדלי יונים להניח בריכה ראשונה של כל שנה להיות לוות לאמה: בריכה. שהיונים יולדים בריכה בכל חדש, והן שני גוזלות זכר ונקבה, ומפסיקין בתקופת טבת וחוזרין ויולדין בניסן: גזרינן. כי קא שקיל להו למחר אתי לאמלוכי וחייס עלייהו, והוי ליה טלטול שלא לצורך, ומשנענע ומשמש בהן מבעוד יום לשחיטה ולא חס עלייהו, תו לא חיישינן דחייס: ב׳] מתני׳ אף הוא אמר. רבן גמליאל הנזכר במשנה שלפניה: בית המטות. בית המשכה שאוכלין שם, שהיו מסובין ואוכלין על גבי מטות: מוגמר. לבונה על גבי גחלים: מקולס. לשון גבור מזוין שכלי זיינו תלויין לו בלדו, והיו עושין זכר למקדש שכתוב בו על כרעיו ועל קרבו: וחכמים אוסרין. בשלשתן בכבוד משום אשוי גומות, ובמוגמר משום דלאו לורך כל נפש הוא ואינו אלא למפונקים, ובגדי מקולס מפני שדומה לקדשים ויאמרו מותר להקדיש ולאכול קדשים בחוץ: גמ׳ לגמר. לעשן כלים, שנותן המחתה עם הלבונה והגחלים תחת הבגדים, דלאו להנאת הגוף הוא: אבל להריח. שהנאת הגוף הוא: כשאורחין נכנסין. שהן קרויין לסעודת הנשיא לכבוד יום טוב:

ה כריתות כ: א ביצה י. ב שם כב:

עֳרדסקאות. נבוכים ומנוקבים: ופוקקין. לסמור העשן והריח שלא יצא: אף בשבת מותר לעשות כן. ולא היו חבריו חלוקין עליו אלא ודאי ביו"ט היו מניחין; מכל מקום נמרינן מינה דלהריח הוה ואפלוג רבנן למיסר אליבא דת"ק; ולרבי אליעזר בר צדוק אפילו רבן גמליאל לא התיר, ואת אמרת דברי הכל מותר:

כן. ואין מניחין את המוגמר ביום טוב ושל בית רבן גמליאל מניחין, אמר רבי אליעזר בר צדוק פעמים הרבה נכנסתי אחר אבא לבית רבן גמליאל ולא היו מניחין את המוגמר ביום טוב, אלא מביאין ערדסקאות של ברזל ומעשנין אותן מערב יום טוב ופוקקין נקביהן מערב יום טוב, למחר כשאורחין נכנסין פותחין את נקביהן ונמצא הבית מתגמר מאליו. אמרו לו אם כן אף בשבת מותר לעשות כן? אלא אי אתמר הכי אתמר אמר רב אסי מחלוקת להריח אבל לְגַמֵּר אסור: ג מתני' נפלו לה עבדים ושפחות זקנים יִמָּכְרוּ וְיִלָּקַח מהם קרקע והוא אוכל פירות, רשב"ג אומר לא תמכור מפני שהן שבח בית אביה. נפלה לה זיתים וגפנים זקנים ימכרו וילקח בהם קרקע והוא אוכל פירות, רבי יהודה אומר לא תמכור מפני שהן שבח בית אביה: גמ' אמר רב כהנא אמר רב מחלוקת שנפלו בשדה שלה אבל בשדה שאינו שלה דברי הכל תמכור משום דקא כליא קרנא. מתקיף לה רב יוסף הרי עבדים ושפחות דכי שדה שאינו שלה דמי ופליגי? אלא אי אתמר הכי אתמר אמר רב כהנא אמר רב מחלוקת בשדה שאינו שלה אבל בשדה שלה דברי הכל לא תמכור מפני שבח בית אביה: ד תניא אחד נותן טעם לפגם ואחד נותן טעם לשבח אסור דברי רבי מאיר, ר"ש אומר לשבח אסור ולפגם מותר. מאי טעמא דר"מ? גמר מגעולי נכרים, געולי נכרים לאו נותן טעם לפגם הוא ואסר רחמנא הכא נמי לא שנא. ואידך? כדרב הונא בריה דרב חייא, דאמר רב הונא בריה דרב חייא לא אסרה תורה אלא קדרה בת יומא דלאו לפגם הוא. ואידך? קדרה בת יומא נמי אי אפשר דלא פגמה פורתא. ור"ש מאי טעמא? דתניא (דברים יד) לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה, כל הראויה לגר קרויה נבלה שאין ראויה לגר אינה קרויה נבלה. ור"מ? ההוא למעוטי סרוחה מעיקרא. ור"ש? סרוחה מעיקרא לא צריכא מיעוטא עפרא בעלמא

ג) מתני' לא תמכור. יכולה היא לעכב:

גמ' מחלוקת. בזיתים וגפנים: בשדה שלה. שנפל לה הקרקע עם האילנות, דכי יבשי זיתים הוה לה קרקע לקרן: אבל בשדה שאינו שלה. כגון שהיו לאביה זיתים שקנה בלא קרקע על מנת שיהיו בקרקע המוכר והלוקח יאכל פירות עד שיבשו: תמכור. וילקח בהן קרקע ואין אחד מהם יכול לעכב במכירתם, שאין כאן שבח בית אב היכא דקא כליא קרנא: והא עבדים ושפחות. דכי מייתי כליא קרנא לגמרי: ופליגי. דכל זמן דהן קיימין, הויא לה ולבית אביה לשם ולתפארת:

ד) אחד נותן. האיסור בהיתר טעם לפגם: קדרה בת יומא. שבשל בה נכרי ביום דלא נפגם: דלא פגמה פורתא. בתבשיל הבא אחריו ואפילו הכי אסר רחמנא: שאינה ראויה לגר. שהסריחה, אלמא מדאפגים בטל איסורא: סרוחה מעיקרא. מוכח שחין מחיים, דהואיל ואפגמה מקודם שבאה לידי נבלה לא חל

ג כתובות עט: ד עבודה זרה כז:

הוא

אלא שם נפלה עלה, אבל היכא דאיתסר מעיקרא תו לא פקע איסור משום פגם: מחלוקת. דר"מ ור"ש: בפוגם מעיקרא. משעה שנפל לתוכו: ופליגי. דקתני אסור לרבנן: רבי יוחנן. אדעולא אתי לאיפלוגי: ה) מתני' והראה מומו. לאחר שחיטה ונמצא קבוע: גמ' דוקין. כמו (ישעיה מ) הנוטה כדוק שמים: משתנין. מפני לאחר מיתה משתנה העין, ואע"ג דהשתא מתחזיא קבוע, אי הוה חזי לה מחיים הוה מיתחזי עובר: שבגוף. כגון נסדקה אזנו: מפני המשתנין. כלומר מפני דוקין שבעין שמשתנין גזרה למומין שבגוף אע"ג שאין משתנין: נמי דיקא. דבמומין שבגוף פליגי אבל בדוקין לא פליגי: הואיל ונשחט שלא עפ"י מומחה. דלא משכח ביה ר"מ שום ריעותא, אלא קנסו משום דשחטו שלא עפ"י מומחה:

ו) מתני' שלא נפדה. דלא עביד איניש דפריק תוך שלשים, עד שיביא ראיה: בחזקת שנפדה. דכהן הוי מוציא מחבירו: עד שיאמרו לו. לבן שלוה אביו בשעת מיתתו שלא נפדה, והכא לא שייך למימר עד שיביא ראיה, דהכא יכול לומר לו הבן לכהן דעלמא יהיביה אבא: גמ' מעכשיו. אי אמר לו מעכשיו יהא בנו פדוי: אין בנו פדוי. דהא בתוך שלשים לא שייכא פדייה, והכסף הוי מתנה בעלמא: ואיתנהו למעות. ביד כהן בעין לאחר שלשים: ודאי פדוי. כמאן דיהיב לו ניהליה השתא

הוא: אמר עולא מחלוקת שהשביח ולבסוף פגם אבל פגם מעיקרא דברי הכל מותר. איתיביה רב חנא לעולא יין שנפל לתוך עדשים וחומץ שנפל לתוך גריסין אסור ור"ש מתיר, והא הכא דפגם מעיקרא הוא ופליגי? אמר עולא חנא לא מידע ידע מאי קאמרי רבנן תיובתא קא מותיב! הכא במאי עסקינן כגון שנפל לתוך גריסין צוננים והרתיחם נעשה כמו שהשביח ולבסוף פגם ואסור. ורבי יוחנן אמר בפוגם מעיקרא מחלוקת. איבעיא להו בפוגם מעיקרא מחלוקת אבל השביח ולבסוף פגם דברי הכל אסור, או דלמא בין בזו ובין בזו מחלוקת? תיקו: ה מתני' השוחט את הבכור והראה את מומו, ר' יהודה מתיר, ר' מאיר אומר הואיל ונשחט שלא עפ"י מומחה אסור. מי שאינו מומחה ורואה את הבכור ונשחט על פיו הרי זה יקבר וישלם מביתו: גמ' אמר רבה בר בר חנה בדוקין שבעין דכולי עלמא לא פליגי דאסור מפני שהן משתנין, לא נחלקו אלא במומין שבגוף, דרבי מאיר סבר גזרינן מומין שבגוף אטו דוקין שבעין, ורבי יהודה סבר לא גזרינן מומין שבגוף אטו דוקין שבעין. תניא נמי הכי השוחט את הבכור ומראה את מומו ר' יהודה אומר בדוקין שבעין אסור מפני שהן משתנין, במומין שבגוף מותר מפני שאין משתנין. ר"מ אומר אחד זה ואחד זה אסור מפני שהן משתנין, סלקא דעתך, מומין שבגוף מי משתנין? אלא מפני המשתנין. א"ר נחמן בר יצחק מתניתין נמי דיקא ר' מאיר אומר הואיל ונשחט שלא עפ"י מומחה אסור, שמע מינה קנסא קא קנים ר"מ, שמע מינה: ו מתני' מת האב בתוך שלשים בחזקת שלא נפדה עד שיביא ראיה שנפדה, לאחר ל' יום בחזקת שנפדה עד שיאמרו לו שלא נפדה: גמ' אתמר הפודה את בנו בתוך שלשים יום. רב אמר בנו פדוי ושמואל אמר אין בנו פדוי. דכולי עלמא מעכשיו אין בנו פדוי, לאחר שלשים יום ואיתנהו למעות ודאי בנו פדוי, כי פליגי לאחר שלשים יום

ה בכורות כח. ו בס מט.

הכהן: ונתעכלו. שאינם בעין: אקידושי אשה. דאי יהיב לה הכהן מידי ואמר לה התקדשי לאחר שלשים יום הוי מקודשת: עד שיביא ראיה שנפדה. ואי מייתי ראיה הוה פדוי, וקשיא לשמואל:

יום ונתעכלו המעות, רב אמר בנו פדוי מידי דהוה אקידושי אשה התם לאו אע"ג דנתעכלו המעות הוו קידושי הכא נמי לא שנא, ושמואל אמר לך התם בידו לקדשה מעכשיו הכא אין בידו לפדותו מעכשיו: ואע"ג דקי"ל דכל היכא דפליגי רב ושמואל הלכתא כרב באיסורי ובשמואל בדיני, הכא הלכתא כותיה דשמואל. תנן מת בתוך ל' יום אעפ"י שנתן לכהן יחזיר לו חמש סלעים, טעמא דמת הא לא מת בנו פדוי? הכא במאי עסקינן דאיתנהו למעות: תא שמע בחזקת שלא נפדה עד שיביא ראיה שנפדה? התם נמי דאיתנהו למעות בעינייהו: תני תנא קמיה דרב יהודה הפודה את בנו בתוך ל' יום בנו פדוי. א"ל שמואל אמר אין בנו פדוי ואת אמרת בנו פדוי! ואע"ג דקי"ל כרב באיסורי וכשמואל בדיני, הכא הלכתא כותיה דשמואל:

פרק מט
מעלות הישיבה בארץ ישראל. (אגדה)

א אמר רבי יוחנן שלשה מנוחלי העולם הבא, אלו הן הדר בא"י והמגדל בניו לתלמוד תורה והמבדיל על היין במוצאי שבתות: ב אמר ר' אבהו אפילו שפחה כנענית שבא"י מובטח לה שהיא בת עולם הבא. כתיב הכא (ישעיה מב) נותן נשמה לעם עליה וכתיב התם (בראשית כב) שבו לכם פה עם החמור, עם הדומה לחמור. ורוח להולכים בה (ישעיה שם) א"ר ירמיה בר אבא א"ר יוחנן כל המהלך ארבע אמות בא"י מובטח לו שהוא בן העולם הבא: ג תאני בשם ר"מ כל מי שקבוע בארץ ישראל ומדבר בלשון הקודש ואוכל פירותיו בטהרה וקורא קריאת שמע בבקר ובערב יהא מבושר שבן העולם הבא הוא: ד כעיר שחברה לה יחדו (תהלים קכב) א"ר יהושע בן לוי עיר שהיא עושה כל ישראל חברים: ה מעשה בר' יהודה בן בתירא ורבי מתיא בן חרש ורבי חנינא בן אחי ר' יהושע ורבי יונתן שהיו יוצאין חוצה לארץ והגיעו לפלטום וזכרו את ארץ ישראל, זקפו עיניהם וזלגו דמעותיהם וקרעו בגדיהם וקראו המקרא הזה וישבת בארצם (דברים יב) וחזרו ובאו למקומם, אמרו ישיבת ארץ ישראל שקולה כנגד כל המצות שבתורה. ומעשה ברבי אלעזר בן שמוע ורבי יוחנן הסנדלר שהיו הולכים לנציבים אצל רבי יהודה בן בתירא ללמוד הימנו תורה והגיעו לציידן וזכרו את ארץ ישראל זקפו עיניהם וזלגו דמעותיהם וקרעו בגדיהם וקראו המקרא הזה (דברים יא) וירשתם אותה וישבתם בה. חזרו ובאו להם למקומם, אמרו ישיבת א"י שקולה כנגד כל מצות שבתורה: ו כי ברך יברכך ה' בארץ (דברים טו) מגיד שאין הברכה תלויה אלא בארץ:
ז אברהם קרא אותו יראה שנאמר (בראשית כב) ויקרא אברהם שם המקום

א פסחים קיג. ב כתובות קיא. ג ירושלמי שקלים פ"ג ד שם חגיגה ה ספרי ראה ו שם ז שם דברים

פרק נ א) מתני' לזמן. להזדמן יחד לצירוף ברכה בלשון רבים: עד כמה מזמנין. כמה יאכל עמהם ויתחייב עמהם בזימון, ונפקא מינה להוציאם ידי חובתם אם יתנו לו הכוס לברך: גמ' מי שיצא מירושלים. לעיל מיניה מיירי ההולך לשחוט את פסחו ונזכר שיש לו חמץ בתוך ביתו אם יכול לחזור ולבער ולחזור למצותו יחזור ויבער, אם לאו יבטל בלבו, וכן מי שיצא מירושלים ונזכר שיש בידו בשר קדש ונפסל ביציאת חוץ לחומה: אם עבר צופים. מקום שיכול לראות משם בית המקדש: לפני הבירה. מקום בהר הבית שיש שם בית דשן גדול ששורפין פסולי קדשים קלים: זה וזה. חמץ ובשר

ההוא ה' יראה, שם קרא אותו שלם שנאמר (שם יד) ומלכי צדק מלך שלם. אמר הקב"ה אם אני קורא אותו יראה כשם שקרא אותו אברהם, שם אדם צדיק מתרעם, ואם אני קורא אותו שלם, אברהם אדם צדיק מתרעם, אלא הריני קורא אותו ירושלים כמו שקראו שניהם יראה שלם ירושלם. רב בשם ר' חלבו אמר עד שהוא שלם עשה לו הקדוש ברוך הוא סוכה והיה מתפלל בתוכה שנאמר (תהלים עו) ויהי בשלם סכו ומעונתו בציון, ומה היה אומר יהי רצון שאראה בבנין ביתי:

ח וה' בהיכל קדשו (חבקוק ב) א"ר שמואל בר נחמן עד שלא חרב בית המקדש היתה שכינה שורה בתוכו שנאמר (תהלים יא) וה' בהיכל קדשו, ומשחרב בית המקדש נסתלקה השכינה לשמים שנאמר (שם) ה' בשמים כסאו, ר' אלעזר אומר לא זזה השכינה מתוך ההיכל שנאמר (דה"ב ז) והיו עיני ולבי שם כל הימים, וכן הוא אומר (תהלים ג) קולי אל ה' אקרא ויענני מהר קדשו סלה, אעפ"י שהוא חרב הרי הוא בקדושתו. בוא וראה מה כורש אומר (עזרא א) הוא האלהים אשר בירושלים, אמר להן אעפ"י שהוא חרב האלהים אינו זז משם. א"ר אחא לעולם אין השכינה זזה מכותל מערבי שנאמר (שיר ב) הנה זה עומד אחר כתלנו:

פרק נ.

מוחלפת השיטה. איפוך.

[לפעמים באין דרך להרץ הסתירא ממשנה למשנה משבש משנה אחת ומהפך דברי החולקים]:

א מתני' שלשה שאכלו כאחת חייבין לזמן. עד כמה מזמנין? עד כזית, רבי יהודה אומר עד כביצה: גמ' עד כמה מזמנין כו' למימרא דר' מאיר חשיב ליה כזית ור' יהודה כביצה, והא איפכא שמעינן להו, דתנן וכן מי שיצא מירושלים ונזכר שהיה בידו בשר קודש, אם עבר צופים שורפו במקומו ואם לאו חוזר ושורפו לפני הבירה מעצי המערכה. עד כמה הם חוזרים? ר"מ אומר זה וזה בכביצה, ורבי יהודה אומר זה וזה בכזית? אמר ר' יוחנן מוחלפת השיטה. אביי אמר לעולם לא תיפוך, הכא בקראי פליגי, רבי מאיר סבר ואכלת זו אכילה ושבעת זו שתייה ואכילה בכזית, ורבי יהודה סבר ואכלת ושבעת אכילה שיש בה שביעה, ואיזו זו כביצה, התם בסברא פליגי, ר' מאיר סבר

ח במ"ר פ"ב א ברכות מט.

סבר חזרתו כטומאתו, מה טומאתו בכביצה אף חזרתו בכביצה, ור' יהודה סבר חזרתו כאיסורו, מה איסורו בכזית אף חזרתו בכזית:

ג **מתני'** בית שמאי אומרים אין מוליכין את הסולם משובך לשובך אבל מטהו מחלון לחלון ובית הלל מתירין: **גמ'** אלמא גבי שמחת יום טוב בית שמאי לחומרא ובית הלל לקולא ורמינהו השוחט חיה ועוף ביום טוב בית שמאי אומרים יחפור בדקר ויכסה, ובית הלל אומרים לא ישחוט אלא אם כן היה לו עפר מוכן מבעוד יום? א"ר יוחנן מוחלפת השיטה. ממאי? דלמא עד כאן לא קאמרי בית שמאי התם אלא היכא דאיכא דקר נעוץ, אבל היכא דליכא דקר נעוץ לא, אי נמי עד כאן לא קאמרי בית הלל הכא אלא דשובכו מוכיח עליו אבל התם לא: ג ת"ר שנים אדוקין בשטר, מלוה אומר שלי הוא ונפל ממני ומצאתיו, ולוה אמר שלך היה ופרעתיו לך יתקיים השטר בחותמיו דברי רבי, רשב"ג אומר יחלוקו. נפל ליד דיין לא יוציאו עולמית, ר' יוסי אומר הרי הוא בהזקתו: אמר מר יתקיים השטר בחותמיו. וגבי ליה מלוה כולה, ולית ליה מתניתין שנים אוחזין בטלית זה אומר אני מצאתיה וזה אומר אני מצאתיה זה אומר כולה שלי וזה אומר כולה שלי, זה ישבע שאין לו בה פחות מחציה וזה ישבע שאין לו בה פחות מחציה?! אמר רבא א"ר נחמן במקוים דברי הכל יחלוקו, כי פליגי בשאינו מקוים, רבי סבר מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו, ואי מקיים ליה פליג ואי לא מקיים ליה לא פליג, מאי טעמא חספא בעלמא הוא, מאן קא משוי ליה להאי שטרא לוה, הא קאמר

דפריע

ובשר קודש: **חזרתו כטומאתו**. שיעור חזרתו כשיעור טומאתו, מידי דחשיב לענין טומאה חשיב לענין חזרה: ג) **מתני' אין מוליכין**. ביו"ט: **את הסולם**. המיוחד לכך וניכר שהוא של שובך, ואעפ"י שהוא בא ליטול גוזלות לשמחת יו"ט, וטעמא דב"ש משום דהרואה אומר להטיח גגו הוא צריך והרי הוא עושה מלאכה ביו"ט: **ובית הלל מתירין**. מפני ששובכו מוכיח עליו שהוא בא ליטול גוזלות לשמחת יו"ט: **אבל מטהו מחלון להלון**. באותו שובך עצמו, שכן דרך שובך להיות בו מחילות הרבה, קן לכל זוג וזוג וחלון לכל קן וקן: **גמ' מוחלפת השיטה**. כאן הוחלפה שיטתם וצריך להפוך דבריהם: **וממאי**. דמוחלפת, ומאי קשיא לרבי יוחנן דלמא טעמייהו דב"ש התם: **דאיכא דקר נעוץ**. מבעוד יום וליכא צד איסור: **אבל היכא דליכא דקר נעוץ**. דאיכא צד רמז חפירה לא שרו ואפילו בעפר תיחוח שהוא כחפר ועומד, והכא נמי לא שנא, דהא איכא חשדא דלהטיח גגו: **אבל התם לא**: דגזרי משום כתישה, דלמא זימנין דבעי כתישה: ג) **שנים אדוקין בשטר**. המלוה והלוה: **ופרעתיו לך**. והחזרת לי וממני נפל: **בחותמיו**. שיקיימוהו חותמיו לומר כתב ידינו הוא: **וגבי ליה מלוה כולה**. בתמיה: **במקוים**. בבית דין שכתוב בו הנפק שטרא דנא נפק קדמנא והסהידו פלוני ופלוני על חתימת ידייהו ואשרנוהו וקיימנוהו כדחזי: **מודה בשטר שכתבו**. אעפ"י שהלוה מודה שכתב שטר זה ולוה לו מעות: **צריך**. המלוה לקיימו בחותמיו, ואפילו השטר בידו נאמן הלוה לומר פרעתיך: **מאן קא משוי ליה להאי שטרא**. כל זמן שאינו מקוים: **לוה**. שמודה לו שכתבו הא אמר דפריע, אבל משהשטר מוחזק עפ"י עדיו אין הלוה

ב כילה ע: ג בבא מציעא ז.

נאמן

נאמן לומר פרעתי, הלכך זה השטר ששניהם מוחזקים בו, אי מקיים ליה מלוה בעדים, אין הלוה נאמן לומר באמירתו אלא ע"י חזקה זה שאדוק בו, והרי היא כשאר מציאה ופליג: ואי לא. לא פליג, שאפילו כולה ביד המלוה נאמן הלוה לומר פרעתי: מאי שנא ליד דיין. מאיש אחר: ואחר. שאינו לא לוה ולא מלוה: שנפל. כבר ליד

דפריע, ורשב"ג סבר מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו, ואע"ג דלא מקיים ליה יחלוקו: נפל ליד דיין לא יוציאו עולמית. מאי שנא ליד דיין? אמר רבא הכי קאמר, ואחר שמצא שטר שנפל ליד דיין, והיכי דמי דכתוב ביה הנפק לא יוציאו עולמית, ולא מיבעיא לא כתוב ביה הנפק, דאיכא למימר כתב ללוות ולא לוה, אלא אפילו כתוב ביה הנפק דמקוים הוא לא יחזיר, דחיישינן לפרעון. ורבי יוסי אומר הרי הוא בחזקתו ולא חיישינן לפרעון: ולא חייש רבי יוסי לפרעון והתניא מצא שטר כתובה בשוק, בזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה, אין הבעל מודה לא יחזיר לא לזה ולא לזה, ר' יוסי אומר עודה תחת בעלה יחזיר לאשה נתארמלה או נתגרשה לא יחזיר לא לזה ולא לזה? איפוך נפל ליד דיין לא יוציאו עולמית דברי רבי יוסי וחכמים אומרים הרי הוא בחזקתו. אי הכי קשיא דרבנן אדרבנן? שטר כתובה כוליה רבי יוסי, והסורי מחסרא והכי קתני אין הבעל מודה לא יחזיר לא לזה ולא לזה, במה דברים אמורים שנתארמלה או נתגרשה, אבל עודה תחת בעלה יחזיר לאשה שר' יוסי אומר עודה תחת בעלה יחזיר לאשה נתארמלה או נתגרשה לא יחזיר לא לזה ולא לזה. רב פפא אמר לעולם לא תיפוך, רבי יוסי לדבריהם דרבנן קאמר להו, לדידי אפילו נתארמלה או נתגרשה נמי לא חיישינן לפרעון, לדידכו אודו לי מיהת בעודה תחת בעלה דיחזיר לאשה, דלאו בת פרעון היא, ואמרו ליה רבנן אימור צררי אתפסה. רבינא אמר לעולם איפוך קמייתא, וטעמא דרבנן הכא משום דחיישינן לשתי כתובות. ורבי יוסי לשתי כתובות לא חייש:

דיין: לא יוציאו. מידו לא לוה ולא מלוה עד שיבוא אליהו או עדים שראו מיד מי נפל: חיישינן לפרעון. שמא אמת טוען הלוה שפרעו: ור' יוסי לא חייש לפרעון. דמאן דמהדרי ליה שטר פרוע, לאלתר זהיר ביה לקורעו: שהבעל מודה. שלא נתן לה כתובתה: אין הבעל מודה. שאמר פרעתי ומידי נפל: עודה תחת בעלה. שלא גרשה: יחזיר לאשה. דלא עביד איניש ליתן כתובה קודם גירושין: צררי אתפסה. מעות צרורות מסר לה ליחוד כתובתה, כשנשאה או לאחר מכאן, שלא יטריחוה יורשין אם תתאלמן: לעולם איפוך קמייתא. ודקשיא לך דרבנן אדרבנן, לא תיקשי, דטעמייהו דרבנן בכתובות לאו משום דחיישינן לפרעון, אלא משום דחיישינן לשתי כתובות, שמא חזר וכתב לה כתובה אחרת שניה לאחר שנפלה זאת מידה, ואין הבעל מודה דקתני בברייתא, לאו באומר פרעתי, אלא באומר אל תחזירוה לה שיש בידה אחרת, ותוליא על יורשי שטר אחר סטר:

פרק נא א] מתני' מאימתי קורין את שמע בערבין. דכתיב (דברים ו) בשכבך ובקומך: משעה שהכהנים נכנסין. כהנים שנטמאו וטבלו והעריב שמשן והגיע עתם לאכול בתרומה: האשמורה הראשונה. שליש הלילה, ומשם ואילך לא מיקרי תו זמן שכיבה ולא קרינן ביה בשכבך, ומקמי הכי נמי לאו זמן שכיבה: גמ' חכמים. כמאן סבירא להו במשמעות בשכבך האמור בתורה: אי כרבי אליעזר. דאית ליה בשכבך כל זמן שבני אדם עוסקים לילך ולשכב: לימרו כרבי אליעזר. דאמר סוף האשמורה הראשונה, דודאי כל שדעתו לישן כבר שכב וישן: ואי כר"ג. דמשמע ליה בשכבך כל זמן שבני אדם שוכבים ויש בכלל הזה כל הלילה: מן העברה. שמא יסמוך על שהות שיש לו: קימעא. מעט: משום אונס שינה. התוקפתו לעבור על דברי חכמים הוזקקו להזהירו יותר: ב] נשמה יתירה. רוחב לב למנוחה ולשמחה ויאכל וישתה ואין נפשו קלה עליו: וינפש. דרשינן לה אוי על הנפש שהלכה לה: ג] מתני' בכלי. ושתם כלי יש בו סימן: כמות שהיא. ריקן: כים. יש בו סימן לבעלים: צבורי פירות. בגמרא מפרש סימנייהו או מנין או מקום: שלשה מטבעות. בגמרא מפרש

אי בעית אימא.

[כשמתרץ שני תרוצים אומר לרב התרוץ השני בלשון זו]:

א מתני' מאימתי קורין את שמע בערבין? משעה שהכהנים נכנסין לאכול בתרומתן. עד סוף האשמורה הראשונה דברי רבי אליעזר, וחכמים אומרים עד חצות. רבן גמליאל אומר עד שיעלה עמוד השחר: גמ' חכמים כמאן סבירא להו, אי כר"א סבירא להו לימרו כר"א, ואי כר"ג סבירא להו לימרו כר"ג? לעולם כרבן גמליאל סבירא להו, והאי דקא אמרי עד חצות כדי להרחיק את האדם מן העברה. כדתניא חכמים עשו סייג לדבריהם כדי שלא יהא אדם בא מן השדה בערב ואומר אלך לביתי ואוכל קמעא ואשתה קמעא ואישן קמעא ואחר כך אקרא קריאת שמע ואתפלל, וחוטפתו שינה ונמצא ישן כל הלילה, אבל אדם בא מן השדה בערב, נכנס לבית הכנסת, אם רגיל לקרות קורא ואם רגיל לשנות שונה, וקורא קריאת שמע ומתפלל ואוכל פתו ומברך, וכל העובר על דברי חכמים חייב מיתה. מאי שנא בכל דוכתא דלא קתני חייב מיתה ומאי שנא הכא דקתני חייב מיתה? אי בעית אימא משום דאיכא אונס שינה. ואי בעית אימא לאפוקי ממאן דאמר תפלת ערבית רשות קמ"ל דחובה: ב אמר ר' יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי כל מצות שנתן להם הקב"ה לישראל נתן להם בפרהסיא חוץ משבת שנתן להם בצנעא שנאמר (שמות לד) ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם. אי הכי לא ליענשו עכו"ם עלה? שבת אודועי אודעינהו מתן שכרה לא אודעינהו. ואי בעית אימא מתן שכרה נמי אודעינהו נשמה יתירה לא אודעינהו, דאמר רבי שמעון בן לקיש נשמה יתירה נותן הקב"ה באדם ערב שבת ולמוצאי שבת נוטלין אותה הימנו שנאמר (שם) שבת וינפש, כיון ששבת ווי אבדה נפש: ג מתני' ואלו חייב להכריז. מצא פירות בכלי או כלי כמות שהיא, מעות בכים או כים כמות שהיא, צבורי פירות צבורי מעות, שלשה מטבעות זה על גב זה, כריכות ברשות היחיד וכיכרות של

א ברכות ד. ב ביצה טז. ג בבא מציעא כה.

בעל

מפרש סימנייהו: גמ' טעמא דמצא. הכא הוא דאמר שהפירות לבעל הכלי: הרי אלו שלו. הרי אלו הפירות של מולאן, ואעפ"י שהכלי לבעל הסימן, את הכלי יחזיר ואת הפירות יעכב לו, ולא אמרינן מהאי מנא נפל: מקצתן בכלי. הדבר מוכיח דהנך דעל גבי קרקע דהנך הוא וחייב להחזירם למי שיתן סימן בכלי, וכן מעות לבעל הכים: חייב להכריז.

בעל הבית, וגיזי צמר הלקוחין מבית האומן, כדי יין וכדי שמן הרי ז:לו חייב להכריז:

גמ' טעמא דמצא פירות בכלי ומעות בכיס, הא כלי ולפניו פירות כיס ולפניו מעות הרי אלו שלו, תנינא להא דת"ר מצא כלי ולפניו פירות כיס ולפניו מעות הרי אלו שלו, מקצתן בכלי ומקצתן על גבי קרקע מקצתן בכיס ומקצתן על גבי קרקע חייב להכריז. ורמינהו מצא דבר שאין בו סימן בצד דבר שיש בו סימן חייב להכריז, בא בעל סימן ונטל את שלו זכה הלה בדבר שאין בו סימן? אמר רב זביד לא קשיא הא בכובא וכיתנא הא בצנא ופירי. רב פפא אמר הא והא בצנא ופירי ולא קשיא הא דאשתייר בה והא דלא אשתייר בה מידי. ואיבעית אימא הא והא דלא אשתייר בה מידי ולא קשיא הא דמהדרי אפיה לגבי פירי הא דלא מהדרי אפיה לגבי פירי, ואיבעית אימא הא והא דמהדרי אפיה לגבי פירי ולא קשיא הא דאית לה אוגנין הא דלית לה אוגנין לצנא: צבורי פירות וצבורי מעות. שמעת מינה מנין הוי סימן? תני צבור פירות. שמעת מינה מקום הוי סימן? תני צבורי פירות: שלשה מטבעות זה על גב זה. א"ר יצחק מגדלאה והוא שעשויין כמגדלין. תניא נמי הכי מצא מעות מפוזרות הרי אלו שלו. עשויין כמגדלין חייב להכריז, ואלו הן עשויין כמגדלין שלשה מטבעין זה על גב זה: הא גופא קשיא, אמרת מצא מעות מפוזרות הרי אלו שלו, הא משלחפי שלחופי חייב להכריז, אימא סיפא עשויין כמגדלין חייב להכריז, הא משלחפי שלחופי הרי אלו שלו?

תנא

על הכל ויגתגו המעות לבעל הכים: בא בעל סימן ונטל את שלו. את הכים ואמר אין המעות שלי, זכה הלה במעות: הא. דקתני הרי אלו שלו: בכובא וכיתנא. גיגית מוטלת ופשתן לפניה, דודאי האי פשתן לאו מכובא נפל, דאי מינה נפל הוה משתייר בה, והוא הדין לכים ולפניו מעות מהאי טעמא: והא. דקתני חייב: בצנא ופירי. דעביד דשרקי ונפל מיניה כולהו: הא דקתני חייב. בדאשתייר ואיכא למימר הנך דאשכרחי מיניה נפל: והא דלא אשתייר. כיון דשתא לגא יש לו אוגנין כפולים לתוכו, אי מתוכו נפל הוה משתייר ביה, דאוגנין מעכבי ליה: הא דאית ליה אוגנין. לאו מיניה נפל, דאי מיניה נפל הוה משתייר ביה מידי: ש"מ מנין הוי סימן. דאי לאו הכי מאי סימן איכא: תני צבור פירות. דאין כאן מנין ומאי סימניה מקום, דכיון דליבורין הינוח הוה, ויהיב סימנא במקום פלוני הנחתים: תני צבורי פירות. סימניה מנין, מדחי ליה, לא הא תפשוט ולא הא תפשוט: כמגדלין. שלשתן רחבין זה מזה, מלמטה את הרחב ועליו את הבינוני ועליו הקטן שבכולן, כמגדל זה העשוי היסוד רחב ומקצר ועולה, וכי מנחי הכי לאו דרך נפילה הוה אלא דרך הינוח, והיה דעתו לחזור וליטלן ושכח, הלכך נוטל ומכריז, וזה בא ונותן סימן ואומר מגדלין היו עשוין: משלחפי שלחופי. מקצת זו על חברתה ומקצת על גבי קרקע: חייב להכריז.

אלמא

אלמא כי האי גונא לאו דרך נפילה היא : ד] מתני' אחד לשלשים יום . מהאבק שעליה : שוטחה לצורכה. לשלוט בה אויר שלא תאכלנה עש : לצרכן . שמתעפשים בקרקע שצריך לתתן בקרקע לשמירתן לפיכך משתמש בהם לפרקים · אבל לא לשוחקן . לא ישתמש בהם זמן ארוך שישחקו : לא יגע בהם. זהב אינו מתעפש בארץ וזכוכית שמא ישבר :

שאין דרכו ליטול . דבר שגנאי הוא לו , שאדם חשוב הוא ואין דרכו ליטול קופה שלו להכניסה מן החוץ לבית שמור : לא יטול ופטור מהשבת אבדה , דילפינן מוהתעלמת פעמים שאתה מתעלם: גמ' גרדי . אומן בביתו שאורג לו טליתות חדשות תמיד · ינער כסותו בכל יום . ולמדנו דרך ארץ דניעור קשה לה : בחד . באדם אחד אין ניעורו קורעה : שנים . האוחזין בשני ראשין ומנערין מותחין אותה יותר מדאי וקשה לה : דעמרא . קשה לה שנמתחת ונקרעת : ה] מתני' כופין אותו . את בן החצר שאינו רוצה לסייע את בני החצר : לבנות בית שער . להיות שומר הפתח יושב שם : ודלת . לשער החצר לנועלו : ויהא כאנשי העיר . לשאת עמהם בעול : גמ' ולא אשתעי בהדיה . לפי שמפסיק בעניים הצועקים ואין קולם נשמע : מגואי . לחצר גריעותא הוא מבראי . אינו מפסיק בפניו שהרי נכנס לתוכו · ו] עד שיראו שניהם כאחד . את העדות : אין עדותן מתקיימת בבית דין לפסוק

תנא כל שאין עשויין כמגדלין מפוזרות קרי להו : ד מתני' מצא כסות מנערה אחד לשלשים יום, ושוטחה לצורכה אבל לא לכבודו, כלי כסף וכלי נחושת משתמש בהן לצורכן אבל לא לשוחקן, כלי זהב וכלי זכוכית לא יגע בהן עד שיבוא אליהו . מצא שק או קופה וכל דבר שאין דרכו ליטול הרי זה לא יטול :

גמ' מצא כסות מנערה אחד לשלשים יום. למימרא דניעור מעלי לה, והאמר רבי יוחנן מי שיש לו גרדי אומן בתוך ביתו ינער כסותו בכל יום ? אמרי בכל יום קשי לה אחד לשלשים יום מעלי לה . אי בעית אימא לא קשיא הא בחד והא בתרי . אי בעית אימא לא קשיא הא בידא הא בחוטרא . אי בעית אימא לא קשיא הא בדעמרא הא בדכתנא : ה מתני' כופין אותו לבנות בית שער ודלת לחצר, רבן שמעון בן גמליאל אומר לא כל החצרות ראויות לבית שער . כופין אותו לבנות לעיר חומה ודלתים ובריח, רשב"ג אומר לא כל העיירות ראויות לחומה. כמה יהא בעיר ויהא כאנשי העיר י"ב חדש . קנה בה בית דירה הרי הוא כאנשי העיר מיד : גמ' למימרא דבית שער מעליותא היא, והא ההוא חסידא דהוה רגיל אליהו דהוה משתעי בהדיה, עבד בית שער ותו לא משתעי בהדיה? לא קשיא הא מגואי הא מבראי . ואי בעית אימא הא והא מבראי ולא קשיא הא דאית ליה דלת הא דלית ליה דלת . איבע"א הא והא דאית ליה דלת ולא קשיא הא דאית ליה פותחת הא דלית ליה פותחת . איבע"א הא והא דאית ליה פותחת ולא קשיא הא דפותחת דידיה מגואי הא דפותחת דידיה מבראי : ו תניא לעולם אין עדותן מצטרפת עד שיראו שניהם כאחד , ר' יהושע בן קרחה אומר אפילו בזה אחר זה . ואין עדותן מתקיימת בבית דין עד שיעידו שניהם כאחד , רבי נתן אומר שומעין דבריו של זה היום וכשיבוא חברו לנח׳ שומעין את דבריו : גופא לעולם אין עדותן מצטרפת עד שיראו שניהם כאחד,

רבי

ד בבא מציעא כט : ה ב"ב ז : ו סנהדרין ל .

לפסוק הדין על פיהם: אמנה דקא מסהיד האי לא מסהיד האי. גמלא שאין כאן עדות שלם במנה אחד: והוא עד. והאי קרא בשני עדים משתעי, דאילו השביעו עד אחד ולא הגיד פטור: בלשון חד. דכתיב והוא עד: לשבועה אתי. עד אחד אינו מחייב ממון אלא שבועה: ודכולי עלמא. תנא קמא ורבי נתן: כרבנן. דרבי יהושע

ר' יהושע בן קרחה אומר אפילו בזה אחר זה. במאי קמפלגי? איבעית אימא קרא ואיבע"א סברא. איבעית אימא סברא אַמָּנָה דקא מסהיד האי לא קא מסהיד האי ומנה דקא מסהיד האי לא קא מסהיד האי. ואידך? אמנה בעלמא תרוייהו קמסהדי. ואיבעית אימא קרא דכתיב (ויקרא ה) והוא עד או ראה או ידע, ותניא ממשמע שנאמר (דברים יט) לא יקום עד, אינו יודע שהוא אחד, מה תלמוד לומר אחד, זה בנה אב, כל מקום שנאמר עד הרי כאן שנים עד שיפרט לך הכתוב אחד, ואפקיה רחמנא בלשון חד למימרא עד דחזו תרוייהו כאחד. ואידך? הוא עד או ראה או ידע מכל מקום: ואין עדותן מתקיימת בבית דין עד שיעידו שניהם כאחד, רבי נתן אומר שומעין דבריו של זה היום וכשיבוא חברו למחר שומעין לו. במאי קמפלגי? אי בעית אימא סברא ואיבע"א קרא. איבע"א סברא, מר סבר עד אחד כי אתי לשבועה אתי לממונא לא אתי. ואידך? אטו כי אתו בהדי הדדי בחד פומא קא מסהדי, אלא מצרפינן להו, הכא נמי לצרפינהו. ואיבע"א קרא (שם) אם לא יגיד ונשא עונו, ודכולי עלמא כרבנן דפליגי עליה דרבי יהושע בן קרחה, והכא באקושי הגדה לראיה קמפלגי, מר סבר מקשינן הגדה לראיה ומר סבר לא מקשינן: רבי שמעון בן אליקים הוה משתקיד עליה דרבי יוסי ברבי חנינא לממכיה ולא קא מסתייע מלתא. יומא חד הוה יתיב קמיה דרבי יוחנן, אמר להו מי איכא דידע הלכה כרבי יהושע בן קרחה או לא? אמר ליה ר"ש בן אליקים דין ידע. אמר ליה לימא איזו? א"ל לסמכיה מר ברישא, סמכיה. א"ל בני אמור לי כיצד שמעת? א"ל כך שמעתי שמודה רבי יהושע בן קרחה לרבי נתן. אמר לזה הוצרכתי? השתא ומה עיקר רְאִיָּה, בהדי הדדי א"ר יהושע בן קרחה לא בעינן, הגדה מיבעיא! אמר ליה הואיל ועלית לא תרד. א"ר זירא שמע מינה גברא רבה כיון דסמיך סמיך:

בן קרחה סבירא להו, דאמרו בעינן שיראו שניהם כאחד: משתקיד. מחזר ושוקד לסומכו: דין ידע. זה יודע: שמודה רבי יהושע לר' נתן. כי היכי דלא בעי ר' יהושע ראיה כי הדדי, הגדה נמי כי הדדי לא בעי:

פרק נב א] מתני' מצא בחנות הרי אלו שלו. בדבר שאין בו סימן קאי, דהשתא דנפל מיניה מייאש, שהכל נכנסים לשם: בין התיבה. שהחנוני יושב לפניה ותמיד נוטל ממנה ונותן לפניו ומוכר, ומעות שנותנים לו נותן לתבה, ולא נפל שום דבר אלא מיד החנוני

פרק נב.

מתניתין קשיתיה.

א מתני' מצא בחנות הרי אלו שלו, בין התבה ולחנוני של חנוני, לפני שולחני

א בבא מציעא מ:

שולחני הרי אלו שלו, בין הכסא ולשולחני הרי אלו של שולחני. הלוקח פירות מחברו או ששלח לו חברו פירות, ומצא בהן מעות הרי אלו שלו, אם היו צרורין נוטל ומכריז: גמ׳ א״ר אלעזר אפילו מונחין על גבי שולחן. תנן לפני שולחני הרי אלו שלו, הא על גבי שולחן דשולחני? אימא סיפא בין הכסא ולשולחני של שולחני, הא על גבי שולחן שלו?! אלא מהא ליכא למשמע מינה. ורבי אלעזר הא מנא ליה? אמר רבא מתניתין קשיתיה, מאי איריא דתני בין הכסא ולשולחני של שולחני ליתני על שולחן, אי נמי מצא בשולחנות כדקתני רישא מצא בחנות שלו? אלא שמע מינה אפילו מונחין על גבי שולחן הרי אלו שלו: הלוקח פירות מחברו. אמר ריש לקיש משום רבי ינאי לא שנו אלא בלוקח מן התגר אבל בלוקח מבעל הבית חייב להחזיר. וכן תני תנא קמיה דרב נחמן ל״ש אלא בלוקח מן התגר אבל בלוקח מבעל הבית חייב להחזיר א״ל רב נחמן וכי בעל הבית בעצמו דָּשָׁן? א״ל איסמייה? א״ל לא, תתרגם מתניתין כגון שדשן ע״י עבדו ושפחתו הכנענים:

ב מתני׳ המוכר יין לחברו והחמיץ אינו חייב באחריותו, ואם ידוע שיינו מחמיץ הרי זה מקח טעות. ואם אמר לו יין מבושם אני מוכר לך חייב להעמיד לו עד העצרת, וישן משל האשתקד, ומיושן משל ג׳ שנים:

גמ׳ א״ר יוסי בר חנינא לא שנו אלא בקנקנים דלוקח אבל בקנקנים דמוכר א״ל הא חמרך והא קנקנך. וכי קנקנים דמוכר מאי הוה לימא ליה לא איבעי לך לשהויי? לא צריכא דאמר ליה למקפה. ומאי דוחקיה דר׳ יוסי בר חנינא לאוקמא למתניתין בקנקנים דלוקח ודא״ל למקפה לוקמה בקנקנים דמוכר ודלא א״ל למקפה? אמר רבא מתניתין קשיתיה דקתני אם ידוע שיינו מחמיץ הרי זה מקח טעות, אמאי, לימא ליה לא איבעי לך לשהויי? אלא לאו שמע מינה דאמר ליה למקפה

החנוני: שולחני. מחליף מעות, ונותן מטבעותיו בשולחן שלפניו, והבאים להחליף אף הם נותנים בה מעותיהם: הרי אלו שלו. דאמרינן מן הבאים נפלו, שהרי השולחן מפסיק בין שולחני למעות שנמצאו, ואם מן השולחני נפלו היה להם להמצא בינו לכסא שהשולחן מונח עליו: גמ׳ לפני. משמע על גב קרקע: ליתני על גב שולחן. של שולחני וכל שכן בין הכסא ולשולחני: אי נמי. ליתני מצא בשולחנות, מדנקט לפני שולחני אף על השולחן במשמע: ב] מתני׳ אינו חייב. המוכר באחריות, דבשעת מכירה יין הוה: ואם ידוע שיינו מחמיץ. בכל שנה: יין מבושם. שיתקיים: עד העצרת. אבל לא מן העצרת ואילך, שהוא תקופת תמוז מקלקל אפילו יין מבושם: וישן. אם מוכר לו יין ישן יתן לו משל שנה המוקדמת לזו שאנו עומדים בה: גמ׳ לא שנו. דאינו חייב באחריותו: בקנקנים דלוקח. שקבל הלוקח היין בחביותיו, דאיכא למימר כליו גרמו: הא חמרך והא קנקנך. דודאי יינך וכליך גרמו: לא איבעי לך לשהויי. דרוצה אני לשהויי זכני, ויפסיד לוקח: למקפה. להסתפק מעט מעט לקדרות דהיינו לשהויי: ודלא אמר ליה למקפה. קתני מתניתין דאין מוכר חייב באחריותו, משום דלא איבעי ליה לשהויי: לימא ליה לא איבעי לך לשהויי. דהא רוצה אני לשהויי זכני: ופליגי. הא דרבי יוסי בר חנינא דאמר מאי אמר ליה הא חמרך והא

ב בבא בתרא צג:

והא קנקן: דרב חייא בר יוסף. דאיהו מוקים לה נמי בקנקנים דמוכר אע"ג דלא אמר ליה למקפה אפילו הכי מוכר פטור, דלא מצי אמר ליה הא חמרך והא קנקך, דמזלא דלוקח גרים שהוא בעליו של יין: היין בוגד גבר יהיר. גאותו של אדם שמגיס דעתו בדבר שאין בו גורם שהיין בוגד, דסבורין שהוא יין ונמצא חומץ מדה כנגד מדה:

למקפה ש"מ. ופליגא דרב חייא בר יוסף, דא"ר חייא בר יוסף חמרא מזליה דמריה גרים שנאמר (חבקוק ב) ואף כי היין בוגד גבר יהיר:

פרק נג.

מאן תנא?

א מתני' גזל בהמה והזקינה, עבדים והזקינו משלם כשעת הגזלה. רבי מאיר אומר בעבדים אומר לו הרי שלך לפניך. גזל מטבע ונסדק, פירות והרקיבו, יין והחמיץ, משלם כשעת הגזלה. מטבע ונפחת, תרומה ונטמאת, חמץ ועבר עליו הפסח, בהמה שנפסלה מעל גבי מזבח או שהיתה יוצאה ליסקל, אומר לו הרי שלך לפניך: גמ' חמץ ועבר עליו הפסח: מאן תנא אומרים באיסורי הנאה הרי שלך לפניך? א"ר חסדא רבי יעקב היא, דתניא שור שהמית, עד שלא נגמר דינו מכרו מכור, הקדישו מוקדש, שחטו בשרו מותר, החזירו שומר לבעליו מוחזר, משנגמר דינו מכרו אינו מכור, הקדישו אינו מוקדש, שחטו בשרו אסור, החזירו שומר לבעליו אינו מוחזר, רבי יעקב אומר אף משנגמר דינו החזירו שומר לבעליו מוחזר. מאי לאו בהא קמפלגי, דרבי יעקב סבר אומרין באיסורי הנאה הרי שלך לפניך, ורבנן סברי אין אומרין באיסורי הנאה הרי שלך לפניך. א"ל רבה לא, דכולי עלמא אמרינן באיסורי הנאה הרי שלך לפניך, דאם כן נפלגו בחמץ בפסח, אלא אמר רבה הכא בגומרין דינו של שור שלא בפניו קא מפלגי. רבנן סברי אין גומרין דינו של שור שלא בפניו, דאמר ליה אי אייתיתיה ניהלי הוה מעריקנא ליה לאגמא, השתא מסרתיה ביד מאן דלא מצינא לאשתעויי דינא בהדיה. ורבי יעקב סבר גומרין דינו של שור שלא בפניו, דאמר ליה מאי עבדי ליה סוף סוף הוו גמרי ליה דינא שלא בפניו: אשכחיה רב חסדא לרבה בר שמואל א"ל תנית מידי באיסורי הנאה? א"ל אין, תנינא, (ויקרא ה) והשיב את הגזלה אשר גזל, מה תלמוד לומר אשר גזל, יחזיר כעין שגזל. מכאן אמרו גזל מטבע ונפסל, פירות והרקיבו, יין והחמיץ, תרומה ונטמאת, חמץ ועבר עליו הפסח, ושור עד שלא נגמר

פרק נג א מתני' בעבדים אומר לו הרי שלך לפניך. דכקרקע דמי וברשותיה דמרייהו קיימי: ונסדק. שנוי הניכר הוא: שנפסלה מעל גבי המזבח. במום שאין ניכר כדוקין שבעין: גמ' דכולי עלמא אומרין. ומתניתין דחמץ בפסח אפילו לרבנן: דאם כן. כדבריך דלרבנן אין אומרים: נפלגו בחמץ בפסח. אדמפלגי בשור לגבי שומר, לפלגו נמי לגבי גזל חמץ ועבר עליו הפסח, אלא הכא בשור שהמית הוא דאמרו אין מוחזר, משום דא"ל האי איסור הנאה לאו איסור דאתי עליה ממילא כגון חמץ בפסח, אלא את קטלתיה בידים; אבל סיפא דמתניתין ודאי ר' יעקב היא ולא רבנן דקתני או שהיתה יוצאה ליסקל אומר לו הרי שלך לפניך: אשכחיה רב חסדא. רב חסדא מהדר לאוקמא

א בבא קמא לח:

לאוקמא למלתיה דטעמא דרבנן משום דאין אומרים באיסורי הנאה הרי שלך לפניך : אי משכחת להו. לבני הישיבה : ולא מידי. משום דחדו דמשכחו תיובתא למלתא :
ב] מתני' שומר חנם נשבע על הכל . על כל המאורעות הכתובות בשאר שומרים לחייב, הוא נשבע שכך עלתה לו ופטור : על הכל . גנבה ואבדה ואונסין : גמ' מי איכא דלית ליה ד' שומרים . על כרחך ד' מיני שומרים אשכחן : מאן תנא שוכר כשומר שכר דמי . דקתני במתניתין בתרווייהו פטורין מאונס ומשלמין גנבה ואבדה : איפכא קתני : מתניתין שוכר כיצד משלם ר"מ אומר כשומר שכר ר' יהודה אומר כשומר חנם : ג] גמ' הכל בשחיטה . הכל צריך לשחוט : ואפילו עוף. דלא כתיב ביה שחיטה : לעולם שוחטין . לעולם מותר לשחוט ולאכול : בשר תאוה . כשיבואו לארץ יוכלו לאכול בשר לתאותן בלא שום הקרבה : שמתחלה. כשהיו במדבר משהוקם המשכן : נאסר להם בשר תאוה. שאין יכולין לאכול אלא בשר שלמים , ואם היו שוחטין בלא קרבן היו ענושים כרת כדכתיב (ויקרא יז) ואל פתח אהל מועד לא הביאו וגו': נכנסו לארץ . נתרחקו מן המזבח : הותר להם . מן המקרא הזה : ועכשיו שגלו. רבה מסיים למלתיה: לאיסורן הראשון . כמו שהיו קודם שנכנסו לארץ : ואוכלין מיבעי ליה. והיכי שבק לעיקר מלתא ונקט שחיטה לחודה : מעיקרא. במדבר : משום דהוי מקרבי

נגמר דינו אומר לו הרי שלך לפניך, מאן שמעת ליה דאמר עד שלא נגמר דינו אין, משנגמר דינו לא רבנן, וקתני המיץ ועבר עליו הפסח אומר לו הרי שלך לפניך . א"ל אי משכחת להו לא תימא להו ולא מידי: פירות והרקיבו אומר לו הרי שלך לפניך: והתנן פירות והרקיבו משלם כשעת הגזלה ? אמר רב פפא כאן שהרקיבו כולן כאן שהרקיבו מקצתן : ב מתני' ארבעה שומרין הן, שומר חנם והשואל נושא שכר והשוכר. שומר חנם נשבע על הכל והשואל משלם את הכל, ונושא שכר והשוכר נשבעים על השבורה ועל השבויה ועל המתה ומשלמים את האבדה ואת הגנבה : גמ' מאן תנא ארבעה שומרים ? אמר ר"נ אמר רבה בר אבהו רבי מאיר היא. אמר ליה רבא לר"נ מי איכא דלית ליה ארבעה שומרים ? א"ל הכי קאמינא מאן תנא שוכר כנושא שכר ר"מ היא. והא ר"מ איפכא שמעינן ליה, דתניא שוכר כיצד משלם, ר"מ אומר כשומר חנם, רבי יהודה אומר כשומר שכר ? רבה בר אבהו איפכא קתני. אי הכי ארבעה שלשה נינהו ? א"ר נחמן בר יצחק ארבעה שומרין ודיניהם שלשה: ג מתני' הכל שוחטין, ולעולם שוחטין, ובכל שוחטין, חוץ ממגל קציר והמגרה מפני שהם חונקין : גמ' הכל שוחטין. הכל בשחיטה ואפילו עוף: לעולם שוחטין. מאן תנא ? אמר רבה רבי ישמעאל היא, דתניא (דברים יב) כי ירחיב ה' אלהיך את גבולך כאשר דבר לך ואמרת אוכלה בשר וגו' ר' ישמעאל אומר לא בא הכתוב אלא להתיר להם בשר תאוה, שבתחלה נאסר להם בשר תאוה, משנכנסו לארץ הותר להם בשר תאוה, ועכשיו שגלו יכול יחזרו לאיסורן הראשון, לכך שנינו לעולם שוחטין. מתקיף לה רב יוסף האי לעולם שוחטין לעולם שוחטין ואוכלין מיבעי ליה ? ועוד מעיקרא מאי טעמא אתסר משום דהוי מקרבי למשכן ולבסוף

ב בבא מציעא צג . ג חולין טז :

מקרבי למשכן. והיו יכולין להקריב קרבנות שלמים: דהוי מרחקי ממשכן. והרחוקים לא היו יכולים לבוא לירושלים בכל עת: השתא. כשגלו: הותר להם בשר נחירה. מדכתיב כי ירחק וזבחת מכלל דעד השתא לא נצטוו על הזביחה: ועכשיו שגלו. רב יוסף מסיים למלתיה: פרק נד [ג] ובתורתו. משמע של כל אדם: ילמוד אדם. מרגו עד שתהא שגורה על פיו: ואח"כ יהגה. ויעיין בתלמודו לדמות מלתא למלתא להקשות ולתרץ: חבילות. דברים הרבה יחד: על יד. מעט:

מאי טעמא אשתרו דהוו מרחקי ממשכן וכל שכן השתא דארחיקו להו טפי? אלא אמר רב יוסף רבי עקיבא היא דתניא (דברים יב) כי ירחק ממך המקום אשר יבחר ה' אלהיך לשום שמו שם וזבחת מבקרך ומצאנך. ר' עקיבא אומר לא בא הכתוב אלא לאסור להם בשר נחירה, שבתחלה הותר להם בשר נחירה, משנכנסו לארץ נאסר להם בשר נחירה, ועכשיו שגלו יכול יחזרו להתירן הראשון, לכך שנינו לעולם שוחטין:

פרק

פרק נד.

תורה ולומדיה. (אגדה)

[א] ת"ר משפחה אחת היתה בירושלים שהיו מתיה מתין בני י"ח שנה, באו והודיעו את רבן יוחנן בן זכאי. אמר להם שמא ממשפחת עלי אתם דכתיב ביה (שמואל א ב) וכל מרבית ביתך ימותו אנשים, לכו ועסקו בתורה והיו, הלכו ועסקו בתורה וחיו, והיו קורין אותה משפחת רבן יוחנן בן זכאי: [ב] אמר ריש לקיש כל העוסק בתורה בלילה הקב"ה מושך עליו חוט של חסד ביום שנאמר (תהלים מב) יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי, מה טעם יומם יצוה ה' חסדו משום דבלילה שירה עמי: אמר רב יהודה אמר שמואל מאי דכתיב (חבקוק א) ותעשה אדם כדגי הים כרמש לא מושל בו, למה נמשלים בני אדם לדגי הים, לומר לך מה דגים שבים כיון שעולין ליבשה מיד מתים, אף בני אדם כיון שפורשין מדברי תורה ומן המצות מיד מתים: [ג] אמר רבא בתחלה נקראת על שמו של הקב"ה ולבסוף נקראת על שמו שנאמר (תהלים א) בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה: ואמר רבא לעולם ילמוד אדם תורה ואחר כך יהגה שנאמר בתורת ה' והדר ובתורתו יהגה: אמר רב הונא מאי דכתיב (משלי יג) הון מהבל ימעט וקובץ על יד ירבה, אם עושה אדם תורתו חבילות חבילות מתמעט ואם קובץ על יד ירבה. אמר רבא ידעי רבנן להא מלתא ועברי עלה. אמר רב נחמן בר יצחק אנא עבידתה וקיים בידי: א"ר תנחום לעולם ישלש אדם שנותיו שליש במקרא שליש במשנה שליש בתלמוד, מי יודע איניש כמה חיי? כי קאמרינן ביומי: א"ר יהושע בן לוי דבר זה כתוב בתורה ושנוי בנביאים ומשולש בכתובים כל העוסק בתורה נכסיו מצליחין לו. כתוב בתורה דכתיב (דברים כט) ושמרתם את דברי הברית הזאת ועשיתם אותם למען תשכילו את כל אשר תעשון. שנוי בנביאים דכתיב (יהושע א) לא ימוש ספר התורה הזה מפיך והגית בו יומם ולילה למען תשמור לעשות ככל

[א] כלה הכנה יח. [ב] עבודה זרה ג: [ג] שם יט.

הכתוב

הכתוב בו כי אז תצליח את דרכיך ואז תשכיל. משולש בכתובים דכתיב (תהלים א) כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה והיה כעץ שתול על פלגי מים אשר פריו יתן בעתו ועלהו לא יבול וכל אשר יעשה יצליח: [ד] **תניא** כי דבר ה' בזה (במדבר טו) זה האומר אין תורה מן השמים. ואפילו אמר כל התורה כולה מן השמים חוץ מדקדוק זה, מקל וחומר זה, מגזרה שוה זו, זה הוא כי דבר ה' בזה:

[ה] **ת"ר** הקורא פסוק של שיר השירים ועושה אותו כמין זמר, והקורא פסוק בבית משתאות בלא זמנו מביא רעה לעולם מפני שהתורה חוגרת שק ועומדת לפני הקב"ה ואומרת לפניו רבש"ע עשאוני בניך כבנור שמנגנים בו ליצים. אמר לה בתי בשעה שאוכלין ושותין במה יתעסקו? אמרה לפניו רבש"ע אם בעלי מקרא הן יעסקו בתורה ובנביאים ובכתובים, אם בעלי משנה הן יעסקו במשנה בהלכות ובאגדות, ואם בעלי הש"ס הן יעסקו בהלכות פסח בפסח, בהלכות עצרת בעצרת, בהלכות חג בחג: [ו] **א"ר** יהודה אמר רב לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפילו שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה, שבשכר מ"ב קרבנות שהקריב בלק זכה ויצתה ממנו רות, דא"ר יוסי ברבי חנינא רות בת בנו של עגלון בן בנו של בלק מלך מואב: [ז] **ר'** יוחנן ור"א דאמרי תרוייהו תורה נתנה בארבעים ונשמה נוצרה בארבעים, כל המשמר תורתו נשמתו משתמרת וכל שאינו משמר את התורה אין נשמתו משתמרת. תנא דבי ר' ישמעאל משל לאדם שמסר צפור דרור לעבדו אמר כמדומה שאם אתה מאבדה שאני נוטל ממך איסר, בדמיך נשמתך אני נוטל ממך: [ח] **רב** אידי אבוה דרבי יעקב בר אידי הוה רגיל דהוה אזיל תלתא ירחי באורחא וחד יומא בבי רב והוו קרו ליה רבנן בר בי רב דחד יומא, חלש דעתיה, קרי אנפשיה (איוב יב) שחוק לרעהו אהיה וגו'. אמר ליה רבי יוחנן במטותא מינך לא תעניש להו לרבנן. נפק ר' יוחנן לבי מדרשא ודרש (ישעיה נח) ואותי יום יום ידרשון ודעת דרכי יחפצון, וכי ביום דורשין אותו ובלילה אין דורשין אותו! אלא לומר לך כל העוסק בתורה אפילו יום אחד בשנה מעלה עליו הכתוב כאילו עסק כל השנה כולה. וכן במדת פורעניות דכתיב (במדבר יד) במספר הימים אשר תרתם את הארץ, וכי ארבעים שנה חטאו והלא ארבעים יום חטאו? אלא לומר לך כל העובר עברה אפילו יום אחד בשנה מעלה עליו הכתוב כאלו עבר כל השנה כולה: [ט] **אמר** ר' יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי גדולה שמושה של תורה יותר מלמודה שנאמר (מלכים ב ג) פה אלישע בן שפט אשר יצק מים על ידי אליהו, למד לא נאמר אלא יצק מלמד שגדולה שמושה יותר מלמודה: [י] **ואיש** בא מבעל שלישה ויבא לאיש האלהים עשרים לחם שעורים וכרמל בצקלונו (מ"ב ד), וכי אלישע אוכל בכורים הוה? אלא לומר לך כל המביא דורון לתלמיד חכם כאלו מקריב בכורים: [יא] **שמעון** העמסוני ואמרי לה נחמיה העמסוני היה דורש כל אתין שבתורה כיון שהגיע (דברים י) לאת ה' אלהיך תירא פירש. אמרו לו תלמידיו רבי כל אתין שדרשת מה תהא עליהן? אמר להם כשם שקבלתי שכר על הדרישה כך קבלתי שכר על הפרישה,

ד סנהדרין צט. ה שם קא. ו הוריות י: ז מנחות צט: ח חגיגה ה: ט ברכות ז: י כתובות קה. יא בבא קמא מא:

עד שבא ר' עקיבא ולמד את ה' אלהיך תירא לרבות תלמידי חכמים:

פרק נה

פשיטא?! מהו דתימא...

[שואל הלא דבר פשוט הוא ומה בא להשמיענו?
ומשני כי לולא האומר יכולנו לטעות בדין]:

א **מתני'** נשים ועבדים וקטנים פטורים מקריאת שמע ומן התפילין, וחייבין בתפלה ובמזוזה ובברכת המזון: **גמ'** קריאת שמע. פשיטא, מצות עשה שהזמן גרמא היא, וכל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות?! מהו דתימא הואיל ואית בה מלכות שמים קמ"ל: ומן התפילין. פשיטא?! מהו דתימא הואיל ואתקיש למזוזה קמ"ל: וחייבין בתפלה. דרחמי נינהו, מהו דתימא הואיל וכתיב בה (תהלים נה) ערב ובקר וצהרים אשיחה כמצות עשה שהזמן גרמא דמי, קמ"ל: ובמזוזה. פשיטא?! מהו דתימא הואיל ואתקיש לתלמוד תורה קמ"ל: ובברכת המזון. פשיטא?! מהו דתימא הואיל וכתיב (שמות טז) בתת ה' לכם בערב בשר לאכול ולחם בבקר לשבוע כמצות עשה שהזמן גרמא דמי, קמ"ל: ב **מתני'** מי שאכל ושכח ולא ברך, בית שמאי אומרים יחזור למקומו ויברך, ובית הלל אומרים יברך במקום שנזכר. ועד מתי מברך? עד כדי שתעכל המזון שבמעיו: **גמ'** אמר רב זביד ואיתימא רב דימי בר אבא מחלוקת בשכח אבל במזיד דברי הכל יחזור למקומו ויברך. פשיטא, ושכח תנן?! מהו דתימא הוא הדין אפילו במזיד והאי דקתני ושכח להודיעך כחן דב"ש קמ"ל: תניא אמרו להם בית הלל לבית שמאי לדבריכם מי שאכל בראש הבירה ושכח וירד ולא ברך יחזור לראש הבירה ויברך! אמרו להם ב"ש לב"ה לדבריכם, מי ששכח ארנקי בראש הבירה לא יעלה ויטלנה, לכבוד עצמו הוא עולה לכבוד שמים לא כל שכן: הנהו תרי תלמידי, הד עביד בשוגג כב"ש ואשכח ארנקי דדהבא. וחד עביד במזיד כב"ה ואכליה אריא: רבה בר בר חנא הוה קאזיל בשיירתא, אכל ואשתלי ולא בריך, אמר היכי אעביד אי אמינא להו אנשאי לברך אמרו לי בריך, כל היכא דמברכת לרחמנא מברכת, מוטב דאמינא

לחו

פרק נה א] **מתני'** פטורין מקריאת שמע. שהיא מלות עשה שהזמן גרמא: תפילין. נמי מלות שהזמן גרמא דשבת לילה ושבת לאו זמן תפילין נינהו: קטנים. אפילו קטן שהגיע לחינוך לא הטילו על אביו לחנכו בקריאת שמע, לפי שאינו מלוי תמיד כשמגיע זמן קריאת שמע: ומן התפילין. משום דשתא קטן אינו יודע לשמור תפליו: וחייבין בתפלה. דרחמי נינהו ומדרבנן הוא, ותקנוה אף לנשים: **גמ'** נקיש תפילין למזוזה. דכתיב וקשרתם וכתבתם מה מזוזה נשים חייבות אף תפילין קמ"ל: ואיתקש לתלמוד תורה. דכתיב ולמדתם וסמיך ליה וכתבתם, מה ת"ת נשים פטורות ואע"ג דאין הזמן גרמא, דכתיב את בניכם ולא בנותיכם אף מזוזה כן: קמ"ל דנשים חייבות. דכתיב למען ירבו ימיכם, גברי בעו חיי נשי לא בעו חיי בתמיה: ב] **גמ'** חד עביד בשוגג כב"ש. אעפ"י ששגג ונעקר מן המקום על ידי ששכח החמיר על עלמו כב"ש וחזר למקום שאכל ובירך: במזיד. נעקר ממקום שאכל כדי לברך במקום אחר שהולך לילך: אנשאי. שכחתי יונה של

זהב

א גרסות כ. ב בס נג:

זהב: יונה אינה נצולת אלא בכנפיה. לא בורחת לא נלחמת ברלשי לגפיה: [ג] מתני' על היין. והוא הדין למקדש על הפת: גמ' דברים. הכא לא חשיב כולהו: גורם ליין שיבוא. קודם סעודה: וכבר קדש היום. עוד טעם אחר דמיליאת הכוכבים קדש היום, וכשם שקודם לכניסה כך קודם לברכה: שתאמר. שאם אין לו יין או פת אינו מקדש, והמקדש על הפת כמקדש על היין וברכת הפת קודם: אין משגיחין בבת קול. ולדידיה הולרך לומר בזו הלכתא כב"ה, שבשאר מחלוקת ב"ש וב"ה הרולה לעשות כדברי ב"ש עושה וכדברי ב"ה עושה: [ד] אין בהם משום בשולינכרים. שגזרו חכמים בבשול נכרים משום חתנות, ועל שנאכל כמו שהוא חי לא גזרו על בשולו, דלא אהני נכרי מידי, ואלו נאכלין על ידי מלחן חיים: סומך ישראל עליהם. דהא שרו באכילה: כסא דהרסנא. מטוגן בשומן קרבי דגים ובקמח: אסור. דקמח אין נאכל כמו שהוא חי לפיכך יש בו משום בשולי נכרים: הרסנא עיקר. שומן הדגים: [ה] למען ירבו ימיכם. כל החפץ בחיים חייב במשמע: דרך ביאתך. לימין בבואו לבית ולא מימין ליאתו: [ו] בכותל רעוע. דהוה ליה למיגע לאסוקי

להו אנשאי יונה דדהבא. אמר להו אנטרו לי דאנשאי יונה דדהבא, אזיל ובריך ואשכח יונה דדהבא. ומאי שנא יונה? דמתילי כנסת ישראל ליונה דכתיב (תהלים סח) כנפי יונה נחפה בכסף ואברותיה בירקרק חרוץ, מה יונה אינה נצולת אלא בכנפיה אף ישראל אינם נצולים אלא במצוות: [ג] מתני' מזגו לו כוס ראשון, ב"ש אומרים מברך על היום ואחר כך מברך על היין, וב"ה אומרים מברך על היין ואחר כך מברך על היום: גמ' ת"ר דברים שבין בית שמאי וב"ה בסעודה, ב"ש אומרים מברך על היום ואחר כך מברך על היין, מפני שהיום גורם ליין שיבוא וכבר קדש היום ועדיין יין לא בא, וב"ה אומרים מברך על היין ואחר כך מברך על היום, מפני שהיין גורם לקידוש שתאמר. דבר אחר ברכת היין תדירה וברכת היום אינה תדירה, תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם, והלכתא כדברי בית הלל: מאי דבר אחר? וכי תימא התם תרתי והכא חדא, הכא נמי תרתי נינהו תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם: והלכה כדברי בית הלל, פשיטא, דהא נפיק בת קול?! איבעית אימא קודם בת קול, ואיבע"א לאחר בת קול, ורבי יהושע היא דאמר אין משגיחין בבת קול: [ד] אמר רב אסי אמר רב דגים קטנים מלוחים אין בהם משום בישולי נכרים. אמר רב יוסף ואם צלאן נכרי סומך עליהם משום ערובי תבשילין, ואי עבדינהו נכרי כסא דהרסנא אסור, פשיטא?! מהו דתימא הרסנא עיקר, קמ"ל קמחא עיקר:

[ה] ת"ר ביהכ"נ ובית האשה ובית השותפין חייבת במזוזה. פשיטא?! מהו דתימא ביתך (דברים ו) ולא ביתה, ביתך ולא בתיהם קמ"ל. ואימא הכי נמי? אמר קרא (דברים יא) למען ירבו ימיכם וימי בניכם, הני בעו חיי והני לא בעו חיי! אלא ביתך למה לי? לכדרבא, דאמר רבא דרך ביאתך, וכי עקר איניש, כרעיה דימינא עקר ברישא: [ו] ת"ר המצניע קוצותיו וזכוכיותיו לתוך כותל של חברו, ובא בעל כותל וסתר כותלו ונפל לרה"ר והזיקו חייב המצניע. א"ר יוחנן לא שנו אלא בכותל רעוע אבל בכותל

ג פסחים קיד. ד ביצה טז. ה יומא יא: ו בבא קמא ל.

בריא

לאסוקי אדעתיה שכותל זה עומד לסותרו: וחייב בעל הכותל. דהוה ליה לאצנועינהו: בדליו של חברו. כסוי בור של חברו: חייב בעל הבור. דהוה ליה לאסוקי אדעתיה שזה יטול את דליו: פשיטא. היא היא ומאי אשמועינן רבינא: התם הוא. דליכא לחיוביה לבעל כותל: דלא הוה ידע ליה. את המצניע: דלודעיה. שיבוא ויטול את קולותיו: דידע ליה. בעל הדלי לבעל הבור: הוה ליה לאודועיה. שהוא נוטל את דליו: קמ"ל. רבינא דלאו היינו טעמא: ז) מתני' מתיקה. ליפתן: בשעתו. בשעת מלכותו, דמלך והדיוט הוה: שהם בני אברהם. וסעודתו של אברהם גדולה משל שלמה, דאילו שלמה עשה (מל"א ד) לכל ישראל ויהודה ליום אחד שלשים כור סולת וששים כור קמח עשרה בקר בריאים ועשרה בקר רעי ומאה צאן לבד מאיל וצבי ויחמור וברבורים אבוסים, ואברהם נתן תלתא תורי לתלתא גברי דכתיב (בראשית יח) ואל הבקר רץ אברהם ויקח בן בקר רך וטוב ודרשינן בגמרא בן בקר אחד רך שנים וטוב שלשה: גמ' פשיטא. דאינו יכול לכופן: דטפא. הוסיף על שכרן משאר פועלים: ח) מתני' בנגר. שנועלין בו את הדלת ותוחבין בקורת האסקופה: מן התנור. אפר: גמ' בחצר דמשכיר. שלא השכיר את החצר: ותורי דאתו מעלמא. וסתם גללים אפקרינהו בעלים וקניא

בריא המצניע פטור וחייב בעל הכותל. אמר רבינא זאת אומרת המכסה בורו בדליו של חברו ובא בעל דלי ונטל דליו חייב בעל הבור. פשיטא?! מהו דתימא התם הוא דלא הוה ידע ליה דלודעיה אבל הכא דידע ליה הוה ליה לאודועיה קמ"ל: ז מתני' השוכר את הפועלים ואמר להם להשכים ולהעריב, מקום שנהגו שלא להשכים ושלא להעריב אינו רשאי לכופן. מקום שנהגו לזון יזון. לספק במתיקה יספק, הכל כמנהג המדינה. מעשה ברבי יוחנן בן מתיא שאמר לבנו צא שכור לנו פועלים, הלך ופסק להם מזונות, וכשבא אצל אביו אמר לו בני אפילו אם אתה עושה להם כסעודת שלמה בשעתו לא יצאת ידי חובתך עמהם, שהם בני אברהם יצחק ויעקב, אלא עד שלא יתחילו במלאכה צא ואמור להם על מנת שאין לכם עלי אלא פת וקטניות בלבד. ר"ש בן גמליאל אומר לא היה צריך לומר הכל כמנהג המדינה: גמ' פשיטא?! לא צריכא דטפא להו אאגרייהו, מהו דתימא אמר להו הא דטפי לכו אאגרייכו אדעתא דמקדמיתו ומחשכיתו בהדאי, קמ"ל דאמרו ליה האי דטפת לן אדעתא דעבדינן לך עבידתא שפירתא:

ח מתני' המשכיר בית לחברו המשכיר חייב בדלת בנגר ובמנעול, ובכל דבר שמעשה אומן, אבל דבר שאינו מעשה אומן השוכר עושהו. הזבל של בעל הבית. ואין לשוכר אלא היוצא מן התנור ומן הכיריים בלבד: גמ' הזבל של בעל הבית. במאי עסקינן, אילימא בחצר דאגיר ליה לשוכר ותורי דשוכר אמאי של בעל הבית? אלא בחצר דלא אגירא לשוכר ותורי דמשכיר, פשיטא?! לא צריכא בחצר דמשכיר ותורי דאתו מעלמא קמו בה. מסייע ליה לר' יוסי ברבי חנינא, דא"ר יוסי ברבי חנינא חצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו. מיתיבי אם אמר כל מציאות שיבואו לתוכו היום תקנה לי חצרי לא אמר כלום, ואי איתא להא דאמר רבי יוסי ברבי

ז בבא מציעא פג. ח שם קא.

חנינא

וקניא ליה חלרו: יצא לו שם מציאה בעיר. שילא קול בעיר שבא לבי שבור בהוך
שדהו או מן הנהר הליף לתוכה דגים: ט] מתני' כל חזקה שאין עמה טענה.
בין בחזקת ג' שנים דקרקע ז וכתים ואילנות, בין בדברים בחזקה שלהם יום אחד,
לריך לטעון מאיזה כח החזיק בה, ואין המערער נאמן לומר לא על ידי ירד לקרקע
שלי, דאם כן למה שתק ולא

חנינא חצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו, אמאי לא אמר כלום? הכא במאי עסקינן בחצר שאינה משתמרת. אי הכי אימא סיפא יצא לו שם מציאה בעיר דבריו קיימין, ואי בחצר שאינה משתמרת, כי יצא לו שם מציאה בעיר מאי הוה? כיון דיצא לו שם מציאה בעיר מיבדל בדילי אינשי מינה והויא לה כחצר המשתמרת: ט מתני' כל חזקה שאין עמה טענה אינה חזקה, כיצד? אמר לו מה אתה עושה בתוך שלי, והוא אמר לו שלא אמר לי אדם דבר מעולם אינה חזקה. שמכרת לי, שנתת לי במתנה, אביך מכרה לי, אביך נתנה לי במתנה הרי זו חזקה. והבא משום ירושה אין צריך טענה: גמ' פשיטא?! מהו דתימא האי גברא מזבן זבנא ליה האי ארעא ושטרא הוה ליה ואירכס, והאי דקאמר הכי, סבר אי אמינא מזבן זבנא לי האי ארעא אמרי לי אחוי שטרך, הלכך לימא ליה אנן דלמא שטרא הוה לך ואירכס כגון זה פתח פיך לאלם הוא קמ"ל:

י תניא (שמות יג) תפדה תפדה, תפדה מיד, תפדה כל שהוא, רבי יוסי ברבי יהודה אומר אין פדייה פחותה משקל. ממה נפשך, אי מקיש לבכור אדם חמש ליבעי, ואי לא מקיש שקל מנא ליה? לעולם לא מקיש, אמר רבא אמר קרא (ויקרא כז) וכל ערכך יהיה בשקל הקודש, כל ערכין שאתה מעריך לא יהיו פחותין משקל. ורבנן? ההיא בהשג יד כתיב. אמר רב נחמן הלכה כדברי חכמים. וכמה? אמר רב יוסף אפילו פטרוזא בר דנקא. אמר רבא אף אנן נמי תנינא גדול וקטן. פשיטא?!

מהו

מיחה: משום ירושה. שאמר אכלתיה שלש שני חזקה מכח ירושת אבי שהיה מוחזק בה ביום מותו: אינו צריך טענה. לומר היאך בא ליד אביו, דאין אדם בקי בקרקעות אביו היאך באו לידו, ומיהו ראיה בעדים בעי שראו את אביו הוחזק בה יום אחד: גמ' פשיטא. כיון דאין לו טענה אינה חזקה: מזבן זבנא ליה. הא ארעא מזה המערער לקחה: אמרי לי אחוי שטרך. שאינו בקי בדינין לידע שחזקה במקום שטר עומדת: קמ"ל. דאי טעין אין, ואי לא טעין, לא ילפינן ליה למטען, ואין זה חוזר וטוען, דאין מכחיש טענות הראשונות: י] תפדה תפדה. תרי זימני כתיב ופטר חמור תפדה בשה (שמות יג): מיד. אפילו בתוך שלשים: כל שהוא. אפילו בשה שוה כל שהוא: איתקש לבכור אדם. דכתיב (במדבר יח) את בכור האדם ואת בכור הבהמה הפדה: מה בכור אדם. פדיונו לאחר שלשים יום ופדויו מבן חדש תפדה וחמשה סלעים בעי למיתב: חמש. סלעים בעי למיתב: בהשג יד כתיב. הא מר ערכי עלי, ואין לו כדי ערך כתיב ביה (ויקרא כז) על פי אשר תשיג יד הנודר יעריכנו הכהן, וכתיב בתריה וכל ערכך יהיה בשקל הקודש דאי נמי לית ליה שוה שקל, לא יעריכנו הכהן פחות משקל: הלכה כדברי חכמים. דפדיונו בשה כל שהוא: פטרוזא. שה כחוש: בר דנקא. שאינו שוה אלא מעה שהוא שתות דינר: נמי תנינא. במתניתין: גדול וקטן. בין שה גדול בין קטן: פשיטא. דהאפילו פטרוזא

ט ב"ב מא. י בכורות י:

דהא כל שהוא קאמרי רבנן לעיל: כולי האי. בר דנקא: אי נמי. בזי דקטן יכול ליתן אבל פטרוזא שהוא כחוש לא:

פרק נו א] אדעתא דשכרא וסיים בדחמרא. תחלת הברכה אמר על מנת שהכל וכיון שהגיע למלך העולם נזכר שהוא יין ואמר בורא פרי הגפן, פשיטא לן דיצא: אלא. קא מיבעיא לן: פתח אדעתא דחמרא. לסיים בורא פרי הגפן וכשהגיע למלך העולם נזכר שהוא שכר וסיים שהכל: בתר עיקר ברכה אזלינן. ועיקר ברכה אדעתא דיין נאמרה והוי כמו שסיים ביין ואין ברכת היין מוציאה ידי ברכת שכר, שאין השכר מן הגפן: פתח ביוצר אור. אדעתא דלימא יוצר אור: וסיים במעריב ערבים. כשאמר מלך העולם נזכר וסיים אשר בדברו מעריב ערבים: שאני התם. דלמא פתיחה איננה כלום, והא דנקט יצא, לפי שחוזר וחותם בה בברוך יוצר המאורות, אבל שהכל שאין חותם בה בברוך, ופתיחתה אדעתא דבורא פרי הגפן הוא, אימא דלא יצא: מאי איכא למימר. היכי נפיק משום חתימתה הא אין מלכות בחתימתה: אלא כיון דאמר רבה. אלא לא תימא משום חתימתה יצא, אלא פתיחתה נמי מעליותא הוא, ולא תפשוט מינה לחמרא ושכרא: כי קאמר ברכה ומלכות מעיקרא. כי פתח בשחרית אדעתא דמעריב ערבים הוה דעתיה לאדכורי בה מדת היום בלילה כגון גולל אור, וכי פתח ערבית אדעתא דיוצר אור הוה דעתיה לאדכורי בה מדת לילה כגון ובורא חושך, הלכך אדעתא דתרווייהו הוא: הא דאמרן. כגון שכרא וחמרא: היינו בעיין. דהא ברכת התמרים על העץ ועל פרי העץ איננה עולה לברכת הלחם

מהו דתימא כולי האי לא, אי נמי פטרוזא לא קמ״ל:

פרק נו.

פשיטא!...?

א פשיטא היכא דנקט כסא דחמרא בידיה וקסבר דשכרא הוא ופתח ומברך אדעתא דשכרא וסיים בדחמרא יצא, דאי נמי אם אמר שהכל נהיה בדברו יצא, דהא תנן על כולם אם אמר שהכל נהיה בדברו יצא, אלא היכא דקא נקיט כסא דשכרא בידיה וקסבר דחמרא הוא פתח ובריך אדעתא דחמרא וסיים בדשכרא מאי, בתר עיקר ברכה אזלינן או בתר חתימה אזלינן? תא שמע שחרית פתח ביוצר אור וסיים במעריב ערבים לא יצא, פתח במעריב ערבים וסיים ביוצר אור יצא. ערבית פתח במעריב ערבים וסיים ביוצר אור לא יצא, פתח ביוצר אור וסיים במעריב ערבים יצא. כללו של דבר הכל הולך אחר החתום. שאני התם דקאמר ברוך יוצר המאורות. הניחא לרב דאמר כל ברכה שאין בה הזכרת השם אינה ברכה שפיר, אלא לרבי יוחנן דאמר כל ברכה שאין בה מלכות אינה ברכה מאי איכא למימר? אלא כיון דאמר רבה בר עולא כדי להזכיר מדת יום בלילה ומדת לילה ביום, כי קאמר ברכה ומלכות מעיקרא אתרווייהו קאמר: ת״ש מסיפא כללו של דבר הכל הולך אחר החתום, כללו של דבר לאתויי מאי, לאו לאתויי הא דאמרן. לא, לאתויי נהמא ותמרי. היכי דמי, אילימא דאכל נהמא וקסבר דתמרי אכל, ופתח אדעתא דתמרי וסיים בדנהמא היינו בעיין? לא צריכא כגון דאכל תמרי וקסבר נהמא אכיל, ופתח בדנהמא

א ברכות יב.

בדינהמא וסיים בדתמרי יצא, דאפילו סיים בדנהמא נמי יצא. מאי טעמא? דתמרי נמי מיזן זייני: ב אמר רב הונא אמר רב ערובי תבשילין צריכין דעת. פשיטא דעת מייה בעינן, דעת מי שהניחו לו בעינן או לא בעינן? ת"ש דאבוה דשמואל מערב אכולה נהרדעא. רבי אמי ורבי אסי מערבי אכולה טבריא. מכריז רבי יעקב בר אידי מי שלא הניח ערובי תבשילין יבוא ויסמוך על שלי. ועד כמה? אמר רב נחומי בר זכריה משמיה דאביי עד תחום שבת: ההוא סמיא דהוה מסדר מתניתא קמיה דמר שמואל, חזייה דהוה עציב, א"ל אמאי עציבת? א"ל דלא אותיבי ערובי תבשילין, א"ל סמוך אדידי. לשנה חזייה דהוה עציב, א"ל אמאי עציבת? א"ל דלא אותיבי ערובי תבשילין. א"ל פושע את, לכולי עלמא שרי לדידך אסור: ג פשיטא אי אמר ליה בעל הבית בתלתא, ואזל איהו א"ל בארבעה, ואמרו ליה כמו שאמר בעל הבית, דעתייהו אעילויא. אלא אי א"ל בעל הבית בארבעה ואזל איהו אמר להו בתלתא ואמרו כמה שאמר בעל הבית מאי, אדיבורא דידיה קא סמכי, דאמרי ליה מיהמנת לן דהכי אמר בעל הבית, או דלמא אדיבורא דבעל הבית קא סמכי? ת"ש הבא לי גיטי ואשתך אמרה התקבל לי גיטי והוא אומר הולך כמו שאמרה, אר"נ אמר רבה בר אבהו אמר רב אפילו הגיע גט לידה אינה מגורשת, שמעת מינה אדיבורא דידיה

הלחם, ואי בהא פשעת דהכל הולך אחר חתום ברכות הוא הדין לחמרא ובכרא: ב] צריכין דעת. שידעו שלשם כך נעשו, ורב הונא לא פירש דעת מי: פשיטא. הא ודאי פשיטא לן דכי אמר רב הונא צריכי דעת: דעת מניח. ודאי בעי דאיהו עדיף שעושהו לשם כך: דעת מי שהניחו לו. כגון דעשאו זה לצורך חברו, כלום צריך שימלך בו תחלה לעשותו על פיו או לא: עד תחום שבת. ולעומדים חוץ לתחום לא היה דעתו של מניח עליהם: מסדר מתניתא. שהי' סדורות בפיו כעיקרן: סמוך אדידי. דמערבנא אכולה נהרדעא שהיא עירו: לשנה. לשנה אחרת, וראש השנה היה שאין יכול להניח ולהתנות דשני ימים של ראש השנה הם חוק קבוע להיות כיום אחד ארוך מדרבנן, אבל בשני ימים טובים של גליות, שאחד מהם ודאי חול, מניח אדם ערובי תבשילין, אם שבת, מיום טוב לחברו ומתנה, אם היום חול ומחר קודש ערובי ערוב, ואם חלוף איני צריך לערובי תבשילין: ג] דעתייהו אעילויא. אשליח שבשכרן, אעפ"י שאמרו לו הרי אנו נשכרין כדברי בעל הבית, כך אמרו מהימנת לן דהכי אמר בעל הבית, וכיון שבעל הבית פוחת, אי אמר להן האי שכרכם עלי יתן משלו, ואי אמר שכרכם על בעל הבית יש להם תרעומות עליו: אלא. הא מיבעיא לן: אדיבורא דידיה. דשליח סמכי ור"י אמרו ליה מיהמנת לן דהכי אמר בעה"ב ולית להו אלא תלתא ותרעומות דאל תמנע טוב מבעליו (משלי ג): אדיבורא דבעל הבית קא סמכי. ובקלי ד': הבא לי גיטי. האשה שאמרה לאחד הם תמלא את בעלי אמור לו שישלח לי את גטי בידך, ותעשה שלוחו של בעלי לגרשני: שליח להולכה על הבעל לעשות והאשה מתגרשת כשיגיע גט לידה, ושליח לקבלה על האשה לעשות שיהא הוא שלוחה ותתגרש משיגיע גט ליד שליח: ואשתך אמרה התקבל לי גטי. השליח אמר לבעל האשה אמרה

ב ביצ"ס עז: ג בבא מציעא עו.

התקבל

דידיה קא סמיך, דאי סלקא דעתך דאדיבורא דידה קא סמיך, מכי מטי גיטא לידה מיהא תיגרש. אמר רב אשי הכי השתא בשלמא אי אמרת איפכא התקבל לי גיטי ואשתך אמרה הבא לי גיטי והוא אומר הולך כמו שאמרה ואר"נ אמר רבה בר אבהו אמר רב משיגיע גט לידו מגורשת, אלמא אדיבורא דידה קא סמיך, אי נמי משהגיע גט לידה מגורשת, אלמא דאדיבורא דידיה קא סמיך, אלא התם משום דעקר שליח לשליחותיה לגמרי. דא"ל שליח לקבלה הוינא להולכה לא הוינא:

פרק נז.

ומה ראית?!

[כשיש בתורה רבוי או מועט שואל מה ראית לרבות זאת ולמעט זאת ולא להפך]:

א מתני' ההלל והשמחה שמונה כיצד מלמד שחייב אדם בהלל ובשמחה ובכבוד יום טוב האחרון של חג כשאר כל ימות החג: גמ' מנה"מ? דת"ר (דברים יז) והיית אך שמח לרבות לילי יום טוב האחרון. או אינו אלא יום טוב הראשון? כשהוא אומר אך חלק. ומה ראית לרבות לילי יום טוב האחרון ולהוציא לילי יום טוב הראשון. מרבה אני לילי יום טוב האחרון שיש שמחה לפניו ומוציא אני לילי יום טוב הראשון שאין שמחה לפניו: ב בעו מיניה מרב הונא הני בני באגא דרמו עלייהו קמחא דבני חילא מהו לאפותה ביום טוב? אמר להו חזינא

התקבל לי גטי ולהיות שלוחה: אפילו הגיע הגט לידה אינה מגורשת. אלמא אדיבורא דשליח קא סמיך והכי א"ל מיהמנת לי דכך אמרה, ולא עשאו שליח להולכה, הלכך אין כאן שליחות, דהרי הבא לי אמרה לו ולא התקבל. והבעל נותנו לו בתורת שליח קבלה, ושליחות זו אינה ביד הבעל לעשות: דאי סלקא דעתך דאדיבורא דידה סמיך. א"כ עשאו שליח להולכה: אלמא דאדיבורא דידה קא סמיך. ולא לו האמין ונתרצה למוסרו לו בתורת שליח לקבלה כדברי האשה: אי נמי. אמר ר"נ עלה משהגיע גט לידה מגורשת אלמא יש ללמוד דאדיבורא דידיה סמיך, ועשאו שליח להולכה, והשליח נתרצה להיעקר מתורת שליחות של אשה לקבלה ונעשה שליח לבעל לגרש: אלא התם. דשמעת ליה דאמר אינה מגורשת אין לך ללמוד מדר"נ דאדיבורא דידיה סמיך ואין כאן שליחות, דאי נמי אמריגן דאדיבורא דידה סמיך דאף הבעל עשאו שליח להולכה כדברי האשה אין כאן שליחות: משום דעקר שליח לשליחותיה לגמרי. שהרי השליח לא נתרצה להיות שליח להולכה: דא"ל שליח לקבלה הוינא. שלא אטרח להגיע לידה אבל שליח להולכה לטרוח ולהגיע לידה אי אפשי להיעשות, הלכך אפילו נמלך והגיע אצלה אין זה שליח שניתן לגירושין שכשקבלו לא קבלו על מנת כן:

פרק נז א] מתני' ההלל. לגמור בו את ההלל: והשמחה. שלמי שמחה: גמ' מנה"מ. דשמיני חייב בשמחה, דהא לא כתיב ביה בהדיא אלא בשבעת ימי החג: והיית אך שמח. שיזבח שלמים בשביעי בשעת שמחה כדי שיאכל ליל שמיני: לילי יו"ט האחרון. שהוא טפל ק"ו היום שהוא עיקר שחייב בשמחה: או אינו אלא לרבות לילי יו"ט ראשון. ואשמועינן שצריך לזבוח שלמים ערב יום טוב לשמחת לילה הראשון ולא בעינן זביחה בשעת שמחה: בני באגא. ישראל הדרים בכפרים: דרמו עלייהו קמחא דבני חילא. המלך הטיל עליהם לאפות ולבשל לבני חילו לאנשי מלחמתו:

א סוכה מח. ב ביצה כא.

התימני. מתמנת היה: אמש. בין הערבים של יו"ט: בלשת. חיל גדול שמתפשטים ובוזזין לשלול שלל: יצא שכרכם. שנשתכרתם בממון, בשביל הפסד עונש שתענשו על חלול יו"ט: והא חזי למיכל מיניה. ולא יקפידו שהרי מסוכן היה: תנאי היא. דאיכא תנא דאסר לכלבים: [ג] שהזמן גרמא. דלילה לר"ש לאו זמן ציצית והוי יום זמנה: כהנים אשתרי כלאים לגבייהו. אבנט דכתיב ביה (שמות לט) שש ותכלת: כסות סומא. דחייב: ורבנן. דאית להו לילה זמן ציצית והוי מצות עשה שלא הזמן גרמא ונשים חייבות: האי אשר תכסה בה מאי עבדי ליה. לרבות כסות סומא לא אצטריך, דהשתא ומה כסות לילה מיחייבי כל שכן כסות סומא דישנה בראיה אצל אחרים: ולא שלש. דטלית בעלת

חזינא אי יהבי ליה רפתא לינוקא ולא קפדי כל חדא וחדא חזיא לינוקא ושרי ואי לאו אסור. והתניא מעשה בשמעון התימני שלא בא אמש לבית המדרש, בשחרית מצאו ר' יהודה בן בבא, אמר לו מפני מה לא באת אמש לבית המדרש? א"ל בלשת באה לעירנו ובקשה לחטוף את כל העיר ושחטנום להם עגל והאכלנום ופטרנום לשלום, אמר לו תמה אני אם לא יצא שכרכם בהפסדכם, שהרי אמרה תורה (שמות יב) לכם ולא לעובדי כוכבים, ואמאי הא חזיא למיכל מיניה? אמר רב יוסף עגל טרפה הואי. והא חזי לכלבים? תנאי היא. דתניא (שם) אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם, ממשמע שנאמר לכל נפש שומע אני אפילו נפש בהמה במשמע כענין שנאמר (ויקרא כד) ומכה נפש בהמה ישלמנה, תלמוד לומר לכם, לכם ולא לכלבים, דברי רבי יוסי הגלילי. ר"ע אומר אפילו נפש בהמה במשמע, אם כן מה תלמוד לומר לכם? לכם ולא לעובדי כוכבים. ומה ראית לרבות את הכלבים ולהוציא את העובדי כוכבים? מרבה אני את הכלבים שמזונותן עליך ומוציא אני את העובדי כוכבים שאין מזונותן עליך: [ג] ת"ר הכל חייבין בציצית כהנים לוים וישראלים גרים נשים ועבדים, ר"ש פוטר בנשים מפני שמצות עשה שהזמן גרמא היא וכל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות. אמר מר הכל חייבין בציצית כהנים לוים וישראלים. פשיטא, דאי כהנים לוים וישראלים פטורי מאן ליהייב?! כהנים אצטריכא ליה, סלקא דעתך אמינא הואיל וכתיב (דברים כב) לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדו גדילים תעשה לך, מאן דלא אשתרי כלאים לגביה בלבישה הוא דמיחייב בציצית, והני כהנים הואיל ואישתרי כלאים לגבייהו לא ליחייבו, קמ"ל נהי דאישתרי בעידן עבודה בלא עידן עבודה לא אישתרי: ר"ש פוטר בנשים. מ"ט דר"ש? דתניא (במדבר טו) וראיתם אותו פרט לכסות לילה. אתה אומר פרט לכסות לילה או אינו אלא פרט לכסות סומא? כשהוא אומר (דברים כב) אשר תכסה בה הרי כסות סומא אמור, הא מה אני מקיים וראיתם אותו פרט לכסות לילה. ומה ראית לרבות כסות סומא ולהוציא כסות לילה?! מרבה אני כסות סומא שישנה בראייה אצל אחרים ומוציא אני כסות לילה שאינה בראיה אצל אחרים. ורבנן האי אשר תכסה בה מאי עבדי ליה? מיבעיא להו לכדתניא (שם) על ארבע כנפות כסותך, ארבע ולא שלש, אתה אומר ארבע ולא שלש או אינו אלא ארבע ולא חמש, כשהוא אומר אשר תכסה בה הרי בעלת

חמש

ג מנחות מג.

חמש אמור ומה אני מקיים על ארבע, ארבע ולא שלש. ומה ראית לרבות בעלת חמש ולהוציא בעלת שלש? ! מרבה אני בעלת חמש שיש בכלל חמש ארבע ומוציא אני בעלת שלש שאין בכלל שלש ארבע. ור"ש? מאשר (דברים כב) נפקא. ורבנן? אשר לא משמע להו. ורבנן האי (במדבר טו) וראיתם אותו מאי עבדי ליה? מיבעי להו לכדתניא וראיתם אותו וזכרתם ראה מצוה זו וזכור מצוה אחרת התלויה בו, ואיזו זו קריאת שמע דתנן מאימתי קורין את שמע בשחרית משיכיר בין תכלת ללבן:

בעלת ג' פטורה: מאשר. ריבוי׳: זו קריאת שמע. דכשמכיר לבע של ציצית קרא את ק"ש:

פרק נח.

חנוך בנים. (אגדה)

א דרש בר קפרא לעולם ילמד אדם את בנו אומנות נקיה וקלה. מה היא? אמר רב חסדא מחטא דתלמיותא: ב מתני' קטן היודע לנענע חייב בלולב: גמ' ת"ר קטן היודע לנענע חייב בלולב, להתעטף חייב בציצית, לשמור תפליו אביו לוקח לו תפילין. יודע לדבר אביו לומדו תורה וקריאת שמע. תורה מאי היא? אמר רב המנונא (דברים לג) תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב. היודע לשחוט אוכלין משחיטתו. א"ר הונא והוא שגדול עומד על גביו: ג ת"ר הוא ללמוד ובנו ללמוד, הוא קודם לבנו, רבי יהודה אומר אם בנו זריז וממולא ותלמודו מתקיים בידו בנו קודמו: עד היכן חייב אדם ללמד את בנו תורה? א"ר יהודה אמר שמואל כגון זבולון בן דן שלמדו אבי אביו מקרא משנה גמרא הלכות ואגדות. מיתיבי למדו מקרא אין מלמדו משנה, ואמר רבא מקרא זו תורה? כזבולון בן דן ולא כזבולון בן דן, כזבולון בן דן שלמדו אבי אביו, ולא כזבולון בן דן דאילו התם מקרא משנה גמרא הלכות ואגדות ואילו הכא מקרא לבד. ואבי אביו מי מחייב, והתניא (שם יא) ולמדתם אותם את בניכם ולא בני בניכם, ומה אני מקיים (שם ד) והודעתם לבניך ולבני בניך, לומר לך שכל המלמד את בנו תורה מעלה עליו הכתוב כאלו למדו לו ולבנו ולבן בנו עד סוף כל הדורות? הוא דאמר כי האי תנא, דתניא ולמדתם אותם את בניכם, אין לי אלא בניכם בני בניכם מנין ת"ל והודעתם לבניך ולבני בניך, א"כ מה תלמוד לומר בניכם, בניכם ולא בנותיכם: אמר ריב"ל כל המלמד את בן בנו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו קבלה מהר סיני שנאמר והודעתם לבניך ולבני בניך וסמיך ליה יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחורב: ר' חייא בר אבא אשכחיה לריב"ל דשדי דיסנא ארישיה וקא ממטי ליה לינוקא לבי כנישתא א"ל מאי כולי האי? א"ל מי זוטר מאי דכתיב והודעתם לבניך וסמיך ליה יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחורב! מכאן ואילך ר' חייא בר אבא לא טעים אומצא

פרק נח א) מחטא דתלמיותא. שהתפירות עשויות שורות שורות כתלמי מענה: ג) זבולון בן דן. תלמיד שהיה בימיהם: אין מלמדו משנה. אין חובה בנו עליו אלא ילמד הוא לעצמו: דיסנא. סדין שם על ראשו שלא ילך בגלוי ראשו ולא הספיק להתעטף בסודרו: מאי כולי האי. שמהרת לצאת בלא עטיפה ההוגנת לך: אומצא. בשר מעט

א ברכות סג. ב סוכה מב. ג קידושין כט:

עד

מעט היו רגילין לטעום בבקר: ומוספיה. מהדר לו מה שקרא אתמול ומלמדו פסוק יותר: ה]מתגלגל. עמו בנחת ובדברים רכים: יורד עמו לחייו. לרדותו ברצועה ובחוסר לחם: רב שמואל בר שילת. מלמד תינוקות היה: וספי ליה. הלעיטהו כשור שאתה מלעיטו מאכל: בתינוקות. שאינה מתשת כח בלמוד תורה:

פרק נט א] גמ' שידה. ארגז של עגלה העשויה למרכב נשים:

מתני'

עד דמקרי לינוקא ומוספיה. רבה בר רב הונא לא טעים אומצא עד דמייתי לינוקא לבי מדרשא: ת"ר ושננתם (דברים ו) שיהיו דברי תורה מחודדים בפיך, שאם ישאל לך אדם דבר אל תגמגם ותאמר לו אלא אמור לו מיד שנאמר אמור לחכמה אחותי את, קשרם על אצבעותיך כתבם על לוח לבך (משלי ז): י ת"ר איזהו עם הארץ כל שאינו קורא קריאת שמע שחרית וערבית בברכותיה דברי ר"מ, וחכ"א כל שאינו מניח תפילין, בן עזאי אומר כל שאין לו ציצית בבגדו, רבי יונתן בן יוסף אומר כל שיש לו בנים ואינו מגדלן ללמוד תורה. אחרים אומרים אפילו קרא ושנה ולא שמש ת"ח זהו ע"ה, קרא ולא שנה הרי זה בור, לא קרא ולא שנה עליו הכתוב אומר (ירמיה לא) וזרעתם את בית ישראל ואת בית יהודה זרע אדם וזרע בהמה: ה אמר רב יצחק באושא התקינו שיהא אדם מתגלגל עם בנו עד שתים עשרה שנה מכאן ואילך יורד עמו לחייו. איני והא אמר ליה רב לרב שמואל בר שילת בציר מבר שית לא תקבל בר שית קביל וספי ליה כתורא? אין ספי ליה כתורא מיהו אינו יורד עמו לחייו עד לאחר י"ב שנה. ואיבעית אימא לא קשיא הא למקרא הא למשנה, דאמר אביי אמרה לי אם בר שית למקרא, בר עשר למשנה, בר תליסר לתעניתא מעת לעת ובתינוקת בת תריסר: אמר רב קטינא כל המכנים את בנו פחות מבן שש רץ אחריו ואינו מגיעו. איכא דאמרי חבריו רצין אחריו ואין מגיעין אותו, ותרווייהו איתנהו חליש וגמיר. איבע"א הא דכחיש הא דבריא: י ודי חלב עזים ללחמך ללחם ביתך והיים לנערותיך (משלי כז) אמר מר זוטרא בריה דרב נחמן מכאן למדה תורה דרך ארץ שלא ילמד אדם את בנו בבשר ויין:

פרק נט.

תנא סיפא לגלויי רישא.

[לפעמים תנא בסיפא שפת יתר לגלות כי הרישא מיירי באופן אחר מבסיפא]:

א **מתני'** נתן לאומנין לתקן וקלקלו חייבין לשלם. נתן לחרש שידה תיבה ומגדל לתקן וקלקל חייב לשלם. והבנאי ד"שקבל עליו לסתור את הכותל ושבר את האבנים או שהזיקן חייב לשלם. היה סותר מצד זה ונפל מצד אחר פטור, ואם מחמת המכה חייב: **גמ'** אמר רב אסי לא שנו אלא שנתן לחרש שידה תיבה ומגדל לנעץ בהן מסמר ונעץ בהן מסמר ושברן, אבל נתן לחרש עצים לעשות שידה תיבה ומגדל ועשה מהן שידה תיבה ומגדל ושברן פטור, מאי טעמא אומן קונה בשבח כלי. תנן נתן לאומנין וקלקלו חייבין לשלם, מאי לאו דיהיב להו עצים? לא, שידה תיבה ומגדל. הא מדקתני סיפא שידה תיבה ומגדל

ד סוטה כב. ה כתובות נ. ו תענית סד. א בבא קמא לח:

ב] מתני׳ לא אמר כלום. דאפילו אמרינן המגביה מציאה לחבירו לא קנה חבירו, כיון דיהבה ליה קנייה ממה נפשך, אי קנייא קמא, דלא מתכוון להקנות לחברו, הא יהבה ניהליה במתנה, ואי לא קנייא קמא, משום דלא היה מתכוון לקנות הוה ליה הפקר עד דמטא לידיה דהאי, וקנייא האי כמאי דעקרא מידיה דקמא לשם קנייה: גמ׳ מי שלקט את הפאה. אדם בעלמא שאינו בעל שדה, דאי בבעל שדה לא אמר ר״א זכה, דליכא למימר מיגו דזכי לנפשיה, דאפילו הוא עני מוזהר הוא שלא ללקט פאה משדה שלו כדאמר (בחולין קלא) לא תלקט לעני, להזהיר עני על שלו: מעשיר לעני. שעשיר הוא שלקטה לצורך העני: דמיגו דזכי לנפשיה. דאי בעי הוה זכי לנפשיה אם הגביה לעצמו: חד מיגו. מעני לעני: ולימא מר אפילו מעני לעני. אמרי רבנן דלא זכה לו: דהא מציאה הכל עניים אצלה. כלומר הכל כשרים לזכות בה כעניים בפאה: ואמר אני זכיתי בה. קא סלקא דעתך אני רוצה לזכות בה עכשיו קאמר, מודה הוא שתחילה הגביה לשם חברו, וקתני זכה בה, אלמא לא קני חברו: הא. מתניתין דהכא מני: דאמר תחלה. מתחלה הגבהתיה לצורכי ולא לצורכך, ולעולם המגביה מציאה לחברו קנה חברו דומיא דמעני לעני: ה״נ מסתברא. דזכיתי תחלה משעת הגבהה קאמר מתניתין: מדקתני סיפא. ואי תחלה דסיפא לאו משעת הגבהה קאמר אלא אני זכיתי תחלה, קודם שנתתיה לך נתכוונתי לזכות בה: תחלה קאמר. דמי מצי למימר אני זוכה בה . כבי

מכלל דרישא עצים? אמרי פרושי קמפרש לה כיצד נתן לאומנין לתקן וקלקלו חייבין לשלם כגון שנתן לחרש שידה תיבה ומגדל. והכי נמי מסתברא דכיצד קתני, דאי סלקא דעתך רישא עצים, השתא אשמועינן עצים חייבין לשלם ולא אמרינן אומן קונה בשבח כלי שידה תיבה ומגדל מיבעיא. אי משום הא לא איריא תנא סיפא לגלויי רישא, שלא תאמר רישא שידה תיבה ומגדל אבל עצים לא, תנא סיפא שידה תיבה ומגדל מכלל דרישא עצים ואפילו הכי חייב לשלם: ב מתני׳ היה רוכב על גב בהמה וראה את המציאה ואמר לחברו תנה לי נטלה ואמר אני זכיתי בה זכה בה. אם משנתנה לו אמר אני זכיתי בה תחלה לא אמר כלום: גמ׳ תנן התם מי שלקט את הפאה ואמר הרי זו לפלוני עני, ר״א אומר זכה לו. וחכמים אומרים יתננה לעני הנמצא ראשון. אמר עולא אמר ריב״ל מחלוקת מעשיר לעני, דר״א סבר מיגו דאי בעי מפקר נכסיה והוה עני והזי ליה השתא נמי חזי ליה, ומיגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה. ורבנן סברי חד מיגו אמרינן תרי מיגו לא אמרינן. אבל מעני לעני דברי הכל זכה לו, דמיגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה. א״ל רב נחמן לעולא ולימא מר מעני לעני מחלוקת, דהא מציאה הכל עניים אצלה ותנן היה רוכב על גב בהמה וראה את המציאה ואמר לחברו תנה לי נטלה ואמר אני זכיתי בה זכה בה, אי אמרת בשלמא מעני לעני מחלוקת, מתניתין מני רבנן היא, אלא אי אמרת מעשיר לעני מחלוקת אבל מעני לעני דברי הכל זכה לו, הא מני לא רבנן ולא ר״א? א״ל מתניתין דאמר תחלה. הכי נמי מסתברא דקתני סיפא אם משנתנה לו אמר אני זכיתי בה תחלה לא אמר כלום, תחילה דסיפא למה לי, אע״ג דלא אמר תחלה תחלה קאמר, אלא

לאו

והלא

ב בבא מציעא ע:

והלא אינה בידו: רישא דאמר תחלה. ואשמועינן סיפא דאם משנתנה לו טען לו אותה טענה ואמר אני הגבהתיה מתחלה לגודכי לא אמר כלום, דגלי דעתיה כשנתנה לו דאדעתא דהאי אגבהה: ואידך. ר"נ אמר לך: לגלויי רישא. למימר דוקא קתני, מדסיפא תחלה קאמר ורישא לא תנא דוקא הוא: ורישא דלא אמר תחלה. ואפילו הכי זכי בה:

לאו הא קמ"ל רישא דאמר תחלה. ואידך? תנא סיפא לגלויי רישא, סיפא דאמר תחלה רישא דלא אמר תחלה:

פרק ס.

ותו ליכא והאיכא...?

א ת"ר הכשרתי במקצת נזקו חבתי בתשלומי נזקו כהכשר כל נזקו כיצד? החופר בור תשעה ובא אחר והשלימו לעשרה האחרון חייב, ודלא כרבי, דתניא החופר בור תשעה ובא אחר והשלימו לעשרה האחרון חייב, רבי אומר אחר אחרון למיתה אחר שניהם לנזקין. רב פפא אמר למיתה ודברי הכל. איכא דאמרי לימא דלא כרבי? א"ר פפא למיתה ודברי הכל: מתקיף לה ר' זירא ותו ליכא והאיכא מסר שורו לחמשה בני אדם ופשע בו אחד מהם והזיק חייב? היכי דמי, אילימא דבלאו איהו לא הוה מינטר, פשיטא, דאיהו קעביד, אלא דבלאו איהו נמי מנטר מאי קעביד?! מתקיף לה רב ששת והא איכא מרבה בחבילה? היכי דמי, אי דבלאו איהו לא אזלא, פשיטא, אלא דבלאו איהו אזלא מאי קעביד?! מתקיף לה רב פפא והאיכא הא דתניא חמשה שישבו על ספסל אחד ולא שברוהו ובא אחד וישב עליו ושברו האחרון חייב, ואמר רב פפא כגון פפא בר אבא? היכי דמי, אילימא דבלאו איהו לא אתבר פשיטא, אלא דבלאו איהו נמי אתבר מאי קעביד?! סוף סוף מתניתא היכי מתרצה?
לא

פרק ס א] הכשרתי. זמנתי מקלת נזקו אע"פ שלא זמנתיו כולו: האחרון חייב. בין מת בו השור בין הוזק: אחר אחרון למיתה. אם מת בו השור לא ישלם הראשון כלום, דתשעה טפחים אין בהם כדי להמית: אחר שניהם לנזקין. דאם הוזק השור ולא מת ישלמו בין שניהם: רב פפא אמר. מתניתין דקתני כהכשר כל נזקו דאין חייב אלא אחרון, במיתה שמת השור קא מיירי: ודברי הכל דאפילו רבי קאמר אחר אחרון למיתה: ותו ליכא. למימר כהכשר כל נזקו: והזיק חייב. ומסברא קמקשי ליה רבי זירא ואינה משנה: ופשע בו. שהלך לו ולא שמרו: דאיהו קעביד. ואין זה הכשרתי במקלת נזקו אלא כל נזקו: מאי קעביד. ואינו חייב כלום: מרבה בחבילה שרבה חבילות זמורות בהדלקה של חברו וקרבה על ידי החבילות לגדים של אחרים שהיה בדין שיהא הוא חייב ולא הראשון: פשיטא. ולמה הוי לן למתנייה הרי הראשון לא סייע כלום, דכל מה דשביק ליה מעמיא ואזיל, אבל חופר בור תשעה רוב מיתתו הוא עושה אלא אחרון מקרבה: כגון פפא בר אבא. שהיה בעל בשר: פשיטא. דלא דמי לבור שהראשון גרם נזקין אלא משום הכי הוא דמפטר דא"ל אי לאו אתה הוה מתזיק ולא הוה מיית, אבל אלו לא שברו כלום כל זמן שלא בא זה: מתניתא. דספסל: היכי מתרצא. הואיל ומותבת הכי, אבל מוסר שורו ומרבה בחבילה לא מתניתא נינהו אלא מסברא
מקשי

א בבא קמא י.

מקשי להו: דבלאו איהו הוה מתבר בתרי שעי. ולהכי אצטריך לאשמועינן דאפילו הכי חייב, ומיהו בהדי הא דחופר בור לא מצי למיתנייה דתיהוי הך כהשבר במקלות נזקו דמתניתין, דהאי לא מקלות נזק הוא אלא כל נזק, שהראשונים לא התחילו לשברו: בדידי. לחוד לא הוה מתבר וכשישבתי היה לכם לעמוד, ומדלא עמדתם אתם כמוני שברתם,

לא צריכא דבלאו איהו הוה מתבר בתרי שעי והשתא אתבר בחדא שעה, דאמרי ליה אי לאו את הוה יתבינן טפי פורתא וקיימין. ולימא להו אי לאו אתון בדידי לא הוה מתבר? לא צריכא דבהדי דסמיך בהו תבר. פשיטא?! מהו דתימא כחו לאו כגופו דמי, קמ"ל דכחו כגופו דמי, דכל היכא דגופו תבר כחו נמי תבר: ותו ליכא והאיכא הא דתניא הכוהו עשרה בני אדם בעשר מקלות בין בבת אחת בין בזה אחר זה ומת כולן פטורין, רבי יהודה בן בתירא אומר בזה אחר זה האחרון חייב מפני שקרב את מיתתו? בפלוגתא לא קמיירי. ולא, והא אוקמינן דלא כרבי? דלא כרבי וכרבנן מוקמינן, כרבי יהודה בן בתירא ולא כרבנן לא מוקמינן: ב מתני' כל מצות עשה שהזמן גרמא אנשים חייבים ונשים פטורות. וכל מצות עשה שלא הזמן גרמא אחד האנשים ואחד הנשים חייבין. וכל מצות לא תעשה בין שהזמן גרמא בין שלא הזמן גרמא אחד האנשים ואחד הנשים חייבין, חוץ מבל תקיף ובל תשחית ובל תטמא למתים: גמ' ת"ר איזהו מצות עשה שהזמן גרמא סוכה ולולב ושופר וציצית ותפילין, ואיזהו מצות עשה שלא הזמן גרמא מזוזה מעקה אבדה ושלוח הקן. וכללא הוא, הרי מצה, שמחה, הקהל, דמצות עשה שהזמן גרמא ונשים חייבות? ותו והרי תלמוד תורה ופדיון הבן דלאו מצות עשה שהזמן גרמא הוא ונשים פטורות? א"ר יוחנן אין למדין מן הכללות ואפילו במקום שנאמר בו חוץ, דתנן

וגבי מקלים בור לעשרה ליכא לאקשויי הכי דמאי הוה ליה לקמא למיעבד: לא צריכא דבהדי דסמך עלייהו. לעולם דבלאו איהו לא הוה מתבר כלל, ודקאמרת פשיטא, לא צריכא דלא ישב עליו אלא עמד על רגליו ונסמך עליהם, ואתא לאשמועינן דכחו כגופו דמי: מפני שקרב את מיתתו. בסנהדרין מפרש רבי יהודה סבר כי יכה כל נפש אדם כתיב דמשמע כל דהו נפש, ורבנן סברי כולי נפש משמע, והיינו הכשרתי במקלות נזקו דומיא דחופר בור שהראשון הזיק והאחרון הרג: דלא כרבי וכרבנן מוקמינן. דהלכה כרבים: ב) מתני' שהזמן גרמא. שהזמן גורם לה שתבוא: חוץ מבל תקיף. פאת הראש: ובל תשחית. פאת זקן: ובל תטמא. דכהנים: גמ' ותפילין. וקסבר לילה לאו זמן תפילין אי נמי שבת ויו"ט לאו זמן תפילין: אבדה. השבת אבדה: וכללא הוא. בתמיה:

והרי אכילת מצה. ליל ראשון שהוא חובה כדכתיב בערב תאכלו מצות, וזמן גרם לה בט"ו בניסן: ונשים חייבות. כדאמר בפסחים (דף מג) נשים חייבות באכילת מצה דבר תורה שנאמר לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל מצות, כל שישנו בבל תאכל ישנו בקום אכול מצה, ונשים איתנהו בבל תאכל חמץ דמצות לא תעשה היא: שמחה. ברגל כדכתיב (דברים טז) ושמחת בחגך אתה ובנך ובתך: תלמוד תורה. נשים פטורות וכן פדיון הבן: מן הכללות. כל היכא דקתני כלל כי האי גונא אין למדין מהם דאיכא בהו דלאו דוקא: ואפילו מקום שנאמר בו חוץ. דאיכא למימר מדאפיק האי דאפיק

ב קידושין לד.

שמע

שמע מינה דוקא הוא ולא שייר מידי, אפילו הכי אין למידין: בכל מערבין. ערובי חצרות: ומשתתפין. שתופי מבואות: חוץ מן המים ומן המלח. דמידי דזיין בעינן והא לא זייני שבמקום מזונותיו של אדם חשובה דירתו ושביתתו: כמהין ופטריות. מיני אוכלים הם דלא זייני: ג] מתני' האומר אין תפילין פטור. דאין זו הוראה דזיל קרי בי רב הוא: להוסיף על דברי סופרים. דמדרש דסופרים הוא לטוטפת לטוטפת לטוטפות הרי כאן ד': גמ' ויש בו להוסיף. על מה שפירשו חכמים: ואם הוסיף גורע. ופוסל הראשון בתוספתו: ואין לנו אלא תפילין שעיקרן בתורה ופירושן מדברי סופרים שהם ד' בתים ויש להוסיף חמשה או יותר ואם הוסיף גורע דקא עבר בבל תוסיף ולא עבד מצוה: ואליבא דרב יהודה. דאמר עד דאיכא תורה ויורוך דכתיב (דברים יז) על פי התורה אשר יורוך וגו' לא תסור: האי להודיה קאי. ואין זה גורע: גרוע ועומד. דמתחלתו לא עשה כהוגן, שאגד שם תוספת מצוה, ואין בעינן גורע דהשתא, שהיה מתחלתו כשר ולפוסלו בתוספתו: ופירושו מדברי סופרים. חוטין דילפינן גדיל ב' גדילים ד': קשר עליון. שעושין סמוך לכנף כשנתלו החוטים ועל ידיהן נעשין חבור לטלית: האי להודיה קאי. דכיון דלא נקשר אינו חבור עם השאר, והראוי למצוה היא המצוה והעודף כמו שאינו: שאינו רואה את האויר. כגון שהוסיף בית חמישי עליהם בלדו או דבר אחר:

דתנן בכל מערבין ומשתתפין חוץ מן המים ומלה, ותו ליכא והאיכא כמהין ופטריות? אלא אין למדין מן הכללות ואפילו במקום שנאמר בו חוץ: ג מתני' חומר בדברי סופרים מבדברי תורה. האומר אין תפילין כדי לעבור על דברי תורה פטור, חמשה טוטפות להוסיף על דברי סופרים חייב: גמ' אמר ר' אלעזר א"ר אושעיא אינו חייב אלא על דבר שעיקרו מדברי תורה ופירושו מדברי סופרים, ויש בו להוסיף, ואם הוסיף גורע. ואין לנו אלא תפילין ואליבא דר' יהודה: והאיכא לולב, דעיקרו מדברי תורה ופירושו מדברי סופרים ויש בו להוסיף ואם הוסיף גורע? בלולב מאי סבירא לן? אי סבירא לן דלולב אין צריך אגד, האי להודיה קאי והאי להודיה קאי, ואי סבירא לן דצריך אגד גרוע ועומד הוא: והאיכא ציצית, דעיקרו מדברי תורה ופירושו מדברי סופרים ויש בו להוסיף ואם הוסיף גורע? בציצית מאי סבירא לן? אי סבירא לן דקשר העליון לאו דאורייתא, האי להודיה קאי והאי להודיה קאי, ואי סבירא לן דקשר העליון דאורייתא גרוע ועומד. אי הכי תפילין נמי? אי עביד ארבעה בתי ואייתי אחרינא ומנח גבייהו, האי להודיה קאי והאי להודיה קאי, ואי עביד חמשה בתי גרוע ועומד הוא? האמר ר' זירא בית חצון שאינו רואה את האויר פסול:

פרק סא.

לימא קסבר?

א מתני' החושב לשלוח יד בפקדון בית שמאי אומרים חייב ובית הלל אומרים אינו חייב עד שישלח בו יד שנאמר (שמות כב) אם לא

פרק סא א] מתני' החושב לשלוח יד. אמר בפני עדים אטול פקדונו של פלוני לעצמי: חייב. באונסיה, מהיום והלאה אם נאנס

ג סנהדרין פח: א בבא מציעא מד.

לא שלח ידו במלאכת רעהו. הטה את החבית ונטל הימנה רביעית ונשברה אינו משלם אלא רביעית. הגביהה ונטל הימנה רביעית ונשברה משלם דמי כולה: גמ' מנהני מילי? דת"ר (שמות כב) על כל דבר פשע ב"ש אומרים מלמד שחייב על המחשבה כמעשה, וב"ה אומרים אינו חייב עד שישלח בו יד שנאמר (שם) אם לא שלח ידו במלאכת רעהו. אמרו להם ב"ש לב"ה והלא כבר נאמר על כל דבר פשע? אמרו להם ב"ה לב"ש והלא כבר נאמר אם לא שלח ידו במלאכת רעהו, א"כ מה תלמוד לומר על כל דבר פשע, שיכול אין לי אלא הוא, אמר לעבדו ולשלוחו מנין? תלמוד לומר על כל דבר פשע: הטה את החבית. אמר רבה לא שנו אלא נשברה, אבל החמיצה משלם את כולה, מאי טעמא גירי דידיה הוא דאהני ליה: הגביהה ונטל הימנה רביעית ונשברה משלם דמי כולה. אמר שמואל לא נטל נטל ממש, אלא כיון שהגביהה ליטול אעפ"י שלא נטל. לימא קא סבר שמואל שליחות יד אינה צריכה חסרון? אמרי לא, שאני הכא דניחא ליה דתהוי הא חבית כולה בסים להא רביעית: בעי רב אשי הגביה ארנקי ליטול הימנה דינר מהו, המרא הוא, דלא מנטר אלא אגב חמרא, אבל זוזי מנטר, או דלמא שאני נטירותא דארנקי מנטירותא דדינר? תיקו: [ג] אתמר היורד לתוך חורבתו של חברו ובנאה שלא ברשותו ואמר לו עֵצַי ואבני אני נוטל, ר"נ אמר שומעין לו, רב ששת אמר אין שומעין לו. מיתיבי רשב"ג אומר בש"א שומעין לו וב"ה אומרים אין שומעין לו, לימא ר"נ דאמר כבית שמאי? הוא דאמר כי האי תנא, דתניא שומעין לו דברי ר"ש בן אלעזר, רשב"ג אומר בש"א שומעין לו ובה"א אין שומעין לו: מאי הוה עלה? אמר רבי יעקב אמר ר' יוחנן בבית שומעין לו בשדה אין שומעין לו. בשדה מאי טעמא? משום ישוב ארץ ישראל. איכא דאמרי משום כחשא דארעא, מאי בינייהו? איכא בינייהו חוץ לארץ: [ג] אמר רב יהודה אמר שמואל

האומר

נאנס חייב באחריות: ונשברה. לאחר זמן: אלא רביעית. דשליחות יד אינו מתחייב באונסין עד שימשוך או יגביה דהוי קנייה: הגביהה ונטל. דהוי קנייה בהגבהתה: גמ' אמר לעבדו. שישלח יד וכן עשה: מניין. שהוא חייב: אלא נשברה. דאונס הוא, והרי לא קנאה שיתחייב באונסין: אבל החמיצה. פושע הוא ומזיק בידים, דבשביל שחסרה התחילה, שכן דרך יין להחמיץ בכלי חסר: גירי דידיה. חצים שלו גרמו לה להחמיץ: בסים להא רביעית. שתשמור אותה רביעית ולא תחמיץ, שהיין אינו משתמר אלא בכלי מלא, והוה ליה כמו שנטל והניחו עם השאר להשתמר ונעשה שואל על כל שאר החבית: הגביה ארנקי. ליטול דינר ולא נטל לשואל מהו: אבל זוזי מנטר. לבדו ולא ניחא ליה דליהוי אינך בסים להאי ולא הוי כנוטל ומניח: שאני נטירותא דארנקי. כיס מלא נראה ומשתמר ואין נוח להיות נאבד כדינר יחידי: [ב] הוא דאמר. רב נחמן: כי האי תנא. דאמר לא נחלקו בית הלל בדבר כר"ש בן אלעזר: בבית. היורד לתוך חורבה ובנאה שלא ברשות: בשדה. היורד לתוך שדה ונטעה שלא ברשות ואמר נטיעתי אני נוטל: משום כחשא דארעא. שכבר הכחישו הנטיעות את השדה שינקו ממנו: חוץ לארץ. למאן דאמר משום כחשא ממונא אפסדיה ואפילו בחוץ לארץ

נמי

ב בבא מציעא קא. ג מכות ג:

נמי אין שומעין לו: ג] אין לו עליו אונאה. שהמתנה על מה שכתוב בתורה תנאו קיים: על מנת שאין בו אונאה. אין זה מתנה שימחול לו אלא התנה עמו שאינו אונהו במכר זה, והרי אנו רואים שיש בו אונאה: שלא תשמיטני בשביעית. אע"פ שהתנה על מה שכתוב בתורה תנאו קיים: על מנת שלא תשמיטני שביעית. השביעית אינה מסורה בידו להתנות שלא תהא משמטת, לפיכך אין כאן תנאי:

פרק סב א] מתני' שמותר לאכול. חמץ בערב פסח: גמ' כל שעה שאוכל מאכיל מיבעי ליה. אבל השתא דנקט לה בתרי לישנא משמע דאתרי גברא קאי, והא ליכא למימר דהכי קאמר כל שעה שמותר לאכול מן התורה מאכיל אפילו מדרבנן, דהא איכא שש דמותר לאכול מן התורה ואסור להאכיל לדברי הכל: אלא הכי קאמר. כל שעה שיש היתר לשום אדם לאכול מאכיל אף האסור לאכול לבהמתו: ב] גמ' בנטר בי דרי. שומר הגרנות, שמנהגן היה לעשות כל בני הבקעה בגורן אחד זה גדישו וזה גדישו וממנין שומר, ובהאי אפילו רבי מודה:

האומר לחברו על מנת שלא תשמיטני שביעית שביעית משמטת. לימא קסבר שמואל מתנה על מה שכתוב בתורה הוא וכל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל, והא אתמר האומר לחברו על מנת שאין לך עלי אונאה, רב אמר יש לו עליו אונאה, ושמואל אמר אין לו עליו אונאה? הא אתמר עלה א"ר ענן לדידי מפרשא לי מיניה דשמואל על מנת שאין לך עלי אונאה אין לו עליו אונאה, על מנת שאין בו אונאה, הרי יש בו אונאה, הכי נמי על מנת שלא תשמיטני בשביעית אין שביעית משמטתו, על מנת שלא תשמיטני שביעית שביעית משמטתו:

פרק סב.

לימא מתניתין דלא כ...?

א מתני' כל שעה שמותר לאכול מאכיל לבהמה ולחיה ולעופות ומוכר לנכרי ומותר בהנאתו. עבר זמנו אסור בהנאתו, ולא יסיק בו תנור וכירים. רבי יהודה אומר אין ביעור חמץ אלא שרפה, וחכמים אומרים אף מפזר וזורה לרוח או מטיל לים: גמ' כל שעה שמותר לאכול מאכיל. הא כל שעה שאינו מותר לאכול אינו מאכיל, לימא מתניתין דלא כרבי יהודה, דאי רבי יהודה הא איכא חמש דאינו אוכל ומאכיל, דתנן רבי מאיר אומר אוכלין כל חמש ושורפין בתחלת שש, רבי יהודה אומר אוכלין כל ארבע ותולין כל חמש ושורפין בתחלת שש? ואלא מאי, רבי מאיר היא, הא כל שעה שמותר לאכול מאכיל כל שעה שאוכל מאכיל מיבעי ליה?! אמר רבה בר עולא מתניתין רבן גמליאל היא, דתנן רבן גמליאל אומר חולין נאכלין כל ארבע, תרומה כל חמש ושורפין בתחלת שש, והכי קאמר כל שעה שמותר לאכול כהן בתרומה ישראל מאכיל חולין לבהמה לחיה ולעופות:

ב מתני' המגדיש בתוך שדה חברו שלא ברשות ואכלתן בהמתו של בעל השדה פטור, ואם הוזקה בהן בעל הגדיש חייב, ואם הגדיש ברשות בעל השדה חייב: גמ' לימא תנן דלא כרבי, דאי כרבי האמר עד שיקבל עליו בעל הבית לשמור? אמר רב פפא הכא בנטר בי דרי עסקינן, דכיון דאמר ליה עייל וגדוש עייל ואנטר לך הוא:

א פסחים כא. ב ב"ק נט:

מתני'

ג מתני׳ כל האומנין שומרי שכר הן. וכולן שאמרו טול את שלך והבא מעות שומר חנם: גמ׳ לימא מתניתין דלא כרבי מאיר, דתניא שוכר כיצד משלם, ר״מ אומר כשומר חנם, ר׳ יהודה אומר כשומר שכר? אפילו תימא ר״מ בההיא הנאה דקא שביק כולי עלמא ואגיר ליה לדידיה הוי עילויה שומר שכר. אי הכי שוכר נמי בההיא הנאה דקא שביק כולי עלמא ומוגר ליה לדידיה הוי עילויה שומר שכר? אלא אפילו תימא ר״מ, בההיא הנאה דקא יהיב ליה טפי פורתא הוי עילויה שומר שכר. שוכר נמי מי לא עסקינן דקא משוי ליה טפי פורתא? אלא אפילו תימא ר״מ, בההיא הנאה דתפיש ליה אאגריה דלא בעי למיעל ולמיפק אזוזי הוי עליה שומר שכר. איבעית אימא כדמחליף רבה בר אבהו ותני שוכר כיצד משלם ר״מ אומר כשומר שכר, ר״י אומר כשומר חנם: ד מתני׳ מרחיקין את הסולם מן השובך ארבע אמות כדי שלא תקפוץ הנמייה,ואת הכותל מן המזחילה ארבע אמות כדי שיהא זוקף את הסולם: גמ׳ לימא מתניתין דלא כרבי יוסי, דאי כר׳ יוסי הא אמר זה חופר בתוך שלו וזה נוטע בתוך שלו? אפילו תימא רבי יוסי; הא אמר רב אשי כי הוינא בי רב כהנא הוה אמר מודי רבי יוסי בגירי דיליה, הכא נמי זימנין דבהדי דמנח ליה יתבא בהור וקפצה. והא גרמא הוא? אמר רב טוביא בר מתנא זאת אומרת גרמא בנזקין אסור: רב יוסף הוה ליה הנהו תאלי דהוו אתו אומני ויתבי תותייהו, ואתו עורבי אכלו דמא וסלקי אבי תאלי ומפסדי תמרי,אמר להו רב יוסף אפיקו לי קורקור מהכא,

א״ל

ג) מתני׳ כל האומנין. קבלנים המקבלים עליהם לעשות המלאכה בבתיהם: שומרי שכר. להתחייב בגנבה ואבדה: טול את שלך. שככר גמרתיה, ומשתוליאנו הבא מעות שאיני מעכבו לתופסו על שכרי, הרי הוא מעתה שומר חנם: גמ׳ שוכר. בהמה: כיצד משלם. דש״ח וש״ש ושואל כתיבי שוכר לא כתיב, ומהו דין חיובו לענין גנבה ואבדה פטור או חייב: ר״מ אומר כש״ח. דקא יהיב אגר מלאכתו ואינו נוטל שכר על שמירתו, ואומן דמי לשוכר שלהנאת שכר אומנתו היה אצלו ולא שכר שמירה הוא נוטל: רבי יהודה אומר כש״ש. הואיל ולהנאתו הוא אצלו אעפ״י שנותן שכר פעולתו שומר שכר הוא, דאי לא יהיב שכר הוי שואל וחייב באונסין, השתא דיהיב ליה אגרא לא הוי שואל והוי ש״ש: טפי פורתא. שאי אפשר לנמלס שכר קבלנות לשכר דמי פעולה שלא יטול יותר: דקא משוי ליה. אוזיל משאר משכירי בהמה, מי לא אמר ר״מ נמי דהוה ש״ח: משוי. מוזל: אי בעית אימא. אי נמי דמי אומן לשוכר קא מתוקמא מתניתין כרב מאיר כדמחליף רבה:

ד) מתני׳ מן השובך. אם יש לזה שובך בחצרו סמוך לכותל שבין שתי החצרות, וחברו בא להעמיד סולם בחצרו אצל הכותל, ירחיקנו מן השובך ארבע אמות: שלא תקפוץ הנמייה. מן הסולם לשובך והיא חיה קטנה: גמ׳ הא אמר. בנוטע אילן סמוך לבור של חברו: בגירי דיליה. בחצים הבאים לו מיד גופו של בעל הבית ממש: דבהדי דמנח. בעוד שאוחז בסולם קפצה: גרמא בנזקין אסור. וכשבא להעמיד גרמא להזיק, חברו מעכב: תאלי. דקלים קטנים: אומני. מקיזי דם: קורקור. עורבים שקורין קורקור: אפיקו לי. כלומר הל׳ יקיזו עוד כיון שעל כן העורבים באים:

מתני׳

ג בבא מציעא פ: ד בבא בתרא כב:

ח] **מתני'** אינה מעכבת את הלבן. אע"ג דמצוה לתת תכלת ב' חוטין בציצית אפילו הכי אין זה מעכב את זה, ואי עביד ארבעתן תכלת או ארבעתן לבן יצא: **גמ'** מין כנף. היינו לבן דרוב טליתות של פשתים הן ולבנות: תכלת. למר לבוע: לא נצרכא. מתניתין דקתני אין מעכבין זה את זה: **אלא להקדים.** שאם הקדים המאוחר דהיינו תכלת, דלבן כתיב ברישא הכנף מין כנף, אינה מעכבת, ואין צריך לפסוק התכלת אלא יתן הלבן אחריו: אילימא חסר מצוה דלבן. והוי כאלו לא נתנו לגמרי: לרבי עכובי מעכב. ומתניתין כרבי אוקמא לה: חסר מצוה. מצות הקדמה: ועשה מצוה. דהאיכא לבן ותכלת: מאי היא. דמשמע אם הקדים לבן ומאי עיכוב איכא למימר:

פרק סג א] **מתני'** משום שני כלים. העליונה רכב והתחתונה רחים: **גמ'** לשאר דברים. לרבות

א"ל אביי והא גרמא הוא? א"ל הכי אמר רב טוביא בר מתנא זאת אומרת גרמא בנזקין אסור:

ה **מתני'** התכלת אינה מעכבת את הלבן והלבן אינו מעכב את התכלת. תפלה של יד אינה מעכבת את של ראש ושל ראש אינה מעכבת את של יד: **גמ'** לימא מתניתין דלא כרבי, דתניא וראיתם אותו (במדבר טו) מלמד שמעכבין זה את זה דברי רבי, וחכמים אומרים אין מעכבין. מאי טעמא דרבי? דכתיב (שם) הכנף, מין כנף, וכתיב פתיל תכלת, ואמר רחמנא וראיתם אותו, עד דאיכא תרוייהו בחד. ורבנן? וראיתם אותו כל חד לחודיה משמע, לימא דלא כרבי? אמר רב יהודה אמר רב אפילו תימא רבי, לא נצרכא אלא לקדם, דתניא מצוה להקדים לבן לתכלת, ואם הקדים תכלת ללבן יצא אלא שחסר מצוה. מאי חסר מצוה, אילימא חסר מצוה דלבן וקיים מצוה דתכלת, לרבי עכובי מעכבי אהדדי? א"ר יהודה אמר רב שחסר מצוה ועשה מצוה, מאי חסר מצוה דלא עביד מצוה מן המובחר. התינח לבן דאינו מעכב את התכלת, תכלת דאינה מעכבת את הלבן מאי היא? אמר רמי בר חמא לא נצרכה אלא לטלית שכולה תכלת דמצוה לאקדומי תכלת ברישא דהכנף מין כנף ואי אקדים לבן ברישא לית לן בה: תפלה של יד אינה מעכבת. א"ר חסדא לא שנו אלא שיש לו אבל אין לו מעכבת. אמרו לו אמרת? אמר להו לא. אלא מאן דלית ליה תרי מצות חד מצוה נמי לא ליעביד! ומעיקרא מאי סבר? גזרה שמא יפשע:

פרק סג

לימא בפלוגתא ד...?

א **מתני'** החובל את הרחים עובר משום לא תעשה וחייב משום שני כלים שנאמר (דברים כד) לא יחבול רחים ורכב, ולא רחים ורכב בלבד אמרו, אלא כל דבר שעושין בו אוכל נפש שנאמר (שם) כי נפש הוא חובל: **גמ'** אמר רב הונא חבל רחים לוקה שתים משום רחים ומשום כי נפש הוא חובל, רחים ורכב לוקה שלש משום רחים ורכב ומשום כי נפש הוא חובל. ורב יהודה אמר חבל רחים לוקה אחד ורכב לוקה א'. רחים ורכב לוקה שתים, כי נפש הוא חובל לשאר דברים

ה מנ לח. א בבא מציעא קטו.   7   9

הוא

יתרות שאר כלים של אוכל נפש: על לאו שבכללות. משום לא תאכלנו כי אם צלי אש דכייל נא ומבושל, ואין לוקין אלא על נא ומבושל שהן מפורשין: אביי כרבי יהודה. דהיכא דעבר על הכלל ועל הפרט והן שניהם בלאו אחד לא לקי אכללא: לא קאמר רבי יהודה התם. דלא מהני כי נפש לאוסופי לאוי יתירא ארחים ורכב: אלא משום דכי נפש הוא חובל. דמרבי שאר דברים אי לאו דכתוב: לא משמע רחים ורכב. לא משתמעי ליה מרחים ורכב, דהוה אמינא הנך דוקא, הלכך לשאר דברים אתא ולא תשדייה נמי אהני דמפרש לאו דידהו לאוסופי לאוי: אבל הכא. אי לאו לטפויי לאוי אנא ומבושל אתא: כי אם צלי אש למאי אתא. אין לך דבר שאינו בכלל נא ומבושל חוץ מצלי דניתי לאזהורי לאו' עלייהו, ואי אשמועינן מצות צלי קרא אחרינא כתיב צלי אש ומצות: יתירא הוא. ללאו משום שאר דברים, וכיון דיתירא הוא ללאו וכתביה סתמא שדייה נמי ארחים ורכב: אינו בבל תאכל נא. שאינו עובר בנא ומבושל ביום אלא בלילה: זוג של סַפָּרִים. מספרים של ספרים והן של פרקים וכל חד כלי באפי נפשיה ועושין המלאכה בין שניהם כרחים ורכב: וצמד של פרות. והעול שלהן של פרקים הוה: חייב שתים. משום כי נפש על כל אחד אף על פי ששניהם צריכים למלאכה אחת [דלרב הונא אי חייב שתים על כרחך חייב שלש, דכיון דיליף מרחים ורכב ליתן בהן לאו של רחים ורכב ולכך חייב שתים אחת משום רחים ואחת משום רכב, א"כ חייב נמי מלקות שלישי משום כי נפש הוא חובל, ואי לא יליף ליתן בהם לאו של רחים ורכב אלא לאו של כי נפש הוא חובל לחודיה א"כ אינו חייב אלא אחת, דמכי נפש הוא חובל לא מחייב אפילו ברחים ורכב אלא אחת. תוספות]:

הוא דאתא. לימא אביי ורבא בפלוגתא דרב הונא ורב יהודה קמפלגי? דאמר רבא אבל נא לוקה שתים משום נא ומשום (שמות יב) כי אם צלי אש, מבושל לוקה שתים משום מבושל ומשום כי אם צלי אש, נא ומבושל לוקה שלש משום נא ומשום מבושל ומשום לא תאכלנו כי אם צלי אש, אביי אמר אין לוקין על לאו שבכללות, לימא אביי דאמר כרב יהודה ורבא דאמר כרב הונא? אמר לך רבא אנא דאמרי אפילו כרב יהודה עד כאן לא קאמר רב יהודה התם אלא דכי נפש הוא חובל לא משמע רחים ורכב הלכך לשאר דברים הוא דאתא, אבל הכא כי אם צלי אש למאי אתא ש"מ ללאו. ואביי אמר לך אנא דאמרי אפילו לרב הונא, עד כאן לא קאמר רב הונא התם אלא דכי נפש הוא חובל יתירא הוא, כיון דיתירא הוא שדייה ארחים ורכב, אבל הכא כי אם צלי אש לאו יתירא הוא, דמבעי ליה לכדתניא בשעה שישנו בקום אכול צלי ישנו בבל תאכל נא, בשעה שאינו בקום אכול צלי אינו בבל תאכל נא: תניא כותיה דרב יהודה חבל זוג של ספרים וצמד של פרות חייב שתים, זה בעצמו וזה בעצמו אינו חייב אלא אחת: תניא אידך חבל זוג של ספרים וצמד של פרות יכול לא יהא חייב אלא אחת, תלמוד לומר (דברים כד) לא יחבול רחים ורכב, מה רחים ורכב שהן מיוחדין שני כלים ועושין מלאכה אחת וחייב על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו, אף כל דברים שהן שני כלים מיוחדין ועושין מלאכה אחת חייב על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו:

מתני'

מתני'

ב מתני' דיני ממונות בשלשה. זה בורר לו אחד וזה בורר לו אחד ושניהם בוררים להם עוד אחד דברי רבי מאיר, וחכמים אומרים שני דיינים בוררים להם עוד אחד: גמ' נימא בדרב יהודה אמר רב קמפלגי דאמר רב יהודה אמר רב אין העדים חותמין על השטר אלא אם כן יודעים מי חותם עמהם. רבי מאיר לית ליה דרב יהודה אמר רב ורבנן אית להו דרב יהודה אמר רב? לא, דכולי עלמא אית להו דרב יהודה אמר רב, ודעת הדיינין כולי עלמא לא פליגי דבעינן, כי פליגי דעת בעלי דינין, ר"מ סבר דעת בעלי דינין נמי בעינן, ורבנן סברי דעת הדיינים בעינן דעת בעלי דינין לא בעינן: גופא אמר רב יהודה אמר רב אין העדים חותמין על השטר אלא אם כן יודעים מי חותם עמהם. תניא נמי הכי כך היו נקיי הדעת שבירושלים עושין לא היו חותמין על השטר אלא אם כן יודעים מי חותם עמהם, ולא היו יושבין בדין אלא אם כן יודעים מי יושב עמהם, ולא היו נכנסין בסעודה אלא אם כן יודעים מי מיסב עמהם: ג אתמר השוחט בסכין של נכרי, רב אמר קולף ורבה בר בר חנה אמר מדיח. לימא בהא קמפלגי דמר סבר בית השחיטה צונן ומר סבר בית השחיטה רותח? לא, דכולי עלמא בית השחיטה רותח הוא, מאן דאמר קולף שפיר, ומאן דאמר מדיח איידי דטרידי סימנין לאפוקי דם לא בלעי: איכא דאמרי דכולי עלמא בית השחיטה צונן, מאן דאמר מדיח שפיר, ומאן דאמר קולף אגב דוחקא דסכינא בלע: סכין טרפה פליגי בה רב אחא ורבינא. חד אמר בחמין וחד אמר בצונן, והלכתא אפילו בצונן, ואי איכא בליתא דפרסא למכפריה לא צריך. ולמאן דאמר בחמין מאי

טעמא

ב] מתני' זה בורר לו אחד. כשזה בורר לו בית דין אחד שהן שלשה, וכל אחד פוסל אותו ב"ד שבירר חברו ואינו רוצה לדון לפניו: שניהם בוררין להם עוד א'. כלומר אין יכולין לכוף זה את זה אלא בוררין ב"ד שיתרצו בו שניהם: גמ' מי חותם עמהם. שמא יחתום עמהם עד אחד פסול ומבטל עדות כולם, וגנאי אלו בושים: ורבנן אית להו דרב יהודה. הלכך דעת הדיינין בעינן שיבררו מי יושב עמהם אדם הגון: ואין נכנסין לסעודה. שגנאי הוא לתלמידי חכמים ליסב אצל עם הארץ בסעודה: ג] קולף. בית השחיטה, מפני שבלעה בית הסכין: מדיח. במים: רותח. ובלע: צונן. כלומר אין בית השחיטה חזק לבלוע, ומיהו הדחה בעי, שהרי נתקנח בה שמנונית ואעפ"י שלא נבלע בבשר הרי הוא בדפנות בית השחיטה שאי אפשר לדופני הסכין בלא שמנונית: לאפוקי דם. כלומר בהוצאת הדם הם עסוקים ולא בבליעה: דוחקא דסכינא. שמשפשפהו בבשר בדוחק בלעה, וכיון דלא איפסוק הלכתא והיסורא דאורייתא הוא עבדינן לחומרא דקי"ל בשל תורה הלך אחר המחמיר, ומכל מקום לכתחילה לא ישחוט דהא השוחט קאמר: סכין טרפה. ששחט בה טרפה: בחמין. צריך להגעילה לסכין מפני שבלעה שמנונית הטרפה: בצונן. קסבר בית השחיטה צונן ולא בלע הסכין דלא נתחמם: והלכתא אפילו בצונן. וגבי סכין של היתר הוא דפסק הלכתא להתירא דלא אתסר בבליעה זו מפני דקשה הוא לבלוע אלא על ידי רתיחה, אבל גבי סכין דאיסורא של נכרי בפלוגתא דלעיל לא פסק, מפני שהסכין אסורה והבשר רך לבלוע: בליתא דפרסא. חתיכת בגד ישנה ויפה לקנח: למכפריה. לקנחו:

ב סנהדרין כג. ג חולין ח:

משום

משום דקא בלעה איסורא. שמנונית דטרפה, אבל אבליעת דם לא חייש, שהשכין קשה הוא ואין דם נבלע בו אלא שמנונית שהיא נבלעת בין ברך בין בקשה: דהתירא נמי. כי שחיט בה בהמה כשרה נבעי הגעלה דהא בלעה שמנונית דאבר מן החי קודם גמר שחיטה: ד] מתני' בכור. של ישראל: שנתערב. במאה בהמות אחרות: בזמן שמאה. בני אדם שוחטין את הבהמות: פוטרים את כולם. ממתנות כהונה הזרוע הלחיים והקיבה, דכל אחד ואחד יכול לדחות את עצמו ולומר לכהן בכור שלי הוא: ואם אחד שוחט את כולן. אין פוטרין אותן מאה בהמות מליתן מתנות לכהן אלא אחד, שאי אפשר שלא יהיה הבכור אחד מהן ויכול לומר זה הוא, ומן הבכור אין נותנין, שאין קדושה חלה על קדושה: אמר לו. ישראל לטבח: בני מעיה. של פרה זו: מתנות. הקיבה: נותנן. לוקח זה לכהן: ואין המוכר מנכה לו ללוקח מן הדמים. שהרי היה יודע הלוקח שהמתנות שם וזה לא מכר לו הקיבה: נותנן. לוקח לכהן שהרי הגזל אצלו וצריך להשיב, והטבח ינכה לו מן הדמים על כרחו, שמכרו דבר שאינו שלו:

טעמא משום דקא בלעה איסורא, דהתירא נמי בלעה אבר מן החי? אימת בלעה לכי חיימא, אימת קא חיימא לכי גמרה שחיטה, ההיא שעתא התירא הוה: ד מתני' בכור שנתערב במאה, בזמן שמאה שוחטין את כולן פוטרים את כולן, אחד שוחט את כולן פוטרים לו אחד. אמר מכור לי בני מעיה של פרה והיו בהן מתנות נותנן לכהן ואינו מנכה לו מן הדמים, לקחן הימנו במשקל נותנן לכהן ומנכה לו מן הדמים: גמ' אמר רב לא שנו אלא ששקל לעצמו אבל שקל לו טבח הדין עם הטבח, ורב אסי אמר אפילו שקל לו טבח הדין עמו. לימא בדרב חסדא קמפלגי, דאמר רב חסדא גזל ולא נתייאשו הבעלים ובא אחר ואכלו רצה מזה גובה רצה מזה גובה, דמר אית ליה דרב חסדא ומר לית ליה דרב חסדא? לא, דכולי עלמא אית להו דרב חסדא והכא במתנות כהונה נגזלות קא מפלגי, דמר סבר נגזלות ומר סבר אין נגזלות. איכא דמתני להא שמעתא בפני עצמה רב אמר מתנות כהונה נגזלות ורב אסי אמר מתנות כהונה אין נגזלות: ה אמר ר' אלעזר כל המניח תפילין אחר שקיעת החמה עובר בעשה, ורבי יוחנן אמר עובר בלאו. לימא ברבי אבין א"ר אילעא קא מפלגי, דא"ר אבין אמר רבי אילעא כל מקום שנאמר

גמ' לא שנו. אלא שהקצב לוקח לעצמו, דכיון דטבח לא נגע בהן אינו בעל דברים של כהן: הדין. של כהן ומחלוקתו ותביעתו אף על הטבח הוא והטבח חוזר עליהן אם יש בעין נותנן לכהן: הדין עמו. דינו של כהן ותביעתו עם הלוקח הוא, הואיל ויש לגזלה בעין, במקום שהיא שם ילך: דמר. רב אית ליה דרב חסדא: רצה מזה גובה. דכיון דקודם יאוש אכלו זה האחרון, הוה ליה איהו גזלן עלייהו, דהא כל נוקמי יאוש ברשותיה דמרייהו קיימי כל היכא דאיתנהו: לא. בגזלן דעלמא שהגזלן קונה אותו בגזלתו לשלם: דכולי עלמא אית להו דרב חסדא. דאם רצה נגזל לדון עם הראשון ידון: נגזלת. ונתחייב גזלן בגזלתו לשלם דתורת גזל עלייהו: אינה נגזלת. וכל זמן שהן בעין כל מקום שהולכין החוב מוטל על מי שהם אצלו לתתן לכהן, והראשון לא נעשה גזלן עליהם: ה] עובר בעשה. דכתיב (שמות יג) ושמרת את החוקה הזאת למועדה מימים ימימה, ימים ולא לילות: עובר בלאו. השמר

ד חולין קלד . ה מנחות לו :

שנאמר השמר פן ואל אינו אלא לא תעשה, דמר אית ליה דר׳ אבין ומר לית ליה דר׳ אבין? לא, דכולי עלמא אית ליה דר׳ אבין א״ר אילעא, והכא בהא קמפלגי, מר סבר השמר דלאו לאו השמר דעשה עשה, ומר סבר השמר דעשה נמי לאו: ואמר ר״א ואם לשמרן מותר. ואמר רבינא הוה יתיבנא קמיה דרב אשי וחשך והניח תפילין, ואמרי ליה לשמרן קא בעי להו מר? ואמר לי אין. וחזיתיה לדעתיה דלאו לשמרן הוא בעי, קסבר הלכה ואין מורין כן:

השמר דלאו לאו, ר״א סבר השמר דכתב במלתא דמוזהר רחמנא לא תעשה הוי לאו גמור ללקות כגון השמר בנגע לצרעת (דברים כד) דמשמע שלא יקוץ בהרתו, וכן השמר לך פן תכרות ברית (שמות לד) אבל השמר דעשה כגון האי דמשמע תפילין עשה הוא: ואם לשמרן. שלא יאבדו מותר להניחן אפילו לאחר שקיעת החמה: קסבר. הלכה דלילה זמן תפילין הוא: ואין מורין כן. דשמא ישכחנה וישן בהן:

פרק סד.

צדקה. (אגדה)

א **אמר** רב אסי שקולה צדקה כנגד כל המצות שנאמר (נחמיה י) והעמדנו עלינו מצות לתת עלינו שלישית השקל בשנה לעבודת בית אלהינו, מצוה אין כתיב כאן אלא מצות: א״ר אלעזר גדול המעשה יותר מן העושה שנא׳ (ישע׳ לב) והיה מעשה הצדקה שלום ועבודת הצדקה השקט ובטח עד עולם: א״ר אלעזר גדול העושה צדקה בסתר יותר ממשה רבנו, דאילו במשה רבנו כתיב (דברים ט) כי יגורתי מפני האף והחמה, ואלו בעושה צדקה כתיב (משלי כא) מתן בסתר יכפה אף ושוחד בחיק חמה עזה: א״ר יצחק מאי דכתיב (שם) רודף צדקה והכד ימצא חיים צדקה וכבוד, משום דרודף צדקה ימצא צדקה?! אלא לומר לך כל הרודף אחר צדקה הקב״ה ממציא לו מעות ועושה בהן צדקה: דרש ר׳ דוסתאי בר׳ ינאי בוא וראה שלא כמדת הקב״ה מדת בשר ודם, אדם מביא דורון גדול למלך, ספק מקבלין אותו הימנו ספק אין מקבלין אותו הימנו, ואם תמצא לומר מקבלין אותו ממנו ספק רואה פני המלך ספק אינו רואה פני המלך, והקב״ה אינו כן אדם נותן פרוטה לעני זוכה ומקבל פני השכינה שנאמר (תהלים יז) אני בצדק אחזה פניך אשבעה בהקיץ תמונתך: רבי אלעזר יהיב פרוטה לעני והדר מצלי אמר דכתיב אני בצדק אחזה פניך: ב **תניא** אמרו עליו על בנימין הצדיק שהיה ממונה על קופה של צדקה, פעם אחת באה אשה לפניו בשני בצורת, אמרה לו רבי פרנסני, אמר לה העבודה שאין בקופה של צדקה כלום, אמרה לו רבי אם אין אתה מפרנסני הרי אשה ושבעה בניה מתים, עמד וּפִרְנְסָהּ מִשֶּׁלּוֹ. לימים חלה ונטה למות, אמרו מלאכי השרת לפני הקב״ה רבש״ע אתה אמרת כל המקיים נפש אחת מישראל כאלו קיים עולם מלא, ובנימין הצדיק שהחיה אשה ושבעה בניה ימות בשנים מועטות הללו! מיד קרעו לו גזר דינו. תנא הוסיפו לו עשרים ושתים שנה על שנותיו: ת״ר מעשה במונבז המלך שבִזבֵז אוצרותיו ואוצרות אבותיו בשני בצורת. וחִבְּרוּ עליו אחיו ובית אביו ואמרו לו אבותיך גנזו והוסיפו על של אבותם ואתה

א בבא בתרא ט. ב שם יא.

מבזבזם

מבזבזם! אמר להם אבותי גנזו למטה ואני גנזתי למעלה שנאמר (תהלים פה) אמת מארץ תצמח וצדק משמים נשקף. אבותי גנזו במקום שהיד שולטת בו ואני גנזתי במקום שאין היד שולטת בו שנאמר (שם פט) צדק ומשפט מכון כסאך. אבותי גנזו דבר שאין עושה פירות ואני גנזתי דבר שעושה פירות שנאמר (ישעיה ג) אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו. אבותי גנזו אוצרות ממון ואני גנזתי אוצרות נפשות שנאמר (משלי יא) פרי צדיק עץ חיים ולוקח נפשות חכם. אבותי גנזו לאחרים ואני גנזתי לעצמי שנ' (דברים כד) ולך תהיה צדקה. אבותי גנזו לעולם הזה ואני גנזתי לעולם הבא שנאמר (ישעיה נח) והלך לפניך צדקך כבוד ה' יאספך: ג א"ר אילעא באושא התקינו המבזבז אל יבזבז יותר מחומש. תניא נמי הכי המבזבז אל יבזבז יותר מחומש שמא יצטרך לבריות. ומעשה באחד שבקש לבזבז יותר מחומש ולא הניח לו חברו ומנו רבי ישבב, ואמרי לה רבי ישבב ולא הניחו חברו ומנו ר' עקיבא. אמר רב נחמן ואיתימא רב אחא בר יעקב מאי קראה (בראשית כט) וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך: אשרי שומרי משפט עושה צדקה בכל עת (תהלים קו) וכי אפשר לעשות צדקה בכל עת? דרשו רבותינו שביבנה ואמרי לה רבי אליעזר זה הזן בניו ובנותיו כשהן קטנים. רבי שמואל בר נחמני אמר זה המגדל יתום ויתומה בתוך ביתו ומשיאן. הון ועשר בביתו וצדקתו עומדת לעד (שם קיב) רב הונא ורב חסדא, חד אמר זה הלומד תורה ומלמדה, וחד אמר זה הכותב תורה נביאים וכתובים ומשאילן לאחרים: ד ת"ר די מחסרו אשר יחסר לו (דברים טו) די מחסרו אתה מצוה לפרנסו ואי אתה מצוה עליו לעשרו. אשר יחסר לו, אפילו סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו. אמרו עליו על הלל הזקן שלקח לעני בן טובים אחד סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו, פעם אחת לא מצא עבד לרוץ לפניו, ורץ לפניו שלשה מילין: ההוא דאתא לקמיה דרבא אמר לו במה אתה סועד? אמר לו בתרנגולת פטומה ויין ישן, א"ל ולא חיישית לדוחקא דציבורא? א"ל אטו מדידהו קאכילנא מדרחמנא קאכילנא דתנינא (תהלים קמה) עיני כל אליך ישברו ואתה נותן להם את אכלם בעתו, בעתם לא נאמר אלא בעתו, מלמד שכל אחד ואחד נותן הקדוש ברוך הוא פרנסתו בעתו, אדהכי אתאי אחתיה דרבא דלא חזיא ליה תליסרי שני ואתיא ליה תרנגולת פטומה ויין ישן. אמר מאי דקמא! א"ל נעניתי לך קום אכול: מר עוקבא הוה עניא בשבבותיה דהוה רגיל לשדורי ליה ארבע מאה זוזי כל מעלי יומא דכפורא, יומא חד שדרינהו ניהליה ביד בריה, אתא אמר ליה לא צריך. אמר מאי חזית? חזאי דקא מזלפי ליה יין ישן, אמר מְפַנֵּק כולי האי עייפינהו ושדרינהו ניהליה. כי קא ניחא נפשיה אמר אייתו לי חושבנאי דצדקה, אשכח דהוה כתיב ביה שבעת אלפי דינרי סיאנקי, אמר זוודאי קלילי ואורחא

פרקסדי' לפרנסו. להכין: ההוא דאתא. עני המבקש פרנסה: במה אתה סועד. מה אתה רגיל לאכול בסעודתך: בעתו. הכל לפי מה שהוא צריך כל יחיד ויחיד לפי למודו: מאי דקמא. מאי דבר זה שאירע לפני עתה שבאת זו לכאן ותרנגולת ויין ישן בידה: נעניתי לך. דברתי יותר מדאי: עייפינהו. כפלינהו: סיאנקי. שם מקום: זוודאי קלילי. לידה

ג כתובות נ. ד שם סז:

לידה קלה הבינותי לדרך רחוקה שאני יולא לה: בטלי כסף. במפות של פשתן לבנות או בשל משי לבועות ואדומות כזהב: היינו חוטאים. שאנו מעלימים עין מן העניים: ו] לאסייא. רופא: תרעא. שער:
פרק סה ט] מתני׳ שבא לכבות. בשבת: אין אומרים לו כבה. רבנן גזרו על אמירה לנכרי משום שבות: ולא תכבה.
אין

ואורחא רחיקתא, קם בזבזיה לפלגיה ממוניה. היכי עביד הכי? והאמר ר׳ אילעאי באושא התקינו המבזבז אל יבזבז יותר מחומש? הני מילי מחיים שמא ירד מנכסיו אבל לאחר מיתה לית לן בה: רבי חנינא הוה ההוא עניא דהוה רגיל לשדורי ליה ארבעה זוזי כל מעלי שבתא. יומא חד שדרינהו ניהליה ביד דביתהו, אתאי אמרה ליה לא צריך. מאי חזית? שמעי דהוה קאמרי ליה במה אתה סועד בטלי כסף או בטלי זהב, אמר היינו דאמר ר"א בואו ונחזיק טובה לרמאים שאלמלא הם היינו חוטאים בכל יום שנא׳ (דברים טו) וקרא עליך אל ה׳ והיה בך חטא: ה א"ר יהודה א"ר גדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכינה דכתיב (בראשית יח) ויאמר ה׳ אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבור מעל עבדך: ו אל גנת אגוז ירדתי. מה האגוז הזה יש בו אגוזי פרך, אגוזים בינונים, אגוזים קנטרנים, כך ישראל יש מהם עושין צדקה מאיליהן, ויש שאם אתה תובען הם נותנין, ויש שאת תובען ואין נותנין. אמר ר׳ לוי מתלא אמר תרעא דלא פתח למצוותה יהא פתוח לאסייא: ז מעשה בחסיד אחד שהיה רגיל בצדקה, פעם אחת הלך וישב בספינה, בא הרוח וטבע ספינתו בים, ראהו רבי עקיבא ובא לפני בית דין להעיד על אשתו להנשא, עד שלא הגיע עת לעמוד, בא אותו האיש ועמד לפניו, א"ל את הוא שטבעת בים? א"ל הן. ומי העלך מן הים? א"ל צדקה שעשיתי היא העלתני מן הים. א"ל מאין אתה יודע? א"ל כשירדתי למעמקי מצולה שמעתי קול רעש גדול מגלי הים שזו אומר לזו וזו אומר לזו רוצו ונעלה את האיש הזה מן הים שעשה צדקה כל ימיו. באותה שעה פתח רבי עקיבא ואמר ברוך אלהים אלהי ישראל שבחר בדברי תורה ובדברי חכמים, שדברי תורה ודברי חכמים קיימים הם לעולם ולעולמי עולמים שנאמר (קהלת יא) שלח לחמך על פני המים כי ברוב הימים תמצאנו, ועוד כתיב (משלי י) וצדקה תציל ממות: ח יוסי בן יוחנן איש ירושלים אומר יהי ביתך פתוח לרוחה ויהיו עניים בני ביתך. יהי ביתך פתוח לרוחה כיצד, מלמד שיהא ביתו של אדם פתוח לרוחה לדרום ולמזרח ולמערב ולצפון כגון איוב שעשה ארבעה פתחים לביתו. ויהיו עניים בני ביתך, ולא בני ביתך ממש, אלא שיהיו עניים משיחין מה שאוכלין ושותין בתוך ביתך, כדרך שהיו עניים משיחין מה שאוכלין ושותין בתוך ביתו של איוב, ובשנפגשו זה בזה אמר אחד לחברו מאין אתה בא? מתוך ביתו של איוב. ולאן אתה הולך? לביתו של איוב:

פרק סה.

לימא מסייע ליה?

א מתני׳ נכרי שבא לכבות אין אומרים לו כַּבֵּה ואל תְּכַבֶּה מפני

ה שבת קכז. ו שיר רבה ו. ז אבות דרבי נתן פ"ג. ח שם פ"ז. א שבת קנא.

שאין

אין צריך למחות בידו אלא יניחנו ויכבה: שאין שביתתו. של נכרי עליהם, דישראל אינו מוזהר על שביתתו של נכרי, שאינו עבדו: גמ' כבה הוא דלא אמרינן ליה. שעושהו שלוחו ממש: הא כל המכבה אינו מפסיד. ונכרי מדעתיה דידיה עביד שריא: וכל המכבה אינו מפסיד נמי לא אמרינן ליה. דהאי גלוי דעתא דלא יפסיד בדבר מסתרי, למה ליה למיתנא סיפא אין צריך למחות: אלא מהא ליכא למשמע מינה. דודאי מתניתין לאו כולה דוקא, אלא חדא דוקא, או רישא או סיפא, ותניא אידך אטו הדיא, ולא ידעינן הי מינייהו דוקא דנגמר מיניה: גיסטרא. שלטון: אפוטרופוס. ממונה על ממונו: [ב] מתני' זמן שחורים. בערב יו"ט ולא היה שם עוד, ולמחר ביו"ט מצא הכל לבנים, ודאי המזומנים הלכו להם, ואלו אחרים דאתו מעלמא לשובך: וכן שנים ומצא שלשה. והינו מכיר את המוכנים כולם אסורים: שלשה ומצא שנים מותרין. האחד הלך והשנים נשארו, ולא אמרינן כולם הלכו ואלו אחרים הם: גמ' כגון שזמן שחורים ולבנים. בשני קנין, וכל הקנין מובדלין במחילות ועליות: והשכים ומצא. והכי קאמר זמן שחורים בקן זה ומצא בו לבנים, ולבנים זמן בשני ומצא בו שחורים: דרבי חנינא. בבבא בתרא: רוב וקרוב. אם בא מעשה לפנינו ויש לתלותו בדבר הקרוב לו להתיר או לאסור, ויש לתלותו אחר הרוב לענין אחר חלוף הקרוב, הלך אחר הרוב; ומתניתין נמי הכי אמר, דהא איכא למתלינהו להנך שחורים באותם שהיו אתמול בקן שבלדו וכן הלבנים, ולומר נהפכו, ולא תלינן, אלא אמרינן מעלמא אתו ומרובא פירשו: כדאמר אביי. לקמן: בדף. שיש דף לפני השובך בולט ויוצא ממנו, ושם יושבים יונים דמעלמא הדיר, שיראים ליכנס לקן מפני שאותן שבקן מגרשים את כל הבא אליהם, וכשיוצאין משובך אלו נכנסין, הלכך חיישינן שמא מן הדף באו לקין, והוו להו כולהו קרובים שבדף ושבקן הלכך זיל בתר רובא

שאין שביתתו עליהן. אבל קטן שבא לכבות אין שומעין לו מפני ששביתתו עליהן: גמ' א"ר אמי בדליקה התירו לומר כל המכבה אינו מפסיד. נימא מסייע ליה נכרי שבא לכבות אין אומרין לו כבה ואל תכבה מפני שאין שביתתו עליהן, כַּבֵּה הוא דלא אמרינן ליה, הא כל המכבה אינו מפסיד אמרינן ליה? אימא סיפא אל תכבה לא אמרינן ליה, וכל המכבה אינו מפסיד נמי לא אמרינן ליה?! אלא מהא ליכא למשמע מינה: ת"ר מעשה ונפלה דליקה בחצרו של יוסף בן סימאי בשיחין, ובאו אנשי גיסטרא של צפורי לכבות מפני שאפוטרופוס של מלך היה, ולא הניחן מפני כבוד השבת, ונעשה לו נס וירדו גשמים וכבו. לערב שגר לכל אחד מהם שתי סלעין ולאפרכוס שבהן חמשים. וכששמעו חכמים בדבר אמרו לא היה צריך לכך, שהרי שנינו עובד כוכבים שבא לכבות אין אומרים לו כבה ואל תכבה: [ב] מתני' זמן שחורים ומצא לבנים, לבנים ומצא שחורים, שנים ומצא שלשה:[ד] אסורים, שלשה ומצא שנים מותרין: גמ' פשיטא?! אמר רבה הכא במאי עסקינן

כגון שזמן שחורים ולבנים, והשכים ומצא שחורים במקום לבנים ולבנים במקום שחורים. מהו דתימא הני אינהו נינהו ואיתהפוכי אתהפוך, קמ"ל הנך אזדו לעלמא והני אחריני נינהו. לימא מסייע ליה לרבי חנינא, דאמר ר' חנינא רוב וקרוב הלך אחרי הרוב? כדאמר אביי בדף הכא נמי בדף: שנים ומצא שלשה אסורין. מה

רוצה: מה נפשך. להתירם: ג] חייב. מפני שהודאה במקצת הטענה היא: מכלל דפליג עליה ר"ל. לימא מדקאמר וכן אמר ר' יוחנן מכלל דפליג עליה ריש לקיש בר פלוגתיה ? : משהא הוה שהי ליה ושתיק. כך היה דרכו של ריש לקיש כשהיה ר' יוחנן אומר דבר בבית המדרש היה שוהא מלהשיב עד שיגמור ר' יוחנן כל טעם דבריו, ואחר כך היה חולק עליו, ובתוך כך יצא ר' יצחק מבית המדרש ולא שמע אם נחלק עליו: משתא הוה שתי. ריש לקיש מיא בבי מדרשא כי אמר ר' יוחנן להא מלתא: טענו חטין והודה לו בשעורין פטור. שאין ההודאה ממין הטענה: ור"ג מחייב. דלא בעי הודאה ממין הטענה: הודה במקצת קרקעות פטור. שאין נשבעין על הקרקעות כדילפינן בשבועות (דף מג) ואף הודאתו אינה מביאה לידי שבועה: במקצת כלים חייב. שבועה אף על הקרקעות ע"י גלגול שבועה דמקצת כלים: דומיא דכלים וקרקעות. כלומר משני מינין והודה באחד וכפר באחד חייב: זוקקין. הכלים זוקקין את הקרקעות לשבועה: תנינא. בקידושין נכסים שאין להם אחריות זוקקין את הנכסים שיש להם אחריות לישבע עליהם: הבא עיקר. דבשבועות איירי: וההיא. דקידושין: אגב גררא נסבא. איידי דתני התם נכסים שאין להם אחריות נקנין עם נכסים שיש להם אחריות בכסף בלא משיכה, תנא בהדייהו שאף זוקקין את הנכסים שיש להם אחריות לשבועה:

מה נפשך, אי אחריני נינהו הא אחריני נינהו, ואי לא אחריני נינהו הא איכא חד דמערב בהו: שלשה ומצא שנים מותרין. מאי טעמא הני אינהו נינהו וחד מינייהו אזל לעלמא:

ג **אמר** רב נחמן אמר שמואל טענו חטין ושעורין והודה לו באחד מהם חייב. אמר לו רבי יצחק יישר וכן אמר ר' יוחנן. מכלל דפליג עליה ריש לקיש? איכא דאמרי משהא הוה שהי ליה ושתיק ליה. איכא דאמרי מישתא הוה שתי ליה ושתיק ליה. לימא מסייע לי' טענו חטין והודה לו בשעורין פטור, ורבן גמליאל מחייב. טעמא דטענו חטין והודה לו בשעורין, הא חטין ושעורין והודה לו באחד מהן חייב? לא, הוא הדין דאפילו חטין ושעורין נמי פטור, והא דקמפלגי בחטין להודיעך כחו דרבן גמליאל. תא שמע טענו כלים וקרקעות, הודה בכלים וכפר בקרקעות, בקרקעות וכפר בכלים פטור. הודה במקצת קרקעות פטור, במקצת כלים חייב. טעמא דכלים וקרקעות דקרקע לאו בת שבועה היא הא כלים וכלים דומיא דכלים וקרקעות חייב! הוא הדין דאפילו כלים וכלים נמי פטור, והא דקתני כלים וקרקעות קמשמע לן דכי הודה במקצת כלים חייב אף על הקרקעות. מאי קמ"ל זוקקין, תנינא וזוקקין את הנכסים שיש להם אחריות לישבע עליהם? הא עיקר, ההיא אגב גררא נסבה:

פרק סו

לימא תנאי היא? מאן תנא?

א **מתני'** ברך על פירות האילן בורא פרי האדמה יצא ועל פירות הארץ בורא פרי העץ לא יצא, ועל כולם אם אמר שהכל נהיה בדברו יצא: **גמ'** מאן תנא דעיקר אילן ארעא הוא? אמר רב נחמן בר יצחק ר' יהודה היא, דתנן

פרק סו א] גמ' דעיקר אילן ארעא הוא.

דעיקר כל הפירות היא הארץ והכל גדל הימנה: יבש המעיין ונקצץ האילן. היה לו בית השלחין ובו מעיין שהוא משקהו ממנו, וקצר בכורים ממנו ואחר כך יבש המעיין, וכן שדה אילן וקצץ בכורים ממנו ואח"כ נקצץ האילן: מביא ואינו קורא. שאינו יכול לומר מן האדמה אשר נתת לי, דכיון דיבש המעיין ונקצץ האילן ממנה בטלה לה ארעא:

יבש המעיין ונקצץ האילן מביא ואינו קורא, ר' יהודה אומר מביא וקורא: על פירות הארץ בורא פרי העץ לא יצא. פשיטא?! אמר רב נחמן בר יצחק לא נצרכה אלא לרבי יהודה דאמר חטה מין אילן היא, דתניא אילן שאכל ממנו אדם הראשון ר"מ אומר גפן הוה שאין לך דבר שמביא יללה על האדם אלא יין שנאמר (בראשית ט) וישת מן היין וישכר, ר' נחמיה אומר תאנה היתה שבדבר שנתקלקלו בו נתקנו שנאמר (שם ג) ויתפרו עלה תאנה, ר' יהודה אומר חטה היתה שאין התינוק יודע לקרות אבא ואימא עד שיטעום טעם דגן, סלקא דעתך אמינא הואיל וא"ר יהודה חטה מין אילן היא לברך עליה בורא פרי העץ, קמ"ל היכא מברכינן בורא פרי העץ, היכא דכי שקלת ליה לפירי איתא לגיזא והדר מפיק, אבל היכא דכי שקלת ליה לפירי ליתא לגיזא דהדר מפיק לא מברכינן עליה אלא בורא פרי האדמה: ועל כולם אם אמר שהכל נהיה בדברו יצא. אתמר רב הונא אמר חוץ מן הפת ומן היין, ורבי יוחנן אמר אפילו פת ויין. נימא

מביא וקורא. שהארץ היא העיקר: שהוא מביא יללה. וזה הביא מיתה: שאין התינוק יודע לקרות אבא ואימא. ולזה נקרא עץ הדעת: מפיק. פירי אחריני: חוץ מן הפת והיין. שגורם ברכות הרבה לעצמו בקידוש ובהבדלה ובברכת המגיס: [ב] מומחין הן. שאם לא היה מומחה לא היה שוחט: מדקאמר רבי נראין דברי ר' יהודה באשפה מכלל דפליג ר' חנינא אפילו באשפה, ומדקאמר נראין דברי רבי חנינא בבית מכלל דפליג רבי יהודה אפילו בבית: דאסור. דכיון דהשליכם שם ודאי נתנבלה

כתנאי ראה פת ואמר כמה נאה פת זו ברוך המקום שבראה יצא. ראה תאנה ואמר כמה נאה תאנה זו ברוך המקום שבראה יצא דברי ר"מ, ר' יוסי אומר כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בברכות לא יצא ידי חובתו, נימא רב הונא דאמר כר' יוסי ור' יוחנן דאמר כר"מ? אמר לך רב הונא אנא דאמרי אפילו לר"מ, עד כאן לא קאמר ר"מ התם אלא היכא דקא מדכר שמיה דפת, אבל היכא דלא קא מדכר שמיה דפת אפילו ר"מ מודה. ורבי יוחנן אמר לך אנא דאמרי אפילו לרבי יוסי, עד כאן לא קאמר רבי יוסי התם אלא משום דקאמר ברכה דלא תקינו רבנן, אבל אמר שהכל נהיה בדברו דתקינו רבנן אפילו רבי יוסי מודה: [ב] לימא רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן תנאי היא. דתניא הרי שאבדו לו גדייו ותרנגוליו והלך ומצאן שחוטין, רבי יהודה אוסר, רבי חנינא בנו של רבי יוסי הגלילי מתיר. אמר רבי נראין דברים של ר' יהודה שמצאן באשפה ודברי ר' חנינא בנו של ר"י הגלילי שמצאן בבית, מאי לאו בהא קמפלגי, דמר סבר אמרינן רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן, ומר סבר לא אמרינן רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן? אמר רב נחמן בר יצחק לא, דכולי עלמא רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן, ובבית דכולי עלמא לא פליגי דשרי, באשפה שבשוק דכולי עלמא לא פליגי דאסור, כי פליגי

ב חולין יב.

באשפה

נתגלה בשחיטתה בשהייה או בדרסה: אין אדם עשוי להטיל נבלתו באשפה שבבית. משום דמסרח והיכא ריח רע: קשיא דרבי אדרבי. דברישא נראו לו דברי ר' יהודה דאסר באשפה שבבית, ובסיפא נראו לו דברי רבי חנינא דמתיר באשפה שבבית: הכי קאמר. האי נראין דקאמר לא סברא דידיה הוא דאשמועינן, ולא רואה אני קאמר, אלא פלוגתייהו קמ"ל במאי פליגי: נראין דברי ר' יהודה. האוסר אפילו לרבי חנינא כשמצאן באשפה שבשוק דמודה רבי חנינא דאסירי:

פרק סז [א] מתני' לאור הנר. משום דאור הנר יפה לבדיקה, ובגמרא ילפינן מקראי: גמ' אורתא. ליל: בין לר' יהודה ובין לר"מ. דפליגי (פסחים יא) ר"מ אומר אוכלים כל חמש ושורפין בתחלת שש ורבי יהודה אומר אוכלים כל ארבע ותולין כל חמש ושורפין בתחלת שש: חמץ אינו אסור. מן התורה אלא משעברו שש שעות: נבדוק מצפרא. דאיכא הקדמה לזריזים: וישכם אברהם בבקר. ומכל מקום בלילה לא הקדים: יפה לבדיקה. בלילה אבל ביום מחשיך: לא יפתח בעדניה. לא יתחיל בגירסא אם קבע עת לתורה בלילות: באורתא דתליסר. ליל יציאת שלשה עשר שהוא כניסת ארבעה עשר, והוא ליל בדיקת חמץ: [ב] קנויה לך מעכשיו. כשאקחנה לא אוכל לחזור בי: קנה. אם יקחנה ואין יכול

באשפה שבבית, מר סבר אדם עשוי להטיל נבלתו באשפה שבבית, ומר סבר אין אדם עשוי להטיל נבלתו באשפה שבבית: אמר מר א"ר נראין דברי ר' יהודה שמצאן באשפה. מאי אשפה, אילימא אשפה שבשוק, הא אמרת דכולי עלמא לא פליגי דאסור, אלא לאו באשפה שבבית, א'מא סיפא ודברי רבי חנינא בנו של רבי יוסי הגלילי שמצאן בבית, מאי בית, אילימא בית ממש, הא אמרת דכולי עלמא לא פליגי דשרי. אלא פשיטא באשפה שבבית, קשיא דרבי אדרבי? ! הכי קאמר נראין דברי רבי יהודה לרבי חנינא בנו של רבי יוסי הגלילי באשפה שבשוק, שאף רבי חנינא בנו של רבי יוסי הגלילי לא נחלק עליו אלא באשפה שבבית אבל באשפה שבשוק מודה לו, ונראין דברי רבי חנינא בנו של רבי יוסי הגלילי לר' יהודה באשפה שבבית, שאף ר' יהודה לא נחלק עליו אלא באשפה שבשוק אבל באשפה שבבית מודה לו:

פרק סז.

מכדי...?

א מתני' אור לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר: גמ' מכדי בין לרבי יהודה ובין לרבי מאיר חמץ אינו אסור אלא משש שעות ולמעלה ונבדוק בשית, וכי תימא זריזין מקדימין למצות, נבדוק בצפרא דכתיב (ויקרא יב) וביום השמיני ימול בשר ערלתו, ותניא כל היום כולו כשר למילה אלא שזריזין מקדימין למצות שנאמר (בראשית כב) וישכם אברהם בבקר? א"ר נחמן בר יצחק בשעה שבני אדם מצויין בבתיהם, ואור הנר יפה לבדיקה. אמר אביי הלכך האי צורבא מרבנן לא לפתח בעידניה באורתא דתליסר נגהי ארביסר, דלמא משכה ליה שמעתיה ואתי לאימנועי ממצוה: ב אמר ר"ה אמר רב ה'אומר לחברו שדה שאני לוקח לכשאקחנה קנויה לך מעכשיו קנה. אמר רבא מסתברא מלתא דרב בשדה

א פסחים ד. ב כ"מ טז:

בשדה סתם אבל בשדה זו לא, מי יימר דמזבין לה ניהליה, והאלהים אמר רב אפילו בשדה זו, מכדי רב כמאן אמרה לשמעתיה כר"מ דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, דתניא האומר לאשה התקדשי לי לאחר שאתגייר, לאחר שתתגיירי, לאחר שאשתחרר, לאחר שתשתחררי, לאחר שימות בעליך, לאחר שיחלוץ לך יבמיך, לאחר שתמות אחותיך אינה מקודשת, ר"מ אומר מקודשת, והא אשה כשדה זו דמיא, וא"ר מאיר מקודשת:

ג ת"ר סדרן של נביאים יהושע ושופטים, שמואל ומלכים, ירמיה ויחזקאל ישעיהו ושנים עשר. מכדי הושע קדים דכתיב (הושע א) תחלת דבר ה' בהושע, וכי עם הושע דבר תחלה והלא ממשה ועד הושע כמה נביאים היו, וא"ר יוחנן שהיה תחלה לארבעה נביאים שנתנבאו באותו הפרק ואלו הן הושע וישעיהו עמוס ומיכה, ולקדמיה להושע ברישא? כיון דכתיב נבואתיה גבי חגי זכריה ומלאכי, וחגי זכריה ומלאכי סוף נביאים הוו, חשיב ליה בהדייהו. ולכתביה להודיה ולקדמיה? איידי דזוטר מירכס: מכדי ישעיה קדים מירמיה ויחזקאל לקדמיה ברישא? כיון דמלכים סופיה חורבנא וירמיה כוליה חורבנא ויחזקאל רישיה חורבנא וסופיה נחמתא וישעיה כוליה נחמתא סמכינן חורבנא לחורבנא ונחמתא לנחמתא:

ד מתני' טפת חלב שנפלה על החתיכה אם יש בה בנותן טעם באותה חתיכה אסור. ניער את הקדירה אם יש בה בנותן טעם באותה קדרה אסור:

גמ' אמר אביי טעמו ולא ממשו בעלמא דאוריית', דאי

יכול לחזור כשלקחה: בשדה סתם. שדה שאני לוקח ולא אמר זו, דסמכה דעתיה דמקבל מתנה לסמוך עליו שיקח שדה ויתננה לו, שהרבה שדות מצויות ליקח: דמזבין לה ניהליה. ולא סמכה דעתיה דמקבל מתנה עליה: והאלהים. בשבועה רב אמרה אפילו בשדה זו דמכדי כו': והא אשה כשדה זו דמיא. דיש בחלו שאין בידו להביא עלמו לכלל קידושין כאשר אין ביד זה לכוף את בעל השדה למוכרה, דעבד ושפחה אין בידם לשחרר עלמם ואין ביד אשה להמית את בעלה או אחותה, ואמר ר"מ לכשיבואו לכלל קידושין מקודשת היא למפרע: ג) שנתנבאו באותו הפרק. בימי עוזיהו יותם אחז יחזקיה חוץ ממיכה שלא היה בימי עוזיהו: סוף נביאים הוו. שהם היו בבית שני בשנת שתים לדריוש האחרון: ישעיה קדים לירמיה וליחזקאל. שהרי ישעיהו בימי עוזיהו, וירמיה בימי יאשיה ובניו נתנבא בירושלים, ויחזקאל בגולה בימי צדקיה: ד) מתני' טפת חלב שנפלה על החתיכה. בתוך הקדרה על אחת מן החתיכות, ולא הגיס את הקדרה, ולא נחלק טעם הטפה אלא לאותה חתיכה בלבד: אם יש בנותן טעם. בתוך חתיכה, כלומר שאין באותה חתיכה לבדה ששים לבטל הטפה, מיד נאסרת החתיכה: ניער את הקדירה. הגיס בה מיד קודם שקבלה החתיכה טעם מן הטפה, דהשתא נתערבה הטפה בכולן: אם יש בה בנותן טעם. באותה קדרה, כלו' אין כח בטפה לאסור כולן אא"כ יש בנותן טעם ליתן בכל הקדירה: גמ' טעמו ולא ממשו בעלמא. הא דאסרינן בכל איסורין שנתנו טעם בהיתר אעפ"י שאין אוכל ממש, כגון סילק את האיסור ואין כאן אלא טעמו: דאורייתא. היא, דגמרינן מבשר בחלב דאסריה רחמנא באכילה, ואע"ג דכי מסלק זה מתוך זה לאחר בישולו אין כאן אלא הטעם,

ג בבא בתרא יד: ד חולין קח.

ומניחה

דאי סלקא דעתך דרבנן מבשר בחלב מאי טעמא לא גמרינן דחידוש הוא, אי חידוש הוא אף על גב דליכא נותן טעם נמי. א"ל רבא דרך בישול אסרה תורה: אמר רב כיון שנתן טעם בחתיכה החתיכה עצמה נעשית נבלה ואוסרת כל החתיכות כולן מפני שהן מינה. אמר ליה מר זוטרא בריה דרב מרי לרבינא, מכדי רב כמאן אמר לשמעתיה כרבי יהודה דאמר מין במינו לא בטיל לימא פליגא אדרבא, דאמר רבא קסבר רבי יהודה כל שהוא מין ומינו ודבר אחר סלק את מינו כמי שאינו, ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו? א"ל אי דנפל ברוטב רכה הכי נמי, הכא במאי עסקינן דנפל ברוטב עבה. ומאי קסבר, אי קסבר אפשר לסוחטו מותר אמאי נעשת נבלה. אלא קסבר אפשר לסוחטו אסור, דאתמר רב ורבי חנינא ורבי יוחנן דאמרי אפשר לסוחטו אסור, שמואל ורבי שמעון בר רבי וריש לקיש דאמרי אפשר לסוחטו מותר: וסבר רב אפשר לסוחטו אסור, והאתמר כזית בשר שנפל לתוך יורה של חלב, אמר רב בשר אסור וחלב מותר. ואי סלקא דעתך אפשר לסוחטו אסור, חלב אמאי מותר חלב נבלה הוא? לעולם קסבר רב אפשר לסוחטו אסור ושאני התם דאמר קרא (שמות כג) לא תבשל גדי בחלב אמו, גדי אסרה תורה

ומיניה גמרינן לכל איסורין במה מלינו: דאי סלקא דעתך. בכל שאר איסורין טעמו דרבנן הוא דלא גמרינן להו: דחידוש הוא. דשניהם מין היתר זה לבדו וזה לבדו וכשנתערבו נאסרו, ועוד שדרך בישול נאסרו בלא אכילה, הילכך לא גמרינן חומרא מינייהו: אע"ג דליכא נותן טעם נמי. אסור דהא חדושא חדוש ביה רחמנא ואפילו כל דהו, דהא בשר בחלב הוא, אלא ש"מ לאו חידושא: דרך בישול אסרה תורה. לעולם אימא לך חידוש הוא, ודקאמרת אע"ג דליכא טעמא לתסר, מדלא אסרתו תורה אלא דרך בישול שאסור הבשר להתבשל בחלב ואין לך כגון זו שלא יתן טעם, ש"מ דבעינן טעמא: אמר רב. הא דתנן במתניתין אם יש בנותן טעם באותה החתיכה אסור, לאסור את כל הקדירה קאמר, דכיון דנאסרה החתיכה אוסרת היא כל החתיכות כולן ואפילו יש בהן כדי לבטל החתיכה: מפני שהן מינה. ורב סבר לה כר' יהודה דאמר מין במינו לא בטיל: כל שהוא מין ומינו ודבר אחר. שעם מינו. מין דאיסור שנתערב עם מינו ושאינו מינו דהיתר: סלק את מינו דהיתר כמו שאינו. ואינו מועיל לא לבטלו לאיסור דמין במינו לא בטיל, ולא נוסף עליו להיות שניהם איסור, אלא שלקהו כאילו אינו כאן וירבה שאינו מינו של היתר על האיסור ויבטלנו, והכא נמי יש כאן רוטב שיוכל לבטל את כל החתיכה הנאסרת ואמאי אוסרת: ברוטב עבה. דק דק של בשר ושומן דכוליה מין בשר הוא: מאי קסבר רב. באפשר לסוחטו. באיסור שנבלע בהיתר ונתן בו טעם ואסרו, וחזר ובישל ההיתר הזה עם היתר אחר, שאפשר האיסור הנבלע בזה ליסחט ממנו וליחלק בהיתר אחרון, ואין בו כשיעור לאסור את האחרון: אי קסבר. דהותר גם הראשון מפני שנפלט האיסור ממנו, ולכתחילה הוא דאסור שאין מבטלין איסור לכתחילה, ומיהו דיעבד שרי לאכול אף הראשון: אמאי החתיכה נעשית נבלה. הא אפשר היא ליסחט ממנה וליחלק לאחרים ואין לנו לאסור עד שיתן החלב טעם בכולן: אלא קסבר. משנאסרה החתיכה שוב אין לה היתר בסחיטה ואף ההיתר שבה נעשה איסור להיות שיעור גדול לאסור אחרים הרבה: מותר.

אף

אף הראשון שנאסר: והכא. דסבר רב חלב מותר: פרק סח א] מתני' ניצוצות. שנתזין מן הנר: גמ' מהיכנו. שהיה מוכן מתחלה לטלטלו ועכשיו עושהו מוקלה, דלא יוכל ליטלו משם כל היום משום דנעשה בסיס לגילולות: אין בהן ממש. ומשכבו מותר ליטלן: כרבי יוסי. דקתני עושה מחילה בכל הכלים בין מלאין בין ריקנין כדי שלא תעבור הדליקה, רבי יוסי אוסר בכלי חרס חדשים מלאים מים, שאין יכולין לקבל האור והן מתבקעין ומכבין את הדליקה: הכא נמי. דקתני אין נותנין לתוכן מים: בשבת. קאמר ורבי יוסי היא: והתניא. אפילו בערב שבת אסור, ואי לגרם כבוי מדמית לה אפילו כרבי יוסי לא מתוקמא, דבערב שבת לא אמר רבי יוסי: אלא אמר רב אשי. מתניתין אפילו לרבנן דרבי יוסי, דלא דמי לגרם כבוי, דהתם כי מטי דליקה לכלים דליקה הוא דפקעה להו וגרמא בעלמא הוא, אבל זה שנתן את המים ממש תחת הנר מכבה ממש הוא וגזרה מבעוד יום אטו משתשכה: שמקרב את כבויו. והוה ליה מכבה ממש אי הוה יהיב לה בשבת: ב] מתני' זה בא בחביתו. ופגע זה בזה: פטור. שזה מהלך כדרכו והוא מיהר ללכת: גמ' כרבוצה במהלכת. דבעל קורה שעמד הוי משונה

תורה ולא חלב: וסבר רב גדי אסרה תורה ולא חלב, והא אתמר חצי זית בשר וחצי זית חָלָב שבשלן זה עם זה, אמר רב לוקה על אכילתו ואינו לוקה על בשולו, ואי סלקא דעתך גדי אסרה תורה ולא חלב אמאי לוקה חצי שיעור הוא? אלא לעולם קסבר רב חלב נמי אסור, והכא במאי עסקינן כגון שנפל לתוך יורה רותחת דמבלע בלע מפלט לא פלט. סוף סוף כי נייח הדר פליט? כשקדם וסלקו:

פרק סח.

ותסברא?!

[קושיא זו קרובה בטעם לקושית „ולטעמך" ומקומה אחר לימא]...

א מתני' נותנין כלי תחת הנר לקבל ניצוצות. ולא יתן לתוכו מים מפני שהוא מכבה:

גמ' והא קמבטל כלי מהיכנו? א"ר הונא בריה דרב יהושע ניצוצות אין בהן ממש: ולא יתן לתוכו מים מפני שהוא מכבה. לימא תנן סתמא כרבי יוסי דאמר גורם לכבוי אסור? ותסברא, אימור דאמר רבי יוסי בשבת, בערב שבת מי אמר?! וכי תימא הכא נמי בשבת, והתניא נותנין כלי תחת הנר לקבל ניצוצות, בשבת ואין צריך לומר בערב שבת. ולא יתן לתוכו מים מפני שהוא מכבה, מערב שבת ואין צריך לומר בשבת? אלא אמר רב אשי אפילו תימא רבנן שאני הכא מפני שמקרב את כבויו: ב מתני' זה בא בחביתו וזה בא בקורתו נשברה כדו של זה בקורתו של זה פטור, שלזה רשות להלוך ולזה רשות להלוך. היה בעל קורה ראשון ובעל חבית אחרון, נשברה חבית בקורה פטור בעל הקורה, ואם עמד בעל קורה חייב, ואם אמר לבעל חבית עמוד פטור. היה בעל חבית ראשון ובעל קורה אחרון נשברה חבית בקורה חייב, ואם עמד בעל חבית פטור, ואם אמר לבעל קורה עמוד חייב, וכן זה בא בנרו וזה בפשתנו: גמ' אמר ריש לקיש שתי פרות ברשות הרבים, אחת רבוצה ואחת מהלכת, בעטה מהלכת ברבוצה פטורה רבוצה במהלכת חייבת

א שבת מז. ב בבא קמא לב.

משוגה שאין דרך לפוש ברשות הרבים: הא סיועי בעי. דרבוצה במהלכת חייבת: נמי קשיא. לריש לקיש: טעמא דבעטה. רבוצה במהלכת: הא הוזקה. ממילא מהלכת ברבוצה פטורה דפסקה. קורה לאורחא כשלדא. שהיו רחבים לרוחב הדרך, הלכך אפילו ממילא חייב, שאין דרך לבעל חבית לנטות לסגויי באידך גיסא.

הלכך טעמא דבעטה אבל ממילא פטור: קא מסגי. בעל הקורה ואין כאן שנוי הלכך פטור, אבל מהלכת שבעטה ברבוצה שנתה את דרכה ואימא לך דחייבת:

ג] מתני' ומים במים. מים שנתנסכו לעבודת כוכבים נפלו במים דהיתר: גמ' ראשון ראשון. שנפל בעל יין כשר שבבור ומותר בהנאה: התירא לגו איסורא. דקמא קמא דהתירא בטיל ליה: למיא דהתירא. וקתני מכי יהיב טעמא בחמרא מתסר: לא חמרא דהתירא למיא דאיסורא. ואשמועינן דכל כמה דיהיב מיא טעמא בחמרא איתסר עד שיבטל טעם היין את טעם המים, וכגון דנפיל כולה כחדא דלא אפשר למיא דאיסורא לבטל: וקתני סיפא מים במים בנותן טעם. אלמא איסורא בגו התירא אע"ג דרובא דהתירא לא אמרינן קמא קמא בטל: כולה מתניתין התירא לגו איסורא. ורישא מיא דאיסורא וסיפא מיא דהתירא: צירצור קטן. פך קטן: עמודיה. עמוד היין היינו הקילוח היוצא מפיו

חייבת. לימא מסייע ליה היה בעל קורה ראשון ובעל חבית אחרון, נשברה חבית בקורה פטור, ואם עמד בעל קורה חייב, והא הכא דכרבוצה במהלכת דמי וקתני חייב? ותסברא הא סיועי בעיא, לא מסתייה דלא מסייע אלא מקשה נמי קשיא, טעמא דבעטה הא הוזקה ממילא פטור, והא מתניתין דממילא וקתני חייב?! מתניתין דפסקה לאורחא כשלדא, הכא כגון דרבעה בחד גיסא איבעי ליה לסגויי באידך גיסא, אלא סיפא דמתניתין מסייע ליה לריש לקיש, דקתני היה בעל חבית ראשון ובעל קורה אחרון, נשברה חבית בקורה חייב ואם עמד בעל חבית פטור, והא הכא דכמהלכת ברבוצה דמי וקתני פטור? מתניתין דכי אורחיה קא מסגי, הכא אמר ליה נהי דאית לך רשות לסגויי עלי, לבעוטי בי לית לך רשותא:

ג מתני' יין נסך אסור ואוסר בכל שהוא. יין ביין ומים במים בכל שהוא. יין במים ומים ביין בנותן טעם. זה הכלל מין במינו במשהו ושלא במינו בנותן טעם: גמ' כי אתא רב דימי א"ר יוחנן המערה יין נסך מחבית לבור אפילו כל היום כולו ראשון ראשון בטל. תנן יין נסך אסור ואוסר בכל שהוא, מאי לאו דקא נפיל איסורא לגו התירא? לא דקא נפיל התירא לגו איסורא: ת"ש יין במים בנותן טעם, מאי לאו דקא נפיל חמרא דאיסורא למיא דהתירא? לא, דקא נפיל חמרא דהתירא למיא דאיסורא. ומדרישא במיא דאיסורא סיפא נמי במיא דאיסורא וקתני סיפא מים ביין בנותן טעם? אמר לך רב דימי כולה מתניתין התירא לגו איסורא, ורישא דקא נפיל חמרא דהתירא למיא דאיסורא, סיפא דקא נפיל מיא דהתירא לחמרא דאיסורא: כי אתא רב יצחק בר יוסף אמר רבי יוחנן המערה יין נסך מצירצור קטן לבור אפילו כל היום כולו ראשון ראשון בטל, ודוקא צירצור קטן דלא נפיש עמודיה אבל חבית דנפיש עמודיה לא: כי אתא רבין אמר רבי יוחנן יין נסך שנפל לבור ונפל שם קתון של מים רואין

ג עבודה זרה עג.

מפיו: רואין את ההיתר כאילו אינו. ולא אמרינן הרי נאסר כל היין ורבה היין על המים, דהא הוי חמרא רובא, אלא כאיסור שנפל גרידא משערינן והיכא מיא רובא, אלמא פליג רבין אדרב דימי, ואשמועינן דמיא הוא דמבטל חמרא אבל חמרא לא מבטל חמרא: תחלה. קודם יין נסך, דכי נפל יין נסך אשכחוה מיא ובטלוה: מצא מין את מינו וניעור. כלומר נתחזק ונתוסף איסורו ורבה יין על המים: ואיכא דמתני. להא דרב שמואל בר יהודה אמתניתין: לא בעי תחלה. ואפילו נפל קיתון לבסוף סבירא ליה דמבטלין מים את האיסור: בעי תחלה. דאי לאו תחלה אתא לאשמועינן מאי קמ"ל הא רבין נמי הכי קאמר: [ד] הגדילו. המים והיין: באיסור. שנפל יין נסך בסוף והגדילו: אסור. ולא אמרינן רואין את ההיתר כאילו אינו, אלא יין נסך מתחבר למינו ואין המים רבין עליו, וכל שכן אם נפלו מים בסוף כדאמרינן לעיל: הגדילו בהיתר. שנפל יין היתר בסוף כבר בטל יין נסך במים, שהמים רבו עליו בהיותו לבדו, ומשבטל לגמרי שוב אינו חוזר וניעור: אפילו הגדילו באיסור. הואיל ומים נפלו תחלה לא אמרינן מצא מין את מינו: א"ל ר' ירמיה

רואין את ההיתר כאילו אינו והשאר מים רבים עליו ומבטלין אותו. כי אתא רב שמואל בר יהודה א"ר יוחנן לא שנו אלא שנפל קתון של מים תחלה, אבל לא נפל שם קתון של מים תחלה מצא מין את מינו וניעור: איכא דמתני לה אמתניתין יין ביין כל שהוא. אמר רב שמואל בר יהודה א"ר יוחנן לא שנו אלא שלא נפל שם קתון של מים, אבל נפל שם קתון של מים רואין את ההיתר כאילו אינו והשאר מים רבין עליו ומבטלין אותו. מאי איכא בין לדמתני לה אמתניתין בין לדמתני לה אדרבין? מאן דמתני לה אמתניתין לא בעי תחלה ומאן דמתני לה אדרבין בעי תחלה: [ד] אתמר יין נסך שנפל לבור ונפל שם קיתון של מים, אמר חזקיה הגדילו באיסור אסור, הגדילו בהיתר מותר, ור' יוחנן אמר אפילו הגדילו באיסור מותר. א"ל רבי ירמיה לרבי זירא לימא חזקיה ור' יוחנן בפלוגתא דר"א ורבנן קמפלגי, דתניא שאור של חולין ושל תרומה שנפלו לתוך העיסה, לא בזה כדי לחמץ ולא בזה כדי לחמץ ונצטרפו וחמצו, ר"א אומר אחר אחרון אני בא, וחכמים אומרים בין שנפל האיסור בתחלה ובין בסוף אינו אסור עד שיהא בו כדי להחמיץ? ותסברא והאמר אביי לא שנו אלא שקדם וסלק את האיסור אבל לא קדם וסלק את האיסור אסור, חזקיה דאמר כמאן? אלא הכא

ברואין

לר' זירא. ר' ירמיה לא הוה קים ליה בטעמייהו וסבר דטעמיה דחזקיה משום דאחר אחרון אני בא כר"א, הלכך נפל יין נסך בסוף אסור נפל כשר בסוף מותר, ורבי יוחנן כרבנן דאמרי עד שיהא באיסור לבדו כדי לבטל את המים אבל היתר לא יצטרף עמו לבטל את המים ולאסור: לא שנו. לר"א דאם נפל היתר בסוף מותר: וסלק את האיסור. ולא נשלם השיעור אפילו על ידי צירוף: אבל לא קדם וסלקו. מצטרף היתר לאיסור להשלים את השיעור: חזקיה דאמר כמאן. אי כר"א קאמר אפי' הגדילו בהיתר אסור דהכא ליכא למימר קדם וסלקו, ואי כרבנן אפילו הגדילו באיסור מותר, דהא אמרינן אפילו נפל איסור בסוף אינו אסור: אלא. גבי פלוגתא דשאור איכא למימר חזקיה ור"י תרווייהו אי כר"א אי כרבנן, דטעמא דהכא והתם לא דמי, דשאור היינו טעמא דלא בטיל משום דמתקן לכולה עיסה ואיסוריה לאו במסהו,

ד עבודה זרה עג.

ור"א

ור"א ורבנן בזה וזה גורם פליגי, אבל ביין נסך במינו איסורו במשהו ושלא במינו בנותן טעם, ופלוגתא דחזקיה ורבי יוחנן משום מינו ושאינו מינו: וברואין קמפלגי. חזקיה סבר לא אמרינן רואין את מינו כאילו אינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו, אלא כיון דיין כשר קודם ליין נסך, ויין כשר הוה רבה על המים, כי נפל יין נסך מלא מין את מינו וניעור, אבל כי נפל נסך ברישא בטל ליה במים, דמים הוי טפי עליה, וכי הדר נפל כשר שרי דמשבטל יין נסך לא אמרינן חוזר וניעור: ור' יוחנן סבר. כיון דנפל נסך למינו ושאינו מינו רואין את מינו כאילו אינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו: ומזגן במים. לפי כח היין ויש במים שבשניהם כדי לבטל את התרומה ברוב: מהו. מי אמרינן רואין של חולין כאילו אינו והמים רבים על התרומה, או דלמא מלא מין את מינו וניעור, ורבה היין על המים:

ברואין קמפלגי, לחזקיה לית ליה רואין לר' יוהנן אית ליה. ומי אית ליה לר' יוחנן רואין, והא בעי מיניה ר' אסי מר' יוחנן שני כוסות אחד של חולין ואחד של תרומה, ומזגן ועֵרבן זה בזה מהו, ולא פשט ליה? מעיקרא לא פשטה ליה לבסוף פשט ליה. אתמר נמי א"ר אמי א"ר יוחנן ואמרי לה א"ר אסי א"ר יוחנן ב' כוסות אחד של חולין ואחד של תרומה ומזגן וערבן זה בזה, רואין את ההיתר כאילו אינו והשאר מים רבין עליו ומבטלין אותו:

פרק סט.

תִּקְוַת יִשְׂרָאֵל. (אגדה)

א יָתִיב רַב אַמִּי וְרַב אַסִּי קַמֵּיהּ דְּרַבִּי יִצְחָק נַפְּחָא, מַר אָמַר לֵיהּ לֵימָא מַר שְׁמַעְתְּתָא, וּמַר אָמַר לֵיהּ לֵימָא מַר אַגַּדְתָּא, פָּתַח לְמֵימַר אַגַּדְתָּא וְלֹא שָׁבִיק מַר, פָּתַח לְמֵימַר שְׁמַעְתְּתָא וְלֹא שָׁבִיק מַר, אָמַר לָהֶם אֶמְשׁוֹל לָכֶם מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה לְאָדָם שֶׁיֵּשׁ לוֹ שְׁתֵּי נָשִׁים, אַחַת יַלְדָּה וְאַחַת זְקֵנָה, יַלְדָּה מְלַקֶּטֶת לוֹ לְבָנוֹת, זְקֵנָה מְלַקֶּטֶת לוֹ שְׁחוֹרוֹת, נִמְצָא קֵרֵחַ מִכָּאן וּמִכָּאן. אָמַר לָהֶם אִי הָכִי אֵימָא לְכוּ מִלְּתָא דְּשַׁוְיָא לְתַרְוַיְיכוּ (שמות כב) כִּי תֵצֵא אֵשׁ וּמָצְאָה קוֹצִים, תֵּצֵא מֵעַצְמָהּ, שַׁלֵּם יְשַׁלֵּם הַמַּבְעִיר אֶת הַבְּעֵרָה. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָלַי לְשַׁלֵּם אֶת הַבְּעֵרָה שֶׁהִבְעַרְתִּי, אֲנִי הִצַּתִּי אֵשׁ בְּצִיּוֹן שֶׁנֶּאֱמַר (איכה ד) וַיַּצֶּת אֵשׁ בְּצִיּוֹן וַתֹּאכַל יְסוֹדוֹתֶיהָ, וַאֲנִי עָתִיד לִבְנוֹתָהּ בְּאֵשׁ שֶׁנֶּאֱמַר (זכריה ב) וַאֲנִי אֶהְיֶה לָּהּ חוֹמַת אֵשׁ סָבִיב וּלְכָבוֹד אֶהְיֶה בְתוֹכָהּ: ב רַבִּי לֵוִי בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסֵי בַּר אִלְעָאִי אָמַר. עֵשָׂו מוֹנֶה לַחַמָּה שֶׁהִיא גְדוֹלָה וְיַעֲקֹב מוֹנֶה לַלְּבָנָה שֶׁהִיא קְטַנָּה, כָּל זְמַן שֶׁאוֹרוֹ שֶׁל גָּדוֹל קַיָּם אֵין אוֹרוֹ שֶׁל קָטָן מִתְפַּרְסֵם, שָׁקַע אוֹרוֹ שֶׁל גָּדוֹל מִתְפַּרְסֵם אוֹרוֹ שֶׁל קָטָן. כַּךְ כָּל זְמַן שֶׁאוֹרוֹ שֶׁל עֵשָׂו קַיָּים אֵין אוֹרוֹ שֶׁל יַעֲקֹב מִתְפַּרְסֵם, שָׁקַע אוֹרוֹ שֶׁל עֵשָׂו מִתְפַּרְסֵם אוֹרוֹ שֶׁל יַעֲקֹב. הֲדָא דִכְתִיב (ישעיה ס) קוּמִי אוֹרִי כִּי בָא אוֹרֵךְ, כִּי הִנֵּה הַחֹשֶׁךְ יְכַסֶּה אֶרֶץ וַעֲרָפֶל לְאוּמִּים וּכְבוֹד ה' עָלַיִךְ זָרַח: ג שְׁתֵּי יְרוּשׁוֹת הִנְחִיל יִצְחָק לִשְׁנֵי בָנָיו, הִנְחִיל לְיַעֲקֹב הַקּוֹל, וְכֵן הוּא אוֹמֵר (בראשית כז) הַקּוֹל קוֹל יַעֲקֹב, וְהִנְחִיל לְעֵשָׂו הַיָּדַיִם שֶׁנֶּאֱמַר (שם) וְהַיָּדַיִם יְדֵי עֵשָׂו. וְעֵשָׂו הָיָה

א בבא קמא ס: ב בראשית רבה פ"ו. ג שמות רבה פכ"א.

מתגאה

מִתְגָּאֶה בִּירוּשָׁתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר כ) וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֱדוֹם לֹא תַעֲבוֹר בִּי פֶּן
בַּחֶרֶב אֵצֵא לִקְרָאתֶךָ, וְיַעֲקֹב מִתְגָּאֶה בִּירוּשָׁתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כו) וַנִּצְעַק
אֶל ה׳ אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, וּלְעָתִיד לָבֹא שְׁנֵיהֶם נוֹטְלִים שְׂכָרָם. עֵשָׂו נוֹטֵל
שְׂכָרוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה לד) כִּי רִוְּתָה בַשָּׁמַיִם חַרְבִּי הִנֵּה עַל אֱדוֹם תֵּרֵד,
וְיַעֲקֹב נוֹטֵל שְׂכָרוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה לג) קוֹל שָׂשׂוֹן וְקוֹל שִׂמְחָה: ד וְאָמַר בַּיּוֹם
הַהוּא הִנֵּה אֱלֹהֵינוּ זֶה קִוִּינוּ לוֹ וְיוֹשִׁיעֵנוּ (ישעיה כה) אִם אֵין בְּיַד יִשְׂרָאֵל אֶלָּא
הַקִּוּוּי כְּדַאי הֵם לִגְאוּלָּה בִּשְׂכַר הַקִּוּוּי, וְכֵן הוּא אוֹמֵר (איכה ג) טוֹב ה׳
לְקֹוָיו, וְאוֹמֵר (זכריה ט) שׁוּבוּ לְבִצָּרוֹן אֲסִירֵי הַתִּקְוָה. שֶׁמָּא תֹאמַר (ירמיה ח)
עָבַר קָצִיר כָּלָה קָיִץ וַאֲנַחְנוּ לֹא נוֹשָׁעְנוּ, תַּלְמוּד לוֹמַר (תהלים כז) קַוֵּה אֶל
ה׳ חֲזַק וְיַאֲמֵץ לִבֶּךָ וְקַוֵּה אֶל ה׳, לֹא נוֹשַׁעְתֶּם קַוּוּ וְשׁוּבוּ וְקַוּוּ. וְאִם תֹּאמַר
עַד מָתַי נְקַוֶּה כְּתִיב (שם קלא) יַחֵל יִשְׂרָאֵל אֶל ה׳ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם: ה כִּי הוּא
טָרָף וְיִרְפָּאֵנוּ יַךְ וְיַחְבְּשֵׁנוּ (הושע ו) לְמִי שֶׁעָלְתָה לוֹ מַכָּה וְקָרְאָה הָרוֹפֵא,
כֵּיוָן שֶׁרָאָה שֶׁלֹּא נִתְרַפְּאֶת מַכָּתוֹ הוּא מְחַזֵּר אַחַר רוֹפְאִים אֲחֵרִים, וְלֹא
הָיָה מוֹצֵא לוֹ רְפוּאָה. אָמַר לוֹ לֵךְ אֵצֶל הָרוֹפֵא שֶׁקָּרַע לָךְ הַמַּכָּה וְהוּא
מְרַפֵּא אוֹתָךְ, כָּךְ אָמַר הַנָּבִיא כָּל מַה שֶּׁאַתֶּם מַפְלִיגִים מִן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ
הוּא הַנֶּחָמוֹת רְחוֹקִים מִכֶּם, אֶלָּא עֲשׂוּ תְּשׁוּבָה וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גּוֹאֵל
אֶתְכֶם, הוּא שֶׁהִכָּה הוּא שֶׁמְּרַפֵּא, מָחַצְתִּי וַאֲנִי אֶרְפָּא, אֲנִי הוּא שֶׁהִכֵּיתִי
שֶׁנֶּאֱמַר (איכה א) מִמָּרוֹם שָׁלַח אֵשׁ בְּעַצְמֹתַי, וַאֲנִי הוּא הַמְרַפֵּא שֶׁנֶּאֱמַר
(ישעיה מט) אָנֹכִי אָנֹכִי הוּא מְנַחֶמְכֶם: ו יַעַנְךָ ה׳ בְּיוֹם צָרָה (תהלים כ) מָשָׁל
לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה לְאָב וּבֵן שֶׁהָיוּ מְהַלְּכִין בַּדֶּרֶךְ, נִתְיַגַּע הַבֵּן, אָמַר לְאָבִיו
אַבָּא הֵיכָן הִיא הַמְּדִינָה, אָמַר לוֹ בְּנִי סִימָן זֶה יְהֵא בְּיָדְךָ אִם רָאִיתָ בֵּית
הַקְּבָרוֹת לְפָנֶיךָ הֲרֵי הַמְּדִינָה קְרוֹבָה לָךְ, כָּךְ הַנָּבִיא אוֹמֵר לְיִשְׂרָאֵל אִם
רָאִיתָ הַצָּרוֹת שֶׁיְּכַסּוּ אֶתְכֶם מִיַּד אַתֶּם נִגְאָלִין שֶׁנֶּאֱמַר יַעַנְךָ ה׳ בְּיוֹם צָרָה:
ז זֹאת אָשִׁיב אֶל לִבִּי עַל כֵּן אוֹחִיל (איכה ג) ר׳ אַבָּא בַּר כַּהֲנָא בְּשֵׁם רַבִּי
יוֹחָנָן אָמַר מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה לְמֶלֶךְ שֶׁנָּשָׂא מַטְרוֹנָה וְכָתַב לָהּ כְּתוּבָּה
מְרוּבָּה, וְאָמַר לָהּ כָּךְ וְכָךְ חוּפּוֹת אֲנִי עוֹשֶׂה לִיךְ, כָּךְ וְכָךְ אַרְגְּוָנוֹת
טוֹבוֹת אֲנִי נוֹתֵן לִיךְ, הִנִּיחָהּ הַמֶּלֶךְ וְהָלַךְ לוֹ לִמְדִינַת הַיָּם וְאִיחֵר לְשָׁם,
נִכְנְסוּ שְׁכֵנוֹתֶיהָ אֶצְלָהּ וְהָיוּ מַקְנִיטוֹת אוֹתָהּ וְאוֹמְרוֹת לָהּ הִנִּיחָךְ הַמֶּלֶךְ
וְהָלַךְ לוֹ לִמְדִינַת הַיָּם וְשׁוּב אֵינוֹ חוֹזֵר עָלַיִךְ, וְהָיְתָה בּוֹכָה וּמִתְאַנַּחַת,
וְכֵיוָן שֶׁנִּכְנְסָה לְתוֹךְ בֵּיתָהּ פּוֹתַחַת וּמוֹצִיאָה כְּתוּבָּתָהּ וְקוֹרְאֶת וְרוֹאָה
בִּכְתוּבָּתָהּ כָּךְ וְכָךְ חוּפּוֹת אֲנִי עוֹשֶׂה, כָּךְ וְכָךְ אַרְגְּוָנוֹת טוֹבוֹת אֲנִי נוֹתֵן
לָךְ, מִיַּד הָיְתָה מִתְנַחֶמֶת. לְיָמִים בָּא הַמֶּלֶךְ, אָמַר לָהּ בִּתִּי אֲנִי תָּמֵהַּ
אֵיךְ הִמְתַּנְתְּ לִי כָּל אוֹתָן הַשָּׁנִים, אָמְרָה לוֹ אֲדוֹנִי הַמֶּלֶךְ, אִלְמָלֵא כְּתוּבָּה
מְרוּבָּה שֶׁכָּתַבְתָּ וְנָתַתָּ לִי כְּבַר אִבְּדוּנִי שְׁכֵנוֹתַי. כָּךְ הָאוּמּוֹת מוֹנִין אֶת
יִשְׂרָאֵל וְאוֹמְרִים לָהֶם אֱלֹהֵיכֶם הִסְתִּיר פָּנָיו מִכֶּם וְסִילֵּק שְׁכִינָתוֹ מִכֶּם, עוֹד
אֵינוֹ חוֹזֵר עֲלֵיכֶם, וְהֵם בּוֹכִים וּמִתְאַנְּחִים, וְכֵיוָן שֶׁנִּכְנָסִים לְבָתֵּי כְנֵסִיּוֹת
וּלְבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת וְקוֹרִין בַּתּוֹרָה וּמוֹצְאִין שֶׁכָּתוּב (ויקרא כו) וּפָנִיתִי אֲלֵיכֶם
וְהִפְרֵיתִי אֶתְכֶם וְנָתַתִּי מִשְׁכָּנִי בְּתוֹכְכֶם וְהִתְהַלַּכְתִּי בְּתוֹכְכֶם, וְהֵם מִתְנַחֲמִים,

ד ילקוט תהלים. ה שם הושע. ו ילקוט תהלים. ז איכ״ר ג.

למזר כשיבוא קץ הגאולה אומר להם הקדוש ברוך הוא לישראל בני אני תמה היאך המתנתם לי כל אותן השנים, והם אומרים לפניו רבונו של עולם אילולי תורתך שנתת לנו כבר אבדונו האומות. לכך נאמר זאת אשיב אל לבי, ואין זאת אלא תורה שנאמר זאת התורה, וכן דוד אומר לולי תורתך שעשועי אז אבדתי בעניי: ח אמר רבי שמעון בן גמליאל כל מי שמתאבל על ירושלים בחורבנה עתידין לשמוח עמה בבנינה. הקדוש ברוך הוא נתאבל עליה שנאמר (ישעיה כב) כי יום מהומה ומבוסה ומבוכה לה' אלהים צבאות בגי חזיון, ועתיד לשמוח עמה שנאמר (שם סב) ומשוש חתן על כלה ישיש עליך אלהיך. מלאכי השרת נתאבלו שנאמר (שם לג) הן אראלם צעקו חוצה מלאכי שלום מר יבכיון, ועתידים לשמוח עמה שנאמר (שם סב) על חומותיך ירושלים הפקדתי שומרים כל היום וכל הלילה. חמה ולבנה נתאבלו שנאמר (שם יג) חשך השמש בצאתו וירח לא יגיה אורו, ועתידין לשמוח עמה שנאמר (שם ל) והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים כאור שבעת הימים ביום חבוש ה' את שבר עמו ומחץ מכתו ירפא. שמים וארץ נתאבלו שנאמר (שם נ) אלביש שמים קדרות ושק אשים כסותם, ונאמר (ירמיה ד) ראיתי את הארץ והנה תהו ובהו, ועתידין לשמוח עמה שנאמר (ישעיה מד) רנו שמים כי עשה ה' הריעו תחתיות ארץ. אילנות נתאבלו שנאמר (חבקוק ג) כי תאנה לא תפרח ואין יבול בגפנים כחש מעשה זית ושדמות לא עשה אכל, ועתידין לשמוח עמה שנאמר (יואל ב) כי עץ נשא פריו תאנה וגפן נתנו חילם, ואומר (יחזקאל לו) ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל כי קרבו לבוא. גבעות והרים נתאבלו שנאמר (ירמיה ד) ראיתי ההרים והנה רועשים וכל הגבעות התקלקלו, ועתידין לשמוח עמה שנאמר (ישעיה נה) ההרים והגבעות יפצחו לפניכם רנה וכל עצי השדה ימחאו כף. צדיקים נתאבלו שנאמר (שם סא) לשום לאבלי ציון, ועתידים לשמוח עמה שנאמר (שם סו) שמחו את ירושלים וגילו בה כל אוהביה שישו אתה משוש כל המתאבלים עליה, ואומר (שם סא) שוש אשיש בה' תגל נפשי באלהי כי הלבישני בגדי ישע: ט אמר הקדוש ברוך הוא שבועה היא לפני שכל שיחכה למלכותי אני בעצמי מעיד בו לטובה שנאמר (צפניה ג) לכן חכו לי נאם ה' ליום קומי לעד, באבלים שנצטערו עמי על ביתי החרב ועל היכלי השמם עכשיו אני מעיד בהם שנאמר (ישעיה נז) כי כה אמר וגו' את דכא ושפל רוח וגו', אל תהי קורא את דכא אלא אתי דכא, אלו אבלי ציון שהשפילו את רוחם ושמעו חרפתם ושתקו ולא החזיקו טובה לעצמם:

ח פסיקתא דרב כהנא. ט פסיקתא רבתי לס.

פרק ע א] גמ' שהיה לו לעמוד. כלומר בהכי מתוקמא מתניתין שבשא בנפילתו כדי עמידה ולא עמד: לכתף. לתקן הקורה על כתפו כדרך נושאי משאוי: לפוש. דמשונה הוא: והזגגין. מוכרי כלי זכוכית:

ב] מתני' ואחר כך מת אביו. אבל מת אביו ואח"כ טבח ומכר פטור, שהרי ירש את אביו ושלו הוא טובח ומוכר: גמ' והודה לאחד מהם. חלקו ומודה בקנס פטור: מהו. לחייבו לשלם לחברו את חלקו כשיבואו עדים

לפלוג וליתני בדידה?!

[משיב אאוקימתא דרישא. למה משמיע התנא חלוף הדין באופן אחר המוזכר בסיפא, הא גם באופן המוזכר ברישא יש מקום להלק]:

א מתני' שני קדרין שהיו מהלכין זה אחר זה ונתקל הראשון ונפל ונתקל השני בראשון, הראשון חייב בנזקי שני: גמ' אמר רבי יוחנן לא תימא מתניתין רבי מאיר היא דאמר נתקל פושע הוא וחייב, אלא אפילו לרבנן דאמרי אנוס הוא ופטור, הכא חייב, שהיה לו לעמוד ולא עמד. רב נחמן בר יצחק אמר אפילו תימא לא היה לו לעמוד, היה לו להזהיר ולא הזהיר. ורבי יוחנן אמר כיון דלא היה לו לעמוד לא היה לו להזהיר דטריד. תנן היה בעל קורה ראשון ובעל הבית אחרון, נשברה חבית בקורה פטור, ואם עמד בעל קורה חייב, מאי לאו שעמד לכתף דאורחיה הוא וקתני חייב דהוה ליה להזהיר? לא כשעמד לפוש. אבל עמד לכתף מאי פטור, אדתני סיפא ואם אמר לו לבעל חבית עמוד פטור, לפלוג וליתני בדידה, במה דברים אמורים כשעמד לפוש אבל עמד לכתף פטור?! הא קמ"ל דאע"ג דעמד לפוש כי קאמר לו לבעל הבית עמוד פטור. ת"ש הקדרין והזגגין שהיו מהלכין זה אחר זה, נתקל הראשון ונפל ונתקל השני בראשון והשלישי בשני, ראשון חייב בנזקי שני ושני חייב בנזקי שלישי. ואם מחמת ראשון נפלו ראשון חייב בנזקי כולם, ואם הזהירו זה את זה פטורין. מאי לאו שלא היה להם לעמוד? לא, שהיה להם לעמוד. אבל לא היה להם לעמוד מאי פטור, אי הכי אדתני סיפא אם הזהירו זה את זה פטורין, לפלוג וליתני בדידה, במה דברים אמורים שהיה להם לעמוד אבל לא היה להם לעמוד פטורים?! הא קמ"ל דאף על גב דהיה להם לעמוד כי הזהירו זה את זה פטורין:

ב מתני' גנב משל אביו וטבח ומכר ואחר כך מת אביו משלם תשלומי ארבעה וחמשה: גמ' בעא מיניה רבא מרב נחמן גנב שור של שני שותפין וטבחו והודה לאחד מהם מהו, חמשה בקר אמר רחמנא ולא חמשה חצאי בקר, או דלמא חמשה בקר אמר רחמנא ואפי' חמשה חצאי בקר? אמר ליה חמשה בקר אמר רחמנא ולא חמשה חצאי בקר. איתיביה גנב משל אביו וטבח ומכר ואח"כ מת אביו משלם תשלומי ארבעה וחמשה, והא הכא כיון דמת אביו כמו שקדם והודה לאחד מהם דמי, וקתני משלם תשלומי ארבעה וחמשה? א"ל הכא במאי עסקינן כגון שעמד אביו בדין. אבל לא עמד בדין מאי, אינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה, אי הכי אדתני סיפא גנב משל אביו ומת ואח"כ טבח ומכר אינו משלם תשלומי ד' וה', נפלוג בדידה, במה דברים אמורים כשעמד בדין אבל לא עמד בדין אינו משלם תשלומי ארבעה

א כ"ק לג. ב בס עא:

וחמשה

עדים: דלא אכלי בשרא דתורא. לא דקדקתי טעמו של דבר: ומאי שנא סיפא. כיון דרישא אפילו לא עמד בדין קאמר רחמנא דחמשה בקר ואפילו חמשה חלאי בקר, סיפא כשמת אביו ואחר כך טבח ומכר למה לא ישלם לאחיו את חלקם: וטבחו. כולו משמע:

ג] מתני' צאן ברזל. נקרא אם כל אחריות הנכסים על המקבל, וכל זמן שאין המקבל נותן מעותיו חולקין השכר כברזל שאינו נפחת: מן הנכרי. ששם לו הנכרי בהמותיו בדמים קצובין ולתת לו אותן דמים עד עשר שנים בין מתו בין הוזלו, ואותן ולדות שיהיו להם עד אותו זמן יהיו ביניהם: ולדותיהם. של אותו צאן ברזל כשיגדלו ויבכרו יפטרו מן הבכורה, דכיון דאי לא יהיב ליה זוזי לנכרי תפיס בהמה, ואי לא משכח בהמה תפיס ולדות, אישתכח דשייכא יד נכרי באמצע: ולדי ולדות. של צאן ברזל המגיעות לחלקו של ישראל כשיהיה להן ולדות בכורות, דהיינו רביעית לצאן ברזל ינתן לכהן: גמ' מרא. הנכרי: דמרא. דנכרי: דמקבל קיימא. דמקבל זוזי הוא דאיחייב להו, והאי דשקיל נותן חלי ולדות, בשכר המתנת מעות קא שקיל להו, דאי ברשות מרא קיימא אמאי רבית הוא דהא ברשותיה דמרא אשכח ולדות: מתניתין. בדקביל עליה הנכרי אונסא וזולא: צאן ברזל קרית ליה. בתמיה, הא צאן ברזל לא הוה אלא במקבל עליה המקבל אונסא דלהכי קרית ליה ברזל קשה ואינו נפחת כך זה הנותן לא יפחות מדמיו: ועוד מאי פסקא. בתמיה, כלומר פסקא למלתא דיש חילוק בין צאן ברזל לצאן ברזל: אדתני סיפא. דהתם: דלא קביל עליה. מרא אונסא וזולא אלא על המקבל יהא הכל: והכא. גבי בכורה, לאו משום דהוי ברשותיה של נכרי, אלא משום דמשכון הוי גביה:

והמשה?! אמר ליה הכי נמי, איידי דנסיב רישא גנב משל אביו וטבח ומכר ואח"כ מת אביו, תנא סיפא נמי גנב משל אביו ומת אביו ואח"כ טבח ומכר: לצפרא א"ל חמשה בקר אמר רחמנא ואפילו חמשה חצאי בקר, והאי דלא אמרי לך באורתא דלא אכלי בשרא דתורא, ואלא מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא? א"ל רישא קרינא ביה וּטְבָחוֹ כולו באיסורא, סיפא לא קרינא ביה וּטְבָחוֹ כולו באיסורא: ג מתני' המקבל צאן ברזל מן הנכרי ולדותיהם פטורים ולדי ולדותיהם חייבים. העמיד ולדותיהם תחת אמותיהן ולדי ולדות פטורין ולדי ולדי ולדות חייבים, רבן שמעון בן גמליאל אומר אפילו עד עשרה פטורים שאחריותן לנכרי: גמ' למימרא דכיון דלא נקיט מרא זוזא ברשותא דמרא קיימא, ורמינהו אין מקבלין צאן ברזל מישראל מפני שהוא רבית, אלמא ברשותא דמקבל קיימא? אמר אביי לא קשיא, הא דקביל עליה אונסא וזולא והא דלא קביל עליה אונסא וזולא. אמר ליה רבא דקביל עליה אונסא וזולא צאן ברזל קרית ליה?! ועוד מאי פסקא?! ועוד אדתני סיפא אבל מקבלים צאן ברזל מן הנכרי לפלוג וליתני בדידה, במה דברים אמורים דלא קביל עליה אונסא וזולא אבל קביל עליה אונסא וזולא שפיר דמי?! אלא אמר רבא אידי ואידי דלא קביל עליה אונסא וזולא, והכא גבי בכורה היינו טעמא דאילו אתי נכרי בעי זוזי ולא יהיב ליה תפיס לה לבהמה, ואי לא משכח לה לבהמה תפיס ולדות דידה, והרי יד נכרי באמצע, וכל יד נכרי באמצע פטור מן הבכורה:

דבר

ג בכורות טז.

פרק עא א] מצה בזמן הזה דאורייתא. לילה הראשון חובה: לטמא ושהיה בדרך רחוקה. וכזמן שבית המקדש קיים: וצריכי. דטמא ושהיה בדרך רחוקה לא יליף מערל ובן נכר, דהא אית להם תשלומין לפסח שני, הלכך הוה אמינא לא יאכל מצה בראשון עד שיעשה פסח שני ויקיים על מצות ומרורים יאכלוהו,

דבר שהיה בכלל.

א אמר רבא מצה בזמן הזה דאורייתא ומרור דרבנן. ומאי שנא מרור דכתיב (שמות כב) על מצות ומרורים, בזמן דאיכא פסח יש מרור ובזמן דליכא פסח ליכא מרור, מצה נמי הא כתיב על מצות ומרורים?! מצה מיהדר הדר ביה קרא (שם יב) בערב תאכלו מצות. ורב אחא בר יעקב אמר אחד זה ואחד זה דרבנן, אלא הכתיב בערב תאכלו מצות, ההיא מיבעי ליה לטמא ושהיה בדרך רחוקה, דסלקא דעתך אמינא כיון דפסח לא אכלי מצה נמי לא ניכול קמ"ל. ורבא? אמר לך טמא ושהיה בדרך רחוקה לא צריך קרא דלא גרעי מערל ובן נכר דתניא (שם) כל ערל לא יאכל בו, בו אינו אוכל אבל אוכל במצה ומרור. ואידך? כתיב בהאי וכתיב בהאי וצריכי. תניא כותיה דרבא (דברים טז) ששת ימים תאכל מצות וביום השביעי עצרת לה' אלהיך, מה שביעי רשות אף ששת ימים רשות, מאי טעמא, הוי דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד, לא ללמד על עצמו יצא, אלא ללמד על הכלל כולו יצא. יכול אף לילה הראשון רשות, ת"ל על מצות ומרורים יאכלוהו. אין לי אלא בזמן שבית המקדש קיים, בזמן שאין בית המקדש קיים מנין? ת"ל בערב תאכלו מצות: ב מתני' אף השמלה היתה בכלל כל אלו, ולמה יצאת? להקיש אליה, לומר לך מה שמלה מיוחדת שיש בה סימנין ויש לה תובעין, אף כל דבר שיש בו סימנין ויש לו תובעין חייב להכריז: גמ' מאי בכלל כל אלו? אמר רבא בכלל (דברים כב) כל אבדת אחיך: אמר רבא למה לי דכתב רחמנא שור חמור שה ושמלה צריכי. דאי כתב רחמנא שמלה הוה אמינא הני מילי בעדים דגופה וסימנים דגופה, אבל חמור בעדים דאוכף וסימנים דאוכף אימא לא מהדרינן ליה כתב רחמנא חמור דאפילו חמור בסימני אוכף. שור ושה דכתב רחמנא למה לי? שור דאפילו לגיזת זנבו ושה לגיזותיו.

ולכתוב

א פסחים קכ. ב בבא מציעא כו.

ואי כתב רחמנא בערב תאכלו מצות הוה מוקמי ליה בערל ובן נכר משום דלית ליה תשלומין, הלכך כתב רחמנא טמא ושהיה בדרך רחוקה: שביעי רשות. מדלא כתיב ביום השביעי תאכל מצות שהרי הוציאו מן הכלל: אף ששת ימים רשות. שאם רצה לאכול בשר בלא לחם או להתענות הרשות בידו: הוי דבר שהיה בכלל. דכתיב שבעת ימים תאכל מצות ויצא מן הכלל בהאי קרא דששת ימים: ללמד. שהוא רשות: על עצמו. לבדו: על הכלל כולו. דהיינו ז' ימים: ב] מתני' בכלל כל אלו. בכלל כל אבדת אחיך: למה יצאת. וכן תעשה לשמלתו: שהם שמלה יש בה סימן ויש לה בעלים תובעין אותה, שלא נעשית אלא בידי אדם ולא באת מן ההפקר: שיש לו תובעין. למעוטי מידי דידעינן ביה דמייאש: גמ' שור חמור שה ושמלה. לא תראה את שור אחיך או את שיו וכן תעשה לחמורו וכן תעשה לשמלתו: בסימני אוכף. אם אין לו סימן בחמור ויש לו סימן באוכף שעליו: כתב רחמנא חמור. קרא יתירא לדרשה: לגיזת זנבו. שאפילו שער שבסוף הזנב

יחזיר

ולכתוב רחמנא שור דאפילו לגיזת זנבו ובל שכן שה לגיזותיו ? אלא אמר רבא חמור דבור לר׳ יהודה ושה דאבדה לדברי הכל קשיא :

פרק עב .

הואיל . מתוך .

א מתני׳ חל להיות אחר השבת . בית שמאי אומרים מטבילין את הכל מלפני השבת , ובית הלל אומרים כלים מלפני השבת ואדם בשבת : גמ׳ דכולי עלמא מיהת כלי בשבת לא , מאי טעמא ? אמר רבא מפני שנראה כמתקן כלי . אי הכי אדם נמי ? אדם נראה כמיקר . הא תינח מים יפים מים רעים מאי איכא למימר ? אמר רב נחמן פעמים שאדם בא בשרב ורוחץ אפילו במי משרה . תינח בימות החמה בימות הגשמים מאי איכא למימר ? אמר רב נחמן בר יצחק פעמים שאדם בא מן השדה מלובלך בטיט ובצואה ורוחץ אפילו בימות הגשמים . תינח בשבת ביום הכפורים מאי איכא למימר ? אמר רבא מי איכא מידי דבשבת שרי וביום הכפורים אסור , אלא הואיל דבשבת שרי ביום הכפורים נמי שרי : ומי אית ליה לרבא הואיל , והתנן החושש בשניו לא יגמע בהן את החומץ אבל מטבל הוא כדרכו ואם נתרפא נתרפא , ורמינן עלה לא יגמע ופולט אבל מגמע ובולע ? ואמר אביי כי תנן נמי מתניתין מגמע ופולט תנן . ורבא אמר אפילו תימא מגמע ובולע ולא קשיא כאן קודם טבול כאן לאחר טבול , ואם איתא , נימא הואיל וקודם טבול שרי לאחר טבול נמי שרי

יחזיר : חמור דבור לר׳ יהודה . דמחייב על נזקי כלים בבור קשיא לן למאי אתא , דאילו לרבנן מיבעי להו ונפל שמה שור ולא אדם חמור ולא כלים : פרק עב א] מתני׳ חל . יום טוב : מטבילין את הכל . כל הצריך טבילה בין אדם בין כלים : מלפני השבת . דחייב אדם לטהר את עצמו ברגל , הלכך יטביל מערב שבת , דאסור להטביל בשבת ויו״ט : ואדם . אפילו בשבת : גמ׳ מפני שנראה כמתקן כלי . ודמיא לתקנת מלאכה , וגזור עלה מדרבנן : מים יפים . שדרך לרחוץ בהם : בשרב . חום : מי המשרה . מים ששורין הפשתה בהם : ביום הכפורים . שאסור ברחיצה משום ענוי ומותר בטבילת מצוה : מאי איכא למימר . הא ודאי מוכחא מלתא דלטבילה מתכוין ולא כמיקר : מי איכא מידי . דמלאכה : וביום הכפורים אסור . משום מלאכה : כיון דבשבת שרי . משום טעמא כמיקר : ביום הכפרים נמי שרי . ואע״ג דלא נראה כמיקר , שלא תחמיר לענין מלאכה ביום הכפורים משבת : ומי אית ליה הואיל . באיסורי שבת כהאי גונא , משום דשרי בהא לא תשרי בהא : את החומץ . לרפואה , דכל רפואה בשבת גזור בה רבנן משום שחיקת סממנים שהוא אב מלאכה כטוחן : מטבל הוא . בו מאכלו כדרכו : לא יגמע ופולט . דמוכחא מלתא דלרפואה עביד : קודם טבול . קודם אכילה מגמע ובולע דלאו מוכחא מלתא דלרפואה , דסברי חומץ אהני ליה למיכל : לאחר טבול . לאחר אכילה , דמוכחא מלתא דמשום רפואה , ואמאי הרי קודם אכילת שבת היה מותר ובחלי שבת התה אוסרו ובחלי שבת אתה מתירו : לאחר טבול נמי שרי .

שאין חילוק בשיעור של שבת: מההיא. דתומן, ושנייה כאביי, ואת זו דטבילה דאית ליה הואיל אמר לאחר חזרה: דלמא מהא. דטבילה דיוה"כ הדר ביה, ושל תומן אמר באחרונה: לא סלקא דעתך. למיסר טבילה ביוה"כ: בין בט' באב בין ביוה"ב. והתפ"י שאסורין ברחיצה: ב) חייבת בחלה. דלאו קרינא ביה: ומערבין בה. ערובי חצרות להוציא מבתים לחצר, שהבתים רשות לכל יחיד ויחיד, והחצר רשות כולן, וצריכין ערוב להוציא כל א' מביתו לחצר: ומשתתפין בה. שתוף קרוי במבוי, שחצרות הרבה פתוחין לו: ומברכין עליה. המוציא: ומזמנין עליה. שלשה שאכלו כאחת: ונאפת ביום טוב. משום חלק הרועים: בפסח. לילה הראשון של פסח שהוא מצוה לאכול מצה דכתיב (שמות יב) בערב תאכלו מצות, ושאר הימים אם רצה לאכול שאר דברים הרשות בידו: לפייסן בנבלה. ונמצאת כולה נאכלת לאדם: ומי אית ליה הואיל. סוף סוף מפרנס הכלבים ממנה, שהרי אין לו נבלה, ומשום אסמכתא דהואיל ואילו היה לו נבלה קא שרית לה: ג) מתני' לא את הקטן. כל מידי דלאו צורך אכילה: גמ' עולת נדבה. דאילו עולת חובת היום רחמנא שריא, אבל זו יש להקריבה לאחר יום טוב: לוקה. משום כל מלאכה לא יעשה בהם (שמות יב): לצורך. אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם (שם): בערוב הוצאה. אם נאסרה הוצאה ביו"ט ונתקנו הלכות ערובי חצרות

שרי?! הדר ביה רבא מההיא. וממאי דמההיא הדר ביה דלמא מהא הדר ביה? לא סלקא דעתך, דתניא כל חייבי טבילות טובלין כדרכן בין בתשעה באב בין ביום הכפורים:

ב אמר רב חסדא בהמה חציה של נכרי וחציה של ישראל מותר לשוחטה ביום טוב, דאי אפשר לכזית בשר בלא שחיטה. עיסה חציה של נכרי וחציה של ישראל אסור לאפותה ביום טוב, דהא אפשר ליה למפלגה בלישה. מתיב רב חנא בר חנילאי עיסת כלבים, בזמן שהרועין אוכלין ממנה חייבת בחלה ומערבין בה ומשתתפין בה ומברכין עליה ומזמנין עליה ונאפת ביום טוב ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח, ואמאי, והא אפשר ליה למפלגה בלישה? שאני עיסת כלבים הואיל ואפשר לפייסן בנבלה. ומי אית ליה לרב חסדא הואיל, והא אתמר האופה מיום טוב לחול, רב חסדא אמר לוקה. רבה אמר אינו לוקה. רב חסדא אמר לוקה לא אמרינן הואיל ומקלעי ליה אורחים חזי ליה השתא נמי חזי ליה. רבה אמר אינו לוקה אמרינן הואיל?! אלא לא תימא הואיל ואפשר, אלא כגון דאית ליה נבלה דודאי אפשר לפייסן בנבלה: ג מתני' בית שמאי אומרים אין מוציאין לא את הקטן ולא את הלולב ולא את ספר תורה לרשות הרבים, ובית הלל מתירין: גמ' תני תנא קמיה דר' יצחק בר אבדימי השוחט עולת נדבה ביום טוב לוקה. א"ל דאמר לך מני בית שמאי היא דאמרי לא אמרינן מתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה נמי שלא לצורך, דאי בית הלל הא אמרי מתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה נמי שלא לצורך, הכא נמי מתוך שהותרה שחיטה לצורך הותרה נמי שלא לצורך. מתקיף לה רבה ממאי דב"ש וב"ה בהא פליגי דלמא בערוב והוצאה לשבת ואין ערוב והוצאה ליו"ט קא מפלגי, דמר סבר ערוב הוצאה לשבת וערוב הוצאה

חצרות ליו"ט

הארות ליו"ט אם להו: ביום טוב לא. אבל שחיטה שהיא אב מלאכה ובכלל כל מלאכה לא יעשה בהם, אימא לך אפילו לב"ה אם הותרה לצורך לא הותרה שלא לצורך, והך מתניתא אפילו ב"ה: מתקיף לה רב יוסף. אהך אתקפתא דרבה: אלא מעתה. דסבירא להו לבית הלל אין איסור הוצאה ליו"ט: לפלגו באבנים. אי אין

ליו"ט, ומר סבר ערוב הוצאה לשבת ואין ערוב הוצאה ליו"ט, כדכתיב (ירמיה יז) ולא תוציאו משא מבתיכם ביום השבת, בשבת אין ביו"ט לא? מתקיף לה רב יוסף אלא מעתה ליפלגו באבנים? אלא מדלא מפלגו באבנים ש"מ בהוצאה שלא לצורך פליגי:

פרק עג.

ולטעמך?

[משיב על דברי המתמה הלא גם לטעמך ולשטתך לא אתי שפיר]:

א **אמר** ליה רבינא לרבא נשים בברכת המזון דאורייתא או דרבנן. למאי נפקא מינה לאפוקי רבים ידי חובתם, אי אמרת דאורייתא אתי דאורייתא ומפיק דאורייתא, ואי אמרת דרבנן, הוי שאינו מחויב בדבר, וכל שאינו מחויב בדבר אינו מוציא את הרבים ידי חובתן, מאי? תא שמע באמת אמרו בן מברך לאביו ועבד מברך לרבו ואשה מברכת לבעלה, אבל אמרו חכמים תבא מארה לאדם שאשתו ובניו מברכין לו. אי אמרת בשלמא דאורייתא, אתי דאורייתא ומפיק דאורייתא, אלא אי אמרת דרבנן אתי דרבנן ומפיק דאורייתא?! ולטעמך קטן בר חיובא הוא! אלא הכא במאי עסקינן כגון שאכל שיעורא דרבנן, דאתי דרבנן ומפיק דרבנן: ב **בעא** מיניה רב עמרם מרב חסדא המפקיד אצל חברו בשטר ואמר לו ההזרתים לך מהו, מי אמרינן מיגו דאי בעי אמר נאנסו מהימן השתא נמי מהימן, או דלמא אמר לו שטרך בידי מאי

בעי

איסור הוצאה אין איסור טלטול, שלא נאסר טלטול אלא משום הוצאה, ומה שלא גזרו על כל טלטולים אפילו על אוכלים וכלים, משום דאין גוזרין גזרה על הצבור אלא אם כן יכולין לעמוד בה: ש"מ. דלכולי עלמא יש הוצאה ליום טוב, אלא שמן התורה הותרה לצורך, וב"ה אית להו כיון דהותרה לצורך הותרה מן התורה לגמרי אלא רבנן גזרו במידי דהוי טרחא דלא צריך כגון באבנים, אבל בקטן וספר תורה דצריכין להו ביו"ט לא גזור. וב"ש לית להו מתוך, ומידי דלורך אכילה שהתורה התירתו הותר, ושאינו צורך אכילה באיסורו עומד:

פרק עג א] נשים בברכת המזון דאורייתא. דכתיב (דברים ח) ואכלת ושבעת והוה ליה מצות עשה שאין הזמן גרמא: או דרבנן. דכתיב (שם) על הארץ הטובה אשר נתן לך, והארץ לא נתנה לנקבות להתחלק, ואי משום בנות צלפחד, חלק אביהן נטלו שהיה מיוצאי מצרים: בן. קטן: מברך. ברכת המזון: לאביו. אם אין אביו יודע לברך: שיעורא דרבנן. כגון כזית לר"מ וכביצה לר"י, דמדאורייתא ואכלת ושבעת וברכת כתיב, אבל בשיעור כי האי לא מיחייב אלא מדרבנן, והלכך אתי קטן דרבנן ומפיק גדול: ב] בשטר. שכתב כמה הפקיד לו וחתמו בעדים, והגי ליה האי שטרא דלא מצי טעין נפקד לא היה דברים מעולם: מהו. דהא קי"ל דהמפקיד את חברו בעדים אין צריך להחזיר לו בעדים, אבל

הכא

א כתובות כ: ב בבא בתרא ע.

בעי? א"ל ולטעמך, וכי א"ל נאנסו מי מצי אמר ליה שטרך בידי מאי בעי?! א"ל סוף סוף כי אמר לו נאנסו לאו שבועה בעי, הכי נמי מאי נאמן נאמן בשבועה: לימא בפלוגתא דהני תנאי, דתניא שטר כיס היוצא על היתומים. דייני גולה אמרי נשבע וגובה כולו, ודייני א"י אמרי נשבע וגובה מחצה, ודכולי עלמא אית להו דנהרדעי, דאמרי נהרדעי האי עיסקא פלגא מלוה ופלגא פקדון, מאי לאו בהא קמפלגי, דמר סבר מצי א"ל שטרך בידי מאי בעי ומר סבר לא? אמרי לא, דכולי עלמא אית להו דרב חסדא, והכא בהא קמפלגי, דמר סבר אם איתא דפרעיה מימר הוה אמר, ומר סבר אימור מלאך המות הוא דאנסיה: ג מתני' אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות בדרישה וחקירה שנאמר (ויקרא כד) משפט אחד יהיה לכם:

גמ' דיני ממונות מי בעינן דרישה וחקירה, ורמינהו שטר שזמנו כתוב באחד בניסן בשמיטה, ובאו עדים ואמרו היאך אתם מעידין על שטר זה והלא ביום פלוני עמנו הייתם במקום פלוני, שטר כשר ועדיו כשרין, חיישינן שמא

הכא דאיכא שטר ביד המפקיד מי אמרינן דהכי נמי מהימן מיגו דאי בעי אמר נאנסו והוה מהימן ובשבועה: בידי מאי בעי. אילו החזרת לי פקדוני: לאו שבועה בעי. בתמיה והשתא אמרת נאמן בלא שבועה: שטר כיס היוצא על היתומים. ראובן שנתן מעות לשמעון למחצית שכר, וכתב לו שטר, ומת שמעון, והוציא ראובן אותו שטר על היתומים, והיתומים טוענין אבינו החזירו לך, ואילו היה מלוה בעלמא, שהלוה ראובן לשמעון ומת שמעון נשבע ראובן וגובה כל השטר מן היתומים, אבל השתא דלא הוי כולו מלוה אלא פלגא מלוה ופלגא פקדון כדין כל מעות הנתונות למחצית שכר, הוא דפליגי דייני גולה, דהיינו שמואל וקרנא, ודייני א"י דהיינו ר' אמי ור' אסי: האי עסקא פלגא מלוה ופלגא פקדון. המקבל פרגמטיא מבעה"ב, ושמה לו כפי דמיה שהיא שוה כאן, והוא מוליכה למקום היוקר למחצית שכר, חצי אחריות אונסין עליו כמלוה וחצי אחריותה על הבעלים כפקדון: מאי לאו. בפלגא דפקדון קמפלגי. בדרב חסדא דאמר לעיל נאמן, דבפלגא דמלוה הכל מודים דנשבע וגובה אותו, דאפילו אי הוה אבוהון קיים לא מצי טעון החזרתי דא"ל שטרך בידי מאי בעי, אלא בפלגא דפקדון קמפלגי ובדרב חסדא, דדייני גולה דאמרי נשבע וגובה כולו לא סבירא להו כרב חסדא דאמר נאמן משום דא"ל אידך שטרך בידי מאי בעי, הלכך נשבע וגובה מן היתומים אפילו פלגא דפקדון, ודייני א"י סברי לה כרב חסדא דאילו הוה אבוהון קיים הוה מצי למטען החזרתיו לך במיגו דהוה מצי למימר נאנסו, ולא הוה מצי למימר שטרך בידי מאי בעי, וטענינן נמי הכי בשביל יתמי, הלכך נשבע וגובה מחצה מלוה אבל פלגא דפקדון לית ליה: דכולי עלמא אית להו דרב חסדא. דנאמן לומר החזרתיו לך, אבל גבי יתמי ליכא למימר הכי: דאם איתא דפרעיה מימר הוה אמר. בשעת צואת מיתה, והשתא דאיכא תרתי, שטר ביד הנותן וגם לא צוה בשעת מיתה, הלכך נשבע וגובה: דאנסיה. ולא הספיק לצוות: ג] מתני' בדרישה וחקירה. שחוקרים את העדים: משפט אחד יהיה לכם. ובדיני נפשות כתיב ודרשת וחקרת: גמ' שזמנו כתוב באחד בניסן בשמיטה. והוציאו בעל חוב על חברו על ידי משכן או על ידי פרוזבול שלא משמטתו שביעית או שהגיע זמנו לגבות קודם ר"ה של שמינית, ושביעית בניסן אינה משמטת אלא בסופה, דכתיב מקץ
שבע

ג סנהדרין לב.

שבע שנים לסוף שביעית, וזה קדם ותבעו: שמא אחרוהו וכתבוהו. וקודם לכן ראו המלוה במקום הכתוב בשטר ואחרוהו מלכותבו עד אחד בניסן, וכתבוהו במקום האומרים המזומן, ולא כתבו שם המקום שנכתבו בו השטר אלא שם המקום שראו המלוה שם: היכי חיישינן שמא אחרוהו. מכדי דרישה וחקירה לאכחושי קא אתיא, והיכא דקא מתכחשו קמן

שמא אחרוהו וכתבוהו, ואי ס"ד בעינן דרישה וחקירה, היכי חיישינן שמא אחרוהו וכתבוהו? ולטעמך, תיקשי לך מתניתין שטרי חוב המוקדמין פסולין והמאוחרין כשרין, ואי סלקא דעתך בעינן דרישה וחקירה, מאוחרין אמאי כשרין?! הא לא קשיא דעדיפא מיניה קאמרינן דאפילו אחד בניסן בשמיטה דלא שכיחי אינשי דמוזפי דליכא למימר שמא אחרוהו וכתבוהו דלא מרע לשטריה, אפילו הכי כיון דשביעית סופה משמטת מכשרינן. מכל מקום קשיא? א"ר חנינא דבר תורה אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות בדרישה וחקירה שנאמר משפט אחד יהיה לכם, ומה טעם אמרו דיני ממונות לא בעינן דרישה וחקירה כדי שלא תנעול דלת בפני לוין:

פרק עד.

הגאולה בנחת. (אגדה)

א בשעה שהקדוש ברוך הוא מגלה שכינתו על ישראל אינו נגלה עליהם בפעם אחת, מפני שלא יוכלו לעמוד באותה טובה ובפתע פתאום ימותו. צא ולמד מיוסף בשעה שנתודע לאחיו לאחר כמה שנים ואמר להם אני יוסף לא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו (בראשית מה), לפני הקב"ה על אחת כמה וכמה. אלא מה הקדוש ברוך הוא עושה, נגלה עליהם קמעא קמעא בתחלה הוא משיש את ההרים שנאמר (ישעיה לה) ישושום מדבר וציה, ואחר כך ותגל ערבה ותפרח כחבצלת, ואח"כ פרוח תפרח, ואח"כ כבוד הלבנון נתן לה, ואח"כ המה יראו כבוד ה': ב רבי חייא רבה ור"ש בן חלפתא הוו מהלכין בהדא בבקעת ארבאל וראו אילת השחר שבקעה אורה, א"ל רבי חייא רבה לר' שמעון בן חלפתא כך תהיה גאולתן של ישראל מבצבצת דכתיב (מיכה ז) כי אשב בחשך אור לי, בתחלה היא באה קמעא, ואחר כך היא

מתרלין מלתייהו בשמא!: ולטעמך. דמותבה מברייתא הותיב ממתניתין דמלויה בפי כל: המוקדמין. ליכתב קודם המלוה: פסולין. דקא בעי למטרף לקוחות מזמן הכתוב שלא כדין, וקנסינן התירא משום איסורא ופסול אפילו מזמן שני: והמאוחרין. שבאו עדים ואמרו אנו יודעים במלוה זו שקדמה לזמן הכתוב כאן: כשרין. דמעיולתא היא, דקא מחיל ליה לשעבודא עד השתא: מאוחרין אמאי כשרין. נימא זיופא הוא ולא ראו עדים החתומים בו את המלוה הזאת, ואי משום הנך שהדי אחריתא שנעשה מהם הדרישה והחקירה, תיהוי כמלוה על פה ולא יטרוף מלקוחות, דלית לה קלא: דמוזפי. משום דמתיראין מן השמיטה שלא תשמט מעותיהם: דלא מרעי לשטריה. שהכל מרננים אחריו לומר מזויף הוא, שאין דרך להלוות בזמן שמיטה: מכשרינן. ותלינן באחרוהו: מ"מ קשיא. מתניתין קשיין אהדדי: א"ר חנינא. מתניתין דאורייתא קמי תקנתא, וברייתא דרבנן בתר תקנתא:

פרק

מנצנצת

א ילקוט ישעיה רמז שס. ב שיר רבה ו.

פרק עה א] סול. חתיכת עץ חדודה: סירא. קוץ: דריש כללי ופרטי. בכל התורה מקום שכולל ופורט דורש שהפרט פירוש של כלל, ואין בכלל אלא מה שבפרט, וכי חזר וכלל לא הוסיף בכלל האחרון אלא הדומה לפרט: רבויי ומעוטי. אין הפרט פירושו של כלל שתאמר אין בכלל אלא מה שבפרט, אלא למעוטי הוא בא, לפי שבכלל היה מרבה את הכל ובא המיעט אחריו לומר בזה וכיוצא בו כללתי לך, הלכך אפילו לא חזר וכלל הייתי מביא כעין הפרט, וכי חזר ורבה רבה הכל ולא מיעט אלא דבר אחד, ומסרו הכתוב לחכמים איזה דבר הראוי למעט מן הכלל, פי' מיעט ממעט קלת מגמשמעו: מיעט סם, שלא יתן סם על אזנו ויקבנה, דהא לא דמי למרצע, שאינו נוקב מכח אדם אלא מאליו: ב] מתני' כראוי. הייגו שמירה פחותה, דלת שיכולה לעמוד ברוח מצויה: ולא ישמרנו. במועד כתיב מיעט הכתוב לשמירה מועטת: אין לו שמירה. למועד: אלא סכין. אפילו שמרו שמירה מעולה והפיל הכותל ויצא חייב, ושלש מחלוקות בדבר, לר"מ בשמירה פחותה חייב ובמעולה

מנצנצת ובאה, ואחר כך פרה ורבה, ואח"כ מתרבה והולכת, כך בתחלה (אסתר ב) בימים ההם ומרדכי יושב בשער המלך, ואח"כ (שם ח) ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות, ואחר כך ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר: ג כי לא בחפזון תצאו ובמנוסה לא תלכון (ישעיה נב) למה הדבר דומה לסוחר שנכנס לשרות בפונדק, עמד שם כל היום, בלילה עמד ונטל כל אשר לו ויצא לדרכו. עמדתה הפונדקית בבקר וההחילה צווחת ראו הפרקמטוטוס עמד בלילה ונטל כל אשר לו ויצא לו. שמע אותו הפרקמטוטוס ואמר מי גרם לי לשמוע כך אלא מפני שיצאתי בלילה, לפיכך נשבע אני שלא אצא בלילה עוד, כך התקינו ישראל עצמן בלילה לצאת בהשכמה, עמדו המצרים אחר שהלכו להם ואמרו נרדוף אחריהם מפני שנטלו כל אשר לנו, שנאמר וירדפו מצרים אחריהם, א"ל הקב"ה מי גרם לכם כל אלו חפזון שיצאתם בו, מכאן ואילך כי לא בחפזון תצאו ובמנוסה לא תלכון:

פרק עה.

כלל ופרט. רִבָּה ומִעֵט.

א ת"ר ורצע אדוניו את אזנו במרצע (שמות כא) אין לי אלא מרצע, מנין לרבות הסול והסירה והמהט והמקדח והמכתב, תלמוד לומר (דברים טו) ולקחת את המרצע, לרבות כל דבר שנקח ביד דברי רבי יוסי בר' יהודה. רבי אומר מה מרצע מיוחד של מתכת אף כל של מתכת. במאי קמפלגי? דרבי דריש כללי ופרטי, ולקחת כלל, מרצע פרט, ונתת באזנו ובדלת חזר וכלל, כלל ופרט וכלל אין אתה דן אלא כעין הפרט, מה הפרט מפורש של מתכת אף כל של מתכת. רבי יוסי דריש ריבוי ומיעט, ולקחת רבה, מרצע מִעֵט, ונתת באזנו ובדלת חזר ורבה, רבה ומעט ורבה, רבה הכל, מאי רבי, רבי כל מילי, מאי מעט, מעט סם: ב מתני' קשרו בעליו במוסרה ונעל בפניו כראוי ויצא והזיק, אחד תם ואחד מועד חייב דברי ר' מאיר. ר"י אומר תם חייב ומועד פטור שנאמר (שמות כא) ולא ישמרנו בעליו ושמור הוא זה. ר"א אומר אין לו שמירה אלא סכין:

ג שמות רבה יט. א קידושין כא: ב ב"ק מה:

ודמעולה פטור , ולר"י בפחותה נמי פטור, ולר"א במעולה נמי חייב : גמ' לאו בחזקת שימור קיימי. אין אדם משמר שורו כלל אלא מניחו ויולא : נגיחה לתם נגיחה למועד. מגזרה שוה דליבעי נמי תם שמירה מעולה : בחזקת שימור קיימי. אין לך אדם שאינו משמר שורו שמירה פחותה וחייב הכתוב בתם אלמא שמירה מעולה בעי : וכי תימא נילף נגיחה נגיחה. דתם נמי ליסגי ליה בפחותה : והא. לא ישמרנו מיבעי ליה ללאו, כלומר לגופיה, לרבוי אחר רבוי, ומיעוטא דתם מנא ליה : לזה. מעטתי בפחותה : שלא יגדל אדם. הכא נמי האי לא ישמרנו לא יקיימנו הוא : ג] גמ' רבי כל מילי. ואפילו קרקעות לשבועה ולהשבון : מעט שטרות. שאין גופו ממון, דיהיב ליה ניירא בעלמא : פרה רבוצה. וגזלן לא משכה והוי כקרקעות, ולר"א דאמר פרה נגזלת קונה פרה עמה וחייב לשלם, דמטלטלין

גמ' מאי טעמא דר"מ ? קסבר סתם שורים לאו בחזקת שימור קיימי, ואמר רחמנא תם ניחייב דניבעי ליה שמירה פחותה, הדר אמר רחמנא ולא ישמרנו גבי מועד דניבעי ליה שמירה מעולה, ויליף נגיחה לתם נגיחה למועד. ר"י סבר סתם שורים בחזקת שימור קיימי, אמר רחמנא תם נישלם דניבעי ליה שמירה מעולה, הדר אמר רחמנא ולא ישמרנו גבי מועד דניעבד ליה שמירה מעולה, הוי רבוי אחר רבוי, ואין רבוי אחר רבוי אלא לְמַעֵט מִעֵט הכתוב לשמירה מעולה, וכי תימא נגיחה לתם נגיחה למועד, הא מעט רחמנא ולא ישמרנו, לזה ולא לאחר. והא מיבעי ליה ללאו ? אם כן נכתוב רחמנא ולא ישמור, מאי ולא ישמרנו, לזה ולא לאחר : ר"א אומר אין לו שמירה אלא סכין. אמר רבה מ"ט דר"א ? דאמר קרא ולא ישמרנו, שוב אין לו שמירה לזה. א"ל אביי אלא מעתה דכתי' (שמות כא) ולא יכסנו, נמי שוב אין לו כסוי לזה, וכי תימא הכי נמי והתנן כסהו כראוי ונפל לתוכו שור או חמור ומת פטור ? אלא אמר אביי היינו טעמיה דר"א, כדתניא רבי נתן אומר מנין שלא יגדל אדם כלב רע בתוך ביתו, ואל יעמיד סולם רעוע בתוך ביתו שנאמר (דברים כג) ולא תשים דמים בביתך : ג מתני' שטפה נהר אומר לו הרי שלך לפניך : גמ' ת"ר הגוזל שדה מחברו ושטפה נהר חייב להעמיד לו שדה אחר דברי רבי אלעזר, וחכמים אומרים אומר לו הרי שלך לפניך. במאי קמפלגי ? רבי אלעזר דרש רבויי ומעוטי (ויקרא ה) וכחש בעמיתו רבוי, בפקדון מעט, מכל אשר ישבע עליו לשקר חזר ורבה, רבה ומעט ורבה, רבה הכל, מאי רבי, רבי כל מילי, ומאי מעט, מעט שטרות. ורבנן דרשי כללי ופרטי, וכחש כלל, בפקדון פרט, או מכל אשר ישבע עליו לשקר חזר וכלל, כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט, מה הפרט מפורש דבר המטלטל וגופו ממון אף כל דבר המטלטל וגופו ממון, יצאו קרקעות שאינן מטלטלין, יצאו עבדים שהוקשו לקרקעות, יצאו שטרות שאף על פי שמטלטלין אין גופן ממון. והדתניא הגוזל את הפרה ושטפה נהר חייב להעמיד לו פרה דברי רבי אלעזר, וחכמים אומרים אומר לו הרי שלך לפניך, התם במאי קמפלגי ? אמר רב פפא התם במאי עסקינן כגון שגזל שדה מחברו והיתה פרה רבוצה בו ושטפה נהר, ור' אלעזר

דמטלטלין נקנין אגב קרקע ולרבנן לא קנה שדה ולא פרה שבה: ד] **מתני' בבהמה.** בין בבהמה בין בחיה בין בעופות: **דם נחירה.** בין דם נחירה בין דם עיקור שעקר סימניהם: **חייבין עליו.** כרת דדם הנפש הן: **דם ביצים.** המוזרות שנתארמה מחמת חמימות שישבה עליהן התרנגולת: **אין חייבין עליהן כרת.** אין כרת אלא בדם הנפש דכתיב (ויקרא יז)

לטעמיה ורבנן לטעמייהו: ד **מתני'** אכל דם שחיטה בבהמה בחיה ובעוף בין טמאין בין טהורין, דם נחירה, דם עיקור, דם הקזה שהנשמה יוצאה בו חייבין עליו. דם הטחול, דם חלב, דם ביצים, דם חגבים, דם התמצית אין חייבין עליו. ר' יהודה מחייב בדם התמצית: **גמ'** ת"ר (ויקרא ז) כל דם לא תאכלו, שומע אני אפילו דם מהלכי שתים, דם ביצים דם חגבים דם דגים הכל בכלל, תלמוד לומר (שם) לעוף ולבהמה, מה עוף ובהמה מיוחדין שיש בהן טומאה קלה וטומאה חמורה ויש בהן איסור והיתר והן מין בשר, אף כל שיש בהן טומאה קלה, אוציא דם מהלכי שתים שיש בהן טומאה חמורה ואין בהן טומאה קלה, אוציא דם שרצים שאין בהם טומאה חמורה, אוציא דם ביצים שאין מין בשר, דם דגים ודם חגבים שבולו היתר. לעוף ולבהמה, אי מה עוף שאין בו כלאים אף בהמה שאין בה כלאים תלמוד לומר ולבהמה. אי מה בהמה שאינה באם על הבנים אף עוף שאינו באם על הבנים, תלמוד לומר לעוף ולבהמה. ואימא כל דם כלל, עוף ובהמה פרט, כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט, עוף ובהמה אין מידי אחרינא לא? (שם) נפש אשר תאכל כל דם חזר וכלל, כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט. והא לא דמי כללא בתרא לכללא קמא, כללא קמא לאו, כללא בתרא כרת? האי תנא דבי רבי ישמעאל כללי ופרטי דרשינן מן הדין נוונא ואף על גב דלא דמי כללא בתרא לכללא קמא:

כי נפש כל בשר דמו הוא כל אוכליו יכרת: **גמ' טומאה קלה.** טומאת אוכלין בנבילה: **טומאה חמורה.** כשהיא נבלה מטמאה במשא: **ויש בהן איסור.** קודם שחיטה, והיתר לאחר שחיטה: **שאין בהם טומאה חמורה.** שאין שרצים מטמאין אדם לטמא בגדים: **לעוף ולבהמה.** למה נאמרו שניהם שהרי מאחד מהם הייתי דן כעין הפרט: **אי מה עוף.** כלומר אם לא נאמר אלא עוף הייתי אומר מה עוף שאין בו כלאים, כלאי הצמר, דנוצות העוף אין בהן משום כלאים: **אף בהמה שאין בצמרה כלאים.** כגון שור ועז חייבין על דמן, אבל לא על דם צאן, שהרי בצמרן כלאים: **אף עוף שאינו באם על הבנים.** כגון עוף טמא שאינו טעון שילוח חייבין על דמו אבל עופות טהורים לא:

פרק עו א] **מתני' ארבעה אבות.** דכתיבן בקרא בהדיא ויש להן תולדות: **השור והבור.** כסדר שהן כתובין בפרשה סדרן במשנה: **מבעה.** בגמרא פליגי רב אמר מבעה זה אדם ושמואל אמר מבעה זה השן: **לא הרי השור** כהרי

פרק עו.

הצד השוה.

[יליף דבר אחד משני דברים, שדין אחד להם, ויש בזה מה שאין בזה, מהצד החמור שבשניהם, אם בדבר ג"כ נמצא צד החמור]:

א **מתני'** ארבעה אבות נזיקין השור והבור והמבעה וההבער. לא הרי השור

כהרי

ד כריתות כ: א ב"ק ב.

כהרי המבעה, ולא הרי המבעה כהרי השור. ולא זה וזה שיש בהן רוח חיים כהרי האש שאין בו רוח חיים, ולא זה וזה שדרכן לילך ולהזיק כהרי הבור שאין דרכו לילך ולהזיק. הצד השוה שבהן שדרכן להזיק ושמירתן עליך וכשהזיק חב המזיק לשלם תשלומי נזק במיטב הארץ: גמ' לא הרי השור כהרי המבעה. מאי קאמר? א"ר זביד משמיה דרבא הכי קאמר, לכתוב רחמנא חדא ותיתי אידך מיניה? הדר אמר חדא מחדא לא אתיא: ולא זה וזה שיש בהן רוח חיים. מאי קאמר? א"ר משרשיא משמיה דרבא הכי קאמר לכתוב רחמנא תרתי ותיתי אידך מינייהו? הדר אמר חדא מתרתי לא אתי: ב מתני' ואלו אוכלין מן התורה, העושה במחובר לקרקע בשעת גמר מלאכה, ובתלוש מן הקרקע עד שלא נגמרה מלאכתו, ובדבר שגידולו מן הארץ. ואלו שאין אוכלין העושה במחובר לקרקע בשעה שאין גמר מלאכה ובתלוש מן הקרקע מאחר שנגמרה מלאכתו ובדבר שאין גידולו מן הארץ: גמ' מנא הני מילי? דכתיב (דברים כג) כי תבוא בכרם רעך ואכלת. אשכחן כרם, כל מילי מנא לן? גמרינן מכרם, מה כרם מיוחד דבר שגידולו קרקע ובשעת גמר מלאכה פועל אוכל בו אף כל דבר שגידולו קרקע בשעת גמר מלאכה פועל אוכל בו. מה לכרם שכן חייב בעוללות?

גמרינן

כהרי המבעה. כלומר אי כתב רחמנא שור לא נפיק מבעה מיניה, למאן דאמר תני בור לקרנו ומבעה לשנו, משום דשור כונתו לבזיק מבעה אין כונתו להזיק, ולפיכך אי כתב רחמנא שור לא אתי מבעה מיניה משום קל מיניה; ולרב דאמר מבעה זה אדם הכי קאמר לא ראי השור שמשלם את הכופר, אם נגח אדם ומת, כראי אדם שאין משלם את הכופר, דאדם שהרג את חברו במזיד נהרג בשוגג גולה ואינו משלם כופר: ולא הרי המבעה כהרי השור. שן יש הנאה להזיקה וקרן אין הנאה להזיקה; ולרב, אדם חייב בד' דברים צער רפוי שבת ובושת שור שהזיק אין חייב בהן: כהרי האש שאין בו רוח חיים. ואי לא כתביה רחמנא הוה אמינא ליפטר: במיטב הארץ. מעידית שבנכסיו יגבה דמי הזיקו אם רוצה לפרוע לו קרקע: גמ' ותיתי אידך מיניה. במה מצינו בשור שהוא מזיק וחייב אף המבעה שהוא מזיק יהא חייב: לכתוב רחמנא תרתי. שור ומבעה ותיתי אש מינייהו, דכי פרכת מה לקרן שכן כונתו להזיק איכא למימר שן תוכיח, מה לשן שיש הנאה להזיקו קרן יוכיח, ולרב דאמר מבעה זה אדם תיתי הכי, כי פרכת מה לשור שכן כונתו להזיק תאמר באש, אדם יוכיח שאפילו אין כונתו להזיק חייב כדתנן אדם מועד לעולם בין ער בין ישן, מה לאדם שכן חייב בד' דברים, שור יוכיח, הצד השוה שבהן שדרכן להזיק ושמירתן עליך אף אני אביא אש: חדא מתרתי נמי לא אתיא. דלא ראי קרן ומבעה שיש בהן רוח חיים: ב] מתני' ואלו. פועלין: אוכלין. ממה שעוסקין בו: גמר מלאכה. כשתולשין אותו: עד שלא נגמרה מלאכתו. למעשר, ואם בר חלה הוא עד שלא נגמרה מלאכתו לחלה: בשעה שאינה גמר מלאכה. כגון המנכש בגפנים: שאין גידולו מן הארץ. כגון החולב בהמותיו והמגבן: גמ' מנא הני מילי. דפועל אוכל במחובר: ואכלת ענבים. וסיפיה דקרא ואל כליך לא תתן משמע הלא לכלי של בעל הבית תתן, אלמא בשעת גמר מלאכת מחובר קאי:

אתיא

ב ב"מ פז.

אתיא קמה קמה. המקשה אומר גזרה שוה זו כדי להקשות ולומר אימא דלא אשתעי קרא אלא בחייבת בחלה כגון קמת דגן אבל בקמת קטניות לא: מהחל חרמש בקמה. זה עומר הקרב בפסח שהוא בא מן השעורין שחייבין בחלה: צד מזבח. יין לנסכים וסולת למנחות: דאית ביה צד מזבח. שמן למנחות אבל שאר מיני אילנות וזרעים לא: וזית במה הצד אתי. בתמיה, וכי נדרשא בעי למילפיה הא בכלל כרם הוא: פרק עז א) תרגמה. להא דר' יוחנן: בעד אחד. ולאו שנים אתמר אלא עד אחד: הימנוהו רבנן כבי תרי. אפילו לכתחלה נמי תנשא: תרויהו באשת איש קמסהדי. שניהם מעידין שאשת איש היתה: ב) ממטה למעלה פטורין. מנזק שלם

נמרינן מקמה. קמה גופיה מנא לן? דכתיב (דברים כג) כי תבוא בקמת רעך וקטפת מלילות בידך. מה לקמה שכן חייבת בחלה? וממאי דהאי קמה קמה דמיחייבת בחלה היא דילמא כל קמה קאמר רחמנא? אתיא קמה קמה, כתיב הכא כי תבוא בקמת רעך, וכתיב התם (שם) מהחל חרמש בקמה, מה התם קמה דמיחייבא בחלה אף הכא נמי קמה דמיחייבא בחלה, איכא למפרך מה לקמה שכן חייבת בחלה? כרם יוכיח, מה לכרם שכן חייב בעוללות? קמה תוכיח, וחזר הדין לא ראי זה כראי זה, הצד השוה שבהן שכן דבר שגידולו קרקע ובשעת גמר מלאכה פועל אוכל בו אף כל דבר שגידולו קרקע בשעת גמר מלאכה פועל אוכל בו. מה להצד השוה שבהן שכן יש בהן צד מזבח ואתא נמי זית דאית ביה צד מזבח? וזית במה הצד אתי, הוא גופיה כרם איקרי דכתיב (שופטים טו) ויבער מגדיש ועד קמה ועד כרם זית?! אמר רב פפא כרם זית איקרי כרם סתמא לא אקרי. מכל מקום קשיא? אלא אמר שמואל אמר קרא וחרמש לרבות כל בעלי חרמש:

פרק עז.

תרגמה.

[בא לפרש כי דברי האומר מיירי באופן זה, וקרובה בטעם להכא במאי עסקינן]:

* אמר ר' יוחנן שנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת הרי זו לא תנשא, ואם נשאת לא תצא. שנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה הרי זו לא תנשא, ואם נשאת תצא. מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא? אמר אביי תרגמה בעד אחד, עד אחד אומר מת הימנוהו רבנן כבי תרי, וכדעולא, דאמר עולא כל מקום שהאמינה תורה עד אחד הרי כאן שנים, והאי דקאמר לא מת הוה ליה חד, ואין דבריו של אחד במקום שנים. אי הכי אפילו לכתחילה נמי? משום דרב אסי, דאמר רב אסי (משלי ד) הסר ממך עקשות פה ולזות שפתים הרחק ממך. סיפא עד אחד אומר נתגרשה ועד אחד אומר לא נתגרשה תרוייהו באשת איש קמסהדי, והאי דקאמר נתגרשה הוה ליה חד ואין דבריו של אחד במקום שנים: ב ת"ר הכלב והגדי שדלגו ממטה למעלה

א כתובות כב: ב בבא קמא כא:

 פטורין

פטורין, מלמעלה למטה חייבין. אדם והרנגול שדלגו בין מלמעלה למטה בין מלמטה למעלה חייבין. והתניא הכלב והגדי שדלגו בין מלמעלה למטה בין מלמטה למעלה פטורין? תרגמא רב פפא דאפיך מיפך כלבא בזקירא וגדיא בסריכא. אי הכי אמאי פטורין? פטור מנזק שלם וחייבין בחצי נזק: ג אתמר יאוש שלא מדעת אביי אמר לא הוי יאוש ורבא אמר הוי יאוש. בדבר שיש בו סימן דכולי עלמא לא פליגי דלא הוי יאוש, ואע"ג דשמעיניה דמיאש לסוף לא הוי יאוש, דכי אתא לידיה באיסורא הוא דאתא לידיה, דלכי ידע דנפל מיניה לא מיאש, מימר אמר סימנא אית לי בגויה, יהיבנא סימנא ושקילנא ליה. בזוטו של ים ובשלילותו של נהר אע"ג דאית ביה סי' רחמנא שריא, כי פליגי בדבר שאין בו סימן, אביי אמר לא הוי יאוש, דהא לא ידע דנפל מיני'. רבא אמר הוי יאוש, דלכי ידע דנפל מיניה מיאש, מימר אמר סימנא לית לי בגויה, מהשתא הוא דמיאש: תא שמע הגנב שנטל מזה ונתן לזה, וכן גזלן שנטל מזה ונתן לזה, וכן ירדן שנטל מזה ונתן לזה, מה שנטל נטל ומה שנתן נתן. בשלמא גזלן וירדן דקא חזי להו ומיאש, אלא גנב מי קא חזי ליה דמיאש? תרגמא רב פפא בלסטים מזוין. אי הכי היינו גזלן? תרי גווני גזלן: ד מתני' ארבע ציצית מעכבות זו את זו, שארבעתן מצוה אחת. ר' ישמעאל אומר ארבעתן ארבע מצות: גמ' מאי בינייהו? א"ר יוסף סדין בציצית איכא בינייהו. רבא בר אהינא אמר טלית בעלת חמש איכא בינייהו, רבינא

שלם וחייבין בחלי נזק דמשונין הן: אדם ותרנגול. אדם אי נמי לאו אורחיה לקפוץ מלמטה למעלה חייב, דאין באדם לד תמות, ותרנגול דרכו לדלג אפילו מלמטה למעלה: בזקירה. קפילה: סריכא. שנועץ לפרניו בכותל, שאין דרכו בכך ומשונים הם: ג] יאוש שלא מדעת. דבר שסתמו יאוש לכשידע שנפל ממנו, וכשמלאו, עדיין לא ידעו הבעלים שנפל מהן: לבסוף. לאחר שמלאו זה, וכללא דיאוש כגון דאמר ווי ליה לחסרון כיס, דגלי דעתיה שנואש מהם: באיסורא אתא לידיה. דדבר שאינו עשוי להתיאש הוא: זוטו של ים. בגוהל של ים: ושלילותו של נהר. כשהוא גדל ויוצא חוץ לגדותיו ושולל ושוטף הנמצא: רחמנא שריא. ואפילו באת ליד המוצא לפני יאוש, דכתיב (דברים כב) וכן תעשה לחמורו וכן תעשה לשמלתו וכן תעשה לכל אבדת אחיך אשר תאבד ממנו ומצאתה, מי שאבודה הימנו ומצויה אצל כל אדם, יצאתה זו שאבודה הימנו ואינה מצויה אצל כל אדם: מהשתא הוי יאוש. שהרי נפל, וכשיודע שוב אין דעתו עליו: ירדן. וכן שאר נהרות ותנא זה על יד הירדן היה יושב: בלסטים מזוין. ובחזקה נטל הימנו ומעיקרא ידע ומיאש: ד] גמ' מאי בינייהו. בין למר ובין למר בעינן ד' ציצית כדכתיב (דברים כב) על ארבע כנפות כסותך: סדין. דפשתן: בציצית. בתכלת דעמרא הוא: איכא בינייהו. לת"ק דאמר מצוה אחת הן הלכך אי חסר סדין ציצית אחת ליכא מצוה, והוו להו איסך כלאים, ולרבי ישמעאל לא הוו כלאים, דהשלש שנשארו שלש מצוות הן: בעלת חמש. שחתך מקרן האחד באלכסון והוו בה שני קרנים, ויליף מריבויא דאשר תכסה בה, לת"ק דאמר מצוה אחת הן, סבר ארבע דוקא מצוה אחת, וכי רבי רחמנא בעלת חמש להטיל בארבע כנפותיה רבי ולא להטיל לכנף חמישי, ומצות ציצית בארבע

כנפותיה, ולרבי ישמעאל דאמר ארבעתן ארבע מצות כי רבי רחמנא לבעלת חמש נמי להטיל לכולהו רבייה, דהא חד מצוה באנפי נפשה: דרב הונא איכא בינייהו. וכולי עלמא אית להו דרב הונא, מיהו הטיל לשלש ולא לד', לת"ק הויא מצויצת שלא כהלכתה וחייב חטאת דהוו להו ציצית משוי, ולר' ישמעאל מצויצת כהלכתה, דג' מצות איכא ואינו פסול, ודרב הונא בעשויה בפסול:

תוספות

לאו תורא בעית שלומי. ואם תאמר אי הוה תם לא הוה משתלם אלא כמו שהשור שוה, והשתא משלם כל חצי נזק מהעלייה אעפ"י שאין השור שוה כל כך? ויש לומר דהשתא נמי לא משלם אלא בשווי של שור:

רבינא אמר דרב הונא איכא בינייהו, דאמר רב הונא היוצא בטלית שאינה מצויצת כהלכתה בשבת חייב חטאת: רבי ישמעאל אומר ארבעתן ד' מצות. אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי ישמעאל, ולית הלכתא כותיה: רבינא הוה קא אזיל אבתריה דמר בר רב אשי בשבתא דריגלא, איפסיק קרנא דחוטיה, ולא אמר ליה ולא מידי, כד מטא לביתיה, א"ל מהתם איפסיק, א"ל אי אמרת לי מהתם שדיתיה. והא אמר מר גדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה? תרגומה רב בר שבא קמיה דרב כהנא בלאו דלא תסור (דברים יז). ואיכא דאמרי מהתם אמר ליה, וא"ל מאי דעתיך למשדייה והאמר מר גדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה? והא תרגומה רב בר שבא קמיה דרב כהנא בלאו דלא תסור? הכא נמי כרמלית דרבנן היא:

איפסיק קרנא דחוטיה. ציצית דמר בר רב אשי: מהתם. דאיפסיקה: שדיתיה. הייתי משליכה מעלי, דלית הלכתא כרבי ישמעאל אלא כת"ק וכיון דחסרו אין בה מצוה והוי כמשוי: בלאו דלא תסור. כגון טלטול אסור מדרבנן, ואבנים מקורזלות מותר להכניס לבית הכסא משום כבוד הבריות, אבל לשאת משא דכתיב בהדיא לא דחי כבוד הבריות: כרמלית. מותר לטלטל בתוכה מה"ת:

פרק עח.

תברא.

[כשמקשה מרישא לסיפא. באין תרוץ אחר משנה מי ששנה זו לא שנה זו] :

א ת"ר שאלו בחזקת תם ונמצא מועד בעלים משלמין חצי נזק ושואל משלם חצי נזק. הועד בבית שואל והחזירו לבעלים, בעלים משלמין חצי נזק ושואל פטור מכלום: אמר מר שאלו בחזקת תם ונמצא מועד בעלים משלמין חצי נזק ושואל חצי נזק, ואמאי, לימא ליה תורא שאילי אריה לא שאילי? אמר רב הכא במאי עסקינן שהכיר בו שהוא נגחן. ונימא ליה תם שאילי מועד לא שאילי? משום דאמר ליה סוף סוף אי תם הוה פלגא נזקא בעית שלומי השתא נמי זיל שלים פלגא נזקא. ונימא ליה אי תם הוה משתלם מגופיה? משום דאמר ליה סוף סוף את לאו תורא בעית שלומי לדידי! ונימא ליה

פרק עח

א] והחזירו לבעלים. ואחר כך הזיק: בעלים משלמין חצי נזק. דקסבר רשות משנה: אריא לא שאילי. נטירותא דאריא לא קבילית עלי, דאי תם הוה לא הוה נגח: שהכיר בו שהוא נגחן. אבל לא ידע שנגח שלשה נגיחות, הלכך נטירות' דתם קביל עליה והוה ליה לנטורי: מגופו. ולא

אי תם הוה מודינא ומפטרינא, ואפילו למאן דאמר פלגא נזקא ממונא, נימא ליה אי תם הוה מעריקנא ליה לאגמא? אלא הכא במאי עסקינן כגון דאקדים בי דינא ותפסיה. אי הכי בעלים אמאי משלמי חצי נזק נימא ליה אתפסתיה לתוראי בידא מאן דלא מצינא לאשתועי דינא בהדיה? משום דא"ל אי אהדרתיה ניהלך לאו מינך הוו שקלי ליה. ונימא ליה אי אהדרתיה ניהלי הוה מעריקנא ליה לאגמא? משום דאמר ליה סוף סוף לאו מעליה הוו משתלמי. הניחא היכא דאית ליה נכסי, היכא דלית ליה נכסי מאי איכא למימר? משום דאמר ליה כי היכי דמשתעבדנא לדידך הכי נמי משתעבדנא להיאך מדר' נתן, דתניא רבי נתן אומר מנין לנושה בחברו מנה וחברו בחברו מנין שמוציאין מזה ונותנים לזה, תלמוד לומר (במדבר כה) ונתן לאשר אשם לו: הועד בבית שואל והחזירו לבעלים משלמין חצי נזק ושואל פטור מכלום. סיפא רשות משנה רישא רשות אינו משנה?! אמר ר' יוחנן תברא מי ששנה זו לא שנה זו. רבה אמר מדרישא רשות אינו משנה סיפא נמי רשות אינו משנה, וסיפא היינו טעמא משום דא"ל לאו כל כמינך דמייעדת ליה לתוראי. רב פפא אמר מדסיפא רשות משנה רישא נמי רשות משנה, ורישא היינו טעמא משום דבכל מקום שהולך שם בעליו עליו: [ב] מתני' הקדר שהכנים קדרותיו לחצר בעל הבית שלא ברשות ושברה בהמתו של בעל הבית פטור, ואם הוזקה בהן בעל הקדרות חייב, ואם הכנים ברשות בעל החצר חייב. הכנים פירותיו לחצר בעל הבית שלא ברשות ואכלתן בהמתו של בעל הבית פטור, ואם הוזקה בהן בעל הפירות חייב, ואם הכנים ברשות בעל החצר חייב. הכנים שורו לחצר בעל הבית שלא ברשות ונגחו שורו של בעל הבית או שנשכו כלבו של בעה"ב פטור, נגח הוא שורו של בעה"ב חייב, נפל לבורו והבאיש מימיו

חייב

ולא מעליה: הוה מודינא ומפטרינא. דפלגא נזקא קנסא ומודה בקנס פטור: רישא אין רשות משנה. אמאי קתני רישא כשהועד בבית בעלים והזיק בבית שואל חייב באותה נגיחה נזק שלם: לאו כל כמינך. לא שלך היה ולא נזהרת בשמירתו: רישא נמי רשות משנה. כלומר חד תנא הוא, ולתנא דרישא סבירא ליה נמי הך דסיפא דרשות משנה: ורישא. משום הכי הרי הוא בחזקתו, שאין כאן שנוי רשות, שכל מקום שהולך שם בעליו עליו:

תוספות

אי תם הוה מודינא ומפטרינא. וא"ת והאיך יכול לטעון אי תם הוה מודינא, אי תם הוה מעריקנא ליה, הא קמן שלא הודה ולא הבריח אעפ"י שהיה סבור שהוא תם? ויש לומר דמיד אחר נגיחה הוגד לו שהוא מועד. וא"ת ליתני כגון שיש עדים שלא הוגד לו משעת נגיחה עד שילא לבית דין ואפילו הכי לא הודה ולא הבריח? הא לא שכיח ועדיפא מיניה קמשני דקדם בית דין ותפסוהו:

הוה מעריקנא ליה לאגמא. תימא מה טענה היא זו אם כן היה עושה שלא כדין, בשלמא לר' ישמעאל דאמר בעל ה"ב ניהו ניחא קצת, דאיכא למימר דהוה אכלנא ליה התם או מזבנינא ליה ולא הוה אלא כמזיק שעבודו של חברו ופטור, אבל לרבי עקיבא דאמר שותפין ניהו אי הוה מעריק היה גוזל לו שורו לניזק? ועוד דב"ד ינידוהו אם לא ישלם אם יש לו? ונראה לי שרוצה לומר, מתוך דברים אלו שהייתי עושה, היה ניזק מתפשר עמי בדבר מועט והיה מוהל לי, ונמצא שהפסדתני כל היתרון:

אי הכי בעלים אמאי משלמין חצי נזק לימא ליה אתפסתיה לתוראי. ואם תאמר והרי הוא לא התפיסו בידים דהא קדים בית דין ותפסוהו והוא לא היה יודע שהוא מועד? ויש לומר דמיד כשנגח היה לו לחוש יותר שמא היה מועד, דנהי דקודם נגיחה אין לו לחוש כל כך לפי שאין הפסד מזומן דשמא לא יגח, אבל לאחר שנגח מזומנין ב"ד לתופסו, והיה לו לחוש להזהר שלא יפול ביד ב"ד:

הקדר שהכנים קדרותיו. הנך תלתא בבי צריכי ולא זו אף זו קתני, דאי

תוספות

דאי תנא קדרות הוה אמינא ברשות חייב לפי שנוחות ליִשבר ומסתמא קביל עליה נטירותא אבל פירות לא, ואי תנא פירות שנוחות להתקלקל אבל בהמה לא:

אימא סיפא אם הכניס ברשות. תימא לר"י אמאי לא דייק מתחלת הבבא דקתני שלא ברשות ושברתו בהמתו של בעל הבית פטור, הא ברשות חייב, דבסתמא קביל עליה נטירותא כרבנן, וקשה להוזקה בהן בעל הקדרות חייב כרבי, ועל הבבא בעצמו היה יכול להקשות רישא וסיפא רבנן ומציעתא רבי? וי"ל דמרישא אין יכול לדקדק, דשפיר מתוקמא כרבי, ושלא ברשות דנקט, משום דבעי למתני ואם הוזקה בהן בעל הקדרות חייב, אבל לא מצי למימר דכולה רבנן, ושלא ברשות דנקט משום שברתה בהמה של בעל הבית פטור, דמשום הא לא אצטריך, דהא בהדיא קתני סיפא ואם הכניס ברשות בעל החצר חייב:

חייב, היה אביו או בנו לתוכו משלם את הכופר, ואם הכניס ברשות בעל החצר חייב, רבי אומר בבולן אינו חייב עד שיקבל עליו לשמור: גמ' טעמא דשלא ברשות הא ברשות לא מיחייב בעל קדרות בנזקי בהמתו דבעל החצר, ולא אמרינן קבולי קביל בעל קדרות נטירותא דבהמתו דבעל חצר, מני רבי היא דאמר כל בסתמא לא קביל עליה נטירותא, אימא סיפא אם הכניס ברשות בעל החצר חייב, אתאן לרבנן דאמרי בסתמא נמי קבולי קביל עליה נטירותא?! ותו רבי אומר בבולן אינו חייב עד שיקבל עליו בעל הבית לשמור, רישא וסיפא רבי ומציעתא רבנן?! אמר רבי זירא תברא מי ששנה זו לא שנה זו. רבא אמר כולה רבנן היא, וברשות, שמירת קדרות קביל עליו בעל החצר ואפילו נשברו ברוח: היה אביו או בנו לתוכו משלם את הכופר. ואמאי, הא תם הוא? אמר רב במועד ליפול על בני אדם בבורות עסקינן. אי הכי בר קטלא הוא? אמר רב יוסף דחזא ירוקא ונפל. שמואל אמר הא מני רבי יוסי הגלילי היא דאמר תם משלם חצי כופר. עולא אמר רבי יוסי הגלילי היא דאמר כרבי טרפון דאמר קרן בחצר הניזק נזק שלם משלם, הכא נמי כופר שלם משלם. בשלמא לעולא היינו דקתני היה אביו או בנו לתוכו, אלא לשמואל מאי איריא אביו או בנו אפילו אחר נמי? אורחא דמלתא קתני:

תסתיים

עליו: ב] גמ' טעמא דשלא ברשות. משום הכי אם הוזקה בהן בעל קדרות חייב: מני רבי היא. דאמר בסיפא בבולן אינו חייב עד שיקבל עליו לשמור, דקס"ד דלרבנן כי היכי דבעל חצר ברשות מיחייב בנזקי קדרות דבסתמא קביל עליה נטירותא, הכי נמי מיחייב בעל קדרות בנזקי בעל הבית, דבסתמא כי יהיב ליה בעל הבית רשותא למיעל קביל עליה קדר נטירותא דלא ליזקי קדירותיו לבעל חצר: מי ששנה זו לא שנה זו. ותנאי היא אליבא דרבנן, מר סבר פליגי רבנן עליה דרבי ומר סבר לא פליגי: נשברו ברוח. דעול ואצטריך לך קאמר ליה, אבל בעל קדרות לא קביל עליה מידי: דחזא ירוקא. עשב על פי הבאר ובא לאכול ונפל, דאהך נפילה לא איכוון, ומיהו כופר שלא בכוונה משלם בנפילה אחרונה ואעפ"י שאין השור בסקילה, דחזא ירוקא ונפל תולדה דשן היא דמתכוין להנאתו, ואמרינן ברגל שדרסה על גבי תינוק בחצר הניזק דאיכא כופר ברגל ואע"ג דשלא בכונה הוא ואין השור בסקילה, ואם האמר מעוכה היא ואין זו שן, כיון דאייעד ליה אורחא הוא: ושמואל אמר. לעולם בתם ומתניתין חצי כופר קאמר ור' יוסי היא: עולא. מוקים לה נמי בתם וכופר שלם: היינו דקתני אביו או בנו. דהוי קרן בחצר הניזק דמשלם כופר שלם: אלא לשמואל. דאמר חצי כופר: מי ששנה זו לא שנה זו. רישא רבנן וסיפא רבי:

פרק עט א] ומפתחות החיצונות. שדרך להם נכנסין לפנימיים: בהי עייל. באיזה פתח נכנס לפתוח את הפנימיים, כך אם ירא שמים הוא נעשה חרד לשמור ולעשות, ואם לאו אינו חס לתורתו: אנא אמינא לך. כלומר אתה מעטת בשבחו: הן יראת ה'. יחידה היא היראה בעולם: ב] לפי שאין בקיאין. צריך השליח לומר בפני נכתב: אייתי גיטא. ממדינת הים: בפני כמה נותנו לה. השליח: לפי שאין בקיאין. הלכך בתרי סגי דליהוי סהדי דאמר שליח בפני נכתב, ולאי אתי בעל תו מערער לא מהגותינן ביה: לפי שאין עדים. וכיון דלקיומי הוא בעינן תלתא, דקיום שטרות בשלשה: ותסברא. דהכי הוא: והא. מדסיימינן לעיל דריב"ל הוא דאמר לפי שאין בקיאין, מכלל דרבי יוחנן בר פלוגתיה דלעיל אמר משום לקיימו

תסתיים.

[כשמובא בגמרא מחלוקת בלשון מר אמר ומר אמר מביאה ראיה על דעת אחד החולקים וממילא שמעינן דעת השני]:

א אמר רבה בר רב הונא כל אדם שיש בו תורה ואין בו יראת שמים דומה לגזבר שמסרו לו מפתחות הפנימיות ומפתחות החיצונות לא מסרו לו, בהי עייל: מכריז רבי ינאי חבל על דלית ליה דרתא ותרעא לדרתא עביד: אמר רב יהודה לא ברא הקב"ה את עולמו אלא כדי שייראו מלפניו. רבי סימון ור' אלעזר הוו יתבי, חליף ואזיל רבי יעקב בר אחא, א"ל חד לחבריה ניקו מקמיה, דגבר דחיל חטאין הוא, א"ל אידך ניקו מקמיה, דגבר בר אוריין הוא. א"ל אמינא לך אנא דגבר דחיל חטאין הוא ואמרת לי את בר אוריין הוא! תסתיים דרבי אלעזר הוא דאמר דגבר דחיל חטאין הוא, דא"ר יוחנן משום ר' אלעזר אין לו להקב"ה בעולמו אלא יראת שמים בלבד שנאמר (דברים י) ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה וכתיב (איוב כח) ויאמר לאדם הן יראת ה' היא חכמה וסור מרע בינה, שכן בלשון יוני קורין לאחת הן, תסתיים: ב רבי יוחנן ור' יהושע בן לוי חד אמר לפי שאין בקיאין לשמה, וחד אמר לפי שאין עדים מצויין לקיימו. תסתיים דרבי יהושע בן לוי הוא דאמר לפי שאין בקיאין לשמה, דר' שמעון בר אבא אייתי גיטא לקמיה דר' יהושע בן לוי וא"ל צריכנא למימר בפני נכתב ובפני נחתם או לא? א"ל לא צריכת, לא אמרו אלא בדורות הראשונים שאין בקיאין לשמה אבל בדורות האחרונים דבקיאין לשמה לא, תסתיים: אתמר בפני כמה נותנו לה. רבי יוחנן ור' חנינא, חד אמר בפני שנים, וחד אמר בפני שלשה. תסתיים דרבי יוחנן הוא דאמר בפני שנים, דרבין בר רב חסדא אייתי גיטא לקמיה דר' יוחנן וא"ל זיל הב לה באפי תרי ואימא להו בפני נכתב ובפני נחתם, תסתיים. לימא בהא קמפלגי דמאן דאמר בפני שנים קסבר לפי שאין בקיאין לשמה, ומאן דאמר בפני שלשה קסבר לפי שאין עדים מצויין לקיימו? ותסברא, הא מדרבי יהושע בן לוי אמר לפי שאין בקיאין לשמה רבי יוחנן אמר לפי שאין עדים מצויין לקיימו, והכא היכי קאמר ר' יוחנן בפני שנים?! אלא דכו"ע בעינן עדים מצויין לקיימו והכא

לקיימו: בשליח נעשה עד. אי אמרינן כי היכי דשליח נעשה עד הכי נמי עד נעשה דיין, קמפלגי: ועד נעשה דיין. הלכך מצטרף שליח בהדייהו והוו תלתא: בדרבנן. כגון קיום שטרות: וסמכי עלה. לאכשורי נמי בשנים ואשה לא חזיא לאצטרופי בהדייהו לתלתא: יוציא. מי שנשאה בגט זה: ומשום דלא אמר יוציא. בתמיה, והא גט כשר הוא ובפניו נכתב:

בשליח נעשה עד ועד נעשה דיין קמפלגי, מאן דאמר בפני שנים קסבר שליח נעשה עד ועד נעשה דיין, ומאן דאמר בפני שלשה קסבר שליח נעשה עד ואין עד נעשה דיין. והא קיימא לן בדרבנן דעד נעשה דיין? אלא הכא בהא קמפלגי, דמר סבר כיון דאשה כשרה להביא את הגט, זימנין דמייתי ליה איתתא וסמכי עלה. ואידך אשה מידע ידעי ולא סמכי עלה. תניא כותיה דר' יוחנן המביא גט ממדינת הים ונתנו לה ולא אמר בפני נכתב ובפני נחתם יוציא והולד ממזר דברי ר' מאיר, וחכמים אומרים אין הולד ממזר, כיצד יעשה יטלנו הימנה ויחזור ויתננו לה בפני שנים ויאמר בפני נכתב ובפני נחתם. ור"מ משום דלא אמר בפני נכתב ובפני נחתם יוציא והולד ממזר? ! אין, ר"מ לטעמיה, דאמר רב המנונא משמיה דעולא אומר היה ר"מ כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין יוציא והולד ממזר בר הדיא בעי לאתויי גיטא, אתא לקמיה דר' אחי דהוה ממונא אגיטי, אמר ליה צריך אתה לעמוד על כל אות ואות. אתא לקמיה דר' אמי ור' אסי, אמרי ליה לא צריכת וכי תימא איעביד לחומרא, נמצא אתה מוציא לעז על גיטין הראשונים: רבה בר בר חנה אייתי גיטא, פלגא איכתב קמיה ופלגא לא איכתב קמיה, אתא לקמיה דר' אלעזר, א"ל ואפילו לא כתב בו אלא שיטה אחת לשמה שוב אינו צריך רב אשי אמר אפילו שמע קן קולמוסא וקן מגילתא:

אתא לקמיה דר' אחי. באותה העיר שהיו כותבין אותו: ממונא אגיטי. לאורויי היכי נעביד: לא צריכת אלא בשיטה אחת: קן קולמוסא. תקין הקולמוס והקלף שמע שתיקנוהו לשמה כשחותכין אותו ומחליקין אותו, ולי נראה קול הקולמוס כשהוא כותב, וקול היריעה שהוא נשמע כמו שאומר קן קן:

פרק פ

זכרון ירושלים. (אגדה)

א ת"ר סומא ומי שאינו יכול לכוין את הרוחות יכוין לבו כנגד אביו שבשמים שנאמר (מלכים א ח) והתפללו אל ה'. היה עומד בחוץ לארץ יכוין את לבו כנגד ארץ ישראל שנאמר (שם) והתפללו אליך דרך ארצם. היה עומד בא"י יכוין את לבו כנגד ירושלים שנאמר (שם) והתפללו אל ה' דרך העיר אשר בחרת. היה עומד בירושלים יכוין את לבו כנגד בית המקדש שנאמר (דה"ב ו) והתפללו אל הבית הזה. היה עומד בבית המקדש יכוין את לבו כנגד בית קדשי הקדשים שנאמר (מלכים א ח) והתפללו אל המקום הזה. היה עומד בבית קדש הקדשים יכוין את לבו כנגד בית הכפורת. היה עומד אחורי בית הכפורת יראה עצמו כאילו

א] מתני' טרקלין ומורן. מיני פלטין: בי' השלחין. מתוך שיש לו מעיין, ובידו להשקותו תדיר, אם אין בו ט' קבין זורעין בו שאר זרעים, לפיכך אפילו בפחות מכאן יש בו דין חלוקה:

תוספות

ולא את השדה עד שיהא בה ט' קבין לזה וט' קבין לזה. אע"ג דבכל דהו מקרי שדה כדאמרינן בפרק האומר בקידושין (דף סא) אין לי אלא בית כור זרע הומר שעורים, מנין לרבות סאה וחצי סאה תרקב וחצי תרקב, תלמוד לומר שדה; מכל מקום אינו חשוב לטרוח להרום ולזרוע בפחות מט' קבין. והא דאמר בסוף כתובות

אפי' לפני הכפורת, נמצא עומד במזרח מחזיר פניו למערב, במערב מחזיר פניו למזרח, בדרום מחזיר פניו לצפון, בצפון מחזיר פניו לדרום, נמצאו כל ישראל מכוונין את לבם למקום אחד. א"ר אבין ואיתימא ר' אבינא מאי קראה (שיר ד) כמגדל דוד צוארך בנוי לתלפיות, תל שכל פיות פונים בו: ב אמר ריב"ל הוא ההיכל לפני (מלכים א ו) לפנים היכל שכל הפנים פונים לו. עד כדון בבנינו בחורבנו מנין? אמר ר' יוחנן (שיר ד) בנוי לתלפיות, תל שכל הפיות מתפללין עליו בברכה בקריאת שמע ובתפלה, בברכה בונה ירושלים, בתפלה אלהי דוד ומגן ירושלים, בקריאת שמע פורס סוכת שלום עלינו ועל עמו ישראל ועל ירושלים:
ג מתני' בראשונה היה הלולב ניטל במקדש שבעה ובמדינה יום אחד, משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהא לולב ניטל במדינה שבעה זכר למקדש: גמ' ומנ"ל דעבדינן זכר למקדש? דאמר קרא (ירמיה ל) כי אעלה ארוכה לך וממכותיך ארפאך נאום ה' כי נדחה קראו לך ציון היא דורש אין לה, מכלל דבעיא דרישה: ד אריב"ל אמר להם הקב"ה לישראל אתם גרמתם להחריב את ביתי ולהגלות את בני, היו שואלים בשלומה ואני מוחל לכם דכתיב (תהלים קכב) שאלו שלום ירושלים ישליו אוהביך: ה ואבדתם מהרה ושמתם את דברי וגו' אעפ"י שאני מגלה אתכם מן הארץ לחוץ לארץ היו מצויינים במצות, שכשאתם חוזרים לא יהי' לכם חדשים, משל למלך שכעס על אשתו והזרה בבית אביה, אמר לה הוי מקושטת בתכשיטיך, כשתחזרי לא יהי' עליך חדשים, כך אמר להם הקב"ה לישראל בני היו מצויינים במצות, שכשאתם חוזרים לא יהי' עליכם חדשים, הוא שירמיה אמר (ירמיה לא) הציבי לך ציונים, אלו המצות שישראל מצויינים בהם, שימי לך תמרורים, זה חורבן בית המקדש וכן הוא אומר (תהלים קלו) אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני:

פרק פא.
סוּגְיָא שְׁלֵמָה.
גּוֹד אוֹ אָגוֹד.

א מתני' אין חולקין את החצר עד שיהא ארבע אמות לזה וארבע אמות לזה, ולא את השדה עד שיהא בה תשעה קבין לזה ותשעה קבין לזה. רבי יהודה אומר עד שיהא בה תשעה חציי קבין לזה ותשעה חציי קבין לזה. ולא את הגינה עד שיהא בה חצי קב לזה וחצי קב לזה, ר"ע אומר בית רובע. ולא את הטרקלין ולא את המורן ולא את השובך ולא את הטלית ולא את המרחץ ולא את בית הבד ולא את בית השלחין עד שיהא בהן כדי לזה וכדי לזה. זה הכלל כל

ב ירושלמי ברכות פ"ד. ג רא"ש הבונה ל. ד מסכת דרך ארץ פ' השלום. ה ספרי עקב. א ב"ב יא.

שיחלק ושמו עליו חולקין, ואם לאו אין חולקין. אימתי בזמן שאין שניהם רוצים, אבל בזמן ששניהם רוצים אפילו פחות מכאן יחלוקו. וכתבי הקדש אע"פ ששניהם רוצים לא יחלוקו:

ב גמ' עד שיהא בהן כדי לזה וכדי לזה: אין בהן כדי לזה וכדי לזה מהו? רב יהודה אמר אית דינא דגוד או אגוד, רב נחמן אמר לית דינא דגוד או אגוד. אמר ליה רבא לר"נ לדידך דאמרת לית דינא דגוד או אגוד, בכור ופשוט שהניח להם אביהם עבד ובהמה טמאה כיצד עושין? א"ל שאני אומר עובד לזה יום אחד ולזה יום אחד: ת"ש ב' אחין אחד עני ואחד עשיר, והניח להן אביהן מרחץ ובית הבד, עשאן לשכר השכר לאמצע, עשאן לעצמו הרי עשיר אומר לעני קח לך עבדים וירחצו במרחץ, קח לך זיתים ובא ועשה בבית הבד? הבא גוד איכא אגוד ליכא: ת"ש כל שאילו יחלק ושמו עליו חולקין ואם לאו מעלין אותו בדמים? תנאי היא, דתניא טול אתה שיעור ואני פחות שומעין לו. רשב"ג אומר אין שומעין לו. היכי דמי, אילימא כדתני מ"ט דרשב"ג ?! אלא לאו חסורי מחסרא והכי קאמר טול אתה שיעור ואני פחות שומעין לו, וגוד או אגוד נמי שומעין לו, ואתא רשב"ג למימר אין שומעין לו. לא, לעולם כדקתני, ודקאמרת מ"ט דרשב"ג, משום דאמר ליה, אי בדמי, לית לי דמי למיתן לך, במתנה לא ניחא לי, דכתיב (משלי טו) ושונא מתנות יחיה

תוספות

כתובות (ד' קיב) אמר הוה מינא לרבי חנינא יאות משבחיתו בארעייכו, בית שאה הניח לי אבא, ממנה משח, ממנה חמר, ממנה עיבור, ממנה קטניות כו'; התם היה במקום שמתברך ביותר:

אית דינא דגוד או אגוד. נראה לר"י דאפי' בדמים יקרים הרבה יותר משויו יכול לומר לו או גוד או אגוד. ואין נראה לריצב"א דאם כן כל עשיר יסלק עני שותפו ע"י עילוי דמים בדבר שאין בו דין חלוקה:

בכור ופשוט שהניח להן כו'. ותימא דאמאי נקט בכור ופשוט, ולא נקט פשוט ופשוט? ואומר ר"ת דפשוט ופשוט ניחא ליה שיעבוד לזה יום אחד ולזה יום אחד, אבל בכור ופשוט קשיא ליה, אם יעבוד לבכור ב' ימים, הרי נטל הבכור יותר מפי שנים, שאם יש עיר רחוקה מהלך יום אחד שמשתכרין בה הרבה, שיש שם סחורה בזול, הנה הפשוט שאין לו שהות אלא יום אחד לא יוכל לילך שם, והבכור שיש לו שני ימים יכול לילך שם, ומשתכר יותר הרבה מפשוט, ומשני דמכל מקום כך חולקין:

אפי' בפחות מכאן יחלוקו. משום דבעי למיתני וכתבי הקודש אע"פ ששניהם רוצים לא יחלוקו, תני רישא: **כתבי הקדש.** כ"ד ספרים, והיו רגילין לכותבן בגליון כס"ת שלנו, לפיכך גנאי הדבר לחתכן: **גמ' אית דינא דגוד או אגוד.** זה שרוצה לחלוק אומר לזה שאינו רוצה לחלוק, או קן לי דמים וקנה לך חלקי, או אני אקון דמים ואתן לך בחלקך, שאי אפשי בשותפותך: **גוד.** לשון קלילה כמו (דניאל ד) גדו אילנא: **עבד או בהמה טמאה.** שאי אפשר לחלקו כיצד יעשו, להכי נקט בכור ופשוט, דטריחא מלתא להיות שותפין בה: **קח לך עבדים.** שיחממו אותו ורחוץ בו, ולא מלי עני למימר ליה קנה חלקי: **הבא גוד איכא אגוד ליכא.** שאין העני אומר לו אף אני אקנה חלקך, שאין לו במה לקנות, לפיכך אין יכול לכופו: **ושמו עליו.** כל דבר שיש בו שיעור שאם תחלקנו עדיין יהא עליו שמו הראשון: **מעלין אותו בדמים** היינו גוד או אגוד: **טול אתה שיעור ואני פחות.** כגון חצר שאין בה שמנה אמות, ואמר זה חלוק וטול לך ד' אמות ואני המותר: **וגוד או אגוד נמי.** שלא רצה למחול כלום, אלא קנה חלקי או אקנה חלקך:

דא דרב יהודה . דאמר גוד או אגוד מסמיה דרביה קבלה: בכרך אחד. כל ספריהם עשוין בגליון, ואם יביאהו לבית דין לחולקו בזיון הוא : אבל בשתי כריכות. כגון תורה בכרך א' ונביאים בכרך אחד : חולקין . וקס"ד דאפילו אין דמיהן שוין, ואי לית דינא דגוד או אגוד, היאך הוא כופהו, זה יאמר אני לא אתן לך עודף הדמים וגם לא אתן לך היפה שאקבל ממך דמים : בששניהם רוצים . הא דשמואל אשניהם רולים דמתניתין קאי דקתני לא יחלוקו, ואמר שמואל בשתי כריכות אם שניהם רולים יחלוקו: פילכא ונוולא . לטוות ולארוג : לית דינא דגוד או אגוד . לכופו לת.ז דמי העודפים ביפה ולא למכור חלקו: לאו גוד או אגוד הוא . אי לא א"ל או קח שתיהן או אקח שתיהן, דכל אחת אין בה כדי לאחד : אבל בב' ברכין חולקין . וקס"ד בעל כרחך של אחד מהם, אלמא כי אמר ליה שקול חדא וגוד דמי היתרים או אגוד כייפינן ליה ?:

יחיה: א"ל אביי לרב יוסף הא דרב יהודה דשמואל היא, דתנן וכתבי הקודש אעפ"י ששניהם רוצים לא יחלוקו, ואמר שמואל לא שנו אלא בכרך אחד, אבל בשני כריכות חולקין, ואי סלקא דעתך לית דינא דגוד או אגוד, מאי איריא בכרך אחד אפילו בשני כריכין נמי ? תרגמא רב שלמן בששניהם רוצין : אמר אמימר הלכתא אית דינא דגוד או אגוד . אמר ליה רב אשי לאמימר הא דרב נחמן מאי ? אמר ליה לא שמיעא לי, כלומר לא סבירא לי. ולא ?! והא רבה בר חיננא ורב דימי בר חיננא שבק להו אבוה תרתי אמהתא, חדא ידעא אפיא ובשולי, וחדא ידעא פילכא ונוולא, ואתו לקמיה דרבא, ואמר להו לית דינא דגוד או אגוד ?! שאני התם, דלמר מיבעי ליה תרווייהו ולמר מיבעי ליה תרוייהו, כי קאמר ליה שקול את חדא ואנא חדא לאו גוד או אגוד הוא . והא כתבי הקודש דתרווייהו מיבעי להו, ואמר שמואל לא שנו אלא בכרך אחד אבל בשני כרכין חולקין ? הא תרגמא רב שלמן כשרצו :

שפתי נאלמו ואין מלה בלשוני
להודות לך על רב הסדיך , קוני !
פעמים ושלש הלצת נפשי מבור צרה
ועתה עזרתני לסדר ה„פרוזדור לגמרא" .